Departementschefen

För att de mest angelägna av ifrågavarande arbeten skall komma till utförande föreslår jag att för nästa budgetår anvisas 9 630 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma om hur anslagsmedlen skall fördelas på de olika byggnadsföretagen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Övriga befästningsarbeten* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 9 630 000 kronor.

[37] **Vissa markförvärv för befästningar**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1957/58	200 000	125 459	528 541
1958/59	700 000		
1959/60 (beräknat belopp)	1 200 000		

Under hänvisning till vad jag anfört under punkt 10 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa markförvärv för befästningar* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor.

B. FÖRSVARETS FABRIKSFOND

[38] **Anskaffning av maskiner och utrustning m.m. för försvarets fabriksstyrelse**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1957/58	2 000 000	1 927 837	4 749 252
1958/59	2 000 000		
1959/60 (förslag)	2 500 000		

Anslaget avses dels för ersättningsanskaffning av maskiner samt den nyanskaffning som erfordras i samband med den fortlöpande rationaliseringen av driften och dels för sådana särskilda nyanskaffningar, som föranledes av tillkomsten av nya produktionsenheter eller en väsentlig utökning av driften.

Försvarets fabriksstyrelse hemställer att för nästa budgetår anvisas 2 000 000 kronor för ersättningsanskaffning m. m. av maskiner och anför till stöd härför bland annat följande.

Det totala anskaffningsvärdet av fabriksverkets maskinpark utgör för närvarande omkring 40 000 000 kronor. Normalt borde således med tillämpning av allmänt vedertagna avskrivningsnormer omkring 10 % av detta belopp eller 4 000 000 kronor avsättas årligen för återanskaffning av ut-

rangerade och förslitna maskiner. Då den tekniska utvecklingen medför att de maskiner som numera anskaffas är väsentligt dyrare än de objekt som skola ersättas, borde förenämnda belopp ökas om fabriksverkets maskinpark skall kunna bibehållas vid nuvarande omfattning. Med hänsyn till den nedgång i produktionsvolymen, som förutses från budgetåret 1958/59, räknar styrelsen emellertid icke med att någon höjning av beloppet erfordras nu utan föreslår att oförändrat 2 000 000 kronor anvisas för ändamålet.

Fabriksstyrelsen framlägger härjämte förslag till anskaffning av maskiner och utrustning till den av 1958 års riksdag beslutade sammansättningsverkstaden till ett enligt 1956 års prisläge beräknat belopp av 1 500 000 kronor. För påbörjande av maskinanskaffningen för den första utbyggnadsetappen erfordras 500 000 kronor för budgetåret 1959/60.

För nästa budgetår äskar fabriksstyrelsen således (2 000 000 + 500 000 =) 2 500 000 kronor.

Departementschefen

Jag föreslår att anslaget för nästa budgetår uppföres med 2 500 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anskaffning av maskiner och utrustning m. m. för försvarets fabriksstyrelse* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

[39] **Försvarets fabriksverks dispositionsanslag**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1957/58	200 000	187 755	172 500
1958/59	200 000		
1959/60 (förslag)	200 000		

Anslaget är avsett för smärre byggnadsarbeten föranledda av ändrade tillverkningar eller rationaliseringar av driften.

Försvarets fabriksstyrelse hemställer att anslaget uppföres med oförändrat 200 000 kronor för nästa budgetår.

Departementschefen

Jag föreslår i enlighet med fabriksstyrelsens hemställan att anslaget uppföres med oförändrat 200 000 kronor för nästa budgetår och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Försvarets fabriksverks dispositionsanslag* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

[40] **Diverse byggnadsarbeten**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1957/58	1 400 000	945 463	922 275
1958/59	1 900 000		
1959/60 (förslag)	2 700 000		

1951—1958 års riksdagar har för detta ändamål för budgetåren 1951/59 anvisat sammanlagt 8 470 000 kronor.

Försvarets fabriksstyrelse beräknar medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår till 4 000 000 kronor. Av detta belopp erfordras 3 500 000 kronor för att slutföra första byggnadsetappen av sammansättningsverkstad för ammunition, för vilket ändamål tidigare anvisats 1 000 000 kronor (jfr prop. 1958: 110, s. 566 f.). Vidare erfordras 500 000 kronor för övriga byggnadsarbeten.

Fabriksstyrelsen hemställer att för nästa budgetår anvisas 4 000 000 kronor under förenämnda anslag.

Departementschefen

Jag föreslår att anslaget för nästa budgetår uppföres med 2 700 000 kronor. Av de medel som föreslås anvisade torde 2 200 000 kronor få utnyttjas för arbeten med sammansättningsverkstaden och återstoden, 500 000 kronor, för övriga byggnadsföretag.

Med skrivelse den 20 november 1958 har fabriksstyrelsen överlämnat ett mellan styrelsen och Östergötlands läns landsting träffat avtal om driften av en tvätt- och reparationsanstalt, som landstinget har under uppförande i Ödeshög. Styrelsen hemställer i skrivelsen att Kungl. Maj:t måtte godkänna avtalet.

Enligt förevarande avtal har överenskommits att ifrågavarande tvätteri skall arrenderas och drivas av fabriksstyrelsen, som skall ha rätt att där utföra tvätt och reparation dels för landstingets institutioner dels för andra kunder än landstinget. Vid tvätteriet har styrelsen för avsikt att under de första åren bedriva tvätt och reparation för — förutom landstingets inrättningar — Ryhovs sjukhus i Jönköping, Västra Ny sjukhus i Motala och statens anstalt för fallandesjuka i Jönköping. Anläggningen har planerats för en kapacitet av cirka 1 800 ton vattentvätt per år. Tvätteriet har dock projekterats så, att det senare under pågående drift skall kunna utbyggas till en årlig kapacitet av 5 000—6 000 ton vattentvätt per år.

Fabriksstyrelsen skall enligt avtalet i arrende betala landstinget dels en årlig ränta av — för närvarande — 3,6 % för i anstaltens byggnader och maskinutrustning av landstinget investerat icke avskrivet kapital och

dels ett belopp så beräknat att det i byggnaderna av landstinget investerade kapitalet avskrives inom 30 år. Fabriksstyrelsen skall därjämte göra vissa avsättningar samt utge viss ersättning till landstinget för maskinutrustningen. Avtalet, som slutits för en tid av 30 år, ansluter sig till den beräknade ekonomiska livslängden för en anläggning av detta slag. Beträffande innehållet i övrigt i avtalet torde få hänvisas till de handlingar i ärendet som kommer att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Såsom jag framhållit vid anmälan av ett liknande avtal i propositionen 1958: 110 (s. 568) anser jag att fabriksstyrelsen bör söka tillvarataga de möjligheter till samarbete med landsting, kommuner m. fl. som kan yppa sig inom tvätteribranschen. I fråga om fabriksstyrelsens egna centraltvätterier har samarbetsavtal under senare år träffats med ett flertal olika landsting. Fördelarna med ett sådant samarbete är uppenbara. Ett samarbete mellan stat och landsting i fråga om tvätteriverksamheten ansluter till de principer, som kommit till uttryck i det av statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande avgivna betänkandet angående samordning av den statliga tvättverksamheten m. m.

Nu ifrågavarande anläggning i Ödeshög, som till en början kan emottaga tvätt i relativt begränsad omfattning, är projekterad för en framtida utbyggnad, som kommer att medföra att till tvätteriet kan hänföras tvätt från de militära förbanden i Norrköping, Linköping, Malmslätt, Jönköping och Eksjö samt från de statliga sjukhusen Birgittas sjukhus i Vadstena, S:ta Gertruds sjukhus i Västervik och, eventuellt, det planerade psykopatsjukhuset i Katrineholm. Med hänsyn till de fördelar för statsverket, som det ifrågavarande avtalet mellan fabriksstyrelsen och Östergötlands läns landsting sålunda innebär, anser jag att detsamma bör godkännas.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) till *Diverse byggnadsarbeten* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 2 700 000 kronor;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ifrågavarande mellan fabriksstyrelsen och Östergötlands läns landsting träffade avtal.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Carl Hanström

Sthlm 1959. K. L. Beckmans Boktr.

BILAGA 26 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1959

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Nilsson, anmäler följande under socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar för budgetåret 1959/60 och yttrar därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond

[1] **Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.** För innevarande budgetår har under denna rubrik anvisats ett investeringsanslag av 2 350 000 kronor.

Socialstyrelsen har (skr. 30/8 1958) anmält ett anslagsbehov av 4 924 600 kronor.

Departementschefen

Såsom jag tidigare denna dag framhållit i samband med beräkning av anslag under driftbudgeten till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar har kommittén för ungdomsvårdsskolorna avlämnat vissa förslag beträffande bl. a. byggnadsarbeten vid ungdomsvårdsskolorna m. m. Ställning har ännu inte tagits till nämnda förslag. I avvaktan på ett ställningstagande till de olika förslagen bör anslaget till byggnadsarbeten vid ungdomsvårdsskolorna i statsverkspropositionen uppföras med endast preliminärt beräknat belopp. Härvid bör anslaget upptagas med 4 000 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

[2] **Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalt å Svartsjö för alkoholmissbrukare.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har (skr. 19/8 1958) anfört, att anstaltsstyrelsen i en till byggnadsstyrelsen överlämnad promemoria redogjort för sina synpunkter på de byggnadsåtgärder vid anstalten, för vilka medel bör anvisas för budgetåret 1959/60. Anstaltsstyrelsen har därvid framhållit angelägenheten av att den öppna vårdavdelningen, för vars första etapp 1956 års höstriksdag beviljat medel, snarast möjligt fullföljes. Anstaltsstyrelsen har fäst uppmärksamheten på att för vårdavdelningen gemensamma utrymmen såsom matsal, fritidslokaler, badavdelning, förråd m. m. är avsedda att komma till stånd först vid genomförandet av den andra byggnadsetappen. För att få en funktionsduglig öppen avdelning vid vårdanstalten är det därför nödvändigt att medel snarast beviljas för denna andra etapp. Byggnadsstyrelsen, som låtit upprätta skissförslag för vårdavdelningens utbyggnad, har beräknat kostnaderna för utförande av densamma till 830 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958.

Enligt den år 1954 framlagda och av 1956 års riksdag i princip godkända planen för vårdanstaltens utbyggnad skulle, sedan nya förläggningslokaler färdigbyggts, det s. k. slottet vid anstalten ombyggas för erhållande av lokaler för administration, för en mottagnings- och sjukavdelning samt för bostäder åt viss ogift personal. Då emellertid byggnadsstyrelsen under hand från nykterhetsvårdsutredningen erhållit uppgift om att utredningen med hänsyn till den svåra platsbristen inom alkoholistvården har för avsikt att föreslå ett temporärt utnyttjande av slottet som förläggningsbyggnad även efter de nya vårdavdelningarnas färdigställande, har byggnadsstyrelsen icke ansett sig ha anledning att nu framlägga något förslag till ombyggnad.

Vad beträffar behovet av personalbostäder anför anstaltsstyrelsen i sin promemoria, att den beslutade arbetstidsförkortningen och tillkomsten av nya vårdavdelningar medför en utökning av personalen från 72 till 91 anställda och att bostäder sålunda måste beredas för 19 nya befattningshavare. En av anstaltsstyrelsen gjord uppskattning har givit vid handen att man härvid torde få räkna med 12 familjebostäder och 7 bostäder för ogift personal. Anslag finnes redan för ett nytt bostadshus med fyra familjelägenheter och f. n. moderniseras ett gammalt hus med två lägenheter. Sedan dessa 6 lägenheter färdigställts återstår alltså ett behov av ytterligare 6 familjebostäder och 7 ungkarlsbostäder.

Byggnadsstyrelsen har med anledning härav låtit upprätta skissförslag

till uppförande av ett bostadshus med 4 lägenheter om 3 rum och kök, ett bostadshus med 2 lägenheter om 3 rum och kök och ett bostadshus med 7 enkelrum. Kostnaderna för uppförandet av dessa byggnader har av byggnadsstyrelsen enligt prisläget den 1 juli 1958 beräknats uppgå till resp. 345 000, 195 000 och 260 000 kronor. Kostnaden för anslutning av huset med 4 lägenheter till befintlig panncentral har inräknats i den angivna kostnaden för byggnadens uppförande. För tvåfamiljshuset och personalbostadshuset med enkelrum samt vissa intilliggande befintliga bostadshus, som nu har separata uppvärmningsanordningar, föreslår byggnadsstyrelsen att en gemensam panncentral anordnas i det nya huset med enkelrum. Kostnaderna för denna värmecentral jämte kulvertledningar beräknas uppgå till ca 175 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958.

För bostadsbyggnader skulle sålunda erfordras tillhopa (345 000 + 195 000 + 260 000 + 175 000) 975 000 kronor.

Kostnaderna för de i 1954 års byggnadsplan ingående arbetena med yttre vatten- och avloppsledningar, reningsanläggning, värmekulvertar och elektriska ledningar har av byggnadsstyrelsen senast kostnadsberäknats till 725 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1956. För dessa arbeten har hittills ett belopp på sammanlagt 572 000 kronor ställts till byggnadsstyrelsens förfogande. För färdigställandet av de i byggnadsplanen upptagna arbetena erfordras sålunda, räknat efter prisläget den 1 juli 1956, ett belopp på (725 000 — 572 000) 153 000 kronor, som bör anvisas för budgetåret 1959/60.

I det förslag till reningsanläggning vid vårdanstalten, som ingår i byggnadsplanen av år 1954, har icke räknats med att en höggradig rening av avloppsvattnet skulle erfordras. Då allt större krav numera från de hälsovårdande myndigheternas sida ställes på rening av avloppsvattnet från anläggningar av här förevarande slag, har byggnadsstyrelsen ansett sig böra framlägga förslag till komplettering av den tidigare föreslagna reningsanläggningen vid Svartsjö med anordningar för höggradig rening. Kostnaderna för dessa anordningar jämte sådana ändringar av de tidigare planerade avloppsanordningarna, som måste genomföras på grund av den ändrade principen för avloppsvattnets rening, har av byggnadsstyrelsen preliminärt uppskattats till ca 400 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. Av detta belopp torde 200 000 kronor böra anvisas för budgetåret 1959/60.

Byggnadsstyrelsen framhåller slutligen, att ett temporärt utnyttjande av slottsbyggnaden som förläggningsbyggnad efter det de nya förläggningsbyggnaderna färdigställts skulle medföra behov av ytterligare personalbostäder samt nödvändiggöra vissa omändringsarbeten med avseende på anstaltens kök och andra gemensamma lokaler. Då något definitivt förslag till en sådan provisorisk utökning av anstalten icke föreligger, har byggnadsstyrelsen icke ansett sig ha anledning att nu framlägga något förslag till åtgärder i berörda avseende.

Under åberopande av det anförda hemställer byggnadsstyrelsen, att för nu angivna ändamål anvisas anslag för nästa budgetår med (830 000 + 975 000 + 153 000 + 200 000) 2 158 000 kronor.

Socialstyrelsen anser det mycket angeläget från vårdsynpunkt, att 1956 års plan för anstaltens upprustning ytterligare fullföljes genom den nu föreslagna kompletteringen av den öppna avdelningen. Härigenom skulle anstalten komma att förfoga över 100 fullt tidsenliga förläggningsplatser. På grund av att en del av förläggningsutrymmena i slottsbyggnaden fortfarande kommer att användas för detta ändamål, åtminstone under de närmaste åren, måste den i nämnda plan avsedda ombyggnaden av slottet anstå. Styrelsen finner det emellertid från vårdsynpunkt mycket angeläget, att planeringen av den tilltänkta avdelningen för medicinsk behandling av nyintagna vårdbehövande icke ställes på framtiden. Med anledning av förslaget om medel till nya personalbostäder betonar styrelsen svårigheterna för en vårdanstalt av detta slag att förvärva fullt lämplig personal, om icke fullt acceptabla bostäder kan erbjudas befattningshavarna. Om bostäder icke kan ställas till förfogande i annan ordning, måste staten såsom anstaltens huvudman sörja härför.

Nykterhetsvårdsutredningen framhåller vikten av att resurserna för omhändertagande av vårdområdets s. k. bottenklientel är någorlunda tillfredsställande. Svartsjöanstaltens lokalbestånd måste betecknas som otillfredsställande och otidsenligt. Det är därför nödvändigt att målmedvetet fullfölja den i princip beslutade upprustningen av anstalten med nya förläggningslokaler. Varje dröjsmål härvidlag är till skada för nykterhetsvården. Utredningen ansluter sig sålunda till byggnadsstyrelsens förslag om anslag till fullföljande av den öppna avdelningen vid anstalten. Däremot anser utredningen, att det lämpligen bör anstå med ombyggnad av slottet. Härför talar främst behovet av att — såsom utredningen anfört i yttrande över förslag rörande anstaltens avlöningsanslag för nästa budgetår — i viss utsträckning övergångsvis utnyttja de äldre förläggningsutrymmena i slottet för utökning av anstaltens platsantal. Ett ytterligare skäl för att uppskjuta ett ställningstagande till frågan om dispositionen av slottsbyggnaden är den omständigheten, att anstaltens befattning med tbc-sjuka alkoholmissbrukare och därmed dess behov av platser å sjukavdelning synes böra bli föremål för närmare utredning.

Beträffande förslaget om uppförande av nya personalbostadshus erinrar utredningen om föreliggande strävanden att tillgodose behovet av personalbostäder vid anstalter o. dyl. annorledes än genom anordnande av särskilda tjänstebostäder. Innan ytterligare omfattande och kostnadskrävande nybyggnader av personalbostäder vid Svartsjöanstalten beslutas, vore det enligt utredningens mening lämpligt att få med säkerhet klarlagt, om icke även vid denna anstalt någon möjlighet finnes att intressera kommunen för att medverka till täckandet av bostadsbehovet för anstaltens personal. Om en sådan lösning befinnes möjlig, torde medelsbehovet för bostadsändamål vid anstalten kunna avsevärt begränsas. Någon del av de föreslagna arbetena kan dock befinnas avse behov, som ej kan tillgodoses i annan ordning eller eljest bedömes vara så brådskande att medel härför bör anvisas.

Departementschefen

Enligt den fastställda byggnadsplanen för anstalten skall de nuvarande förläggningsutrymmena i slottsbyggnaden ersättas med nya förläggningsbyggnader, en sluten vårdpaviljong med 40 platser och en paviljong med 60 platser, fördelade på en helt öppen och en halvöppen avdelning, den sistnämnda inrymmande även vissa för dessa båda avdelningar gemensamma utrymmen. Den helt öppna avdelningen och den slutna paviljongen har beräknats bli färdigställda vid mitten resp. slutet av innevarande budgetår. Planen för anordnande av nya förläggningsbyggnader vid anstalten bör nu fullföljas. Jag förordar därför, att det av byggnadsstyrelsen beräknade beloppet för uppförande av den halvöppna avdelningen, 830 000 kronor, anvisas för nästa budgetår. Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att alla ansträngningar göres för att hålla nere kostnaderna för statliga och andra med statsmedel finansierade byggnadsföretag. Jag utgår därför ifrån att möjligheterna till kostnadsbesparingar noggrant beaktas vid planeringen och utförandet av såväl nu ifrågavarande byggnad som de byggnader för vilka medelsanvisning kommer att tillstyrkas i det följande.

Vid fastställande av byggnadsplanen godtogs i princip, att slottsbyggnaden sedan de nya förläggningarna färdigställts skulle byggas om för anordnande av lokaler för andra ändamål, bl. a. sjukavdelning. Slutlig ställning till denna ombyggnadsfråga har dock ännu inte tagits. Då medel anvisades för den helt öppna avdelningen förutsattes det, att dess 34 platser tills vidare skulle användas för utökning av platsantalet vid anstalten, varvid alltså motsvarande antal platser i slottet skulle bibehållas. Därefter har satts ifråga, att även den nya slutna paviljongen skulle utnyttjas för att tillfälligt ytterligare öka antalet platser. Byggnadsstyrelsen har av denna anledning inte utarbetat något förslag beträffande ombyggnaden av slottet. Vid behandlingen av anstaltens avlöningsanslag för nästa budgetår har jag utgått från att i varje fall en del av vårdplatserna i slottet skall bibehållas under nämnda år. Det är emellertid angeläget, att den i princip beslutade nedläggningen av dessa platser kommer till stånd så snart detta kan ske. Planeringsarbetet rörande slottets framtida användning bör därför fullföljas. Därvid bör, i anslutning till vad nykterhetsvårdsutredningen anfört, undersökas bl. a. frågan om anstaltens särskilda vårdavdelning för tbc-sjuka alkoholmissbrukare. Vid denna undersökning, som närmast torde ankomma på nykterhetsvårdsutredningen, bör beaktas att den för detta klientel avsedda specialanstalten Hessleby sanatorium — såsom närmare framgår av en av chefen för inrikesdepartementet denna dag lämnad redogörelse (XI ht p. 82) — under den senaste tiden inte utnyttjats till mer än ungefär hälften av sin kapacitet. Det synes därför finnas anledning att till ny prövning upptaga frågan om den lämpliga organisationen för omhändertagande av denna grupp av alkoholmissbrukare.

Vad angår byggnadsstyrelsens förslag om uppförande av nya personalbostäder vid anstalten anser jag det lämpligt, att en undersökning göres beträffande möjligheterna att anordna familjebostäder genom kommunal med-

verkan eller på annat sätt med anlitande av sedvanliga former för finansiering av bostadsbyggande. Resultatet av denna undersökning bör avvaktas innan frågan om anvisande av särskilda medel för detta ändamål tages upp till prövning. Vid sådant förhållande bör inte heller medel nu beräknas för den föreslagna gemensamma panncentralen. Behovet av bostäder för ogift personal bör däremot tillgodoses nu. Jag förordar därför, att medel anvisas för uppförande av det föreslagna bostadshuset med sju enkelrum. Kostnaden härför har av byggnadsstyrelsen beräknats till 260 000 kronor. Då huset inte, såsom byggnadsstyrelsen räknat med, kommer att anslutas till gemensam panncentral, bör enligt vad styrelsen uppgivit för separat pannanläggning beräknas ytterligare 15 000 kronor och kostnaden alltså upptagas till 275 000 kronor. Denna kostnad synes hög i jämförelse med vad som eljest beräknas för hus av denna storlek. Möjligheterna att anordna dessa bostäder till en lägre kostnad bör därför ytterligare undersökas.

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag bör för ledningsarbeten m. m. anvisas ett belopp av 153 000 kronor, vilket tillsammans med de belopp, som tidigare ställts till förfogande, täcker hela den för dessa arbeten beräknade kostnaden av 725 000 kronor. Vidare tillstyrker jag förslaget att anstalten förses med anordningar för höggradig rening av avloppsvattnet. Byggnadsstyrelsen har uppskattat kostnaden härför till 400 000 kronor samt hemställt, att hälften av detta belopp anvisas för nästa budgetår. Jag kan emellertid inte förorda, att mer än 150 000 kronor nu ställes till förfogande för detta ändamål.

I enlighet med vad jag föreslagit bör anslaget för nästa budgetår uppföras med (830 000 + 275 000 + 153 000 +150 000) 1 408 000 kronor.

I detta sammanhang torde jag vidare få anmäla, att byggnadsstyrelsen hemställt om anslag för nästa budgetår med 315 000 kronor för vissa personalbostäder vid Venngarnsanstalten, därav 175 000 kronor för ombyggnadsarbeten avseende bostäder för ogift personal och 140 000 kronor för uppförande av ett nytt bostadshus med två familjelägenheter. Frågan om medel för ombyggnadsarbetena behandlas av chefen för finansdepartementet vid anmälan av förslaget till stat för statens allmänna fastighetsfond. Vad angår det föreslagna tvåfamiljshuset kan jag, under hänvisning till vad jag i det föregående anfört beträffande frågan om familjebostäder vid Svartsjöanstalten, inte tillstyrka att medel härför anvisas för nästa budgetår. Vidare bör här nämnas, att nykterhetsvårdsutredningen i sitt yttrande över socialstyrelsens förslag om anslag för nästa budgetår till lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare anfört, att utredningen har för avsikt att avgiva förslag till anordnande av en sluten avdelning vid Venngarnsanstalten. Utredningen har räknat med att avlämna förslaget i sådan tid, att särskild proposition i ämnet kan framläggas vid årets riksdag samt hemställt, att för nästa budgetår anvisas ett belopp av 200 000 kronor för vissa förberedande arbeten. Då jag f. n. saknar underlag för en bedömning av frågan, kan jag inte förorda den sålunda föreslagna medelsanvisningen. Något anslag för byggnadsarbeten vid Venngarnsanstalten bör sålunda inte upptagas för budgetåret 1959/60.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalt å Svartsjö för alkoholmissbrukare* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 1 408 000 kronor.

[3] **Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare.** Något anslag för ifrågavarande ändamål har inte anvisats för innevarande budgetår. För budgetåren 1956/57 och 1957/58 anvisade anslag, tillhopa 4 715 000 kronor, avser huvuddelen av kostnaderna för anstaltens anordnande, dock ej kostnader för vissa personalbostäder, fritidsbyggnad och verkstäder.

Framställningar om anvisande av medel för nästa budgetår till byggnadsarbeten vid anstalten har gjorts av byggnadsstyrelsen (skr. 19/8 1958) och av nykterhetsvårdsutredningen (skr. 23/10 1958).

Byggnadsstyrelsens framställning jämte yttranden däröver

Byggnadsstyrelsen erinrar om att den godtagna planen för anstalten ej omfattar nybyggnad av personalbostadshus, då Gudhems kommun tidigare förklarat sig villig att medverka till uppförandet av erforderliga sådana hus. Emellertid har kommunen sedermera förklarat sig icke kunna finansiera byggandet av familjebostad för anstaltens chef och ej heller bostäder för ogift personal. Detta bostadsbehov måste tillgodoses innan anstaltens verksamhet kan taga sin början. Anstaltsstyrelsen har angivit bostadsbehovet till 4 dubbletter och 12 enkelrum för ogift personal samt en lägenhet om fem rum och kök för anstaltschefen, varefter byggnadsstyrelsen låtit utarbeta ritningsförslag till ifrågavarande bostäder. Styrelsen har härvid funnit det lämpligt att förlägga det nya bostadshuset med dubbletter och enkelrum till det område, där för den övriga anstaltspersonalen avsedda familjebostäder skall uppföras i kommunal regi. Chefsbostaden däremot synes lämpligen böra förläggas till anstaltsområdet. Kostnaderna för uppförandet av de nu föreslagna bostadshusen har av byggnadsstyrelsen beräknats uppgå till sammanlagt 520 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958.

Kungl. Maj:t har uppdragit åt byggnadsstyrelsen att uppföra en fritidsbyggnad vid vårdanstalten i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för socialdepartementet i 1958 års statsverksproposition (bil. 26, punkt 4) förordat förslag. Några medel för denna byggnad har emellertid icke ställts till byggnadsstyrelsens förfogande. Då anläggningen i sin helhet beräknas vara färdigställd våren 1960, anmäler styrelsen nu behov av medel för ändamålet under budgetåret 1959/60. Kostnaderna för byggnadens uppförande beräknas, liksom föregående år, till ca 375 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen hemställer, att för de nämnda byggnadsarbetena vid anstalten för budgetåret 1959/60 anvisas ett anslag av (520 000 + 375 000) 895 000 kronor.

Nykterhetsvårdsutredningen finner det synnerligen angeläget, att anstal-

ten kommer till stånd utan dröjsmål. Då ifrågavarande byggnadsföretag är nödvändiga för anstaltens funktion, ansluter sig utredningen till byggnadsstyrelsens förslag.

Socialstyrelsen understryker vikten av att alla möjligheter att påskynda anstaltens anordnande tillvaratages samt tillstyrker den föreslagna medelsanvisningen.

Nykterhetsvårdsutredningens förslag jämte yttranden däröver

Nykterhetsvårdsutredningen framhåller, att den i sitt förslag om inrättande av vårdanstalten å Gudhem anförde vissa allmänna synpunkter på frågan om de intagnas sysselsättning. Härvid betonades främst principen om arbetet som ett betydelsefullt inslag i själva vården. Vidare borde arbetet tillgodose de intagnas behov av arbetsträning och vänjning vid ordinärt arbetstempo, medan med hänsyn till klientelets beskaffenhet och vårdtidens längd önskemålen om utbildning i visst yrke finge tillmätas underordnad betydelse. Det betecknades som särskilt viktigt att lämplig verkstadsdrift anordnades vid anstalten. Man borde ge verkstadsdriften industriell prägel med sådant inslag av enkla tempobetonade arbetsmoment, att även helt ovan arbetskraft efter jämförelsevis kort tid kunde uppnå erforderlig färdighet. Det syntes lämpligt att verkstadsdriften vid anstalten finge omfatta två olika arbetsgrenar, förslagsvis mekanisk verkstad och träindustri.

Dessa synpunkter lämnades i huvudsak utan erinran vid remissbehandlingen, varvid dock önskemål framfördes om starkare betoning av utbildningsmomentet.

Utredningen redogör därefter för innehållet i en promemoria angående arbetsdriften vid anstalten, vilken upprättats av en av utredningen anlitad expert. Promemorian utmynnar i ett förslag av följande innehåll. Arbetsdriften bör omfatta de två av utredningen tidigare angivna arbetsgrenarna samt avse sådan tillverkning, som huvudsakligen kan baseras på maskinell drift av tempokaraktär. Den uteslutande på produktion inriktade verkstadsdriften bör kompletteras med viss yrkesutbildning inom den mekaniska industrien. Utbildningsavdelningen bör ha plats för omkring 10 elever. Platsantalet inom de två produktionsverkstäderna torde kunna bestämmas till 20 i vardera verkstaden. Verkstadsdriften bör inriktas på enkel serieproduktion. Lokalbehovet föreslås bli tillgodosett på följande sätt. För den mekaniska industrien uppföres nybyggnad om ca 850 m². I övrigt utnyttjas befintliga byggnader. Sålunda anordnas i ridhuset utbildningsavdelning om ca 300 m² och lagerlokal om ca 200 m². Verkstad för träindustri jämte virkesförråd, virkestork och lager för färdiga produkter inrymmes i stallbyggnaden och en intilliggande logbyggnad, vardera omfattande ca 1 000 m². Kostnaderna för maskinutrustning m. m. beräknas till 190 000 kronor för den mekaniska produktionsavdelningen, 140 000 kronor för utbildningsavdelningen och 175 000 kronor för träindustrien.

Nykterhetsvårdsutredningen anför för egen del i huvudsak följande. Den i promemorian föreslagna uppläggningen av verkstadsdriften synes skapa

goda förutsättningar för en ändamålsenlig arbetsträning och ge goda möjligheter att sysselsätta ett klientel med ganska starkt varierande arbetsförmåga. Emellertid anser sig utredningen ej nu böra framlägga förslag om genomförande i ett sammanhang av verkstadsprogrammet. Under anstaltens första skede, då riklig tillgång på arbete med iordningställande av anstaltsområdet o. dyl. kan förväntas, bör man nöja sig med att ge verkstadsdriften mindre omfattning. Vid en fortsatt utbyggnad kan man beakta praktiska erfarenheter av den nya anstaltens klientel och funktion, ävensom en del andra f. n. svårbedömda faktorer, t. ex. det ev. behovet av en utvidgning av anstalten och vissa förändringar i fråga om arbetsdriftens organisation på nykterhetsvårdens anstaltsområde. Icke minst tanken att vid anstalten skapa resurser för yrkesutbildning, vartill utredningen är avgjort positiv, synes behöva bli föremål för mera ingående överväganden. Utredningen finner det lämpligt, att anordningarna för verkstadsdrift tills vidare begränsas till den föreslagna snickeriverkstaden. Att träindustrien ges företräde motiveras bl. a. därav, att nybyggnad icke erfordras för denna verksamhetsgren. Möjligheterna att finna avsättning för produkterna från en industri av denna typ har bedömts vara tillfredsställande.

Förslaget rörande lokaler för träindustrien, enligt vilket stallbyggnaden skall byggas om till verkstad och logbyggnaden disponeras som upplag för virke och färdiga produkter m. m., innebär att man med utnyttjande av befintliga byggnader kan erhålla ett sammanhängande byggnadskomplex, som väl tillgodoser de avsevärda utrymmesbehoven för en träindustri av föreslagen typ. Ehuru stallbyggnadens konstruktion i stort är väl lämpad för det föreslagna ändamålet, erfordras dock jämförelsevis omfattande byggnadsåtgärder. Ombyggnadsarbetena omfattar främst inläggning av nytt golv, värmeisolering av tak, förstärkning av vissa bjälklag, delvis ny takbeläggning, anordningar för uppvärmning, ventilation, sanitet, belysning och el-kraft. Byggnadskostnaderna kan preliminärt uppskattas till 400 000 kronor. Någon kostnadsberäkning från byggnadsstyrelsen föreligger dock ej. Kostnaderna för maskiner och utrustning för verkstaden beräknas i enlighet med promemorian till 175 000 kronor.

Utredningen anför vidare, att det beräknas att samtliga förläggningsutrymmen kommer att stå färdiga omkring mitten av år 1960. En förutsättning för att anstalten skall kunna beläggas i någon större omfattning är att sysselsättningsmöjligheter står till buds. Iordningställandet av snickeriverkstaden bör därför bedrivas jämsides med redan beslutade byggnadsarbeten vid anstalten. Medel till anordnande av verkstaden och anskaffning av maskiner för densamma måste därför anvisas för budgetåret 1959/60. Det torde ej vara påkallat att nu taga närmare ståndpunkt till frågan om personal för verkstadsdriften. För de uppgifter som kan bli aktuella under nästa budgetår synes de i Gudhemsstyrelsens petita föreslagna två yrkesmästaretjänsterna i lönegraderna 11 och 9 vara tillräckliga.

Under åberopande av det anförda hemställer utredningen, att för anordnande av en snickeriverkstad vid anstalten i huvudsaklig överensstämmelse

med utredningens förslag måtte för budgetåret 1959/60 anvisas anslag dels till byggnadsarbeten med belopp, som på grundval av byggnadsstyrelsens kostnadsberäkning kan finnas erforderligt, dels till maskiner m. m. med ett belopp av 175 000 kronor.

Socialstyrelsen har inte funnit anledning till erinran mot förslaget. Styrelsen utgår härvid från att den planerade mekaniska verkstaden med utbildningsavdelning kommer till stånd under budgetåret 1960/61.

Anstaltsstyrelsen ansluter sig till de av utredningen inledningsvis anförda allmänna synpunkterna på frågan om de intagnas sysselsättning. Styrelsen anser det dock önskvärt, att nykterhetsvårdsutredningen ytterligare klarlägger Gudhemsanstaltens blivande funktion inom anstaltsorganisationen och klientelets sammansättning. Av dessa faktorer torde vårdtiden å anstalten komma att bli beroende och därmed även frågan om arbetsdriftens utformning samt hithörande behov. Med hänsyn till de korta vårdtider, som numera i allmänhet tillämpas, är styrelsen tveksam beträffande lämpligheten att låta arbetsdriften få industriell inriktning i så stor omfattning som föreslås i expertförslaget. Denna tveksamhet gäller även möjligheten att i praktiken genomföra föreslagen yrkesutbildning. För sådan utbildning torde det vara lämpligt att i första hand lita till samhällets ordinära resurser på detta område. Styrelsen understryker vikten av att frågan om verkstadsdrift samt andra former av arbetsdrift och sysselsättningsterapi snarast löses.

Nykterhetsvårdsutredningens förslag till ombyggnadsarbeten för anordnande av lokaler för träindustri tillstyrkes av anstaltsstyrelsen. Det är angeläget att utrymme för de intagnas sysselsättning i verkstadsarbete blir disponibelt i vart fall omkring den 1 juli 1960, då anstalten efter successiv uppbyggnad beräknas vara i funktion med samtliga 100 vårdplatser. Styrelsen framhåller i detta sammanhang, att den föreslagna inredningen av ifrågavarande lokaler icke torde utgöra hinder för dessas eventuella framtida utnyttjande jämväl för annan industriell verksamhet.

Under åberopande av de anförda allmänna synpunkterna på verkstadsdriften förutsätter styrelsen, att anvisning av anslag till utrustning icke kommer att utgöra hinder för avvikelser från det detaljförslag till maskinuppsättning, som ligger till grund för kostnadsberäkningen. Enligt styrelsens mening torde det vara lämpligt att före maskinanskaffningen dels ytterligare samråda med teknisk sakkunskap och dels närmare undersöka vilka arbetsobjekt som är aktuella, då verksamheten skall igångsättas. Vid den tidpunkten torde det bli möjligt att närmare bedöma vilken tillverkning, som med hänsyn till klientelets beskaffenhet och dess behov av sysselsättning samt även från ekonomiska synpunkter kan visa sig lämplig.

Byggnadsstyrelsen har efter besök på platsen och efter att ha verkställt en preliminär utredning i ärendet kommit till den uppfattningen, att den föreslagna stallbyggnaden mindre väl lämpar sig för ombyggnad för här ifrågavarande ändamål. Styrelsen anser att medel i stället bör anvisas för nybyggnad av vid anstalten erforderliga verkstadslokaler. Uppskattningsvis

borde det vara möjligt att inom den aktuella kostnadsramen, 400 000 kronor, genom nybyggnad erhålla verkstadslokaler på omkring 800 m². Enligt styrelsens mening bör den befintliga stallbyggnaden bibehållas i sitt nuvarande skick för att användas till förråds- och lagerlokaler för verkstadsdriften. Under en övergångsperiod torde byggnaden utan några byggnadsåtgärder kunna användas till enklare sysselsättningar såsom cementgjutning eller dylikt. Efter jämförelse med anläggningar av liknande art ifrågasätter styrelsen, om det icke är möjligt att utnyttja verkstadsutrymmet på ett effektivare sätt än som föreslagits av utredningen, varigenom ett större antal intagna skulle kunna beredas sysselsättning i verkstaden.

Departementschefen

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag tillstyrker jag, att för nästa budgetår anvisas sammanlagt 895 000 kronor för uppförande av bostäder för anstaltens chef och viss ogift personal samt av fritidsbyggnad. I anslutning härtill torde få nämnas, att byggnadsstyrelsen även hemställt om medel för förbättringsarbeten å vissa befintliga personalbostäder. Denna fråga behandlas av chefen för finansdepartementet vid anmälan av förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond. Jag vill här också erinra om vad jag vid anmälan av motsvarande anslag för Svartsjöanstalten anfört angående angelägenheten av att hålla nere kostnaderna för statliga byggnadsföretag.

Nykterhetsvårdsutredningen har i slutet av oktober 1958 lagt fram förslag rörande verkstadsdriften vid anstalten och därvid i princip uttalat sig för ett program, enligt vilket anstalten skulle förses med två verkstäder av industriell typ, den ena avsedd för mekanisk industri och den andra för träindustri. Utredningen anser dock, att en del av detta program bör anstå i avvaktan på bl. a. erfarenheter rörande verksamheten vid anstalten och det eventuella behovet av att utöka platsantalet utöver beslutade 100 platser. Utredningen har därför funnit lämpligt, att tills vidare endast en av de två verkstäderna kommer till stånd. Därvid har företräde givits åt snickeriverkstaden, bl. a. med hänsyn till att utredningen ansett att nybyggnad inte erfordras härför. Sålunda har utredningen räknat med att den befintliga stallbyggnaden skall omändras till verkstad samt att den därintill belägna logbyggnaden skall användas som lagerlokal. Utredningen — som anfört, att den inte varit i tillfälle att samråda med byggnadsstyrelsen angående lokalprogrammet — har uppskattat kostnaderna för ombyggnad av stallet till ca 400 000 kronor men utgått från att närmare kostnadsberäkning skulle verkställas av byggnadsstyrelsen. Kostnaden för anskaffande av maskiner och andra inventarier har beräknats till 175 000 kronor.

Med anledning av utredningens förslag har byggnadsstyrelsen anfört, att stallbyggnaden mindre väl lämpar sig för den föreslagna ombyggnaden och att erforderliga verkstadslokaler i stället bör anordnas genom nybyggnad.

För egen del vill jag framhålla, att jag finner det mycket angeläget att tillräckliga sysselsättningsmöjligheter för de intagna står till förfogande vid

den tid, då anstalten i övrigt är fullt utbyggd för en verksamhet, omfattande 100 vårdtagare. Sysselsättningen, vilken enligt min mening utgör ett viktigt inslag i vården vid en anstalt av detta slag, bör för en del av de intagna ordnas genom verkstadsarbete, som i huvudsak torde kunna anordnas enligt de allmänna riktlinjer, som utredningen angivit i inledningen till sin framställning. I enlighet med vad byggnadsstyrelsen anfört bör lokalbehovet för verkstadsdriften tillgodoses genom nybyggnad och stallbyggnaden bibehållas i nuvarande skick. Styrelsen har uppgivit, att det torde vara möjligt att för en kostnad, uppgående till samma belopp som utredningen beräknat för ombyggnad av stallet, dvs. 400 000 kronor, uppföra en verkstadsbyggnad med en golvyta av ca 800 m². Utan att ställning nu tages till frågan om verkstadsdriften bör omfatta endera av eller båda de tilltänkta verksamhetsgrenarna, bör man inrikta sig på att en verkstad av denna storlek — särskilt om stallet utnyttjas på det av byggnadsstyrelsen föreslagna sättet — skall kunna ge möjligheter till en verkstadsdrift av tillräcklig omfattning för anstalten med dess hittills beslutade platsantal. Medel bör därför finnas tillgängliga under nästa budgetår för uppförande vid anstalten av en verkstadsbyggnad av angiven storlek. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedan erforderlig utredning verkställts fatta beslut om verkstadslokalernas utformning. I enlighet med det anförda föreslår jag, att för nästa budgetår anvisas ett belopp av 400 000 kronor för anordnande av verkstadslokaler vid anstalten.

Då jag tidigare beräknat 895 000 kronor för andra byggnadsarbeten vid anstalten bör förevarande anslag för nästa budgetår uppföras med (895 000 + 400 000) 1 295 000 kronor.

Vad angår kostnaden för anskaffande av maskiner m. m. för verkstadsdriften föreslår jag, att ett belopp av 160 000 kronor beräknas härför. För detta ändamål bör på driftbudgeten för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag med benämningen Statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare: Vissa inventarier.

Beträffande inventarieanslaget gör jag hemställan i annat sammanhang denna dag. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalt å Gudhem för alkoholmissbrukare* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 1 295 000 kronor.

Statens utlåningsfonder

[4] **Lånefonden för bostadsbyggande.** Från fonden, till vilken medel anvisas endast i den mån så erfordras för utbetalning av beviljade lån, utlämnas tertiärlån till flerfamiljshus samt räntebärande egnahemslån och förbättringslån. För varje budgetår fastställes en ram för långivningen. För innevarande budgetår har anslaget till fonden uppförts med 600 000 000 kronor.

Förslag i fråga om inredning av särskild lägenhet i egethem, finansierat med bostadsanskaffningslån

Bostadsstyrelsen har (skr. 13/3 1958) erinrat att egethem, finansierat med bostadsanskaffningslån, skall — enligt 11 § kungörelsen den 27 maj 1938 (nr 247) om lån och bidrag av statsmedel för beredande av bostäder i egnahem åt mindre bemedlade, barnrika familjer — utgöra enfamiljshus.

Med hänsyn härtill har styrelsen, då fråga uppkommit om ändring av övre botten i sådant egethem till särskild lägenhet ansett sig böra bevilja egnahemslån för ombyggnad, varvid storleken av statslånet jämte bottenlånet har avpassats så, att lånebeloppen har räckt till — förutom ombyggnadsarbetena — inlösen av kvarstående del av bostadsanskaffningslånet.

Styrelsen anför, att ifrågavarande bestämmelse om att ett med bostadsanskaffningslån finansierat egethem skall utgöra enfamiljshus ej bör rigoröst upprätthållas. Fall kan förekomma, då låntagaren efter barnens avflyttning vill bo kvar men ej har möjlighet eller råd att utnyttja hela egnahemmet eller tillfredsställande underhålla detsamma. Styrelsen anser därför, att möjlighet bör finnas att då skäl därtill föreligger kunna ändra ett med bostadsanskaffningslån finansierat enfamiljshus utan att lånet därför behöver inlösas.

Förslag om enhetlig räntesättning i vissa fall

Bostadsstyrelsen har (skr. 12/5 1958) gjort framställning om enhetlig räntesättning i vissa fall där en mindre del av ett statligt lån löper med annan ränta än lånet i övrigt.

Styrelsen erinrar att *tertiärlån* enligt 11 § kungörelsen den 1 juni 1956 (nr 358) angående ändring i kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 587) om tertiärlån och tilläggslån för flerfamiljshus i princip skall löpa med tre procent årlig ränta. Därest huset innehåller andra lokaler än bostäder med därtill hörande biutrymmen, för flera hus gemensam värmecentral eller gemensam tvättstuga, skall dock räntefoten för den del av tertiärlånet, som med utgångspunkt från kostnaderna beräknas belöpa på sådana lokaler, vara fyra procent. Motsvarande bestämmelser återfinnes i kungörelsen den 24 maj 1957 (nr 360) om tertiärlån m. m. med undantag av att tertiärlåneräntan i 11 § angivits till fyra resp. fem procent.

Styrelsen anför, att tertiärlånet i ett sådant fall uppdelas i en bostads- och en lokaldel. Det har visat sig, att den del av lånet, som belöper på lokalerna, stundom uppgår till ett förhållandevis litet belopp, t. ex. då lokalerna utgöres av några garageplatser eller ett mindre lagerutrymme. Denna del måste dock alltid redovisas för sig i fråga om amortering och ränta, även om den är så liten, att den ökade ränteinkomsten saknar praktisk betydelse. Praktiska och andra skäl talar därför för att lånet i dylika fall i sin helhet får löpa med den ränta, som eljest endast skulle ha utgått å den del, som belöper på bostäderna. Styrelsen hemställer med anledning härav, att tertiärlånet icke skall behöva uppdelas, därest lokaldelen av lånet icke uppgår till större belopp än 2 000 kronor.

Vidare erinras att *egnahemslån* enligt 12 § kungörelsen den 24 maj 1957 (nr 359) om dylika lån skall med undantag av den räntefria stående delen från utbetalningsdagen löpa med fyra procent årlig ränta till den del lånet med avseende å förmånsrätten är beläget över fyrtio procent av belåningsvärdet och eljest med tre och en halv procent årlig ränta. Denna del av lånet skall även vara amorteringsdel från den dag det lånebeviljande organet bestämmer medan lånet i övrigt skall utgöra räntebärande stående del.

Styrelsen framhåller, att om i fastigheten mark eller annat ingår, vartill hänsyn ej skall tagas vid beräknande av belåningsvärdet, vilket är fallet bl. a. då lån lämnas till ombyggnadsföretag eller till byggnadsföretag på jordbruksfastighet, kan det ibland förekomma, att nämnda amorteringsdel utsträckes till att omfatta även sådan del av ett (fördjupat) egnahemslån, som med avseende på förmånsrätten ligger under fyrtio procent av belåningsvärdet. I mindre kostnadskrävande ombyggnadsfall och vid sådana nybyggnader eller större ombyggnader, där byggherren avsevärt nedbringar lånebehovet genom ökad egen insats, skulle nämligen, om lånet uppdelades, den räntebärande amorteringsfria delen bli så liten, att en uppdelning skulle framstå såsom otillfredsställande ur praktisk-administrativ synpunkt.

Emellertid blir de praktiska synpunkterna enligt styrelsen endast delvis tillgodosedda, om inte samma räntesats får tillämpas för hela amorteringsdelen. Styrelsen anser det lämpligt att i angivet fall även den del av egnahemslånets amorteringsdel, som i förmånsrättshänseende ligger under fyrtio procent av belåningsvärdet, skall löpa med en årlig ränta av fyra procent. Det framhålles, att om ett sådant belopp uppgår till 3 000 kronor — och mera torde det sällan bli fråga om — så behöver låntagaren icke vidkännas en större årlig kapitalkostnadsökning än ca tio kronor.

Framställning från musikhögskolans elevkår i fråga om studentbostäder

Musikhögskolans elevkår har (skr. 18/8 1958) gjort framställning om att bli erkänd som sådan studentkår, vilken kan komma i åtnjutande av det särskilda stöd för byggande av studentbostäder, vilket i enlighet med propositionen 1957: 100 utgår i form av tertiär- och tilläggslån.

I skrivelsen anföres bl. a. att det sociala problem, som är särskilt brännande för musikhögskolans elever, är bostadsfrågan. De musikaliska studiernas karaktär skapar speciella svårigheter för elevernas bostadsanskaffning, i det att studierna till stor del måste bestå av för omgivningen störande övningar i sång och spelning av instrument, varför studerande vid musikhögskolan ofta betraktas som icke önskvärda hyresgäster. Musikhögskolans elever utgör sålunda en studentkategori, för vilken det måste anses i högsta grad angeläget att framskaffa ändamålsenliga bostäder och studielokaler.

Bostadsstyrelsens anslagsframställning

Bostadsstyrelsen har (skr. 28/8 1958) lämnat en beräkning av den preliminära långivningen under nästa budgetår med utgångspunkt från antagandet om igångsättning under budgetåret av sammanlagt 66 000 statsbe-

lånade lägenheter, varav 44 000 i flerfamiljshus och 22 000 i småhus. För ifrågavarande beräkning har styrelsen lämnat i huvudsak följande redogörelse.

Styrelsens program beträffande bostadsbyggandets omfattning mätt i antalet påbörjade lägenheter under budgetåret 1959/60 avser 44 000 lägenheter i andra tertiärbelånade företag än rad- och kedjehusföretag. Tertiärlånebeloppet per lägenhet för sådana hus har för innevarande budgetår beräknats till 9 350 kronor. Även om en viss ökning av detta belopp icke är osannolik anser sig styrelsen f. n. sakna skäl att för budgetåret 1959/60 räkna med högre belopp per lägenhet. Ramen för preliminära beslut om tertiärlån till andra hus än rad- och kedjehus beräknar styrelsen således till (44 000 × 9 350) 412 000 000 kronor.

Antalet lägenheter i nybyggda statsbelånade småhus har antagits komma att uppgå till 22 000, varav uppskattningsvis 2 000 i tertiärbelånade rad- och kedjehus. Det räntebärande egnahemslånebeloppet per lägenhet beräknas till ett jämfört med innevarande budgetår oförändrat belopp eller 18 650 kronor. Tertiärlånebeloppet per lägenhet för de 2 000 lägenheterna i rad- och kedjehus beräknas till 12 000 kronor. För räntebärande egnahemslån till nybyggnad samt tertiärlån till rad- och kedjehus beräknar således styrelsen ett belopp av (20 000 × 18 650 + 2 000 × 12 000) 396 000 000 kronor. För räntebärande egnahemslån till ombyggnad och räntebärande förbättringslån beräknar styrelsen 50 000 000 kronor.

Enligt dessa beräkningar skulle den preliminära långivningen avseende räntebärande lån under budgetåret 1959/60 uppgå till (412 000 000 + 396 000 000 + 50 000 000) ca 860 000 000 kronor.

Beträffande anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar styrelsen att utbetalningarna av tertiärlån kommer att avse 45 000 lägenheter. Då genomsnittsbeloppet för dessa förutsättes komma att uppgå till minst 11 000 kronor, beräknas utbetalningarna uppgå till ca 500 000 000 kronor. Utbetalningarna av räntebärande egnahemslån till nybyggnad förutsättes avse 16 000 lägenheter med ett genomsnittligt lånebelopp av 19 600 kronor. Utbetalningarna av sådana lån beräknas sålunda uppgå till 315 000 000 kronor. Utbetalningarna av räntebärande egnahemslån till ombyggnad och räntebärande förbättringslån beräknar styrelsen till 55 000 000 kronor. Då influtna amorteringar och inlösen av lån uppskattas till 155 000 000 kronor, skulle nettobelastningen för lån bli (500 000 000 + 315 000 000 + 55 000 000 — 155 000 000) 715 000 000 kronor.

Styrelsen räknar icke med någon förskottsutbetalning av tertiärlån under nästa budgetår. Beträffande förskottsgivningen avseende egnahemslån och förbättringslån förutsätter styrelsen, att utbetalningar och inbetalningar kommer att balansera varandra. Medelsbehovet och därmed anslagsbehovet beräknas således av styrelsen till 715 000 000 kronor.

Departementschefen

Bostadsstyrelsens förslag att man icke längre under alla förhållanden bör kräva att ett med bostadsanskaffningslån finansierat egethem skall innehålla endast en lägenhet har jag intet att erinra mot. Vad styrelsen före-

slagit i fråga om enhetlig ränta å egnahemslån och tertiärlån kan jag även godtaga. Jag finner det vidare rimligt, att för rum, som tillkommer för att bereda bostad åt elever vid musikhögskolan, lån bör kunna beviljas på de för studentbostäder gällande villkoren.

Vid anmälan senare denna dag av ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 kommer jag att förorda, att det för budgetåret uppställda byggnadsprogrammet skall utökas med 8 000 lägenheter från 63 000 till 71 000 lägenheter. Anledningen härtill är främst att det av arbetsmarknadspolitiska skäl visat sig önskvärt att avsevärt öka igångsättningen av bostadsbyggnadsföretag utöver vad som enligt programmet bort komma i fråga. För att bereda byggnadsarbetarna sysselsättning under vintern 1959/60 är det vidare nödvändigt att igångsättningen under andra kvartalet i år ges stor omfattning. Den nämnda utvidgningen av byggnadsprogrammet för innevarande budgetår tar sikte på att åstadkomma en dylik igångsättning.

Behovet av en planering av bostadsbyggandet på längre sikt är allmänt omvittnat. Det är vidare angeläget, att bostadsbyggandet såvitt möjligt hålles på en jämn nivå. Tvära kastningar i fråga om produktionens storlek försvårar ett rationellt byggande och verkar uppdrivande på kostnaderna. Härav kan emellertid inte dragas den slutsatsen att det är önskvärt att uppställa ett fixerat, stelt program för bostadsbyggandet för två eller flera år framöver. Erfarenheterna från efterkrigstiden visar, att förändringar i den allmänna ekonomiska konjunkturen i hög grad påverkar förhållandena på byggnadsmarknaden. Investeringar i framför allt industrianläggningar är mycket konjunkturkänsliga. Även om det är möjligt att med olika ekonomiskt-politiska medel utjämna svängningarna i dylika investeringar blir variationerna ändock betydande. Under sådana förhållanden kan det inte undvikas, att en viss anpassning av bostadsbyggandets storlek efter konjunkturlägets växlingar får ske. Ett uttryck härför är den planerade stora igångsättningen av bostadsbyggen under innevarande budgetår, avseende företag med inte mindre än 71 000 lägenheter. Om konjunkturläget förbättras i en nära framtid och därmed övriga byggnadsinvesteringar på nytt ökas, får man försöka undvika stockningar i produktionen och förlängda byggnadstider med åtföljande kostnadsfördyringar genom att i någon mån hålla tillbaka den ökade igångsättningen av nya bostadsbyggnadsföretag.

Ur bostadsmarknadssynpunkt har det ansetts angeläget, att bostadsbyggandet omfattar åtminstone 65 000 lägenheter per år. Denna bedömning torde i stort sett vara riktig. Inom denna ram förefaller det angeläget att ytterligare öka bostadsbyggandet i de största städerna, där bostadsunderskottet är betydande. Man får dock räkna med att en mera betydande och snabb ökning av bostadsproduktionen på dessa orter stöter på olika slags praktiska hinder. Å andra sidan finns tecken, som tyder på att den nuvarande bostadsproduktionen på en del medelstora och små orter är så stor, att bostadsunderskottet där snart är täckt. Efterfrågan på bostäder har på sina håll dämpats till följd av nedgången i konjunkturen. Det är därför tänkbart

att i vissa samhällen redan under nästa budgetår tveksamhet om lämpligheten av en fortsatt stor bostadsproduktion kommer att yppa sig. Utvecklingen av bostadsmarknaden bör därför följas mycket noga. Kommuner och byggherrar bör vara beredda att snabbt anpassa sina byggnadsprogram till förändringar på marknaden.

Med det sagda har jag försökt ange skälen till att jag funnit det lämpligt att för nästa budgetår liksom skett för innevarande budgetår uppställa ett minimiprogram för bostadsbyggandet avseende 63 000 lägenheter. Programmet förutsätter att planeringen av byggnadsprojekt sker i sådan takt, att produktionen, om behov därav visar sig föreligga, kan ökas avsevärt i förhållande till programmet.

Det är naturligtvis svårt att nu bedöma konjunkturläget i slutet av detta år. Om emellertid det nuvarande konjunkturläget blir bestående ännu en tid, får man räkna med att i likhet med vad fallet var under 1958 behov kommer att föreligga av en stor igångsättning under tredje kvartalet i år. En avsevärd del av en medelsram, som beräknats på grundval av nämnda minimiprogram för bostadsbyggandet, kommer i så fall att få tagas i anspråk för företag, som skall påbörjas före den 1 januari 1960. Om så blir fallet måste medelsramen utvidgas för att igångsättningen under första halvåret 1960 skall bli tillräcklig.

Bostadsbyggandets fördelning på olika hustyper antar jag komma att förbli i stort sett oförändrad. De genomsnittliga lånebeloppen per lägenhet bör beräknas med ledning av bostadsstyrelsens uppgifter om lånebeloppens hittillsvarande storlek med de jämkningar, som betingas dels av att pensionärshem i fortsättningen kommer att finansieras med tertiärlån i stället för med särskilda statsbidrag, dels av att de ortsdifferentierade tilläggslånen i enlighet med vad jag kommer att föreslå i det följande slopas fr. o. m. den 1 juli 1959. Av skäl, som jag kommer att utveckla närmare vid anmälan av ärenden angående kapitalinvesteringar å tilläggstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59, utgår jag från att belåningsvärdena inte mera allmänt kommer att ändras.

Den för genomförande av minimiprogrammet för bostadsbyggandet under nästa budgetår erforderliga medelsramen beräknar jag därför enligt följande uppställning:

	Milj. kronor
Tertiärlån till flerfamiljshus (41 500 lägenh. × 9 600 kr.)	400
Egnahemslån till nybyggnad (16 000 lägenh. × 18 650 kr.)	300
Tertiärlån till rad- och kedjehus (1 500 lägenh. × 12 000 kr.)	18
Egnahemslån till ombyggnad samt förbättringslån	37
Summa	755

Ramen för preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, bör alltså för nästa budgetår fastställas till 755 000 000

kronor. Vid beräkningen har inte hänsyn tagits till ett eventuellt införande av ett kreditgarantisystem på egnahemsområdet.

Vad härefter angår anslaget till lånefonden för bostadsbyggande kan jag i huvudsak godtaga bostadsstyrelsens beräkning av anslagsbehovet. På grund av det förslag om slopande av de ortsdifferentierade tilläggslånen, som jag framlägger i det följande, kommer utbetalningarna av tertiärlån att bli något större än styrelsen beräknat. Å andra sidan torde förskottsgivningen i fråga om egnahemslån och förbättringslån böra begränsas så att en viss minskning av medelsbehovet uppkommer. Vidare kommer jag att i det följande framlägga förslag om återbetalning av beviljade tilläggslån. Det lånebelopp som sålunda uppsäges till återbetalning torde böra överföras från fonden för låneunderstöd till lånefonden för bostadsbyggande, varigenom inflytande amorteringar kommer att bli disponibla för ny utlåning. Jag föreslår därför, att anslaget till lånefonden för bostadsbyggande för nästa budgetår upptages med 700 000 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordade ändringar i bestämmelserna om ifrågavarande lån;

b) medgiva, att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 755 000 000 kronor;

c) till *Lånefonden för bostadsbyggande* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 000 kronor.

[5] **Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien.** Från fonden utlämnas lån till anskaffande av byggnadsmaskiner m. m. Till fonden har för innevarande budgetår anvisats ett formellt anslag av 100 kronor.

Bostadsstyrelsen har (skr. 28/8 1958) anfört, att under budgetåret 1957/58 3 754 535 kronor disponerats för långivningen. Med inräknande av det för budgetåret 1958/59 anvisade anslaget fanns den 1 juli 1958 ett disponibelt belopp å anslaget av 584 000 kronor. Med den snabbare amortering av utbetalda lån, som styrelsen börjat tillämpa under förra budgetåret, beräknas fonden innevarande budgetår tillföras ca 3 500 000 kronor. För långivningen under budgetåret 1958/59 skulle sålunda drygt 4 000 000 kronor kunna disponeras. Hos styrelsen innelåg den 1 juli 1958 ansökningar om lån till ett sammanlagt belopp av 2 568 000 kronor. Om ansökningarna bifalles, återstår för beslut i låneärenden, som inkommer under innevarande budgetår, ca 1 500 000 kronor.

För beslut om lån under budgetåret 1959/60 anser styrelsen, att ett belopp av 5 000 000 kronor bör stå till förfogande. Då amorteringarna under budgetåret beräknas tillföra fonden ca 3 500 000 kronor, anger styrelsen anslagsbehovet till 1 500 000 kronor.

Departementschefen

Räntesatsen å ifrågavarande lån har alltsedan fonden inrättades den 1 juli 1952 varit 4 procent. Efter samråd med chefen för finansdepartementet

föreslår jag, att räntan höjes till 5 procent. Höjningen bör avse lån, som beviljas fr. o. m. den 1 juli 1959.

Eftersom numera en fast praxis utbildats i fråga om prövningen av ansökningar om lån, synes beslutanderätten i låneärenden fr. o. m. den 1 juli 1959 böra överföras från Kungl. Maj:t till bostadsstyrelsen.

Med hänsyn till storleken av de kapitalavbetalningar som beräknas inflyta till fonden under nästa budgetår anser jag mig inte böra tillstyrka, att nya medel anvisas för utlåningsverksamheten. Jag föreslår, att anslaget upptages med ett formellt belopp av 100 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordade ändringar i bestämmelserna om ifrågavarande lån;

b) till *Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 100 kronor.

[6] **Statens bosättningslånefond.** För innevarande budgetår har å anslaget anvisats ett formellt belopp av 100 kronor. Sedan låneverksamheten började under budgetåret 1937/38 har t. o. m. innevarande budgetår anvisats tillhopa 61 100 500 kronor.

Gällande bestämmelser

Enligt kungörelsen 1946: 570 om statliga bosättningslån med däri vidtagna ändringar kan bosättningslån beviljas trolovade eller äkta makar samt ogift moder med minderårigt barn för inköp av möbler eller andra bosättningsföremål, ävensom redskap, verktyg eller liknande föremål, som kan underlätta hemarbetet eller vara av betydelse för hemmets trevnad eller familjens försörjning. Lån får uppgå till högst 3 000 kronor samt utlämnas utan säkerhet. Räntan överensstämmer med normalräntan för lån under statens utlåningsfonder, f. n. 4 1/4 procent och amorteringstiden är högst 8 år. I vissa fall kan uppskov med återbetalningen beviljas för ytterligare högst 5 år.

Såsom villkor för erhållande av bosättningslån gäller bl. a. att lånsökandena är i behov av medel för anskaffande av de bosättningsföremål m. m. som lånet avser, att lånets upptagande är tillrådligt med hänsyn till lånsökandenas egna villkor och intressen och att de lånsökande gjort sig kända för skötsamhet och ekonomisk förtänksamhet samt, i den mån betingelser härför förelegat, ådagalagt sparvilja.

Lån beviljas av riksbanken.

Befrielse från skyldighet att återbetala erhållet lån eller del därav kan medgivas, då synnerliga svårigheter att återbetala lånet inträtt på grund av låntagares död eller ökad försörjningsplikt.

Föreliggande förslag

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU) har (skr. 24/6 1958) anfört i huvudsak följande.

Det nuvarande maximibeloppet för lån, 3 000 kronor, fastställdes vid 1953 års riksdag. Enligt uppgifter, som låg till grund för detta beslut, skulle kostnaderna för en bosättningsutrustning för 2 rum och kök uppgå till 4 000—4 500 kronor. Sedan dess har kostnaderna för bosättningen stigit ytterligare. Under sådana förhållanden anser SSU det nu vara befogat med en ny höjning av bosättningslånens maximibelopp till åtminstone 4 500 kronor.

Till följd av ändrade lånevillkor har kravet på egen kontantinsats för egnahem och bostadsrättslägenheter i många fall stigit betydligt. Med hänsyn härtill bör bosättningslånens tillämpningsområde vidgas till att även omfatta förvärv av egethem eller bostadsrättslägenhet.

SSU framhåller önskvärdheten av att affärsmässiga principer icke tillämpas alltför rigoröst i samband med beviljandet av bosättningslånen. Med hänsyn till de sociala motiv, som kan ligga bakom en ansökan om bosättningslån, bör möjlighet finnas att utlämna lån även i sådana fall där den sökandes ekonomiska situation för tillfället kan vara mycket besvärlig.

I princip anser SSU, att bosättningslånen borde vara räntefria. Skulle statsmakterna icke vilja ansluta sig härtill, bör av sociala skäl individuell räntefrihet efter prövning kunna medges.

Yttranden

Över SSU:s framställning har yttranden inhämtats av socialstyrelsen och bostadsstyrelsen.

Socialstyrelsen har anfört, att en höjning av bosättningslånens maximibelopp till 4 500 kronor inte kan motiveras av prishöjning på de för inköp avsedda artiklarna. I själva verket har prishöjningen på dylika artiklar under tiden efter 1953, då nu gällande maximibelopp bestämdes, varit relativt obetydlig. Styrelsen anser däremot, att den pågående standardhöjningen i fråga om hemutrustningen och bostadens storlek bör beaktas i sammanhanget samt framhåller att detta önskemål skulle kunna tillgodoses utan någon höjning av maximibeloppet, om marginalen mellan det genomsnittliga lånebeloppet (2 000 kronor) och maximibeloppet utnyttjas för att tillgodose behovet av en höjning av lånebeloppen. På samma sätt bör man vidga utrymmet för behovssynpunkter vid prövningen av låneärenden. Enligt styrelsens mening bör man därvid eftersträva en tillämpning, som medför att alla sökande, som är i behov därav och som rimligen kan beräknas komma att återbetala lånet, beviljas lån i enlighet med ansökan upp till maximibeloppet.

I förslaget att bosättningslånens tillämpningsområde skall vidgas till att även omfatta förvärv av egnahem och bostadsrättslägenheter kan socialstyrelsen icke biträda. I den mån stödet till egnahem och bostadsrättslägenheter behöver förstärkas, bör detta ske inom ramen för den verksamhet, som är speciellt anordnad härför.

Styrelsen biträder förslaget att räntebefrielse må kunna medges av sociala skäl.

Bostadsstyrelsen, som begränsat sitt yttrande till att avse frågan om bosättningslånens tillämpningsområde, har anfört, att många enskilda haft stora svårigheter att prestera erforderliga kontantinsatser vid förvärv av bostadsrätt eller eget hem. Kommunerna har därför ofta blivit nödsakade att lämna ett stöd till vissa bostadssökande. Ifrågavarande problem är emellertid ej begränsat till dem som kan få bosättningslån, och styrelsen ifrågasätter, om en utökning av bosättningslånens tillämpningsområde är en lämplig väg för en lösning av problemet. Styrelsen påpekar, att anordningen skulle innebära en sammanblandning av två skilda stödformer med olika syften. Sålunda skulle exempelvis de synpunkter, som kommit till uttryck vid fastställande av övre lånegränser för de för bostadsbyggandet utgående statliga lånen, i viss mån komma att åsidosättas.

Anslagsframställning av fullmäktige i riksbanken

Fullmäktige i riksbanken har (skr. 19/9 1958) anfört, att utlåningen från fonden vid utgången av budgetåret 1957/58 uppgick till 50 109 111 kronor mot 52 483 684 kronor vid budgetårets början. Antalet utestående lån utgjorde vid samma tidpunkter resp. 50 282 och 51 974.

Under budgetåret 1957/58 har utgivits 7 882 nya lån till ett sammanlagt belopp av 15 723 759 kronor; summan av slut- och avbetalningar uppgick till 18 098 332 kronor. Intill utgången av budgetåret 1957/58 hade utlämnats bosättningslån till ett antal av 205 128 och till ett sammanlagt belopp av 281 702 661 kronor. Vid början av innevarande budgetår fanns å fonden ett disponibelt belopp av 8 197 614 kronor.

Enligt fullmäktige har lånens medelbelopp ökat även under budgetåret 1957/58; för lån som utgivits under nämnda budgetår uppgick sålunda medelbeloppet till 1 995 kronor mot 1 966 kronor under närmast föregående budgetår. Även om medelbeloppet skulle komma att öka något — och ökning äga rum även i fråga om antalet nyutlämnade lån — kan det beräknas att de till fonden hittills anvisade medlen kommer att vara tillräckliga till utgången av budgetåret 1959/60. Det synes emellertid lämpligt att, såsom för innevarande budgetår, ett formellt anslag av 100 kronor beviljas.

Departementschefen

Föreliggande framställning av Socialdemokratiska ungdomsförbundet avser främst en höjning av bosättningslånens maximibelopp samt en utvidgning av lånens tillämpningsområde. Därjämte föreslår förbundet, att sociala motiv skall få ökat utrymme vid prövningen av låneansökningar samt att räntebefrielse skall kunna medges i vissa fall.

Det nu gällande maximibeloppet 3 000 kronor fastställdes år 1953 (jfr prop. 1953: 53). Höjningen från det tidigare högsta beloppet 2 000 kronor betingades av penningvärdets fall. Såsom socialstyrelsen påpekar, har den därefter skedda prisutvecklingen i fråga om bosättningsartiklar inte varit stor. En ytterligare höjning av bosättningslånens maximibelopp torde där-

för inte kunna motiveras av prisutvecklingen. Inte heller standardförändringarna beträffande bostäder och deras utrustning synes böra ge anledning till någon höjning av beloppet.

I 1953 års proposition uttalade sig föredragande departementschefen för en viss återhållsamhet vid utnyttjande av det nya maximibeloppet så länge gällande kreditrestriktioner bestod. Detta uttalande godkändes av riksdagen. Lån har därefter endast sällan utlämnats med maximalt belopp. Såsom framgår av riksbanksfullmäktiges anslagsframställning uppgick lånebeloppet för senaste budgetår till i medeltal knappt 2 000 kronor.

Det finns alltså inom den gällande maximibegränsningen ett betydande utrymme för en höjning av de normala lånebeloppen. I vad mån en sådan höjning skall ske beror dels på sökandens önskemål, dels på riksbankens bedömning av kreditmarknadsläget samt av den enskilde sökandens behov och återbetalningsförmåga. Det torde få ankomma på riksbanken att ta ställning till frågan huruvida man i tillämpningen av de gällande bestämmelserna kan ge ökat utrymme för de framförda synpunkterna.

Av de skäl som socialstyrelsen och bostadsstyrelsen anfört är jag inte beredd att tillstyrka någon utvidgning av bosättningslånens tillämpningsområde till att avse förvärv av egethem eller bostadsrätt.

En räntebefrielse av det slag som ifrågasatts skulle bli av ganska ringa betydelse för låntagarens ekonomi men komme ändock att ge låneverksamheten en icke önskvärd subventionsprägel. Enligt min mening bör bosättningsstödets karaktär av lån bibehållas.

Med hänsyn till bosättningslånefondens ställning bör anslaget i överensstämmelse med riksbanksfullmäktiges förslag därför upptagas med endast ett formellt belopp av 100 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens bosättningslånefond* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 100 kronor.

[7] **Lånefonden för allmänna samlingslokaler.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 9 000 000 kronor. Från fonden utbetalas lån enligt kungörelsen den 24 maj 1957 (nr 367) om statslån för anordnande av allmänna samlingslokaler m. m. samt beviljade men ej utbetalade lån enligt äldre bestämmelser.

Statens nämnd för samlingslokaler har (skr. 31/8 1958) anfört, att tillgången på lånemedel ej tillnärmelsevis har räckt till för att tillgodose efterfrågan från lokalbyggarna. Vid tiden för anslagsframställningens avlåtande innelåg hos nämnden obehandlade ansökningar avseende ett sammanlagt lånebelopp av ca 24 000 000 kronor, medan det belopp som står till förfogande för utlåning uppgår till 9 000 000 kronor. Enligt uppgifter, som inhämtats från riksorganisationerna för lokalbyggandet, finns dessutom en dold efterfrågan på lån till ett uppskattat belopp av ca 80 000 000 kronor.

Med hänsyn till den stora eftersläpning som kännetecknar investeringarna i allmänna samlingslokaler föreslår nämnden, att ett anslag av

10 000 000 kronor anvisas för nästa budgetår. Inflytande kapitalavbetalningar beräknas uppgå till ca 500 000 kronor. I den mån en ökning av lokalbyggandet nödvändiggörs på grund av sysselsättningsläget bör lånemedel för sådant ändamål beräknas särskilt.

Statskontoret föreslår, att ett oförändrat anslag av 9 000 000 kronor anvisas till förstärkning av lånefonden. Ämbetsverket utgår härvid från att medel, anvisade å beredskapsstat, skall kunna disponeras om sysselsättningspolitiska skäl så påkallar.

Departementschefen

Statens nämnd för samlingslokaler har i en särskild framställning (7/7 1958) fäst uppmärksamheten på, att gällande bestämmelser om lån för anordnande av allmänna samlingslokaler samt om anläggningsbidrag för skolbyggnader ej är lämpligt utformade med tanke på önskemålet att åstadkomma en samplanering av lokalbyggandet på ifrågavarande två områden. I anledning av nämndens framställning har inom socialdepartementet upprättats en promemoria med förslag till en samordning av formerna för statens kapitalstöd vid anordnande av samlingslokaler och skollokaler i syfte att avlägsna de olägenheter nämnden påtalat. Promemorian har remissbehandlats, varvid delade meningar kommit till uttryck beträffande formerna för den avsedda samordningen.

Frågan om vidgat lokalsambruk äger ett nära samband med spörsmålet om de allmänna samlingslokalernas driftsekonomi. Då utvecklingen tyder på att en del huvudmän fått svårigheter att finansiera driften av fristående samlingslokaler, är det min avsikt att inom kort föranstalta om en särskild utredning i detta ämne. Med hänsyn härtill och då uppfattningarna om en lämplig utformning av statens stödgivning på området går starkt isär, har det inte synts mig lämpligt att nu vidtaga några ändringar i reglerna för samlingslokalslån. Frågan om åtgärder för att få till stånd ett effektivare lokalutnyttjande genom ökat sambruk av lokaler bör ytterligare övervägas vid den kommande utredningen.

Anslaget till lånefonden bör uppföras med oförändrat belopp. I likhet med statskontoret förutsätter jag därvid, att medel på beredskapsstat skall kunna tagas i anspråk, om en ytterligare långivning påkallas av sysselsättningspolitiska skäl.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lånefonden för allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 9 000 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd

[8] **Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare.** För innevarande budgetår har under denna rubrik anvisats ett investeringsanslag av 655 000 kronor.

Framställningar

I. *Socialstyrelsen* har (skr. 25/8 1958) erinrat om att medel till vissa reparations- och ombyggnadsarbeten vid de erkända anstalterna hittills anvisats å driftbudgeten under det att anslag till nybyggnader uppförts å kapitalbudgeten under förevarande anslag. Med hänsyn till svårigheten i vissa fall att fördela behovet av medel till byggnadsarbeten på två skilda anslag finner styrelsen det lämpligast, att statens tillskott av medel för dessa ändamål framdeles sammanföres under ett anslag på kapitalbudgeten.

Styrelsen hemställer, att till ny- och ombyggnader m. m. vid erkända vårdanstalter för nästa budgetår anvisas 2 662 100 kronor med följande fördelning på olika byggnadsföretag m. m.

1. Nya förläggnings- och fritidsbyggnader vid Björstorp	590 000
2. Ny föreståndarebostad vid Holmahemmet	105 000
3. Ombyggnad av ladugård vid Holmforshemmet	230 000
4. Inlösen av lån vid Karlsvik	148 600
5. Om- och nybyggnadsarbeten vid Ribbingebäck	1 147 000
6. Om- och tillbyggnad av ladugård vid Vårnäshemmet	126 500
7. Ett nytt bostadshus vid Vårnäshemmet	65 000
8. Nya förläggningsbyggnader vid Åsbrohemmet	250 000
	2 662 100

Som motivering för detta förslag anför socialstyrelsen i huvudsak följande.

1. Föreningen Lunds stifts prästers nykterhets- och diakoniförbund u. p. a. har begärt statsbidrag för uppförande vid Björstorp av dels en förläggningsbyggnad med läkarmottagning och sjukrum m. m., dels en fritidsbyggnad med samlingssal och studierum m. m. Kostnaden har beräknats för förläggningsbyggnaden till 315 000 kronor och för fritidsbyggnaden till 275 000 kronor, tillhopa 590 000 kronor. Behovet av en särskild medicinsk avdelning för avgiftande och stärkande behandling av de nyinkomna klienterna under den första delen av vårdtiden har under de senare åren framträtt allt starkare på denna anstalt liksom på flertalet övriga vårdanstalter för alkoholmissbrukare. En sådan avdelning är därjämte erforderlig för vård av akuta sjukdomstillstånd under anstaltsvistelsen. Det framlagda förslaget till en särskild byggnad för detta ändamål, inrymmande lokaler för läkarmottagning och medicinsk behandling samt fyra nya vårdplatser, är enligt socialstyrelsens mening ändamålsenligt. Behovet av en särskild samlingssal har förelegat alltsedan vårdanstaltens tillkomst. Det nu framförda förslaget till nybyggnad för tillgodoseende av detta behov tillmötesgår även önskemål om lokaler för studier och gruppterapi, fritidsrum med serveringsmöjligheter m. m. Styrelsen tillstyrker föreningens framställning. Bidraget bör utgå i form av ett ränte- och amorteringsfritt lån.

2. Senast i socialstyrelsens anslagsäskanden för innevarande budgetår framfördes förslag om statslån till uppförande av en ny föreståndarebostad

vid Holmahemmet, vilket motiverades med den nuvarande föreståndarbostadens olämpliga läge intill anstaltens expedition och behovet av att ta denna bostad i anspråk för utökning av anstaltens otillräckliga expeditionsutrymmen. Anstaltens huvudman, det nyss nämnda nykterhets- och diakoniförbundet, har gjort förnyad framställning i ämnet. Socialstyrelsen tillstyrker, att huvudmannen erhåller ett amorteringsfritt men räntebärande lån å 105 000 kronor för uppförande av ny föreståndarebostad.

3. Stiftelsen Holmforshemmet har upprepat sin i 1958 års statsverksproposition avvisade framställning om medel för ombyggnad av ladugården vid Holmforshemmet. Enligt ett till framställningen fogat intyg från byggnadskonsulenten hos lantbruksnämnden i Norrbottens län är denna byggnad i ett sådant skick, att en ombyggnad av densamma icke längre bör uppskjutas. Byggnadsstyrelsen har i yttrande den 26 november 1957 anfört, att styrelsen ur byggnadsteknisk synpunkt icke hade något i princip att erinra mot ifrågavarande förslag, men att kostnaderna borde beräknas till 230 000 kronor för att motsvara prisläget den 1 juli 1957. Socialstyrelsen tillstyrker, att stiftelsen Holmforshemmet erhåller det begärda beloppet, 230 000 kronor, vilket bör utgå i form av ett ränte- och amorteringsfritt lån.

4. I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår hemställde socialstyrelsen om anvisande av 158 600 kronor för inlösen av inteckningslån, som huvudmannen för vårdanstalten Karlsvik, det förut nämnda nykterhets- och diakoniförbundet, övertagit i samband med anstaltens anordnande. Under våren 1958 uppsades två lån å tillhopa 80 000 kronor till betalning den 1 juni 1958, såframt icke styrelseledamöterna i föreningen dessförinnan hade tecknat personlig borgen för lånen. Efter förhandlingar medgav långivaren, att lånen fick kvarstå utan borgen, under förutsättning att en amortering med 10 000 kronor gjordes under år 1958 samt att återstoden betalades under år 1959. Långivaren har sedermera förklarat sig godtaga amortering med samma belopp även under år 1959 under förutsättning att återstoden inbetalas under år 1960.

Föreningen har nu ånyo hemställt om medel för inlösen av lånen. Socialstyrelsen anser, att samtliga lån bör betalas snarast möjligt. Risken är betydande att även övriga lån å tillhopa 78 600 kronor uppsäges till betalning. Härtill kommer, att lånen medför dryga ränteutgifter för anstalten. Under år 1958 uppgick dessa till nära 10 000 kronor. Styrelsen föreslår sålunda, att anstaltens huvudman erhåller ett ränte- och amorteringsfritt statslån å 148 600 kronor för inlösen av den låneskuld, som efter utgången av år 1958 kommer att belasta anstalten.

5. Förslaget utgör en upprepning av ett i styrelsens anslagsäskanden för innevarande budgetår framlagt förslag om genomförande av vissa om- och nybyggnadsarbeten vid anstalten Ribbingebäck. Genom dessa byggnadsföretag skulle anstalten få ett större antal enkelrum, större sjukvårdsmöjligheter, förbättrade hygieniska anordningar och mera ändamålsenliga kökslokaler. Anstaltens huvudman, Stockholms stadsmission, och anstaltsstyrelsen har avgivit förnyad framställning i ämnet. I densamma beräknas, med be-

aktande av bl. a. ett av byggnadsstyrelsen avgivet yttrande, kostnaderna för byggnadsföretaget jämte inventarier till 1 177 000 kronor. Av detta belopp beräknas 30 000 kronor kunna bestridas av driftmedel. Socialstyrelsen vitsordar behovet av dessa byggnadsarbeten och tillstyrker ett statslån för ändamålet å 1 147 000 kronor. Härvid bör såsom ränte- och amorteringsfritt lån anvisas 987 000 kronor och återstående 160 000 kronor, som avser nybyggnad av personalbostadshus, utgöras av ett räntebärande amorteringsfritt statslån.

6. Bland anslagsäskandena för innevarande budgetår upptog socialstyrelsen en av stiftelsen Vårnäshemmet gjord framställning om statsbidrag med 126 500 kronor till vissa om- och tillbyggnadsarbeten å lantbrukets ekonomibyggnader vid erkända vårdanstalten Vårnäshemmet. Stiftelsen har nu förnyat denna framställning. Enligt utlåtande av husdjurskonsulenten vid hushållningssällskapet i Södermanlands län är dessa byggnader av synnerligen dålig beskaffenhet. Socialstyrelsen finner förslaget till nämnda arbeten väl genomtänkt och tillstyrker för ändamålet ett ränte- och amorteringsfritt lån å 126 500 kronor.

7. Förslag om uppförande av ytterligare ett personalbostadshus vid Vårnäshemmet framfördes senast i socialstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 och har nu upprepats av huvudmannen. Huset är avsett att inrymma en familjebostad och en dubblett. Socialstyrelsen tillstyrker, att för uppförande av nämnda bostadshus beviljas ett räntebärande amorteringsfritt lån å 65 000 kronor.

8. Stiftelsen Åsbrohemmet har gjort framställning om statslån med sammanlagt 480 000 kronor, därav 250 000 kronor för uppförande av ett radhus med fyra förläggningsbyggnader, var och en om sex vårdplatser, 180 000 kronor för uppförande av bostäder för sjukvårdspersonal samt 50 000 kronor för vissa arbeten å anstaltens vatten- och avloppssystem.

I sin framställning rörande anslagsäskandena för budgetåret 1958/59 tillstyrkte socialstyrelsen, att Åsbrohemmet skulle erhålla medel för uppförande av två nya förläggningsbyggnader med tillhopa 12 vårdplatser såsom ersättning för de förläggningsutrymmen, som ginge förlorade genom utvidgning av anstaltens expeditionslokaler. Emellertid förlorar anstalten ytterligare 12 vårdplatser genom den pågående saneringen av den gamla huvudbyggnaden. I överensstämmelse med sin tidigare framförda uppfattning att platsantalet vid Åsbrohemmet må utgöra 178, förutom mottagnings- och sjukavdelningarnas vårdplatser, tillstyrker socialstyrelsen att medel anvisas för uppförande av det föreslagna radhuset. Enligt vad socialstyrelsen erfarit kan man räkna med att erforderliga personalbostäder kommer till stånd under medverkan av en kommunal bostadsstiftelse. På grund härav bortfaller behovet av statsmedel i denna ordning för personalbostadshus. Beträffande förslaget om medel till arbeten på anstaltens vatten- och avloppssystem anför socialstyrelsen, att det angivna beloppet å 50 000 kronor kan tillföras anstalten genom statsbidraget till anstaltens drift.

Socialstyrelsen tillstyrker sålunda, att stiftelsen Åsbrohemmet tillerkännes

ett ränte- och amorteringsfritt lån å 250 000 kronor till uppförande av nya förläggningsbyggnader.

II. *Stiftelsen Holmforshemmet* har i en den 19 september 1958 till socialdepartementet inkommen skrivelse hemställt om medel till uppförande vid Holmforshemmet av en byggnad för sjukavdelning m. m. samt av ny föreståndarbostad. Stiftelsen har anfört i huvudsak följande.

Holmforshemmet har nu 44 moderna vårdplatser och 16 platser i bristfälliga utrymmen (två baracker). Anstalten bereder därjämte samtliga tjänstemän utom föreståndaren moderna tjänstebostäder. Anstalten saknar dock erforderliga utrymmen för att utnyttja de rön och erfarenheter, som vunnits beträffande den medicinska vården av alkoholmissbrukare. Stiftelsen anser det därför vara nödvändigt att utöka vårdresurserna att omfatta även mottagnings- och sjukavdelning om 12 vårdplatser. Å denna avdelning skulle alla nyintagna och de vårdtagare som återförts efter permissioner, avvikanden o. d. ordentligt penetreras medicinskt, psykiatriskt och socialt samt behandlas för abstinensbesvär. En del intagna, som på grund av medicinska eller andra skäl är arbetshindrade, bör stanna kvar på sjukavdelningen, där utrymmen för arbetsterapi inrättas. Stiftelsen har låtit upprätta förslag till nybyggnad av en sjukavdelning. De beräknade kostnaderna uppgår till 500 000 kronor, vartill kommer 50 000 kronor för inventarier. Stiftelsen anhåller om statsbidrag med nämnda belopp.

I den föreslagna nybyggnaden finnes inrymda de ytterligare tjänstebostäder, som kan komma att erfordras. Emellertid anser stiftelsen, att även bostadsfrågan för föreståndaren bör lösas i detta sammanhang och framlägger förslag till uppförande av ny föreståndarebostad. Kostnaden för denna beräknas till 115 000 kronor. Medelsbehovet föreslås täckt genom ränte- och amorteringsfritt statslån.

Stiftelsen räknar med att efter tillkomsten av sjukavdelningen behålla endast 7 av vårdplatserna i barackerna. Anstaltens platsantal skulle då uppgå till 64.

Yttranden

I. Över socialstyrelsens framställning har *nykterhetsvårdsutredningen* avgivit yttrande. Utredningen framhåller, att av socialstyrelsen tillstyrkta statslån till ny- och ombyggnader m. m. vid erkända vårdanstalter uppgår till sammanlagt 2 662 100 kronor, under det att de av byggnadsstyrelsen framlagda förslagen till investeringar vid de statliga vårdanstalterna å Svartsjö, Venngarn och Gudhem representerar en sammanlagd kostnad av 3 918 000 kronor. Härtill kommer kostnaden för anordnande av snickeriverkstad å Gudhem. Utredningen finner det självfallet, att avvägningen mellan de olika anspråken måste bygga på en samlad överblick över både erkända och statliga anstalter. Utredningen uttalar som sin bestämda uppfattning, att det i rådande situation på anstaltsvårdens område är av största vikt, att vissa i princip beslutade åtgärder avseende den statliga anstaltssektorn genomföres.

Detta gäller fullföljandet av den nya Gudhemsanstalten och den fortsatta omdaningen av Svartsjöanstalten. Utredningen betonar, att det för hela anstaltssystemet och därmed för nykterhetsvården i dess helhet är av den största vikt att nöjaktiga resurser finnes att tillgå för vården av det mera svårskötta klientelet. Vid en angelägenhetsgradering mellan de aktuella investeringsanspråken hör sålunda de nämnda företagen placeras i främsta rummet. De avsevärda kostnaderna härför har icke kunnat undgå att påverka utredningens bedömning av önskemålen om investeringar i erkända vårdanstalter. Utredningen omtalar i detta sammanhang, att frågan om anordnadet av en sluten avdelning vid Venngarnsanstalten varit föremål för undersökning. Övervägandena har lett till uppfattningen, att en sådan utökning av anstaltens resurser är oundgängligen nödvändig och i angelägenhetsgrad jämförlig med de berörda arbetena vid Gudhem och Svartsjö.

Beträffande förslagen om medel till om- och nybyggnader m. m. vid erkända vårdanstalter anför utredningen bl. a. följande.

F. n. finns det endast en anstalt, nämligen Venngarn, som äger förutsättningar att meddela mera kvalificerad behandling och till vilken måste hänvisas komplicerade vårdfall från hela landet. Tillkomsten av Gudhemsanstalten kommer att medföra en väsentlig förbättring i nämnda hänseende. Det kan dock ifrågasättas, om ej de nämnda två centralanstalterna borde kompletteras genom att vissa anstalter i andra delar av landet utrustas med anordningar, som ger dem möjligheter till mera kvalificerade vårdinsatser. Därvid tilldrager sig främst Norrland och sydligaste Sverige intresse. Ehuru något slutligt ställningstagande från utredningens sida icke föreligger, kan det ej uteslutas att den nu föreslagna förläggningsbyggnaden vid Björstorp liksom uppförandet av ny föreståndarebostad vid Holmahemmet med åtföljande omdisposition av vissa befintliga lokaler vid anstalten kan föregripa de åtgärder, vartill pågående planeringsarbete kan leda. De nämnda företagen synes därför lämpligen kunna anstå. Vid Holmahemmet torde f. ö. vissa möjligheter föreligga att på bekostnad av några få vårdplatser tillsvidare inrymma kontorslokalerna i annan byggnad. Behovet av samlingslokal vid Björstorp kan vitsordas men synes icke vara så trängande att det behöver ges förtur.

Socialstyrelsens förslag rörande inlösen av lån, som belastar vårdanstalten Karlsvik, anser sig utredningen böra tillstyrka.

Den föreslagna ombyggnaden av ladugården vid Holmforshemmet synes i och för sig vara behövlig. Utredningen ifrågasätter dock om företag av denna art bör beredas plats inom den investeringsram, som i rådande läge kan stå till buds för anstaltsvården. Därest det befinnes lämpligt ur sysselsättningssynpunkt att byggnadsföretaget kommer till stånd såsom beredskapsarbete, föreligger ingen erinran från utredningens sida.

De föreslagna om- och nybyggnadsarbetena vid Hemmet Ribbingebäck synes i och för sig vara motiverade. Behovet synes dock ej vara så trängande att utrymme för ifrågavarande jämförelsevis betydande investering nödvändigtvis måste beredas under budgetåret 1959/60.

Beträffande den föreslagna om- och tillbyggnaden av ladugården vid Vårnäshemmet ifrågasätter utredningen, liksom i fråga om det likartade projektet vid Holmforshemmet, om företag av detta slag bör erhålla förtur. Av uppgifterna i remisshandlingen att döma synes behovet av det föreslagna bostadshuset vid Vårnäshemmet ej vara att betrakta som trängande.

Vad slutligen angår förslaget om uppförande av nya förläggningsbyggnader vid Åsbrohemmet ifrågasätter utredningen om icke även andra skäl än ekonomiska kan tala för ett uppskov härmed. För innevarande budgetår har anvisats 630 000 kronor till uppförande av sjuk- och mottagningsavdelning vid anstalten. Vidare föreligger långt framskridna planer att med anknytning till Åsbrohemmet anordna en ny vårdanstalt å Rällsön i Ljusnarsberg. Det kan synas lämpligt att dessa ganska omfattande företag genomföres, innan slutlig ställning tages till ytterligare genomgripande åtgärder i fråga om anstaltens platsbestånd.

II. Över den av Stiftelsen Holmforshemmet gjorda framställningen har yttranden avgivits av socialstyrelsen, nykterhetsvårdsutredningen och byggnadsstyrelsen.

Socialstyrelsen anför, att särskild avdelning för medicinsk behandling av klientelet hittills blivit anordnad endast vid ett fåtal vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Erfarenheterna från de vårdanstalter som har medicinska vårdavdelningar är genomgående så goda, att det bör eftersträvas, att en sådan avdelning skall finnas vid varje allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare av sådan storlek, att den kan uppbära en dylik avdelning. Till detta allmänna skäl för uppfattningen, att det är i hög grad önskvärt att det anordnas en medicinsk avdelning å Holmforshemmet, kommer ett särskilt skäl, som hänför sig till denna anstalts speciella funktion inom nykterhetsvårdens anstaltssystem. Holmforsanstalten utgör nämligen en regionanstalt för vårdbehövande från de norra delarna av landet. Till regionanstaltens typ hör, att dess klientel företer stark spridning ifråga om ålder, föregående anstaltserfarenhet, kriminalitet m. m. Holmforsanstalten har därför ett i viktiga vårdhänseenden starkt heterogent klientel. För ett på detta sätt sammansatt vårdklientel är behovet av en medicinsk vårdavdelning särskilt stort. Socialstyrelsen tillstyrker sålunda, att staten bistår Holmforshemmet med anordnande av en medicinsk vårdavdelning.

Den föreslagna utformningen av denna medicinska avdelning bör modifieras så, att den omfattar en särskild mottagningsexpedition för nyintagna klienter med därtill anslutna badrum, klädförrådsrum och jourrum. Dessa lokaler kan inrymmas i de föreslagna lägenheterna för sjukvårdspersonalen, vilken icke bör ha sina bostäder inom denna byggnad. Om en ny föreståndarebostad kommer till uppförande, kan sjukvårdspersonalen i stället beredas bostäder i den nuvarande föreståndarebostaden. Denna bostad är otillfredsställande och det skulle erfordras mycket genomgripande och kostsamma ändringsarbeten för att få den i ett godtagbart skick. Socialstyrelsen tillstyrker därför stiftelsens framställning även i denna del.

Beträffande Holmforsanstaltens vårdplatsantal, som nu uppgår till 60,

anför socialstyrelsen, att de provisoriska barackerna med 16 platser bör avvecklas snarast möjligt. Om den föreslagna medicinska vårdavdelningen med 12 platser kommer till stånd, bör anstaltens platsantal därför utgöra 56. Socialstyrelsen anser det möjligt att driva anstalten med de driftbidrag, som kan utgå efter en sådan minskning av platsantalet.

Slutligen föreslår socialstyrelsen, att medel i enlighet med hittills följd ordning anvisas till den medicinska avdelningen i form av ränte- och amorteringsfritt lån samt till föreståndarebostaden i form av räntebärande amorteringsfritt lån.

Enligt *nykterhetsvårdsutredningens* mening är det lämpligt, att en anstalt för vårdtagare från övre Norrland förfogar över resurser, som gör det möjligt att mottaga vårdfall av växlande svårighetsgrad, så att långa transporter till anstalter i andra delar av landet endast mera sällan behöver förekomma. Holmforshemmets förutsättningar att fylla en sådan uppgift skulle avsevärt förbättras genom inrättandet av en sjukavdelning, om denna utformas så att den främst kan fungera såsom intagnings- och medicinsk behandlingsavdelning. En sådan utbyggnad av anstalten står i god överensstämmelse med utredningens avsikt att framlägga förslag om förbättringar av den nuvarande anstaltsorganisationen. I princip vill utredningen alltså tillstyrka, att en dylik avdelning anordnas vid Holmforshemmet. Till frågan om medelsanvisning för ändamålet intager utredningen samma ståndpunkt som beträffande föreslagen ombyggnad av ladugården vid Holmforshemmet. Utredningen anser sålunda, att det med hänsyn till andra trängande investeringsbehov kan ifrågasättas om företaget bör beredas plats inom den investeringsram som nu står till buds, men att intet är att erinra mot ett förverkligande av projektet under formen av beredskapsarbete.

Det föreliggande ritningsförslaget till sjukavdelning anser utredningen böra omarbetas i vissa avseenden; bl. a. ifrågasättes, om personalbostäder bör anordnas i byggnaden.

I fråga om förslaget till ny föreståndarebostad anför utredningen, att det i princip är önskvärt att familjebostad för föreståndaren finnes i anslutning till anstaltsområdet samt att stort behov föreligger av en tidsenlig bostad för föreståndaren.

Byggnadsstyrelsen — som i ärendet under hand samrått med nykterhetsvårdsutredningen — är av den uppfattningen, att läkarmottagningen är överdimensionerad med hänsyn till sjukavdelningens och anstaltens storlek och de vårdformer, som avses att tillämpas. Styrelsen anser vidare, att personalbostäder om möjligt icke bör förläggas till en byggnad av detta slag. En omarbetning av förslaget i berörda avseenden bör därför ske. Beträffande förslaget till direktörsbostad är byggnadsstyrelsen i princip av den uppfattningen att till grund för uppförande av tjänstebostäder av ifrågavarande slag med fördel bör kunna läggas någon av de av bostadsstyrelsen utarbetade typritningarna till familjebostäder. Enligt styrelsens mening skulle en för tjänstebostäder mera allmänt genomförd tillämpning av dessa typritningar medföra ekonomiska fördelar. De av stiftelsen uppgivna

byggnadskostnaderna för byggnadsföretagets genomförande enligt nu föreliggande ritningar, tillhopa 615 000 kronor, anser byggnadsstyrelsen lågt beräknade.

Departementschefen

Med anledning av vad socialstyrelsen föreslagit i fråga om formen för anvisande av medel till ombyggnads- och reparationsarbeten vid de erkända vårdanstalterna för alkoholmissbrukare förordar jag, att medel härför upptages under förevarande anslag i de fall där fråga är om mera omfattande arbeten. Kostnaderna för mindre arbeten av detta slag bör liksom hittills bestridas av anstalternas driftmedel.

Vad angår de föreliggande förslagen om anslag till ny- och ombyggnadsarbeten vid erkända anstalter under nästa budgetår vill jag allmänt framhålla, att några av förslagen enligt vad nykterhetsvårdsutredningen anfört i ärendet är av sådan beskaffenhet, att med prövningen av dem bör anstå i avvaktan på utredningens fortsatta arbete. Även beträffande en del av de övriga förslagen synes det, bl. a. med hänsyn till storleken av de investeringar det här gäller, lämpligt att uppskjuta ställningstagandet till dess utredningen lagt fram förslag beträffande anstaltsväsendets framtida utformning. Jag vill i anslutning härtill framhålla, att utredningens arbete i syfte att snabbt öka tillgången på vårdplatser numera torde kunna anses i stort sett avslutat. Förutsättningar synes därför föreligga för att ytterligare uppskov med prövningen av behovet av medel för byggnadsarbeten vid de erkända anstalterna inte skall behöva föranledas av ovisshet om resultatet av utredningsarbetet rörande anstaltsväsendets utformning på något längre sikt.

I enlighet med det anförda finner jag mig nu kunna närmare pröva endast de förslag, som avser anstalterna Holmforshemmet, Karlsvik och Vårnäshemmet. Jag vill därvid tillstyrka förslaget att för inlösen av vissa lån vid anstalten Karlsvik beviljas ett statslån å 148 600 kronor. Vidare föreslår jag, med hänsyn till bl. a. behovet av sysselsättningsmöjligheter för vårdtagarna, att Holmforshemmet och Vårnäshemmet i enlighet med socialstyrelsens förslag erhåller lån med 230 000 resp. 126 500 kronor för planerade byggnadsåtgärder beträffande dessa anstalters ekonomibyggnader för jordbruket. Mot den föreslagna storleken och utformningen av en ny sjukavdelning vid Holmforshemmet har i remissyttrandena framförts vissa erinringar. Enligt min mening bör, med beaktande av de i dessa yttranden anförda synpunkterna, närmare undersökas, om inte anstaltens behov av resurser för sjukvård kan tillgodoses genom en beträffande såväl platsantal som vård- och behandlingsutrymmen i övrigt mindre sjukavdelning än vad som föreslagits. Härvid bör även övervägas på vilket sätt bostäder lämpligen bör anordnas för den nya personal, som kan erfordras vid en utökning av anstaltens sjukvårdsresurser. Jag är sålunda inte nu beredd att ta ställning till frågan om medelsbehovet för anordnande av en sjukavdelning vid denna anstalt. Inte heller kan jag tillstyrka, att medel anvisas för ny före-

ståndarbostad vid Holmforshemmet och ett nytt bostadshus vid Vårnäshemmet.

De av mig förordade lånen till erkända vårdanstalter under nästa budgetår bör vara ränte- och amorteringsfria. Summan av dessa lån uppgår till (148 600 + 230 000 + 126 500) 505 100 kronor. Vid beräkningen av anslagsbehovet för nästa budgetår bör emellertid beaktas, att på anslaget för innevarande budgetår finnes ett outnyttjat belopp av 20 500 kronor. Detta belopp kommer enligt vad jag inhämtat inte att tagas i anspråk för det ursprungligen avsedda ändamålet och bör i stället disponeras för de nu aktuella lånen. Anslagsbehovet för nästa budgetår bör därför beräknas till (505 100—20 500) 484 600 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 484 600 kronor.

[9] **Räntefria lån till bostadsbyggande.** Från anslaget utbetalas räntefria stående delar av egnahemslån samt tilläggslån till flerfamiljshus. Från anslaget skall också utbetalas vissa av de bidrag för specialinredning av invalidlägenheter, varom 1958 års riksdag fattat beslut. För innevarande budgetår har anvisats ett anslag av 180 000 000 kronor.

Bostadsstyrelsen har (skr. 28/8 1958) beräknat att den preliminära långivningen i fråga om tilläggslån under budgetåret 1959/60 kommer att avse 2 000 lägenheter i tertiärbelånade rad- och kedjehus samt 44 000 lägenheter i andra tertiärbelånade hus eller tillhopa 46 000 lägenheter. Efter ett genomsnittligt lånebelopp av 1 400 kronor per lägenhet skulle erfordras ett totalt lånebelopp av 62 000 000 kronor. Räntefria egnahemslån har förutsatts komma att beviljas till nybyggnadsföretag med tillhopa 20 000 lägenheter. Vid oförändrat genomsnittsbelopp — eller 3 900 kronor — beräknas det totala lånebeloppet till 78 000 000 kronor. För räntefria egnahemslån till ombyggnadsföretag beräknas ett belopp av 10 000 000 kronor. Med hänsyn till angelägenheten av att ramen för beslut om räntefria lån icke tillmätes för snävt föreslås att den fastställes till 150 000 000 kronor.

Beträffande anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar styrelsen att utbetalningen av tilläggslån kommer att motsvara utbetalningen av tertiärlån till 45 000 lägenheter. Det genomsnittliga tilläggslånebeloppet beräknas till 1 600 kronor och den totala utbetalningen av lån till 72 000 000 kronor. Utbetalningen av räntefria egnahemslån beräknas i enlighet med under lånefonden redovisade antaganden till 73 000 000 kronor, varav 10 000 000 kronor avser dylika lån till ombyggnadsföretag. Medelsbehovet för utbetalningen av räntefria lån för budgetåret 1959/60 beräknas alltså till (72 000 000 + 73 000 000) 145 000 000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningen föreslår styrelsen, att anslaget anvisas med avrundat 150 000 000 kronor.

Departementschefen

År 1957 slopades de provisoriska tilläggslån för flerfamiljshus, som hade införts 1951 på grund av de då starkt stigande byggnadskostnaderna. Beviljade lån har genom beslut av 1957 års riksdag delvis återkrävts. Återbetalningstiden är satt till 25 år. Fortfarande utgår till nya flerfamiljshus s. k. ortsdifferentierade tilläggslån på i huvudsak de villkor som fastställdes 1946.

Vid behandling av frågan om anslag till bostadsförsörjningens främjande för budgetåret 1958/59 framhöll statsutskottet (utl. B 37), att skäl kunde anföras för en snar avveckling av tilläggslånen. Det borde enligt utskottets mening ankomma på Kungl. Maj:t att pröva vid vilken tidpunkt lånen lämpligen borde avvecklas. För att markera att lånen hade tillfällig karaktär ansåg utskottet, att beslut om tilläggslån av det lånebeviljande organet i fortsättningen borde förses med förbehåll om att förräntning och amortering av lånet kunde komma att krävas redan från utbetalningsdagen. Vad utskottet sålunda anfört, godkändes av riksdagen.

Tilläggslånen har karaktär av en kapitalsubvention med uppgift främst att i tider med stigande byggnadskostnader förhindra att kapitalkostnaderna för nyproducerade bostadshus blir så höga, att igångsättningen av nya företag hämmas. Under det senaste året har byggnadskostnaderna sjunkit något. En viss ytterligare sänkning kan inte anses utesluten. En avveckling av de ortsdifferentierade tilläggslånen torde därför nu böra beslutas. Jag föreslår, att ifrågavarande långivning skall upphöra med utgången av innevarande budgetår.

I anslutning härtill bör vidare övervägas i vad mån redan beviljade provisoriska och ortsdifferentierade tilläggslån skall återkrävas. Det kan beräknas, att intill den 1 juli 1959 dylika tilläggslån, som fortfarande är ränte- och amorteringsfria, har beviljats till ett sammanlagt belopp av i det närmaste 1 000 miljoner kronor. För byggnadsföretag, som påbörjats efter den 1 januari 1958, gäller ändrade lånevillkor, vilket medverkar till att hyrorna i dessa hus blir högre än hyrorna i övriga under 1950-talet färdigställda hus, om förutsättningarna i övrigt är lika. Räntan på tertiärlån har sålunda höjts från 3 till 4 procent och amorteringstiden sänkts från 40 till 30 år. Ett återkrav av beviljade tilläggslån får till följd, att en hyreshöjning måste medges i de tidigare tillkomna husen. Jag anser emellertid, att förutsättningar bör skapas för återkrav till en viss del av sådana tilläggslån.

För hus, som har tillkommit efter den 1 april 1957, har kunnat beviljas endast ortsdifferentierat tilläggslån. I de fall slutligt beslut om tilläggslån för dylikt hus inte meddelats före den 1 juli 1959 talar praktiska skäl för att vid slutlig prövning av låneärendet i stället för tilläggslån medges en mot detta lån svarande höjning av tertiärlånet. I stället för två statliga lån, som förräntas och amorteras, får man i varje låneobjekt i så fall ett enda lån med enhetliga ränte- och amorteringsvillkor.

I fråga om övriga hus, för vilka beviljats antingen endast ortsdifferen-

tierat tilläggslån eller både dylikt lån och provisoriskt tilläggslån, torde viss del av beviljat tilläggslån böra återbetalas på 25 år med början den 1 juli 1959. Utestående ränte- och amorteringsfria tilläggslån motsvarar i regel det kapitaliserade värdet av ett bidrag som för hus tillkomna 1951—53 uppgår till 3 à 4: 60 kronor per kvm bostadslägenhetsyta, för hus färdigställda under 1954 till 2 à 3: 60 kronor per kvm, för hus tillkomna 1 januari 1955—31 mars 1956 till 1 krona à 2: 60 kronor per kvm samt för hus tillkomna 1 april 1956—31 mars 1957 till högst 1: 60 kronor per kvm bostadslägenhetsyta.

För huvuddelen av de berörda flerfamiljshusen har alltså tilläggslån utgått med belopp, som motsvarar det kapitaliserade värdet av ett bidrag av minst 2 kronor per kvm. Om ett lånebelopp motsvarande nämnda värde återkräves på 25 år, kan den erforderliga hyreshöjningen beräknas till ca 5 procent för hus färdigställda 1951—54 och till i regel 2 à 3 procent för hus tillkomna under tiden 1 januari 1955—31 mars 1957. Jag föreslår, att tilläggslån, som den 1 juli 1959 fortfarande helt eller delvis är ränte- och amorteringsfria, skall återbetalas på 25 år om det ränte- och amorteringsfria beloppet motsvarar det kapitaliserade värdet av ett bidrag av högst 2 kronor per kvm bostadslägenhetsyta och i annat fall med så stor del av lånet som motsvarar det angivna värdet. I fråga om sådana tilläggslån, som enligt vad jag förut förordat skall ersättas med tertiärlån, kan av naturliga skäl i detta sammanhang inte något återbetalningskrav ställas.

De av mig förordade återbetalningarna av tilläggslån torde avse ett lånebelopp av drygt 700 miljoner kronor. Av beloppet torde ca 600 miljoner kronor avse sådana tilläggslån som skall återbetalas på 25 år. Den årliga amorteringen kan därför beräknas till ca 25 miljoner kronor. Av beviljade tilläggslån skulle ett belopp av ca 250 miljoner kronor alltjämt vara räntefritt och stående.

Vad angår ramen för preliminära beslut om räntefria lån under nästa budgetår medför ett godtagande av det framlagda förslaget om att slopa det ortsdifferentierade tilläggslånet, att långivningen kan beräknas minska med ca 50 000 000 kronor. Långivningen skulle i fortsättningen avse tilläggslån till studentbostäder, tilläggslån för täckande av vissa vinterbyggnadskostnader, räntefria stående delar av egnahemslån samt bidrag för specialinredning av lägenheter för invalider.

Eftersom ramen för innevarande budgetår har fastställts till 130 000 000 kronor, beräknar jag ramen för nästa budgetår till 80 000 000 kronor. Vid denna beräkning har hänsyn ej tagits till ett eventuellt införande av ett kreditgarantisystem på egnahemsområdet.

Anslaget till räntefria lån till bostadsbyggandet för nästa budgetår har av bostadsstyrelsen beräknats till 150 000 000 kronor. Förslaget om att i viss utsträckning ersätta beviljade tilläggslån med tertiärlån gör att anslagsbehovet blir mindre än styrelsen antagit. Jag uppskattar det till 120 000 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordade ändringar i bestämmelserna om ifrågavarande långivning;

b) medgiva, att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut om lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 80 000 000 kronor;

c) till *Räntefria lån till bostadsbyggande* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 120 000 000 kronor.

[10] **Lån till anordnande av kollektiva tvätterier.** Från anslaget utgår jämlikt kungörelsen den 1 juni 1956 (nr 334) angående statslån till kollektiva tvätterier m. m. *dels* lån för anläggande, inköp, utvidgning eller modernisering av tvätteri (tvätterilån) *dels ock* lån för att främja kommunal utlåning till anskaffning och installation av maskinell tvättutrustning för gemensamt bruk av 4—12 hushåll (lån för utlämnande av tvättcirkellån). För innevarande budgetår har ett formellt anslag av 100 kronor anvisats.

Bostadsstyrelsen har (skr. 28/8 1958) anfört, att under budgetåret 1957/58 lån till kollektiva tvätterier beviljats med ett sammanlagt belopp av 1 581 700 kronor. Under budgetåret har några medel icke tagits i anspråk för tvättcirkellån. Vid budgetårets slut kvarstod ett odisponerat belopp av 630 560 kronor. Med inräknande av det för budgetåret 1958/59 anvisade anslaget disponerar styrelsen för långivningen under detta budgetår ett belopp av 630 660 kronor. Hos styrelsen låg i slutet av juli 1958 ansökningar om lån till ett belopp av ca 90 000 kronor. Därutöver hade till länsbostadsnämnderna inkommit ansökningar avseende betydande belopp. Enligt styrelsens beräkningar erfordras med hänsyn härtill ett anslag på tilläggsstat av 1 500 000 kronor.

För budgetåret 1959/60 beräknar styrelsen medelsbehovet och tillika anslagsbehovet till sammanlagt 2 000 000 kronor, varav för tvätterilån 1 700 000 kronor och för lån till utlämnande av tvättcirkellån 300 000 kronor.

Departementschefen

Enligt gällande bestämmelser förräntas såväl tvätterilån som tvättcirkellån efter 3 procent om året. Jag vill erinra om att räntan å bostadslån genom beslut av 1957 års riksdag har höjts och numera utgör 4 procent eller, till den del lånet avser olika slags lokaler, 5 procent. Även räntan å tvätteri- och tvättcirkellån torde böra höjas. Normalräntan utgör f. n. 4,25 procent. Samma räntesats torde böra fastställas för tvätteri- och tvättcirkellån, som beviljas fr. o. m. den 1 juli 1959.

Vad angår medelsbehovet för långivningen kan jag inte tillstyrka bostadsstyrelsens förslag i vidare mån än att jag förordar, att för nästa budgetår anvisas ett anslag av 700 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordad ändring i räntevillkoren för tvätterilån och tvättcirkellån;

b) till *Lån till anordnande av kollektiva tvätterier* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bengt Wilhelmsson

581954 Stockholm 1959. Isaac Marcus Boktryckeri Aktiebolag

BILAGA 27 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1959

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Skoglund, redogör för de under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärendena angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60 och anför därvid följande.

I. Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

I statsverkspropositionen till 1958 års A-riksdag (bil. 27) framlades investeringsplaner för huvuddelen av de under kommunikationsdepartementet hörande kapitalfonderna, nämligen postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. En motsvarande redovisning för dessa fonder gällande budgetåren 1957/58—1959/60 lämnas i det följande. För budgetåret 1959/60 lämnas även en sammanfattande redogörelse för investeringarna i övrigt såvitt avser kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten.

Investeringsutfallet under budgetåret 1957/58

I tabell 1 redovisas de anslagsmedel, som under det gångna budgetåret stått till förfogande, och den omfattning, i vilken de tagits i anspråk. Enligt beräkningarna i nyssnämnda statsverksproposition skulle medelsförbrukningen på kommunikationsverkens investeringsanslag uppgå till ca 996 milj.

kr. under budgetåret 1957/58. De sammanlagda faktiska investeringsutgifterna har emellertid, som tabellen visar, stannat vid ca 960 milj. kr. och således underskridit de beräknade utgifterna med ca 36 milj. kr.

Tabell 1. Utfallet för budgetåret 1957/58

	Ingående behållning	Anvisade anslag	Medelsförbrukning beräknad i prop. A 1/1958	Medelsförbrukning faktisk	Utgående behållning
			miljoner kronor		
Rambegränsade investeringar					
Postverket	8,5	2,9	7,0	3,6	7,8
Televerket	10,8	254,5	243,0	243,0	22,3
Statens järnvägar	13,7	310,3	300,0	300,0	24,0
Vattenfallsverket	41,3	348,0	360,0	349,3	40,0
Luftfartsverket	2,5	5,4	7,0	6,1	1,8
Förrådsfonden	8,7	22,3[1]	28,0	27,9	3,1
Summa	85,5	943,4	945,0	929,9	99,0
Övriga investeringar					
Postverket	0,3	—	0,3	0,3	—
Televerket	0,1	14,4	14,4	14,4	0,1
Statens järnvägar	0,1	7,0	7,1	6,9	0,2
Vattenfallsverket	1,9	12,0	9,0	1,5	12,4
Luftfartsverket	—	20,0	20,0	7,0	13,0
Summa	2,4	53,4	50,8	30,1	25,7
Totalsumma	87,9	996,8	995,8	960,0	124,7

De största avvikelserna i absoluta tal mellan beräknad och faktisk medelsförbrukning för de ramreglerade investeringarna faller på postverket (— 3,4 milj. kr.), vattenfallsverket (— 10,7 milj. kr.) och luftfartsverket (— 0,9 milj. kr.). Vad angår postverket har den lägre medelsförbrukningen förklarats väsentligen bero på att byggnadsverksamheten inte kunnat genomföras i avsedd omfattning och på att ny- och ersättningsanskaffningen av bilmateriel för diligensrörelsen genom gjorda rationaliseringar kunnat nedbringas. För vattenfallsverkets del beror avvikelsen huvudsakligen på förseningar av anläggningsarbetena. För luftfartsverket har slutligen husbyggnadsverksamheten kommit att få mindre omfattning än som beräknats.

För de icke ramreglerade investeringarna faller de största avvikelserna mellan beräknad och faktisk medelsförbrukning på vattenfallsverket (— 7,5 milj. kr.) och på luftfartsverket (— 13,0 milj. kr.) Vad vattenfallsverket angår beror avvikelsen på att anslaget till Atomenergianläggningar icke till någon del behövt utnyttjas och att medelsförbrukningen för förvaltningsbyggnaden endast uppgått till 1,5 milj. kr. mot beräknade 7,0 milj. kr. För luft-

[1] Härav har 1 milj. kr. anvisats på tilläggsstat.

fartsverkets del förutsågs redan föregående år att medelsförbrukningen för storflygplatsen skulle bli mindre än det upptagna beloppet.

Med hänsyn till att den faktiska medelsförbrukningen sålunda i flera fall väsentligt understigit den beräknade belastningen på investeringsanslagen har anslagsbehållningarna ökat med i runt tal 37 milj. kr.

Budgetåret 1958/59

I den under hösten 1957 utarbetade, i statsverkspropositionen till 1958 års A-riksdag framlagda investeringsplanen framhölls, att den restriktiva ekonomiska politiken med hänsyn till de expansiva tendenser, som trots en skönjbar avmattning i högkonjunkturen förefanns inom vissa delar av samhällsekonomien, alltjämt finge vara normgivande för de offentliga utgifterna för budgetåret 1958/59. Det vore därför nödvändigt att i görligaste mån söka begränsa den statliga upplåningen, vilket måste få återverkningar på kommunikationsverkens investeringar. Mot bakgrunden härav hade en icke obetydlig nedskärning av affärsverkens äskanden bedömts som nödvändig. En uppräkning av investeringarna i förhållande till budgetåret 1957/58 ansågs emellertid ofrånkomlig för att möjliggöra för affärsverken att fullfölja sina åtaganden gentemot allmänheten och för att i görligaste mån eliminera inträdda kostnadsstegringar. I enlighet härmed förordades, att den ramreglerade medelsförbrukningen skulle få utgöra högst 1 040,5 milj. kr. För övriga investeringar beräknades en medelsförbrukning av 58,3 milj. kr., varav 18,4 milj. kr. för ljud- och televisionsradioanläggningar samt anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete, 14,9 milj. kr. för vattenfallsstyrelsens förvaltningsbyggnad och 25 milj. kr. för storflygplats.

Under år 1958 har läget på arbetsmarknaden utvecklats i sådan riktning, att speciella åtgärder i sysselsättningsstödjande syfte ansetts påkallade. Vad affärsverken beträffar, har Kungl. Maj:t genom utnyttjande av reservationsmedelsbehållningar och å dispositionsanslagen tillgängliga medel vidgat investeringsramarna för vissa verk för att därigenom möjliggöra åtgärder i nämnda syfte. Vid valet av åtgärder har förutom den arbetsmarknadspolitiska effekten även företagsekonomiska synpunkter beaktats. Sålunda har i regel endast ifrågakommit sådana arbeten och anskaffningar, som vederbörande verk ansett kunna ge skälig förräntning av nedlagt kapital. I allmänhet har detta inneburit en tidigareläggning av objekt, som ingår i verkens investeringsplaner för de närmast följande budgetåren. De av Kungl. Maj:t vidtagna ramökningarna har avsett televerkets och statens järnvägars fonder samt förrådsfonden. Sålunda ökades genom beslut den 30 maj 1958 televerkets ram med 6,0 till 254,0 milj. kr. och den 7 november 1958 med ytterligare 12,9 milj. kr. till 266,9 milj. kr. För statens järnvägar höjdes rambeloppet genom beslut den 7 och den 21 november 1958 med 2,3 resp. 7,3 milj. kr. till 312,3 resp. 319,6 milj. kr. Förrådsfondens ram ökades genom beslut den 28 juli 1958 med 2,3 till 30,3 milj. kr. Kungl. Maj:t har dessutom medgivit, att vissa anläggningsbidrag, som televerket debiterar abonnenter av automatiska telefonväxlar o. d., får bokföras såsom inkomst

på investeringsanslag såvitt avser belopp överstigande 5 milj. kr. för hela budgetåret 1958/59. Härigenom har en ytterligare reell investeringsökning om ca 2 milj. kr. för televerket möjliggjorts.

I tabell 2 redovisas de beräkningar rörande medelsförbrukningen, som verkställdes våren 1958, verkens förslag i petita hösten 1958 och vidare de belopp, som jag förordar.

Tabell 2. Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1958/59

	Beräknat våren 1958	Verkens beräkningar hösten 1958	Förordat av dep.ch.
	miljoner kronor		
Ramreglerade investeringar			
Postverket	6,0	6,0	6,0
Televerket	248,0	254,0	268,0
Statens järnvägar	310,0	310,0	319,6
Vattenfallsverket	440,0	440,0	440,0
Luftfartsverket	8,5	8,5	8,5
Förrådsfonden	28,0	30,3	30,3
Summa	1 040,5	1 048,8	1 072,4
Övriga investeringar			
Televerket	18,4	18,4	18,4
Statens järnvägar	—	0,1	0,1
Vattenfallsverket	14,9	8,3	8,3
Luftfartsverket	25,0	38,0	38,0
Summa	58,3	64,8	64,8
Totalsumma	1 098,8	1 113,6	1 137,2

För postverket, vattenfallsverket och luftfartsverket har jag sålunda tagit upp de ramreglerade investeringarna för innevarande budgetår till oförändrade belopp i förhållande till beräkningarna våren 1958. I fråga om statens järnvägar och förrådsfonden räknar jag med de belopp, till vilka ramarna höjts genom nyssnämnda Kungl. Maj:ts beslut. För televerket förordar jag en ytterligare ökning av investeringsramen med 1,1 milj. kr. i förhållande till det av Kungl. Maj:t den 7 november 1958 fastställda rambeloppet om 266,9 milj. kr. Härigenom kommer en utvidgning av beställningar och arbeten i sysselsättningsstödjande syfte att möjliggöras. Det för denna ramökning erforderliga beloppet rymmes inom de tillgängliga anslagsmedlen men kan inte disponeras för ändamålet utan överföring av medel mellan olika sakanslag. Sannolikt skulle därvid med hänsyn till de knappa marginalerna krävas överföring från ett flertal anslag. En omfördelning synes därför i detta fall mindre lämplig. I stället bör ett tilläggsanslag anvisas om 1,1 milj. kr. Jag gör i annat sammanhang hemställan om ett sådant på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59. Väg- och vattenbygg-

nadsstyrelsen har i petita förutsatt, att ett tilläggsanslag om 0,3 milj. kr. anvisas för att möjliggöra erforderlig valfrihet mellan investeringsobjekten under förrådsfonden vid gällande ram av 30,3 milj. kr. Då det är mindre sannolikt, att det faktiska investeringsutfallet kommer att kräva en sådan förstärkning, och då under alla omständigheter en förstärkning kommer att uppgå till ett obetydligt belopp, synes mig en medelsöverflyttning i detta fall lämpligen kunna ske. Jag återkommer härtill vid behandlingen av investeringarna under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Jag är sålunda icke beredd att tillstyrka någon medelsanvisning på tilläggsstat för förrådsfonden.

De rambegränsade investeringarna för innevarande budgetår upptages sålunda till ett belopp av totalt 1 072,4 milj. kr. Beträffande de icke ramreglerade investeringarna har vissa förskjutningar ägt rum, sedan beräkningarna förra året verkställdes. Sålunda upptages nu investeringarna för vattenfallsverket med ett 6,6 milj. kr. lägre belopp än föregående år och investeringarna i luftfartsverket med ett 13,0 milj. kr. högre belopp. Vidare har för statens järnvägar tillkommit 0,1 milj. kr., avseende inlösen av återstående aktier i Stockholm—Nynäs järnvägsaktiebolag och markförvärv. På grund av dessa justeringar uppräknas posten övriga investeringar med 6,5 milj. kr. och uppföres totalt med 64,8 milj. kr. Totalt för kommunikationsverken upptages alltså (1 072,4 + 64,8) 1 137,2 milj. kr., vilken summa överstiger det för ett år sedan beräknade beloppet med 38,4 milj. kr. Av ökningen hänför sig 31,9 milj. kr. till de ramreglerade investeringarna och 6,5 milj. kr. till övriga investeringar.

Budgetåret 1959/60

Affärsverksfonderna och förrådsfonden

För budgetåret 1959/60 innebär verksstyrelsernas förslag investeringar till ett sammanlagt belopp av ca 1 391 milj. kr., vilket i jämförelse med de nu redovisade beräkningarna för löpande budgetår skulle innebära en stegring med icke mindre än ca 254 milj. kr. Av ökningen hänför sig ca 158 milj. kr. till de nu ramreglerade anslagen och ca 96 milj. kr. till övriga anslag. Göres jämförelsen i förhållande till beräkningarna i fjolårets statsverksproposition blir ökningen ca 292 milj. kr., varav ca 190 milj. kr. på rambegränsade anslag. Av sistnämnda belopp faller i runda tal 2 milj. kr. på postverket, 57 milj. kr. på televerket, 51 milj. kr. på statens järnvägar, 64 milj. kr. på vattenfallsverket, 4 milj. kr. på luftfartsverket och 12 milj. kr. på förrådsfonden. Av ökningen på övriga anslag om totalt 102 milj. kr. i förhållande till beräkningarna för ett år sedan belöper 20 milj. kr. på televerket, 63 milj. kr. på statens järnvägar, 2 milj. kr. på vattenfallsverket, 15 milj. kr på luftfartsverket och 2 milj. kr. på förrådsfonden. — Vattenfallsstyrelsen har dessutom i petita hemställt om utökning av den rörliga krediten hos riksgäldskontoret med 25 milj. kr. eller alternativt lika stort anslag till inventarier m. m. utanför de ramreglerade investeringarna. Sty-

relsen har därvid ansett det önskvärt, att tillskottet oberoende av formen blir tillgängligt redan under innevarande budgetår.

Som tidigare nämnts har under innevarande budgetår en ökning av ramarna företagits för televerket, statens järnvägar och förrådsfonden. Härigenom har möjliggjorts arbeten och anskaffningar av kapacitetsökande natur inom ifrågavarande verksamhetsområden. En ytterligare ökning av de totala investeringarna har emellertid vid den prövning av verkstyrelsernas äskanden, som verkställts inom kommunikationsdepartementet, framstått som angelägen för nästa budgetår. Ökade investeringar är nämligen en grundförutsättning för att en avveckling av återstående kapacitetsbrister skall kunna ske och för att den allmänna rationalisering, som kräves för att nedbringa driftkostnaderna, skall kunna successivt genomföras. Vissa prisstegringar, som ägt rum sedan fjolårets statsverksproposition avlämnades, har också ansetts böra kompenseras.

För televerkets del har de senaste åren en ökning av telefontrafiken med ca 5 % per år försiggått. Under det gångna budgetåret har genom speciella åtgärder kön av abonnenter, som väntar på att få telefon inkopplad, rätt avsevärt kunnat nedbringas. Fortfarande kvarstår emellertid vissa köproblem. Anspråken på nya telefoner kan nu förutses komma att kraftigt växa till följd bl. a. av det ökade bostadsbyggandet. En fortsatt utbyggnad av fjärrförbindelsenätet framstår som trängande för att bibehålla och öka framkomstmöjligheterna vid rikssamtal. En automatisering av telefontrafiken i ökad takt är allmänt sett i hög grad önskvärd för att säkerställa telekommunikationerna och ett gynnsamt resultat av televerkets rörelse.

Det gångna budgetåret har för statens järnvägars del kännetecknats av en ytterligare minskad efterfrågan på såväl person- som godstransporter. Väsentligen genom kraftig åtstramning på utgiftssidan har emellertid järnvägsstyrelsen lyckats hålla underskottet på järnvägsrörelsen vid en lägre nivå än vad man hösten 1957 hade anledning räkna med. Sålunda stannade underskottet vid ca 75 milj. kr. mot beräknat 100. För innevarande budgetår har statsmakterna anvisat ett driftbidrag om 100 milj. kr. till statens järnvägar. Även för nästa budgetår förordar jag i annat sammanhang ett driftbidrag med samma belopp. För en gynnsam utveckling av järnvägsföretagets ekonomi på längre sikt krävs dock omfattande rationaliseringsåtgärder. En ökning av investeringarna framstår därför som mycket angelägen. Dessa investeringar bör i främsta rummet inriktas på de företagsekonomiskt mest lönande rationaliseringsåtgärderna såsom utbyggnaden av de trafikstarka huvudlinjerna och anordningarna på de större stationerna och driftbangårdarna samt utökning och modernisering av den rullande materielen.

Under en följd av år har utvecklingen inom vattenfallsverkets område kännetecknats av en fortlöpande stegring i elkonsumtionen av 6 à 7 %. Under det sist förflutna budgetåret har dock en mindre avsaktning i ökningstakten skett. Denna avsaktning torde förklaras delvis av konjunkturavmattningen och delvis av de goda vattenförhållandena, vilka medfört att

sådana kunder hos vattenfallsverket, som även har egna vattenkrafttillgångar, haft ett relativt sett mindre behov av att inköpa kraft från vattenfallsverket. Avmattningen har dock hittills icke varit av den storleksordningen, att en ändring av den föregående år redovisade belastningsprognosen synes motiverad. Att öka investeringarna i kraftverksutbyggnaderna framstår därför i dagens läge som en lika aktuell uppgift som tidigare, om den växande efterfrågan på elektrisk kraft skall kunna tillgodoses.

Såväl den internationella som den inrikes lufttrafiken har de senaste åren ökat kraftigt. För att ombesörja denna växande trafik krävs för luftfartsverkets del ökade investeringar i flygfält och säkerhetsanordningar m. m. Den påbörjade övergången till jetflyg påkallar även uppmärksamhet i sammanhanget. Härtill kommer att betydande belopp kräves för den nya storflygplatsen.

Under de senaste åren har ersättningsanskaffningarna av motorfordon och vägmaskiner inom väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond legat på en relativt låg nivå. För att nedbringa underhålls- och driftkostnaderna för äldre, otidsenlig materiel krävs nu en fortlöpande, ganska kraftig utgallring av förrådsfondens motorfordonsbestånd. En vidgad investeringsomslutning är nödvändig härför.

Vid bedömningen av kommunikationsverkens investeringar har — i enlighet med vad som förut sagts — en icke obetydlig uppräkning av de rambegränsade investeringarna för nästa budgetår ansetts böra ske. Som totalt rambelopp för budgetåret 1959/60 föreslår jag en summa av 1 142,3 milj. kr. Häri ingår dock inte investeringar för radioanläggningar för luftfarten. Medelsförbrukningen härför har nämligen ansetts böra fr. o. m. nästa budgetår föras utanför de ramreglerade investeringarna under televerkets fond. Den av mig förordade totalramen för innevarande budgetår exkl. radioanläggningar för luftfarten uppgår till 1 070 milj. kr. Ökningen av rambeloppen för nästa budgetår i förhållande till nyssnämnda summa uppgår sålunda i runt tal till 72 milj. kr. Av detta belopp hänför sig ca 6 milj. kr. till en sjökabel mellan Sverige och England, vilket belopp telestyrelsen äskat utanför investeringsramen. En jämförelse med beräkningarna för budgetåret 1958/59 i fjolårets statsverksproposition visar en ökning om ca 104 milj. kr. Om därtill lägges en möjlig investeringsökning på grund av en i det följande berörd omläggning av bokföringen av vissa anläggningsbidrag vid televerket, blir *den reella ökningen av de ramreglerade investeringarna av storleken 114 milj. kr.*

Vid avvägningen av det totala rambeloppet mellan de skilda verken har vattenfallsverket ansetts böra tilldelas en investeringsram, som medger ett fortsatt genomförande av styrelsens utbyggnadsprogram för kraftstationerna. Ökningen föreslås till 42 milj. kr. I fråga om televerket har önskvärdheten att med hänsyn bl. a. till trafikökningen påskynda automatiseringen och utbyggnaden av fjärrförbindelsenätet ansetts motivera en relativt stor ökning, som föreslås till 27,4 milj. kr. (exklusive radioanläggningar till luftfarten) i förhållande till beräkningarna i förra årets

statsverksproposition. Jag vill här också meddela, att jag under televerkets fond kommer att föreslå, att av abonnenter lämnade direkta bidrag till vissa anläggningsarbeten, främst installation av automatiska telefonväxlar, fr. o m. nästa budgetår i sin helhet får bokföras såsom inkomst på det anslag, från vilket här ifrågavarande anläggningsverksamhet bestrides. Detta innebär en ytterligare möjlighet till investeringsökning, som för nästa budgetår kan uppskattas till storleken 10 milj. kr. Investeringsramarna för statens järnvägar, förrådsfonden och luftfartsverket föreslås höjda med 25 resp. 7,5 och 2,3 milj. kr., allt i förhållande till beräkningarna i förra årets statsverksproposition. För postverket föreslås en oförändrad investeringsram.

Vad beträffar övriga investeringar har, förutom 3,3 milj. kr. till radioanläggningar för luftfarten, tagits upp anslag till ljudradioanläggningar om 10,5 milj. kr., till televisionsradioanläggningar om 13,2 milj. kr., till anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete om 8,5 milj. kr., till förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen om 5 milj. kr., till storflygplats om 40 milj. kr. och till grustag om 1 milj. kr. Genom anslaget till förvaltningsbyggnaden möjliggöres en medelsförbrukning för detta ändamål om 17 milj kr. Vattenfallsstyrelsens framställning om en med 25 milj. kr. ökad rörlig kredit tillstyrker jag.

Såsom närmare utvecklas under luftfartsfonden föreslår jag, att investeringarna i radioanläggningar för luftfarten, ehuru uppförda under televerkets fond, får tillföras rambeloppet för luftfartsverket för att därigenom möjliggöra valfrihet för luftfartsstyrelsen mellan samtliga investeringsobjekt rörande luftfarten.

Den för budgetåret 1959/60 förordade investeringsverksamheten framgår av tabell 3. Som jämförelse har i tabellen även redovisats siffrorna för den förnyade medelsberäkningen för budgetåret 1958/59.

Tabell 3. Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1959/60

	1958/59 Förordat av dep.ch.	1959/60 Verkens förslag	1959/60 Förordat av dep.ch.
	miljoner kronor		
Ramreglerade investeringar			
Postverket	6,0	7,7	6,0
Televerket	268,0	302,4	273,0
Statens järnvägar	319,6	360,6	335,0
Vattenfallsverket	440,0	504,0	482,0
Luftfartsverket	8,5	12,6	10,8
Förrådsfonden	30,3	39,8	35,5
Summa	1 072,4	1 227,1	1 142,3

	1958/59 Förordat av dep.ch.	1959/60 Verkens förslag	1959/60 Förordat av dep.ch.
	miljoner kronor		
Övriga investeringar			
Televerket	18,4	41,5	35,5
Statens järnvägar	0,1	63,6	—
Vattenfallsverket	8,3	17,0	17,0
Luftfartsverket	38,0	40,0	40,0
Förrådsfonden	—	2,0	1,0
Summa	64,8	164,1	93,5
Totalsumma	1 137,2	1 391,2	1 235,8

Det i kolumnen för verkens förslag under övriga investeringar upptagna beloppet för statens järnvägar om 63,6 milj. kr. avser dels en framställning den 5 november 1957 angående ökning av statens järnvägars förlag med 54,3 milj. kr., dels en framställning den 26 november 1958 angående införlivande i statsbanenätet av Stockholm—Roslagens järnvägar, för vilket ändamål styrelsen äskat ett belopp om 9,3 milj. kr. Järnvägsstyrelsens äskande om medel till ökat förlag är jag icke beredd tillstyrka. Framställningen om införlivande i statsbanenätet av Stockholm—Roslagens järnvägar är f. n. föremål för remissbehandling.

Kommunikationsverkens totala medelsförbrukning skulle alltså för nästa budgetår uppgå till 1 235,8 milj. kr. att jämföras med nu beräknade 1 137,2 milj. kr. för innevarande budgetår. I jämförelse med den i fjolårets statsverksproposition beräknade totala omslutningen för budgetåret 1958/59 om 1 098,8 milj. kr. innebär förslagen en ökning av medelsförbrukningen med nominellt 137,0 milj. kr. eller, om hänsyn tages till den ändrade bokföringen av anläggningsbidragen vid televerket, en *reell ökning med ca 147 milj. kr.*

Övriga kapitalinvesteringar

Under statens allmänna fastighetsfond föreslås för nästa budgetår följande nya byggnadsarbeten, nämligen en televisionsbyggnad i Stockholm, en ämbetsbyggnad likaledes i Stockholm och nya lokaler för bilinspektionen i Norrköping, Luleå och Sundsvall. Därjämte tillstyrkes att andra byggnadsetappen av radiohuset påbörjas, innefattande i huvudsak studiolokaler. Anslaget till Anordnande av förvaltningslokaler för den centrala administrationen kommer att upptagas på chefens för finansdepartementet föredragning. De totala anslagen under fastighetsfonden kommer vid bifall till mina förslag att uppgå till 14,7 milj. kr. att jämföras med 9,8 milj. kr. för innevarande budgetår. Vidare kan nämnas, att under statens utlåningsfonder föreslås en förstärkning av luftfartslånefonden med 15 milj. kr.

Anslagsberäkningarna och anslagsgrupperingen för budgetåret 1959/60

I de tabeller, som i de följande avsnitten redovisas under resp. anslagsrubriker, har utöver verkens egna förslag beträffande medelsförbrukning och anslagsberäkning även angivits, hur medelsförbrukningen beräknas fördela sig på de olika anslagen vid de förordade investeringsramarna. Anslagen har i princip beräknats så, att de jämte förutsedda behållningar motsvarar angivna medelsförbrukningsbelopp. Den anslagsreserv, som bedömes erforderlig för att verken skall beredas viss valfrihet mellan olika investeringsobjekt, har lagts på dispositionsanslagen.

Genom beslut av 1957 års riksdag sammanfördes alla kraftstationsanslagen till ett gemensamt anslag. Förra året sammanfördes likaledes ett flertal anslag till större kollektiva anslag under statens järnvägars fond och luftfartsfonden. Avsikten med dessa sammanföringar har varit att komplettera den valfrihet mellan olika investeringsobjekt, som systemet med dispositionsanslag innebär. För televerkets del synes det nu lämpligt att i samma syfte sammanföra likartade objektgrupper under större kollektiva anslag. Sålunda kommer jag att föreslå, att de nuvarande 13 anslagen på televerkets fond nedbringas till nio. Jag kommer att närmare redogöra härför vid behandlingen av televerkets fond.

Sammanfattning

En sammanställning över anvisade resp. förordade anslagssummor för affärsverksfonderna och förrådsfonden samt beräknad anslags- och medelsförbrukning under budgetåren 1958/59 och 1959/60 ges i tabell 4.

Tabell 4. Anslag och medelsförbrukning budgetåren 1958/59 och 1959/60

	Behållning 1. 7. 58	Anslag 1958/59	Medelsförbr. 1958/59	Anslag 1959/60	Medelsförbr. 1959/60
			miljoner kronor		
Ramreglerade investeringar					
Postverket	7,8	3,0	6,0	3,2	6,0
Televerket	22,3	245,9	268,0	280,4	273,0
Statens järnvägar	24,0	300,5	319,6	349,5	335,0
Vattenfallsverket	42,0	430,2	440,0	462,6	482,0
Luftfartsverket	1,8	8,0	8,5	9,8	10,8
Förrådsfonden	3,1	27,5	30,3	37,2	35,5
Summa	101,0	1 015,1	1 072,4	1 142,7	1 142,3
Övriga investeringar	23,7	53,4	64,8	81,5	93,5
Totalsumma	124,7	1 068,5	1 137,2	1 224,2	1 235,8

Anslagsbehållningarna per den 1 juli 1958 uppgick till ca 125 milj. kr. Tillsammans med för innevarande budgetår anvisade anslag, ca 1 069 milj. kr., utgör den för budgetåret disponibla anslagssumman ca 1 194 milj. kr.

Med nu föreslagna investeringsramar och med förutsatt ianspråktagande av de anslag, som icke innefattas i ramregleringen, kommer medelsförbrukningen under innevarande budgetår att uppgå till totalt ca 1 137 milj. kr. De vid budgetårets slut förefintliga reservationerna kommer därmed att utgöra icke fullt 57 milj. kr.

De för nästa budgetår beräknade anslagsbeloppen avser att jämte reservationerna från nu löpande budgetår täcka den förutsatta medelsförbrukningen och därutöver ge vissa marginaler. Den förordade totala anslagsanvisningen, inklusive anslag utanför ramregleringen, uppgår till ca 1 224 milj. kr. Tillsammans med de beräknade till nästa budgetår ingående reservationerna kommer den under samma budgetår tillgängliga anslagssumman att uppgå till ca 1 281 milj. kr. Då medelsförbrukningen beräknas till ca 1 236 milj. kr., utgör anslagsreserven ca 45 milj. kr.

Medräknas även övriga anslag under kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten, d. v. s. de under statens allmänna fastighetsfond, statens utlåningsfonder, fonden för låneunderstöd och fonden för förlag till statsverket, blir totalsumman för nästa budgetår enligt förslaget 1 259 005 000 kr., att jämföras med på riksstaten för budgetåret 1958/59 upptagna 1 085 407 000 kr. jämte 1 100 000 kr. på tilläggsstat. *Den totala anslagsökningen uppgår sålunda till ca 174 milj. kr.* bortsett från angivna tilläggsstatsanslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte bereda riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av vad sålunda anförts.

Statens affärsverksfonder

2. Postverket

Av balansräkningen per den 30 juni 1958 för postverkets fond framgår, att postverkets tillgångar uppgår till sammanlagt 556,4 milj. kr., varav 122,0 milj. kr. belöper på fast egendom, huvudsakligen posthus, 27,5 milj. kr. på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade överskottsmedel minskade under budgetåret 1957/58 med 5,5 milj. kr. och utgör vid utgången av budgetåret 104,2 milj. kr. Exklusive balanserade överskottsmedel är kapitalbehållningen 103,9 milj. kr., vilket innebär en ökning under budgetåret 1957/58 med 0,3 milj. kr.

Generalpoststyrelsen

I skrivelse den 28 augusti 1958 har generalpoststyrelsen framlagt sina petita för budgetåret 1959/60. I skrivelsen redovisas följande sammanställning av de under postverkets fond anvisade anslagen för budgetåren 1956/57—1958/59 jämte styrelsens äskanden för nästa budgetår.

	1956/57	1957/58	1958/59	Äskanden 1959/60
		tusental kronor		
Posthus m. m.	1	500	1	1 700
Förvärv av fastigheter	300	1	200	100
Anskaffning av automobiler m. m.	1 100	700	900	900
Postverkets diligenstrafik				
Garagebyggnader m. m.	200	500	800	500
Anskaffning av bilmateriel	1 100	1 200	1 100	1 000
Förvärv av billinjer	900	1	1	—
Postverkets dispositionsanslag	1 000	1	1	1
Summa	4 601	2 903	3 003	4 201

Av styrelsens petita och i samband därmed lämnade uppgifter inhämtas följande beträffande de olika anslagsändamålen.

2: 1 Posthus m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	2 719 000	500 000	631 000
1958/59	2 588 000	1 000	1 500 000*
1959/60 styrelsen	1 089 000	1 700 000	2 700 000*
dep.ch.	1 089 000	800 000	1 800 000*

Av de byggnadsföretag, som i princip godkänts av statsmakterna, beräknas posthuset i Lidköping samt ett kallförråd i anslutning till industrianläggningarna i Ulvsunda kunna påbörjas under innevarande budgetår. Den egentliga tillbyggnaden till industrianläggningarna i Ulvsunda bör däremot anstå till nästa budgetår. Posthuset i Stenungsund bör på skäl för vilka redogjordes i 1958 års statsverksproposition få anstå tills vidare. Styrelsen anmäler ett nytt byggnadsföretag, nämligen uppförande av ett posthus i Hudiksvall.

Generalpoststyrelsen framlägger följande investeringsplan för posthusbyggnader. På styrelsens begäran har byggnadsstyrelsen med anledning av de kostnadsändringar på byggnadsmarknaden, som inträtt under budgetåret 1957/58, verkställt omprövning av tidigare beräknade kostnader för de olika byggnadsföretagen, varvid hänsyn även tagits till sådana ändringar i byggnadsprogrammen, som beslutats under arbetenas gång.

	Tidigare beräknad byggnadskostnad	Byggnadskostnad beräknad 1958	Medelsförbrukning: Faktisk t. o. m. 30. 6. 1958	Medelsförbrukning: Beräknad 1958/59	Medelsförbrukning: Beräknad 1959/60
		tusental kronor			
I. *Vissa äldre företag*	18 487	18 438	17 188	1 100	150
II. *Företag, avsedda att påbörjas under 1958/59*					
Tillbyggnad av postverkets industrianläggningar i Ulvsunda					
a) kallförråd	3 900	240	—	100	140
b) byggnadsföretaget i övrigt		3 660[1]	—	—	410
Posthus i Lidköping	2 300	2 285	—	300	1 500
Summa II	**6 200**	**6 185**	—	**400**	**2 050**
III. *Företag, avsett att påbörjas under 1959/60*					
Posthus i Hudiksvall	—	2 250	—	—	500
IV. *Övriga beslutade byggnadsföretag*					
Posthus i Stenungsund	630	630[1]	—	—	—
Totalsumma	25 317	27 503	17 188	1 500	2 700

Beträffande vidtagna ändringar i investeringsplanen och sådana i planen upptagna byggnadsföretag, som icke påbörjats, meddelar styrelsen i huvudsak följande.

* Preliminärt belopp.
[1] Ny kostnadsberäkning icke upprättad år 1958.

Tillbyggnad till postverkets industrianläggningar i Ulvsunda

I föregående års statsverksproposition meddelades, att ett särskilt utredningsorgan tillsatts inom styrelsen för att göra en översyn av byggnadsföretagets planering i syfte att nedbringa byggnadskostnaderna. Förenämnda utredningsorgan har numera slutfört sitt uppdrag, men generalpoststyrelsen har ännu icke tagit ställning till utredningens resultat, då vissa detaljfrågor måste utredas ytterligare. Samråd i ärendet har vidare ägt rum med den av Kungl. Maj:t år 1956 tillkallade utredningen angående postverkets organisation. Då behovet av ett kallförråd klart styrkts bör en sådan byggnad uppföras snarast möjligt utan avvaktan på lösningen av övriga lokalfrågor, som berör industrierna.

Kostnaderna för kallförrådet har av byggnadsstyrelsen beräknats till 240 000 kr. Vad beträffar tillbyggnaden i övrigt av industrianläggningarna kan det förutses, att en omplanering av densamma på grundval av framlagda utredningsresultat måste företas. Företaget i denna del kan därför icke påbörjas under innevarande budgetår. Igångsättningen bör i stället flyttas till budgetåret 1959/60.

Posthus i Lidköping

Kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag har tidigare upptagits till 2 300 000 kr. Sedan viss överarbetning av förslagsritningarna skett, har byggnadsstyrelsen numera beräknat kostnaderna för byggnaden till 2 260 000 kr., vartill kommer 25 000 kr. för befintliga byggnaders utrymning. Byggnadsföretaget beräknas kunna igångsättas omkring årsskiftet 1958/59.

Posthus i Hudiksvall

För post- och telegrafverkens gemensamma bruk uppfördes under 1920-talet en byggnad i kvarteret Hälsingebanken i Hudiksvall. Utvecklingen av såväl posttrafiken som televerkets rörelse i staden har medfört, att de båda verkens sammanlagda lokalbehov icke kan tillgodoses inom byggnaden i fråga. Televerkets mest trängande lokalbehov kommer visserligen att kunna tillgodoses genom en tillbyggnad till det nuvarande posthuset, varom telestyrelsen framlagt förslag i sina petita hösten 1957. För postverkets del kommer emellertid televerkets tillbyggnad att medföra försämring av dagsljusbelysningen i vissa av postkontorets lokaler, varjämte provisoriska anordningar måste vidtas för in- och utlastning av posten. För infart till posthustomten måste vidare en viss del av en granntomt tillfälligt nyttjas. Med hänsyn till televerkets angelägna behov av lokaler för en ny automatstation i Hudiksvall måste förenämnda olägenheter under förhandenvarande omständigheter accepteras under en övergångstid i avvaktan på färdigställandet av ett nytt posthus. Icke minst på grund av angivna förhållanden är det angeläget, att uppförandet av det nya posthuset kan påbörjas under budgetåret 1959/60.

Posthuset avses att uppföras i tre våningar på en år 1955 förvärvad tomt. Bottenvåningen kommer så gott som uteslutande att disponeras av postver-

ket. I övrigt kommer byggnaden att inrymma kontorslokaler för företrädesvis statliga myndigheter. Byggnadsföretaget har av byggnadsstyrelsen preliminärt kostnadsberäknats till 2 250 000 kr.

2: 2 Inköp av fastigheter

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	950 000	1 000	562 000
1958/59	389 000	200 000	300 000*
1959/60 styrelsen	289 000	100 000	300 000*
dep.ch.	289 000	1 000	200 000*

Medelsåtgången för markförvärv under budgetåret 1959/60 kan icke nu närmare beräknas. Styrelsen äskar med hänsyn till vikten av att anslaget icke tilltages för snävt 100 000 kr. för budgetåret 1959/60.

Styrelsen har lämnat en redogörelse för de fastighetsförvärv, som genomförts under budgetåret 1957/58. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

2: 3 Anskaffning av automobiler m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	318 000	700 000	783 000
1958/59	235 000	900 000	1 000 000*
1959/60 styrelsen	135 000	900 000	1 000 000*
dep.ch.	135 000	900 000	1 000 000*

För nästa budgetår räknar styrelsen med att behöva anskaffa bilar m. m. för 1 000 000 kr.

2: 4 Postverkets diligenstrafik

a) Garagebyggnader m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	1 318 000	500 000	760 000
1958/59	1 058 000	800 000	1 200 000*
1959/60 styrelsen	658 000	500 000	1 100 000*
dep.ch.	658 000	500 000	1 100 000*

* Preliminärt belopp.

Beträffande revisionsverkstaden och garaget i Lycksele, som tidigare påbörjats, meddelar styrelsen att kostnaden nu beräknas bli 235 000 kr. lägre än den av byggnadsstyrelsen tidigare beräknade.

Styrelsen räknar med att kunna påbörja garaget i Hammarstrand samt garage- och stationsanläggningen i Gäddede under innevarande budgetår. Sedan behovet av reservfordon för Gäddedetrafiken minskat efter viss nedskärning fr. o. m. den 1 juni 1958 av trafiken inom berört område, har det varit möjligt att reducera lokalprogrammet för det planerade garaget i Gäddede med två platser. Kostnaderna för sistnämnda byggnadsföretag beräknas av byggnadsstyrelsen efter en sådan reducering till 500 000 kr.

Generalpoststyrelsen har framlagt följande investeringsplan för garagebyggnader.

	Tidigare beräknad byggnads-kostnad	Byggnads-kostnad beräknad 1958	Medelsförbrukning Faktisk t. o. m. 30. 6. 1958	Beräknad 1958/59	1959/60
	tusental kronor				
I. *Vissa äldre företag*	5 092	4 860	3 660	1 000	200
II. *Företag, avsedda att påbörjas under 1958/59*					
Garage i Hammarstrand	350	350	—	150	200
» och stationsanläggning i Gäddede	525	500	—	50	400
Summa II	875	850	—	200	600
III. *Företag, avsett att påbörjas under 1959/60*					
Garage i Överkalix	—	400[1]	—	—	300
Totalsumma	5 967	6 110	3 660	1 200	1 100

Såsom motivering för det byggnadsföretag, som ej tidigare anmälts, anför styrelsen följande.

Garage i Överkalix

I Överkalix disponerar postverket f. n. nio garageplatser, fördelade på tre olika garage, varav ett tillhör postverket. Två garageplatser hyres i en byggnad, som ligger relativt långt från det centrala Överkalix, och fyra platser jämte verkstads-, förråds- och kontorsutrymmen hyres i ett annat garage. Beträffande sistnämnda garage föreligger skyldighet att avflytta den 1 oktober 1960. Någon möjlighet att på annat håll i samhället få hyra motsvarande utrymmen finns icke. Den postverket tillhöriga garagebyggnaden inrymmer tre garageplatser. Undersökning har givit vid handen, att för postverkets diligenstrafik i Överkalix erforderliga utrymmen fr. o. m. den 1 oktober 1960 endast kan anskaffas genom en nybyggnad. Sedan postverket nyligen förvärvat för ändamålet lämplig tomtmark på orten, har förutsättning skapats

[1] Preliminär beräkning. Byggnadskostnaderna numera av byggnadsstyrelsen beräknade till 450 000 kr.

för realiserande av detta projekt. Anläggningen avses omfatta en garagebyggnad, inrymmande nio uppställningsplatser, två reparationsplatser samt förrådsutrymmen m. m.

I en särskild skrivelse den 27 november 1958 har generalpoststyrelsen överlämnat byggnadsstyrelsens yttrande över det föreslagna garaget i Överkalix. Byggnadsstyrelsen har funnit att förslaget i huvudsak kan läggas till grund för det fortsatta ritningsarbetet. Kostnaderna för byggnadsföretaget har därvid av byggnadsstyrelsen slutgiltigt beräknats till 450 000 kr. Ökningen av byggnadskostnaden föranleder enligt generalpoststyrelsen ingen ändring beträffande medelsförbrukningen för budgetåret 1959/60.

b) Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	59 000	1 200 000	558 000
1958/59	701 000	1 100 000	1 300 000*
1959/60 styrelsen	501 000	1 000 000	1 500 000*
dep.ch.	501 000	1 000 000	1 500 000*

Den i postdiligensrörelsen disponerade motorfordonsparken omfattar f. n. 241 bussar, 26 lastbilar, 4 stationsvagnar och 1 jeep. För ersättningsanskaffning under budgetåret 1959/60 behöver 15 à 20 motorfordon anskaffas för sammanlagt 1 500 000 kr.

c) Förvärv av billinjer

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	1 384 000	1 000	—
1958/59	1 385 000	1 000	200 000*[1]
1959/60 styrelsen	1 186 000	—	600 000*
dep.ch.	1 186 000	1 000	100 000*

Ett sedan länge planerat linjeförvärv i övre Norrland har underställts Kungl. Maj:t men beslut i detta ärende liksom beträffande ett annat mindre linjeförvärv, varom förslag framlagts, har ännu icke meddelats. Kostnaderna för dessa två förvärv uppgår till sammanlagt ca 970 000 kr. Skulle Kungl. Maj:t godkänna dessa förvärv under innevarande budgetår, förutsätter generalpoststyrelsen, att postverkets investeringsvolym för budgetåret 1958/59 får höjas med motsvarande belopp.

* Preliminärt belopp.

[1] För den händelse Kungl. Maj:t skulle medge inköp av två angivna linjer för ca 970 000 kr. beräknar generalpoststyrelsen medelsförbrukningen till 1 170 000 kr., ingående behållningen till budgetåret 1959/60 till 215 000 kr. och anslagsbehovet för sistnämnda budgetår till 400 000 kr.

Utöver nämnda ärenden har generalpoststyrelsen prövat ett antal erbjudanden om förvärv av linjetrafikrörelser. Beträffande ett par erbjudanden har förberedande underhandlingar inletts. För sistnämnda förvärv skulle erfordras ett belopp av uppskattningsvis 800 000 kr.

För nästa budgetår beräknar styrelsen en medelsförbrukning om 600 000 kr.

2: 5 Postverkets dispositionsanslag

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels-förbrukning
1957/58	1 744 000	1 000	301 000
1958/59	1 444 000	1 000	500 000*
1959/60 styrelsen	945 000	1 000	500 000*
dep.ch.	945 000	1 000	300 000*

Styrelsen räknar med att vid utgången av innevarande budgetår skall finnas så stor anslagsbehållning att medelsbehovet kommer att vara tillgodosett även för budgetåret 1959/60 och anser sig därför endast böra äska ett formellt belopp.

Styrelsen har lämnat en sedvanlig redogörelse för användningen av dispositionsanslaget under budgetåret 1957/58. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

Yttrande

Arbetsmarknadsstyrelsens yttrande kommer att redovisas under statens järnvägars fond.

Departementschefen

Generalpoststyrelsen har beräknat, att den för innevarande budgetår gällande investeringsramen om 6,0 milj. kr. i stort sett kommer att utnyttjas. Vid bifall till en särskild framställning om inköp av en linjetrafikrörelse för ca 0,9 milj. kr. har emellertid styrelsen förutsatt, att postverkets investeringsram får höjas med motsvarande belopp. Ifrågavarande framställning har sedermera lämnats utan bifall av Kungl. Maj:t. Som framgår av den investeringsplan för kommunikationsverken, som redovisats under avsnitt 1, har jag räknat med en medelsförbrukning av 6,0 milj. kr. för innevarande budgetår. De vid budgetårets utgång kvarstående reservationerna kommer därvid att uppgå till ca 4,8 milj. kr.

För nästa budgetår har styrelsen föreslagit en medelsförbrukning av 7,7 milj. kr. och äskat nya investeringsanslag om sammanlagt 4,2 milj. kr. Som

* Preliminärt belopp.

tidigare angivits har jag tillstyrkt en medelsförbrukning om 6,0 milj. kr., innebärande en oförändrad ram. Av följande sammanställning framgår, hur denna summa i stort sett fördelar sig på de olika anslagsändamålen.

	1957/58 Utfall	1958/59 Beräknat	1959/60 Styrelsen	1959/60 Dep.ch.
1. Posthus m. m.	0,6	1,5	2,7	1,8
2. Anskaffning av bilar	0,8	1,0	1,0	1,0
3. Postverkets diligenstrafik	1,3	2,7	3,2	2,7
4. Dispositionsanslaget m. m.	0,9	0,8	0,8	0,5
Summa milj. kr.	3,6	6,0	7,7	6,0

Beträffande de planerade arbetena vid postverkets industrianläggningar i Ulvsunda har jag icke något emot att uppförande av ett kallförråd påbörjas, vilket torde kunna ske redan under innevarande år. Däremot synes den egentliga tillbyggnaden böra anstå i avvaktan på resultatet av postutredningens och lokaliseringsutredningens överväganden rörande postverkets industrirörelse. Innan dessa utredningar slutförts och ytterligare undersökningar gjorts i fråga om postverkets behov av tillverkningar och reparationer i egen regi, torde det nämligen vara svårt att överblicka postverkets behov av lokaler i Ulvsunda. Angivna förhållande medför, att ett påbörjande av ifrågavarande byggnadsarbeten icke torde bli aktuellt under nästa budgetår. Jag har därför icke ansett mig böra räkna med någon medelsförbrukning för detta ändamål under budgetåret 1959/60.

Frågan om ett nytt posthus i Hudiksvall har under den gångna hösten kommit i ett annat läge, sedan det visat sig att möjlighet numera torde föreligga för postverket att hyra lokaler i en planerad nybyggnad. Postverkets lokalfrågor i Hudiksvall synes härigenom kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. Det av postverket föreslagna posthuset torde därför icke böra tagas upp i investeringsplanen för posthusbyggnader.

Uppförandet av ett posthus i Stenungssund bör enligt styrelsen anstå tills vidare, enär man under ytterligare några år kan hyra de nuvarande postlokalerna. Enligt min mening vore det fördelaktigt, om även postverkets framtida behov av lokaler på denna ort kunde tillgodoses genom förhyrning. Jag förordar därför, att styrelsen planerar i enlighet härmed. Under sådana förhållanden kan även ifrågavarande byggnadsföretag utgå ur investeringsplanen.

Vid bifall till vad jag nu anfört kan medelsförbrukningen under anslaget till Posthus m. m. under nästa budgetår beräknas till ett belopp som är ca 900 000 kr. lägre än vad styrelsen upptagit.

De övriga begränsningar, som befunnits nödvändiga för att postverkets investeringar skall kunna hållas inom den förordade ramen för nästa budgetår, har ansetts böra vidtagas genom att medelsförbrukningen reduceras med 100 000 kr. på anslaget till Inköp av fastigheter, 500 000 kr. på anslaget till Förvärv av billinjer samt 200 000 kr. på dispositionsanslaget.

Anslagsbeloppen för nästa budgetår har beräknats med ledning av den uppskattade medelsförbrukningen jämte beräknad ingående behållning på de olika anslagen. Anslagen till Inköp av fastigheter, Förvärv av billinjer samt Postverkets dispositionsanslag har därvid kunnat uppföras med endast formella belopp. De av mig förordade anslagen uppgår till totalt 3,2 milj. kr.

På grund av vad jag anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1959/60 under postverkets fond anvisa följande investeringsanslag nämligen

a)	*Posthus m. m.*	800 000 kr.
b)	*Inköp av fastigheter*	1 000 »
c)	*Anskaffning av automobiler m. m.*	900 000 »
d)	*Postverkets diligenstrafik:*	
	1) *Garagebyggnader m. m.*	500 000 »
	2) *Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen*	1 000 000 »
	3) *Förvärv av billinjer*	1 000 »
e)	*Postverkets dispositionsanslag*	1 000 »

3. Televerket

Av balansräkningen den 30 juni 1958 för televerkets fond framgår, att verkets tillgångar uppgår till sammanlagt 3 616,2 milj. kr., varav 3 349,8 milj. kr. belöper på fast egendom, 120,7 milj. kr. på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell art.

Kapitalbehållningen, inklusive balanserade överskottsmedel, uppgick den 30 juni 1958 till 1 512,1 milj. kr., vilket innebär en ökning under budgetåret 1957/58 med 40,7 milj. kr.

Överskottet i procent av det i medeltal disponerade kapitalet var 6,7 under budgetåret 1957/58 mot 2,7 under budgetåret 1956/57.

Telestyrelsen m. fl.

I skrivelser den 30 augusti 1958 och i samband därmed lämnade uppgifter har telestyrelsen hemställt om anslag för budgetåret 1959/60.

Luftfartsstyrelsen har i skrivelse den 25 augusti 1958 äskat anslag för budgetåret 1959/60 till Radioanläggningar för luftfarten.

3: 1 Utvecklingen av televerkets rörelse. Telestyrelsen har lämnat följande uppgifter rörande utvecklingen under budgetåret 1957/58 av televerkets rörelse, mätt i antalet telefonapparater, telexabonnemang, ljudradiolicenser, televisionsradiolicenser och registreringsbevis samt taxerade samtal, telegram och telexskrivningar. Beträffande utvecklingen av nämnda verksamhetsgrenar under tidigare budgetår torde få hänvisas till handlingarna.

	Antal	Ökning	
		Absolut	i %
Telefonapparater	2 476 800[1]	112 400	4,8
Telexabonnemang	1 435[1]	247	20,8
Ljudradiolicenser	2 625 500[1]	42 500	1,6
Televisionsradiolicenser[2]	147 900[1]		
Telefonsamtal med periodavgift	116 093 400[3]	—	— 4,3[4]
Taxerade telegram	7 143 100[3]	—	— 8,2
Telexskrivningar			
inländska	8 441 200	—	24,7
utländska	1 728 000[3]	—	21,4

[1] Vid budgetårets utgång.
[2] Avgiftsplikt för televisionsmottagare infördes fr. o. m. den 1 oktober 1956. Fr. o. m. den 1 juli 1958 har registreringsbevisen avskaffats och ersatts med licenser.
[3] Preliminär siffra.
[4] Ökningen uppgår till 4,7 %, om hänsyn tages till automatiseringen av rikstrafiken.

Antalet uppsatta telefonapparater, som under budgetåret 1954/55 uppnådde en rekordsiffra av 115 200 apparater, sjönk under budgetåret 1955/56 till 107 400 och under budgetåret 1956/57 till 91 200. För budgetåret 1957/58 redovisas emellertid en ökning med 21 200 i förhållande till 1956/57 års siffra. Totalt uppsattes under 1957/58 112 400 telefonapparater.

Utvecklingen i fråga om antalet anmälda nya abonnemang, som vid olika tidpunkter icke kunnat inkopplas inom tre månader på grund av för liten stationskapacitet, brist på lokalkablar o. s. v., belyses av efterföljande uppgifter. Uppgiften per den 1 juli 1958 har fördelats på grupper med olika väntetider.

	1954	1955	1956	1957	1958
1/1	14 000	23 900	29 100	18 000	12 000
1/4	15 600	24 800	26 700	15 100	9 700
1/7	20 800	30 000	21 700	15 000	10 000
1/10	23 000	30 400	19 400	15 100	8 400

Datum	Väntetid	Antal
1/7 1958	fr. o. m. 3 mån. intill 6 mån.	5 300
	» » » 6 » » 9 »	2 100
	» » » 9 » » 12 »	1 100
	» » » 12 » » 18 »	800
	» » » 18 » » 24 »	300
	» » » 24 » » 36 »	300
	över 36 »	100
		10 000

Den tämligen kraftiga nedgången i antalet abonnenter, som måste vänta mer än tre månader på inkoppling, förklaras främst därav, att den med apparatuppsättning sysselsatta personalen inom Stockholms-området tillfälligt förstärkts med arbetskraft från landsorten.

Av trafiksiffrorna framgår, att telefontrafiken fortsatt att stiga. Om hänsyn tages till att den successivt pågående helautomatiseringen av trafiken medför, att förut periodavgiftsbelagda samtal registreras på abonnenternas samtalsmätare i stället för att debiteras med samtalsspecifikationer och därför ej längre ingår i det statistiskt uppgivna antalet samtal, kan den verkliga ökningen under budgetåret 1957/58 beräknas till 4,7 %.

Beträffande den fortgående utbyggnaden av SOS-tjänsten meddelar styrelsen, att SOS-centraler hittills inrättats i Borås, Göteborg, Jönköping, Kristianstad, Skellefteå, Stockholm, Uppsala, Västerås och Östersund. Under innevarande budgetår planeras sådana centraler i Kalmar, Norrköping och Örebro. Detta innebär, att SOS-organisationen vid mitten av år 1959 kan direkt betjäna omkring hälften av landets samtliga telefonabonnenter. Under budgetåret 1959/60 beräknas enligt preliminära planer ytterligare några SOS-centraler bli anordnade, bl. a. i Gävle, Malmö och Umeå. Erforderliga belopp för investeringar härför ingår i det av styrelsen begärda anslaget till Telefon- och telegrafstationer.

Telestyrelsen har i sina petita lämnat en redogörelse för rationaliseringen av kontorsarbetet och då främst faktureringsarbetet. Av redogörelsen framgår i huvudsak följande.

Antalet årligen av televerket utsända räkningar på telefonavgifter m. m. samt på ljudradio- och televisionsradiolicenser uppgår f. n. till ej mindre än ca 12 miljoner eller i genomsnitt 40 000 per söckendag. År 1946 påbörjades en centralisering av utskrivningen och utsändningen av telefonräkningarna till särskilda bokföringscentraler. Dessa centraler utrustades med sådana kontorstekniska hjälpmedel som adresserings-, bokförings- och kuverteringsmaskiner. Omorganisationen var i huvudsak klar i början av 1950-talet.

År 1953 började arbetet ytterligare rationaliseras genom införande av hålkort som debiteringskort för manuellt expedierade rikssamtal och räkningsförda telegram m. m. Hålkort som debiteringskort har hittills införts i sammanlagt 15 av landets f. n. 116 centralstationsområden. Under år 1959 kommer för Stockholms centralstationsområde även framställningen av själva telefonräkningen och kontrollen av betalningarna att mekaniseras med hjälp av hålkortsmaskiner och elektronisk kalkylator. Avsikten är att mekanisera motsvarande arbeten även för övriga centralstationsområden.

År 1956 började hålkortsmaskiner användas av radiobyråns licensavdelning för arbetet med ljudradiolicenserna i Stockholms centralstationsområde. År 1957 sattes dessa maskiner in även för den starkt expanderade televisionsradiolicensrörelsen.

Hålkortsmaskiner används sedan början av år 1958 även för det rutinmässiga arbete, som är förknippat med de månadsvisa utbetalningarna av pension till verkets ca 9 000 pensionärer och understödstagare, varvid samma maskiner utnyttjas som för radiolicensarbetet. Vidare planeras en utredning rörande lämpligheten av att mekanisera även avlöningsuträkningen i televerket.

I den nya organisation för materieldistribution, som håller på att införas, föreligger stort behov av ständigt aktuell central överblick över materieltillgång och materielförbrukning. Bland annat kan härigenom lagerhållningens omfattning minskas och därmed storleken av det i materiel bundna kapitalet. För att med rimliga medel ernå en sådan central överblick måste förråds- och lagerbokföringen koncentreras och mekaniseras, varigenom samtidigt mindre personal skulle behöva syssla med detta arbete än som sker med nuvarande manuella bokföring. En utredning syftande till mekaniserad bokföring kommer inom den närmaste tiden att bli färdig.

Fullt genomförd beräknas omorganisationen av de nämnda bokföringsfunktionerna — eventuell mekanisering av avlöningsuträkningen ej medräknad — att ge en årlig besparing på mer än 5 milj. kr.

3: 2 Anslagsgrupperingen

De på televerkets fond anvisade investeringsanslagen är f. n. normalt uppdelade på tolv olika anslagsrubriker. För budgetåret 1958/59 har dessutom tillkommit ett särskilt anslag till Anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete m. m.

Uppdelningen av anslagen medför med nuvarande snäva anslagsramar vissa svårigheter, vilka i huvudsak beror på att behovet av investeringsmedel måste bestämmas jämförelsevis lång tid före ingången av det budgetår,

under vilket anslagen skall användas. Under mellantiden framtvingas ofta ändringar i de uppgjorda investeringsplanerna bl. a. till följd av att nya, mera brådskande behov måste ges företräde framför andra tidigare planerade. Dessa svårigheter skulle, i varje fall i viss utsträckning, kunna undgås, om anslagen kunde sammanföras till ett mindre antal. Samtidigt skulle härigenom antalet av de fall, då dispositionsanslaget måste tas i anspråk för täckande av anslagsöverskridanden, kunna minskas.

Styrelsen föreslår därför, att anslagen Telefonstationsbyggnader m. m., Förrådsbyggnader m. m. och Inköp av fastigheter sammanslås till ett anslag, benämnt Inköp och byggande av fastigheter, samt att anslagen Fjärrförbindelseanläggningar m. m., Telefon- och telegrafstationer och Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar sammanslås till ett anslag, benämnt Telefon- och telegrafanläggningar.

Liksom hittills förutsättes därvid (prop. 1944: 155, s. 22), att anslaget till Inköp och byggande av fastigheter — förutom till tomtinköp — användes endast för större byggnader, under det att kostnaderna för övriga byggnader, exempelvis sådana, som allenast utgör ett hölje kring automatiska växelstationer, bestrides från anslaget till Telefon- och telegrafanläggningar.

De olika anslagen till radioanläggningar är enligt styrelsens mening däremot icke lämpade att sammanföra.

Anslaget till försvarsberedskap vid televerket bör fortfarande anvisas separat, eftersom anslaget skall indirekt avskrivas. Även dispositionsanslaget bör av naturliga skäl anvisas för sig. Detsamma gäller även det nya anslaget till Anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete m. m., vilket anslag anvisas utanför investeringsramen.

Även efter ett sammanförande av de anslag, styrelsen föreslagit, kommer styrelsen givetvis i sina anslagspetita att redovisa den planerade användningen av anslagen på olika investeringsobjekt eller grupper av sådana.

3: 3 Anvisade och äskade anslag

En sammanställning av de för budgetåren 1957/58—1958/59 anvisade samt de för nästa budgetår äskade investeringsanslagen, visar följande:

	1957/58	1958/59	1959/60 äskanden
	tusental kronor		
Inköp och byggande av fastigheter	10 200	9 500	13 400
Telefon- och telegrafanläggningar	225 900	228 500	277 600
Radioanläggningar för televerket	15 900[1]	18 900	26 000
Radioanläggningar för luftfarten	2 100	2 400	3 300
Försvarsberedskap vid televerket	3 500	3 500	7 050
Televerkets dispositionsanslag	11 300	1	5 000
Övrigt	—	1 500[2]	14 500[3]

[1] Härutöver har bemyndigande lämnats telestyrelsen att av televisionslicensinkomster taga i anspråk 6,8 milj. kr. för televisionsradioanläggningar.
[2] Avser televerkets byggnad i Farsta.
[3] Härav 8,5 milj. kr. för televerkets byggnad i Farsta och 6,0 milj. kr. för sjökabel mellan Sverige och England.

Genom beslut den 30 maj 1958 medgav Kungl. Maj:t, att den för innevarande budgetår fastställda investeringsramen om 248 milj. kr. finge höjas till 254 milj. kr. Samtidigt medgav Kungl. Maj:t, att vad som för budgetåret 1958/59 debiteras abonnenter i direkta bidrag till anläggningsarbeten utöver normal inträdesavgift för fortlöpande huvudabonnemang fick — såvitt avser belopp överstigande inalles 5 milj. kr. för hela budgetåret — bokföras såsom uppbördsmedel under investeringsanslaget till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar. Genom brev den 28 juli 1958 medgav Kungl. Maj:t vidare, att av televisionslicensinkomster ytterligare 6,8 milj. kr. finge disponeras under budgetåret 1958/59 för televisionsradioanläggningar, varigenom det för investeringar i sådana anläggningar tillgängliga beloppet ökades från 6,4 till 13,2 milj. kr.

För budgetåret 1959/60 har telestyrelsen beräknat de behövliga anslagen till sammanlagt 346,85 milj. kr. och medelsförbrukningen till 343,9 milj. kr.

Telestyrelsen hemställer, att nyssnämnda bidrag till anläggningsarbeten helt måtte få bokföras som uppbördsmedel på det föreslagna nya anslaget till Telefon- och telegrafanläggningar. Härom anföres i huvudsak följande.

I televerket förekommer i viss utsträckning, att abonnenter lämnar direkta bidrag till vissa anläggningsarbeten. Främst gäller detta f. n. bidrag vid installation av automatiska abonnentväxlar. För växlar av standardutförande utgår sådant bidrag f. n. med ca 60—75 % av kostnaden för växeln och för av abonnent begärda specialanordningar bidrag med 100 % av denna kostnad. I genomsnitt har anläggningsbidragen under de senast förflutna budgetåren uppgått till ca 2/3 av anläggningskostnaderna.

Dessa anläggningsbidrag, som under de fyra senast förflutna budgetåren uppgått till 4,3, 4,6, 4,8 resp. 6,5 milj. kr., ingår bland verkets övriga inkomster men påverkar ej verkets överskott, eftersom ett lika stort belopp för varje år avsättes till värdeminskningskonto. Motivet för denna avsättning är, att bidragen i verkligheten utgör en av vederbörande abonnent fullgjord amortering av anläggningen i fråga, vartill hänsyn också tages vid beräkningen av abonnemangsavgiften för växeln. I investeringsstaten för televerkets fond ingår anläggningsbidragen i »avskrivningsmedel inom fonden» och kommer därigenom att minska behovet av lånemedel.

Investeringarna i automatiska abonnentväxlar inräknas i det av statsmakterna fastställda maximibeloppet för televerkets ramreglerade investeringar. Enligt telestyrelsens uppfattning borde emellertid endast den del av investeringarna i dessa abonnentväxlar inräknas i rambeloppet, vilken icke täckes av de av abonnenterna lämnade anläggningsbidragen. Härigenom skulle en smidigare anpassning efter kundtjänstens krav och den svenska telefonindustriens intressen kunna ske.

Telestyrelsen understryker de svårigheter, som uppkommit och som för varje år på senare tid förvärrats genom att investeringarna inom televerket icke kunnat hålla jämna steg med abonnent- och trafikökningen efter kriget, vilket har lett till att reserver i stationer och ledningsnät praktiskt taget helt förbrukats samtidigt som det uppdämda behovet av nyanläggningar undan för undan blivit allt större. Särskilt bekymmersamt har läget f. n. blivit i fråga om större telefonstationsbyggnader.

De kostnader, som nedläggs på den pågående automatiseringen av telefontrafiken, utgör — utöver den standardförbättring som automatiseringen innebär — en ur ekonomisk synpunkt mycket fördelaktig kapitalplacering. Med de ständigt stigande personalkostnaderna och med de växande svårigheterna att skaffa personer, som är villiga att sköta manuella växelstationer, framstår i själva verket automatisering av telefontrafiken i så snabb takt som möjligt såsom enda utvägen att säkerställa telekommunikationerna och ett gynnsamt ekonomiskt resultat av televerkets rörelse.

Genom de stora avskrivningar, som görs på televerkets anläggningar, har lånemedel endast i relativt ringa utsträckning behövt anlitas för finansiering av televerkets anläggningsarbeten. Under de senaste fem åren har sålunda lånemedel endast behövt anlitas intill 37, 33, 25, 16 resp. 12 % för täckande av de totala anläggningskostnaderna.

Av styrelsens petita och i samband därmed lämnade uppgifter framgår följande beträffande de olika anslagsändamålen.

3: 4 Inköp och byggande av fastigheter

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	1 730 000	10 200 000	11 233 000
1958/59	718 000[1]	9 500 000	12 100 000*
1959/60 styrelsen	30 000[2]	13 400 000	13 400 000*
dep.ch.	30 000[2]	12 900 000	12 900 000*

Under detta anslag redovisas de nuvarande anslagen till Telefonstationsbyggnader m. m., Förrådsbyggnader m. m. och Inköp av fastigheter.

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning 1957/58—1959/60 med fördelning efter nuvarande anslagsrubriker.

	Faktisk medelsförbrukning	Beräknad medelsförbrukning	
	1957/58	1958/59	1959/60
	tusental kronor		
Telefonstationsbyggnader m. m.	8 989	9 800	10 850
Förrådsbyggnader m. m.	1 889	2 000	2 250
Inköp av fastigheter	355	300	300
Summa	11 233	12 100	13 400

* Preliminärt belopp.

[1] Ett under budgetåret 1957/58 uppkommet underskott av 21 000 kr. har täckts genom en permanent anvisning från dispositionsanslaget.

[2] Under 1958/59 beräknas ett underskott om 1 912 000 kr. uppkomma på anslaget till Telefonstationsbyggnader m. m. Detta underskott förutsättes täckt genom en permanent anvisning från dispositionsanslaget.

För vissa redan för riksdagen anmälda byggnadsföretag räknar styrelsen med kostnadsökningar. Härom anför styrelsen i huvudsak följande.

Kostnaderna för telefonstationsbyggnaden i Norrköping beräknas komma att stiga från föregående år beräknade 3,2 till 3,67 milj. kr. och för stationsbyggnaden i Sundsvall från föregående år beräknade 3,83 till 4,66 milj. kr. Beträffande byggnaden i Norrköping beror kostnadsstegringen, förutom på stegrade byggnadskostnader, på särskilda byggnadsarbeten för en speciell ventilationsutrustning, som visat sig bli nödvändig för att skydda den teletekniska utrustningen mot angrepp av i luften förekommande avgaser från en i närheten befintlig plastindustri, och på tidigare ej förutsedda kostnader för inredning av vindsvåningen. Kostnadsfördyringen för byggnaden i Sundsvall beror förutom på stegrade byggnadskostnader i huvudsak på att ett vattenförande gruslager, som kommunicerar med havet, framtvingat extraordinära åtgärder vid grundläggningsarbetet.

Här angivna kostnadsfördyringar samt förskjutning av kostnaderna för vissa andra byggnadsföretag, som påbörjats före den 1.7.1958, kommer att medföra, att den i 1958 års statsverksproposition beräknade medelsförbrukningen på anslaget till Telefonstationsbyggnader m. m. beräknas bli överskriden med ca 2 milj. kr.

Underskottet förutsättes komma att täckas genom permanent förstärkning från dispositionsanslaget.

Beträffande tre tidigare anmälda men hittills ej utförda byggnadsföretag, nämligen uppförande av telefonstationsbyggnader i Eslöv, Lycksele och Simrishamn, beräknas kostnaderna nu komma att stiga från förut beräknade 500 000 kr. till 700 000 kr., från 500 000 kr. till 650 000 kr. resp. från 300 000 kr. till 400 000 kr. Kostnadsökningen förklaras i huvudsak av den stegring av byggnadskostnaderna, som har inträtt sedan år 1953, då de tidigare kostnadsberäkningarna gjordes. Å andra sidan har beträffande de tidigare anmälda byggnadsföretagen i Boden och Hedemora byggnadskostnaderna kunnat avsevärt minskas genom att byggnaderna kunnat ges mindre volym än ursprungligen var beräknat.

Nybyggnaden för lackeringsavdelningen vid verkstaden i Vänersborg, som ej kunnat inrymmas i den för budgetåret 1958/59 medgivna investeringsramen, kostnadsberäknades år 1957 till 800 000 kr., vilken summa nu har höjts till 1 200 000 kr. Ökningen beror på att det från början var avsett att iordningställa en källarvåning på 900 kvm och en bottenvåning på 600 kvm men att efter samråd med byggnadsstyrelsen ytan av bottenvåningen ökats till samma yta som källarvåningen. Härigenom kan i byggnaden även inrymmas en förnicklingsavdelning.

På grund av telefonväsendets utveckling har i investeringsplanen för budgetåret 1959/60 upptagits påbörjandet av 15 byggnadsföretag, av vilka nio tidigare anmälts. De sex ej förut anmälda nya företagen avser uppförande av telefonstationsbyggnader eller tillbyggnader till förut befintliga sådana byggnader i Luleå, Malmö, Mölndal, Oskarshamn, Skellefteå och Örnsköldsvik.

I följande sammanställning redovisas styrelsens investeringsprogram för telefonstations- och förrådsbyggnader m. m. samt för inköp av fastigheter. Beträffande vissa nyanmälda objekt, som avser på- eller tillbyggnader av befintliga hus, förutsättes att utöver angivna investeringsbelopp även driftmedel i varierande utsträckning blir tagna i anspråk för täckande av sådana kostnader för ingrepp i de befintliga husen, som icke bör belasta investeringsanslagen.

	Tidigare beräknad byggnadskostnad	Byggnadskostnad beräknad 1958	Medelsförbrukning Faktisk t. o. m. 30. 6. 1958	Beräknad för 1958/59	1959/60
Telefonstationsbyggnader		tusental kronor			
I. *Företag påbörjade före 1.7. 1958*					
Vissa äldre byggnadsföretag	—	—	—	2 600	400
Falun, tillbyggnad	3 300	3 300	260	1 800	1 050
Gudhem, tillbyggnad	1 300	1 300	—	800	150
Stockholm, kv. Jericho, tillbyggnad	3 000	3 000	2 190	600	200
Sundsvall, nybyggnad	3 830	4 660	2 330	1 600	700
Umeå, tillbyggnad	1 600	1 600	400	1 000	200
Summa I	**13 030**	**13 860**	**5 180**	**8 400**	**2 700**
II. *Företag, avsedda att påbörjas under 1958/59*					
Askersund, nybyggnad	340	340	10	200	100
Boden, tillbyggnad	800	400	—	200	200
Filipstad, nybyggnad	1 330	1 300	—	300	900
Hudiksvall, tillbyggnad	1 290	1 300	—	300	900
Växjö, tillbyggnad	1 500	1 500	—	400	900
Summa II	**5 260**	**4 840**	**10**	**1 400**	**3 000**
III. *Företag, avsedda att påbörjas under 1959/60*					
Eslöv, nybyggnad	500	700	—	—	300
Flen, nybyggnad	500	550	—	—	250
Hedemora, nybyggnad	750	500	—	—	300
Karlshamn, tillbyggnad	900	900	—	—	400
Karlstad, tillbyggnad	650	650	—	—	250
Lindesberg, nybyggnad	480	500	—	—	200
Ljusdal, tillbyggnad	575	600	—	—	500
Luleå, tillbyggnad	—	800	—	—	200
Lycksele, nybyggnad	500	650	—	—	300
Malmö, kv. Sparven, tillbyggnad	—	4 000	—	—	1 000
Mölndal, tillbyggnad	—	200	—	—	200
Oskarshamn, nybyggnad	—	750	—	—	350
Simrishamn, nybyggnad	300	400	—	—	300
Skellefteå, tillbyggnad	—	1 000	—	—	200
Örnsköldsvik, tillbyggnad	—	1 300	—	—	400
Summa III	**5 155**	**13 500**	—	—	**5 150**
Summa I—III	—	**32 200**[1]	**5 190**	**9 800**	**10 850**

[1] Exkl. vissa äldre byggnadsföretag.

	Tidigare beräknad byggnadskostnad	Byggnadskostnad beräknad 1958	Medelsförbrukning Faktisk t. o. m. 30. 6. 1958	Beräknad för 1958/59	Beräknad för 1959/60
	tusental kronor				
Förrådsbyggnader m. m.					
I. *Företag, påbörjade före 1.7. 1958*					
Vissa äldre byggnadsföretag	—	—	—	1 600	350
II. *Företag, avsedda att påbörjas under 1958/59*					
Mindre förrådshus	400	400	—	400	—
III. *Företag, avsedda att påbörjas under 1959/60*					
Mindre förrådshus	—	1 300	—	—	1 300
Vänersborg, verkstadsbyggnad för lackeringsavdelning	800	1 200	—	—	600
Summa III	**800**	**2 500**	—	—	**1 900**
Summa I—III	**1 200**	**2 900**	—	**2 000**	**2 250**
Inköp av fastigheter	—	—	—	**300**	**300**
Totalsumma	—	**35 100**	**5 190**	**12 100**	**13 400**

Såsom motivering för de olika byggnadsobjekt, som tidigare ej anmälts för riksdagen, anför styrelsen följande.

Telefonstationsbyggnader

Tillbyggnad inom kvarteret Sparven i Malmö

I 1957 och 1958 års statsverkspropositioner har anmälts gårdsöverbyggnader inom kvarteret Skvalperup i Malmö. Kostnaderna beräknades till 3 120 000 kr., vartill kom ca 2 000 000 kr. för härmed sammanhängande ombyggnadsarbeten inom befintliga byggnader. De sistnämnda kostnaderna avsågs bestridas med driftmedel.

Sedermera verkställda utredningar har emellertid visat, att allvarliga risker för störningar i den teletekniska driften skulle uppstå genom de komplicerade ombyggnadsarbetena ävensom att risk skulle kunna föreligga för att byggnaderna inom kvarteret Skvalperup icke på längre sikt kommer att täcka televerkets utrymmesbehov.

Med hänsyn härtill avser styrelsen att i stället för gårdsöverbyggnaderna inom kvarteret Skvalperup uppföra en för förmedlings- och lokalstationer gemensam tillbyggnad inom kvarteret Sparven i Malmö, där televerket har erforderlig tomtmark disponibel och där under de närmaste åren ändå en tillbyggnad för utökning av lokalstationen måste komma till stånd.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Mölndal

Den automatiska telefonstationen i Mölndal är inrymd i en televerket tillhörig byggnad, som uppfördes under åren 1939—1940. Lokalerna i byggna-

den medger icke utökning av stationens kapacitet för inkoppling av nya abonnemang längre än till årsskiftet 1960/61. För att undvika abonnentstopp efter denna tidpunkt måste ytterligare utrymmen anskaffas genom att uppföra en tillbyggnad till fastigheten.

Ny telefonstationsbyggnad i Oskarshamn

Televerkets stationsfastighet i Oskarshamn förvärvades år 1926. Byggnaden rymmer förutom manuell telefonstation och telegrafstation även lokaler för telekommissarie och allmänhet. Vid automatisering av Oskarshamns telefonstation är det varken av byggnadstekniska eller ekonomiska skäl lämpligt att förlägga automatstationen till den befintliga fastigheten. Automatstationen bör därför anordnas i en för ändamålet särskilt uppförd nybyggnad. Lokalerna för telekommissarie och allmänhet m. m. är däremot avsedda att bibehållas i den gamla byggnaden. Erforderlig tomt för automatstationsbyggnad har av televerket förvärvats inom samma kvarter som stationsbyggnaden.

Tillbyggnader av telefonstationsbyggnaderna i Luleå, Skellefteå och Örnsköldsvik

För att skapa bättre telefonförbindelser för Norrland har till 1958 års riksdag anmälts nya fjärrförbindelseanläggningar Sundsvall—Umeå och Umeå—Boden. För att dessa anläggningar skall kunna utnyttjas, måste planerna på automatiska förmedlingsstationer i Skellefteå och Örnsköldsvik förverkligas samt ny automatisk förmedlingsstation anordnas i Luleå, där den nuvarande förmedlingsstationen är av provisorisk art. De behov av lokalutrymmen, som härigenom uppstår, kan endast tillgodoses genom tillbyggnader av televerkets nuvarande telefonstationsfastigheter på dessa orter.

Förrådsbyggnader m. m.

Mindre förrådshus

Med hänsyn till att flertalet av de medelstora och mindre förråden är i anmärkningsvärt dåligt skick fordras för att förrådsverksamheten skall kunna bedrivas effektivt för budgetåret 1959/60 ett belopp av 1 300 000 kr.

Inköp av fastigheter

Styrelsen har lämnat en sedvanlig redogörelse för de inköp av fastigheter, som skett under budgetåret 1957/58. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna ställs till vederbörande utskotts förfogande.

3: 5 Anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1958/59	—	1 500 000	1 500 000*
1959/60 styrelsen	—	8 500 000	8 500 000*
dep.ch.	—	8 500 000	8 500 000*

En redogörelse för projektet har lämnats i 1958 års statsverksproposition (bil. 27 p. 3: 4). Anläggningen beräknades kosta 16,5 milj. kr. exkl. tomtkostnaderna. Byggnadsstyrelsen har beräknat medelsförbrukningen till 7,5 milj. kr. för nästa budgetår.

* Preliminärt belopp.

Telestyrelsen har funnit det nödvändigt att föreslå en utvidgning av byggnadsföretaget så att detsamma förutom de förut tänkta byggnaderna även kommer att omfatta en hallbyggnad, främst avsedd att inrymma lokaler för en hålkortscentral.

Hålkortscentralen i Stockholm är redan i drift men dess verksamhet har måst begränsas till följd av lokalbrist. Dess nuvarande lokaler behövs dessutom för andra ändamål. Andra större lokaler kan ej beredas i verkets befintliga fastigheter, i vilka den disponibla ytan kommer att minskas genom Nedre Norrmalms reglering. Styrelsen har sedan lång tid försökt hyra lämpliga lokaler för centralen i Stockholm. Detta har emellertid hittills icke lyckats. Styrelsen har därför ansett det bästa sättet att lösa lokalfrågan vara att för ändamålet uppföra en särskild hallbyggnad i Farsta, där televerket redan äger mark och där personalen vid hålkortscentralen skulle kunna utnyttja det lunchrum och andra serviceanordningar, som skall finnas i den under uppförande varande byggnaden för teletekniskt utvecklingsarbete m. m. Härigenom erhålles lägre lokalkostnader än vid förhyrning.

Totalkostnaden för en sådan hallbyggnad, i vilken till att börja med även skulle kunna beredas ytterligare evakueringslokaler för personal i telestyrelsen, som genom Nedre Norrmalms reglering blir husvill, har av byggnadsstyrelsen beräknats till 2,5 milj. kr., varav ca 1 milj. kr. skulle erfordras för budgetåret 1959/60.

3: 6 Telefon- och telegrafanläggningar

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	7 916 000[1]	225 900 000	223 349 000
1958/59 styrelsen	142 000[2]	228 500 000	232 500 000*
1959/60 »	1 142 000[3]	283 600 000	283 600 000*
1958/59 dep.ch.		+ 1 100 000[4]	246 500 000*
1959/60 »	1 142 000[5]	249 200 000	250 300 000*

Under detta anslag redovisas nuvarande anslag till Fjärrförbindelseanläggningar m. m., Telefon- och telegrafstationer samt Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar.

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning 1957/58—1959/60 med fördelning efter nuvarande anslagsrubriker.

* Preliminärt belopp.

[1] Under 1956/57 har underskott uppkommit på anslagen till Fjärrförbindelseanläggningar m. m. om 3 700 000 kr. och till Telefon- och telegrafstationer om 8 158 000 kr. Underskotten har täckts genom tillfälliga anvisningar från dispositionsanslaget.

[2] Under 1957/58 uppkomna underskott om 452 000 kr. på anslaget till Telefon- och telegrafstationer m. m. och om 1 081 000 kr. på anslaget till Nya abonnentanläggningar etc. har täckts genom en tillfällig resp. en permanent anvisning från dispositionsanslaget.

[3] Under 1958/59 beräknade underskott om 4 452 000 kr. och 1 000 000 kr. på anslagen till Telefon- och telegrafstationer resp. Nya abonnentanläggningar etc. förutsättes täckta genom permanenta anvisningar från dispositionsanslaget.

[4] Beloppet äskat å tilläggsstat och avser anslaget till Telefon- och telegrafstationer.

[5] Under 1958/59 beräknade underskott om sammanlagt 18 352 000 kr. på under not 3 angivna anslag förutsättes täckta genom permanenta anvisningar från dispositionsanslaget.

	Faktisk medelsförbrukning 1957/58	Beräknad medelsförbrukning 1958/59	1959/60
	tusental kronor		
Fjärrförbindelseanläggningar m. m. ..	70 458	78 500	105 200
Telefon- och telegrafstationer	78 294	79 000	99 900
Nya abonnentanläggningar etc.....	74 597	75 000	78 500
Summa	223 349	232 500	283 600

Telestyrelsen har redovisat följande investeringsprogram för de under anslaget upptagna objektgrupperna. För redan pågående arbeten avser den angivna totalkostnaden beräknad återstående kostnad per den 1 juli 1959.

	Totalkostnad	Därav under 1959/60
	tusental kronor	
Fjärrförbindelseanläggningar m. m.		
Större fjärrförbindelseanläggningar (fjärrkablar eller radiolänkar)	66 100	26 000
Sjökabel Sverige—Storbritannien	12 000	6 000
Kabelanläggningar gemensamma med andra myndigheter	4 800	4 800
Landskablar och mindre rikskablar	35 200	32 000
Utökning av telefon- och telegrafutrustning på överdragsstationer	70 400	36 400
Summa	**188 500**	**105 200**
Telefon- och telegrafstationer		
Automatisering av telefonstationer	37 300	28 400
Utökning av telefonstationer	80 600	67 400
Utrustning på telegrafstationer	4 100	4 100
Summa	**122 000**	**99 900**
Nya abonnentanläggningar m. m.		
Nya abonnentanläggningar	40 000	40 000
Nätarbeten	39 600	39 600
Blanka lands- och riksledningar	3 400	3 400
Rörliga abonnentanläggningar (mobilradio)	500	500
Summa	**83 500**	**83 500**
Totalsumma	**394 000**	**288 600**

Under förutsättning att Kungl. Maj:t godkänner telestyrelsens förslag, att anläggningsbidrag i sin helhet skall få avräknas på investeringsanslaget, kan det erforderliga beloppet för nästa budgetår minskas med 5 milj. kr. till 283,6 milj. kr.

Beträffande de olika objektgrupperna anför styrelsen i huvudsak följande.

Fjärrförbindelseanläggningar m. m.

Telestyrelsen har i följande sammanställning lämnat en närmare specifikation rörande kostnaderna för de större fjärrförbindelseanläggningarna.

	Total återstående kostnad 1.7.1959	Därav under 1959/60
	tusental kronor	
I. *Anläggningar, avsedda att påbörjas under 1958/59*		
Karlstad—norska gränsen	1 200	1 200
Sundsvall—Umeå	6 300	4 100
Umeå—Boden	9 000	900
Stockholm—Norrköping	5 000	400
Norrköping—Göteborg	11 600	700
Göteborg—Malmö	11 400	700
Fårhult—Visby	1 700	100
Östersund—Svenstavik—Rätansbyn	1 600	1 600
Luleå—Haparanda	6 300	6 300
Summa I	**54 100**	**16 000**
II. *Anläggningar, avsedda att påbörjas under 1959/60*		
Kristinehamn—Filipstad	1 900	1 900
Mora—Vansbro	3 100	2 100
Västerås—Örebro	4 000	3 000
Malmö—Kristianstad	3 000	3 000
Summa II	**12 000**	**10 000**
Totalsumma	**66 100**	**26 000**

Fjärrförbindelseanläggningarna Karlstad—norska gränsen, Sundsvall—Umeå, Umeå—Boden, Stockholm—Norrköping och Östersund—Svenstavik—Rätansbyn (ändpunkten angavs förra året till Åsarna) anmäldes föregående år. I enlighet med den då framlagda planen för utbyggnaden av det svenska fjärrförbindelsenätet för telekommunikationer bör under budgetåret 1959/60 arbetet påbörjas på fortsättningen av radiolänklinjen mellan Stockholm och Malmö. Radiolänkssträckorna Norrköping—Göteborg och Göteborg—Malmö samt fjärrkabelanläggningen Malmö-Kristianstad bör nu intagas i arbetsprogrammet.

Sedan utredningsarbetet beträffande de fjärrförbindelseanläggningar, som angivits i den förra året lämnade redogörelsen för utbyggnaden av fjärrförbindelsenätet, numera avslutats, har styrelsen funnit det nödvändigt att redan 1959/60 påbörja vissa anläggningar, som enligt redogörelsen avsågs att utföras efter budgetåret 1959/60. I annat fall måste man nämligen räkna med att anslagsbelastningen för fjärrförbindelseanläggningar kommer att stiga mycket kraftigt under de närmast därpå följande budgetåren. En sådan framflyttning kommer också att fördelaktigt påverka möjligheterna att utjämna arbetsbelastningen på televerkets byggnadsavdelning. Tidigareläggningen avser arbetena med en radiolänkanläggning Fårhult—Visby över norra Öland, en fjärrkabelanläggning mellan Västerås och Örebro samt en fjärrkabelanläggning mellan Luleå och Haparanda. Radiolänkanläggningen är

avsedd förutom för telefoni för överförande av televisionsprogram till Gotland. På sträckan Västerås—Örebro är fjärrförbindelseanläggningen nu endast utförd med två koaxialkabeltubpar under det att på hela sträckan Stockholm—Västerås—Örebro—Karlstad—Göteborg i övrigt finnes tre tubpar. Genom fjärrkabelanläggningen mellan Västerås och Örebro skulle denna flaskhals för teletrafiken avhjälpas. Behovet av fjärrkabelanläggningen mellan Luleå och Haparanda är mycket trängande. — Medel har slutligen upptagits för påbörjande av mindre kabelanläggningar mellan Kristinehamn och Filipstad samt mellan Mora och Vansbro.

Redogörelse för sjökabeln mellan Sverige och Storbritannien lämnades i 1957 års statsverksproposition. Kabeln kommer enligt överenskommelse mellan svenska och brittiska teleförvaltningarna att utläggas under år 1960. Den på Sverige fallande hälften av kostnaderna beräknas till ca 12 milj. kr.

Styrelsen framhåller, att denna anläggning faller utanför ramen för televerkets vanliga investeringar och att varken kabel eller undervattensförstärkare kan tillverkas i Sverige, varför det enligt styrelsens uppfattning är befogat att icke inräkna det för denna kabelanläggning behövliga anslagsbeloppet i det maximibelopp för televerkets investeringar, som kommer att fastställas för budgetåret 1959/60. Styrelsen föreslår därför, att ett särskilt anslag om 6 milj. kr. för budgetåret 1959/60 anvisas till Sjökabel mellan Sverige och Storbritannien.

Det för kabelanläggningar gemensamma med andra myndigheter upptagna beloppet av 4,8 milj. kr. avser televerkets andel av kostnaderna för kablifiering av vissa blanknät. Sålunda avses gemensamt med statens järnvägar en kabel läggas på sträckan Borås—Alvesta i samband med elektrifiering av järnvägen och en kabel på sträckan Karlshamn—Vislanda, där ett äldre blanknät ansetts oundgängligen böra ersättas. Televerkets kostnader för dessa arbeten har beräknats till 1,0 resp. 1,6 milj. kr. Vidare avser verket att med bidrag från bl. a. vattenfallsstyrelsen lägga en kabel på sträckan Sundsvall—Krångede för att eliminera störningar från kraftledningar. Televerkets andel i kostnaden för detta arbete har beräknats till 2,2 milj. kr.

Att ersätta blanka lands- och riksledningar med förbindelser i landskablar och mindre rikskablar har med hänsyn till den undan för undan stegrade belastningen på stolplinjerna med därav följande risk för stolpras vid ogynnsamma väderleksförhållanden för varje år blivit allt mer trängande. Stora summor måste nu årligen utläggas på reparation av stolplinjer efter ras. Dessa kostnader skulle ha inbesparats, om ledningarna varit kablifierade.

Utökningen av telefon- och telegrafutrustningen på överdragsstationer, vari ingår anskaffande av bärfrekvensutrustningar för kablar, nödvändiggöres av den fortskridande automatiseringen av rikstrafiken och den ständigt stigande trafiken.

Telefon- och telegrafstationer

Bland arbeten, som upptagits under gruppen automatisering av telefonstationer, kan nämnas automatisering av stationerna i Askersund, Falun, Filipstad, Finspång, Gnesta, Umeå, Vadstena, Vara, Ånge och Östhammar.

Utökning av telefonstationer avser den utbyggnad av redan befintliga automatiska och manuella stationer, som är nödvändig för att televerket skall kunna ta emot nya abonnenter. Även automatisering av stationer har för övrigt samma syfte i alla de fall då befintliga manuella utrustningar ej kan ytterligare utvidgas.

Det för utrustning av telegrafstationer upptagna beloppet avser främst den utbyggnad av de automatiska telexstationerna, som måste äga rum för att televerket skall kunna koppla in det hastigt stigande antalet telexkunder.

Nya abonnentanläggningar m. m.

De under denna rubrik upptagna större posterna avser kostnaderna för dels nya abonnentinstallationer, dels sådan utbyggnad av telefonnäten, som erfordras för att kunna ta emot nya abonnenter, dels slutligen anordnandet av behövliga blanka mellanortsledningar. Vidare är det nödvändigt att bygga ut de lokala kabelnäten för att återställa förbrukade reserver, så att nyteckningar och flyttningar av telefoner skall kunna effektueras utan onormalt långa väntetider. Slutligen har ett mindre belopp reserverats för rörliga abonnentanläggningar.

Vid avvägningen av anslagsbeloppen har styrelsen måst ta hänsyn till den omständigheten, att antalet nyteckningar av telefonabonnemang fortsätter att stiga. I detta sammanhang påpekar styrelsen, att statsmakternas åtgärder för att vidmakthålla eller öka omfånget av bostadsbyggandet i landet för televerkets del måste avspegla sig i ett ökat antal nyteckningar av telefonabonnemang och att det i praktiken måste anses uteslutet att inte ge nya bostadsområden också telefoninstallationer.

3: 7 Ljudradioanläggningar

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	93 000	10 500 000	10 500 000
1958/59	93 000	10 500 000	10 500 000*
1959/60 styrelsen	93 000	10 500 000	10 500 000*
dep.ch.	93 000	10 500 000	10 500 000*

Enligt gällande principer för ljudradiorörelsens finansiering skall av licensmedlen bestridas såväl de löpande kostnaderna för produktion och distribution av programmen som utgifter för avskrivning till 100 % av investeringarna i ljudradioanläggningar och radiohus. Överskott, som kan uppstå vissa år, reserveras för ljudradiorörelsens behov under andra år, då de löpande inkomsterna ej förslår till att täcka utgifterna.

Under budgetåret 1957/58 uppgick utgifterna å ljudradions specialbudget till inalles 60,8 milj. kr., varav (10,5 + 0,8) 11,3 milj. kr. för avskrivning till 100 % av telestyrelsens och byggnadsstyrelsens investeringar samt (34,0 + 15,5) 49,5 milj. kr. för Sveriges Radios och televerkets driftkostnader. Då licensinkomsterna utgjorde 68,1 milj. kr., uppvisade rörelsen ett överskott av 7,3 milj. kr.

Telestyrelsen har efter samråd med Sveriges Radio framlagt förslag till budget för ljudradiorörelsen för budgetåret 1959/60. I följande sammanställning redovisas den för 1958/59 fastställda budgeten, budgetförslag för 1959/60 samt den beräknade utvecklingen av ljudradiobudgeten för budgetåren 1960/61—1963/64.

* Preliminärt belopp.

	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64
			Milj. kr.			
Investeringar						
Telestyrelsen	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5
Byggnadsstyrelsen .	6,2	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0
Driftkostnader						
Sveriges Radio	39,7	41,3	37,5	44,6	46,3	48,1
Telestyrelsen	16,7	17,3	18,0	18,7	19,6	20,6
Summa kostnader	73,1	81,1	78,0	85,8	88,4	91,2
Licensintäkter	79,5	81,0	82,2	82,8	83,1	83,4
Över- resp. underskott	+ 6,4	— 0,1	+ 4,2	— 3,0	— 5,3	— 7,8
Ackumulerat resultat	+ 16,4[1]	+ 16,3	+ 20,5	+ 17,5	+ 12,2	+ 4,4

Investeringarna

Telestyrelsen meddelar, att vid utgången av budgetåret 1957/58 fanns för distribution av program 1 36 sändarstationer på lång- och mellanvåg, 8 FM-stationer och ett antal trådradionät, till vilka var anslutna ca 315 000 abonnenter. Program 2 utsändes över 21 mindre mellanvågsstationer med lokal räckvidd och 14 FM-stationer samt över trådradionäten. När den för budgetåret 1957/58 beslutade utbyggnaden under hösten 1958 är helt slutförd, kommer 19 FM-stationer att vara i drift, varav 18 utsänder båda programmen.

Telestyrelsens äskande av investeringsmedel för budgetåret 1958/59 avsåg fortsatta arbeten med anläggning av den nya långvågsstationen i Motala, upprättande av 2 FM-stationer för såväl program 1 som 2, anslutning av ca 40 000 trådradioabonnenter samt vissa moderniserings- och kompletteringsarbeten på befintliga anläggningar.

I samband med petita för budgetåret 1958/59 framlade telestyrelsen förslag till reviderad plan för distributionsnätets utbyggnad under tiden 1958/59—1961/62. Planen var baserad på det av 1955 års riksdag fattade principbeslutet beträffande utbyggnaden. I vad avser samordning av FM- och televisionsnätens utbyggnad var 1956 års televisionsutredning vägledande. Den av utredningen framlagda planen innebar en relativt sen utbyggnad av televisionsnätet särskilt inom glesbygdsområdena, varav följde, att FM-distribution inom de områden, som enligt 1955 års riksdagsbeslut skulle utbyggas med trådradio, skulle dröja avsevärd tid.

Departementschefen var emellertid föregående år icke beredd att ta ställning till den av styrelsen framlagda reviderade planen för distributionsnätets utbyggnad under de närmaste åren vare sig i fråga om totalbeloppen eller fördelningen mellan de olika delposterna. Vid behandlingen av televerkets investeringar förutsatte statsutskottet, att riksdagen — efter den revision av utbyggnadsplanen som av telestyrelsen i samråd med Sveriges

[1] Häri ingår överskott från 1956/57 och 1957/58 om resp. 0,1 och 7,3 milj. kr. samt ett tillgodohavande från televisionen om 2,55 milj. kr., vilket belopp under åren 1954 och 1955 anvisades av ljudradiolicensmedel till televisionens utbildnings- och försöksverksamhet.

Radio befunnes erforderlig — bereddes möjligheter att taga ställning till frågan om utbyggnaden av trådradionätet efter utgången av budgetåret 1958/59. Riksdagen gjorde ingen erinran häremot.

Telestyrelsen har i samråd med Sveriges Radio i sina petita framlagt *förslag till reviderad plan för distributionsnätets utbyggnad.* Härav framgår i huvudsak följande.

Styrelsen erinrar till en början om att förutsättningarna för distribution av ljudradioprogrammen väsentligt förändrats genom den forcering av utbyggnaden av televisionsnätet, som föreslagits i statsverkspropositionen B 1958 (bil. 28) och som godkänts av riksdagen. Forceringen skapar nämligen förutsättningar för en snabb vidareutbyggnad även av FM-nätet. Om en med televisionen samordnad utbyggnad av FM-nätet beslutas, erhålles inom stora delar av de områden, som nu har dålig mottagning av program 1, relativt snabbt trådlösa mottagningsmöjligheter för såväl program 1 som 2.

En förutsättning för att radiolyssnarna skall kunna utnyttja dessa möjligheter är dock att de har eller anskaffar mottagningsanordningar för FM. Härom anför styrelsen.

Beståndet av FM-mottagare i landet har kraftigt ökat de senaste åren. Utan tvivel har distributionen av program 2 varit den huvudsakliga anledningen härtill, men försäljningen av FM-mottagare även inom områden, som ännu icke nåtts av FM-sändningarna, visar att man i allt större utsträckning går över till FM-mottagare vid normala utbytesköp. Härtill bidrager det förhållandet, att de flesta nu i handeln förekommande typer av ljudradiomottagare är försedda med FM-band. Enligt från radiohandeln inhämtade uppgifter uppgick antalet per den 1 juli 1958 försålda dylika mottagare till ca 750 000 och beräknas öka med ca 200 000 per år.

Man kan sålunda räkna med att beståndet av FM-mottagare kommer att öka inom alla delar av landet, oavsett om FM-distribution finnes eller ej. Om FM införes i nya områden, kommer beståndet säkerligen att öka i snabbare takt. Antalet radiolyssnare, som enligt tidigare gällande förutsättningar skulle vara hänvisade till trådradio som enda möjlighet att ta emot båda programmen, kommer sannolikt att minska som följd av ökningen i antalet FM-mottagare. Hur snabb denna ökning blir är svårt att förutse bl. a. på grund av den samtidiga utbyggnaden av televisionsnätet, som aktualiserar inköp även av televisionsmottagare.

Komplettering av samtliga i Stockholms-planen upptagna ca 20 televisionsstationer inom planerade trådradioområden med FM-sändare innebär en relativt låg investering. Med hänsyn härtill och till att FM-distribution genom den forcerade utbyggnaden av televisionsnätet för vissa områden kommer att kunna tillhandahållas tidigare än trådradio, anser telestyrelsen att en sådan komplettering under alla förhållanden bör komma till stånd.

Den reviderade plan för ljudradionätets utbyggnad som lades fram av telestyrelsen i samband med petita för budgetåret 1958/59 avsåg bl. a. utbyggnad av trådradio till större delen av ljudradioabonnenterna inom trådradioområdena, alltså även till abonnenter i hus, där telefon saknas och dit sålunda ledning måste framdragas (etapp 2).

Hittills har i stort sett inga av de relativt kostnadskrävande etapp 2-installationerna utförts. I syfte att nå största möjliga antal abonnenter för erhållna investeringsmedel har nämligen utbyggnaden inriktats på att ansluta mindre arbetskrävande anläggningar, dvs. för abonnenter i hus, dit ledning för telefon finnes (etapp 1-abonnenter). När planerna för trådradioutbyggnaden ursprungligen uppgjordes, räknade man med att antalet etapp 2-abonnenter genom telefonnätets successiva utbyggnad skulle minska i relativt snabb takt. Till följd av den kraftiga investeringsbegränsningen för telefonverksamheten har emellertid detta icke skett. För att man på kort tid skulle kunna ta igen den eftersläpning för trådradion, som härigenom uppstått, fordras en mycket stor arbets- och materielinsats med därav följande avsevärda kapitalinvesteringar. På grund av de nya förutsättningarna för en snabb vidareutbyggnad av FM-nätet och ökningen i antalet FM-mottagare samt med hänsyn till anbefalld återhållsamhet med statsutgifterna anser sig telestyrelsen icke kunna förorda, att trådradio utbygges till etapp 2-abonnenter inom de närmaste åren.

Telestyrelsen behandlar fortsättningsvis frågan om de allmänna principer, efter vilka trådradionäten bör vidareutbyggas och konstaterar att i huvudsak följande alternativ kan diskuteras.

Alternativ 1. Ingen trådradioutbyggnad utföres fr. o. m. budgetåret 1959/60 och distributionen över befintliga trådradionät upphör allt eftersom FM-nätet utbygges. — Alternativet innebär, att all trådradioutbyggnad upphör med 1958/59 års utgång samt att redan etablerad distribution inställes i takt med FM-nätets utbyggnad. Redan gjorda utfästelser beträffande trådradions vidare utbyggnad under budgetåret 1959/60 skulle härigenom komma att brytas. Vidare skulle befintliga trådradioabonnenter tvingas att anskaffa nya radiomottagare för att inte få försämrad mottagning. I många fall, där abonnenten redan har en FM-mottagare och en mottagare utan FM-band, skulle han dessutom förlora möjligheten att utnyttja den senare. På grund av de uppenbara olägenheter för radiolyssnarna, som ett genomförande av detta alternativ skulle medföra, kan de besparingar i investerings- och driftkostnader, som alternativet skulle innebära, icke tillmätas avgörande betydelse. Telestyrelsen anser därför att detta alternativ kan avföras från diskussionen.

Alternativ 2. Ingen utbyggnad äger rum fr. o. m. budgetåret 1959/60, men distributionen upprätthålles över befintliga trådradionät. — Inom redan etablerade trådradioområden är kostnaden för anslutning av nytillkommande etapp 1-abonnenter relativt låg i jämförelse med anläggningskostnaden per abonnent i nya områden. Det är bl. a. med hänsyn härtill enligt styrelsens mening inte skäligt att vägra nytillkommande abonnenter, eller abonnenter som flyttar inom eller till området, anslutning till trådradionätet. Vad beträffar verkningarna av trådradioutbyggnadens upphörande fr. o. m. budgetåret 1959/60 skulle i övrigt samma nackdelar uppkomma som berörts i alternativ 1.

Alternativ 3. Endast successiv utbyggnad inom redan etablerade trådradioområden sker, varmed avses anslutning av nytillkommande abonnenter i hus, dit ledning för telefon är eller blir framdragen. — Ej heller i detta alternativ skulle gjorda utfästelser komma att infrias. Telestyrelsen anser därför icke detta alternativ vara en acceptabel lösning på frågan om trådradionätets utbyggnad.

Alternativ 4. Successiv utbyggnad utföres inom redan etablerade trådradioområden enligt alt. 3 samt dessutom etapp 1-utbyggnad av nya områden, som enligt nuvarande planering står närmast i tur. Huruvida utbyggnad skall ske av övriga planerade trådradioområden göres beroende av beståndet av FM-mottagare inom dessa områden, då trådradioutbyggnaden där blir aktuell.

Alternativen 1—3 innebär ett mer eller mindre abrupt avbrytande av trådradionätets utbyggnad. Alternativ 4 däremot medger en successiv avveckling av utbyggnadsverksamheten, varvid beståndet av FM-mottagare kommer att bli utslagsgivande. Telestyrelsen förordar att alternativ 4 läggs till grund för distributionsnätets utbyggnad fr. o. m. budgetåret 1959/60.

De planerade utbyggnaderna för trådradionät och FM-stationer avser enligt planen i huvudsak följande.

Den 1 juli 1959 beräknas trådradionäten vara utbyggda till ca 350 000 abonnenter. Successiv anslutning av nytillkommande etapp 1-abonnenter inom etablerade trådradioområden förutsättes ske under hela femårsperioden. Utbyggnad för ca 5 000 etapp 1-abonnenter inom Hammarstrands- och Arjeplogs-områdena avses äga rum under budgetåret 1959/60. Om och i vad mån nya områden bör utbyggas fr. o. m. budgetåret 1960/61 bör bedömas framdeles med hänsyn till den inverkan FM-utbyggnaden kan få på behovet av ytterligare trådradioutbyggnad. De områden, som närmast är aktuella, är belägna i mellersta och övre Norrland och omfattar ca 25 000 abonnenter. Dessa områden beräknas i stort sett kunna få FM-försörjning, innan trådradioutbyggnad kan påbörjas.

Vid innevarande budgetårs utgång beräknas utbyggnaden av FM-stationerna ha kommit så långt, att fullt utbyggda stationer skall finnas i Hälsingborg, Hörby, Malmö, Stockholm, Uppsala, Varberg och Östersund samt provisoriska stationer i Boden, Borlänge, Borås, Bäckefors, Gävle, Göteborg, Halmstad, Norrköping, Nässjö, Skövde, Sundsvall, Västervik, Västerås och Örebro.

Femårsplanen för FM-stationsutbyggnaderna avser för budgetåret 1959/60 full utbyggnad av stationerna i Bäckefors, Mora, Sunne, Visby, Vännäs och Örebro samt uppförande av provisoriska stationer i Arvidsjaur, Bollnäs, Emmaboda, Gällivare, Sollefteå och Stensele. Under budgetåret 1960/61 skulle full utbyggnad av stationerna i Boden, Gällivare, Göteborg, Nässjö, Stensele och Sveg komma till stånd. För budgetåret 1961/62 avses stationerna i Arvidsjaur, Dorotea, Norrköping och Skellefteå bli fullt utbyggda och stationerna i Haparanda och Pajala bli provisoriskt färdigställda. Budgetåret 1962/63 beräknas full utbyggnad kunna ske av stationerna i Borlänge, Emmaboda, Gävle, Halmstad, Kiruna och Sundsvall. Definitiv utbyggnad av stationerna i Bollnäs, Lycksele, Pajala, Skövde, Sollefteå och Västervik beräknas slutligen kunna ske under budgetåret 1963/64.

Planen för FM-stationernas utbyggnad bör emellertid icke betraktas som definitiv. Framförallt av tekniska skäl kan modifikationer bli erforderliga allteftersom utbyggnaden sker.

Utbyggnaden av FM-stationer och trådradio presenteras även på kartor, som fogats till telestyrelsens skrivelse.

Rörande lång- och mellanvågsstationer meddelar styrelsen, att arbetet med anläggning av den nya, helautomatiska ljudradiostationen i Motala beräknas bli färdigt under år 1961 samt att för besparing av driftkostnader ytterligare några lång- och mellanvågsstationer bör moderniseras och automatiseras under femårsperioden. Närmast aktuella stationer i detta hänseende är Borlänge, Luleå och Sundsvall samt vissa mindre stationer.

Investeringskostnaderna för en utbyggnad enligt föreslaget alternativ framgår av följande sammanställning.

	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64
			milj. kr.		
Ny ljudradiostation i Motala	2,4	1,2	0,3	—	—
Vissa ljudradioanläggningar	1,2				
Trådradioanläggningar	2,9	9,3	10,2	10,5	10,5
FM-anläggningar	4,0				
Summa	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5

Då det inte är möjligt att nu förutse, hur hastigt FM-nätets utbyggnad kommer att påverka anskaffningen av FM-mottagare, särskilt inom de områden, där eventuell trådradioutbyggnad skulle komma till utförande relativt sent, har styrelsen i vad avser budgetåren 1960/61—1963/64 upptagit ett årligt totalbelopp för de tre delposterna: vissa ljudradioanläggningar, trådradioanläggningar och FM-anläggningar. Om det visar sig, att trådradioutbyggnaden under dessa budgetår kan begränsas till successiv utbyggnad i redan etablerade trådradioområden, bör härigenom disponibla medel utnyttjas för att förbättra driftsäkerheten på befintliga trådlösa anläggningar och för vissa rationaliseringsåtgärder i syfte att minska driftkostnaderna m. m.

Beträffande de i investeringsplanen upptagna projekten meddelar styrelsen i övrigt följande.

Det för den nya ljudradiostationen i Motala för nästa budgetår upptagna beloppet erfordras för slutlikvider av sändare m. m. och för uppförande av stations- och antennhus samt för påbörjande av montaget av stationens radioutrustning.

Det för nästa budgetår för vissa ljudradioanläggningar upptagna beloppet är avsett att användas för en ny stationsbyggnad för rundradiostationen i Malmö och för mindre moderniserings- och kompletteringsarbeten å befintliga ljudradioanläggningar.

Ljudradiostationen i Malmö måste till följd av stadens krav på att återfå den nuvarande stationens markområde flyttas till annan plats senast under budgetåret 1959/60. Stationen kommer att förläggas till Pildammsstaden i Malmö, där en delvis provisorisk station med televisionslänkutrustning och televisionssändare har uppförts under budgetåret 1957/58. Kostnaderna för den planerade stationsbyggnaden beräknas uppgå till 600 000 kr. Byggnaden kommer att innehålla även vissa för Malmö radiosektion avsed-

da lokaler, för vilka — i den mån de disponeras för andra rörelsegrenar än ljudradiorörelsen — hyra kommer att gottskrivas ljudradion.

För trådradioanläggningar beräknat belopp för budgetåret 1959/60 avser, förutom successiv utbyggnad och diverse kompletteringsarbeten på sändaranläggningarna inom befintliga trådradioområden, fortsatt utbyggnad främst inom Arjeplog- och Hammarstrand-områdena, varigenom trådradionäten totalt utökas att omfatta ytterligare ca 15 000 abonnenter.

Det för FM-anläggningar upptagna beloppet för nästa budgetår avser stationer i slutgiltigt utförande för Bäckefors, Mora, Sunne, Visby, Vännäs och Örebro samt provisoriska stationer för Arvidsjaur, Bollnäs, Emmaboda, Gällivare, Sollefteå och Stensele.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 19 augusti 1958 äskat ett anslag av 9,5 milj. kr. under budgetåret 1958/59 för det nya radiohuset i Stockholm. Kostnaderna för detta skall enligt principen om radioverksamhetens självfinansiering bestridas med licensinkomster. Under perioden 1959/60—1963/64 förutses för radiohuset en medelsförbrukning av 12 milj. kr. per budgetår. För anslaget lämnas en redogörelse i det följande vid anmälan av anslagen under statens allmänna fastighetsfond.

Driftkostnaderna

I skrivelse den 28 augusti 1958 har *Sveriges Radio* framlagt en redogörelse för programproduktionens medelsbehov under budgetåret 1958/59.

För innevarande budgetår förutses en sändningstid av ca 7 700 timmar, varav 5 850 à 5 900 i riksprogrammet och 1 850 à 1 900 i program 2. En i förhållande till innevarande budgetår oförändrad programtid har lagts till grund för budgeten 1959/60.

Medelsbehovet beräknas under nästa budgetår komma att öka med 1,6 milj. kr., d. v. s. från 39,7 till 41,3 milj. kr. Ökningen är ett saldo av å ena sidan en utgiftsstegring om 6 milj. kr. och å andra sidan minskningar på grund av dels bortfall av vissa engångsbelopp m. m. om 2,7 milj. kr., dels en ökning av täckningsbidraget från televisionen, som avser den sistnämndas andel i de gemensamma kostnaderna, med 1,7 milj. kr. (från 0,5 till 2,2 milj. kr.)

Av sagda bruttoökning om 6 milj. kr. hänför Sveriges Radio 2,2 milj. kr. till kostnadsstegringar av automatisk natur. Såsom ett första led i anskaffning av inventarier för det nya radiohuset har upptagits ett belopp av 2 milj. kr.; totalt beräknas bolaget få bestrida inventariekostnader i radiohuset för 15 milj. kr. Vidare beräknas ökningar med 0,3 milj. kr. för övertagande av vissa ledningskostnader från televerket, 0,3 milj. kr. för förstärkning och omorganisation av orkestrar och körer, 0,2 milj. kr. för nyanställningar, 0,5 milj. kr. för förbättring av programkvaliteten och 0,3 milj. kr. för ökad marginal. Slutligen tillkommer drygt 0,2 milj. kr. för arkivinspelningar. Sveriges Radio har i särskild skrivelse den 28 augusti 1958 framlagt en femårsplan för konservering av kulturhistoriska och historiskt värdefulla inspelningar genom överspelning till mera beständigt material. Kostnaderna be-

räknas totalt till 1,2 milj. kr. Ifrågavarande äldre inspelningar visar redan sådana tecken på sönderfall och mekanisk förslitning, att snabba konserveringsåtgärder är nödvändiga för att oersättliga värden icke skall gå till spillo. Då det för vårt land unika ljudarkiv, varöver Sveriges Radio förfogar, bör bevaras för framtiden, anser Sveriges Radio att konserveringen bör påbörjas redan innevarande budgetår. En ytterligare femårsplan är avsedd att omfatta konserveringens slutförande.

Beträffande prognosen för budgetåren 1960/61—1963/64 har förutsatts ett oförändrat penningvärde. Driftkostnaderna har beräknats stiga med 5 % per år från 1959/60 års budget. För inredningar i radiohuset har kalkylerats med 2 milj. kr. per år under perioden. Täckningsbidraget från televisionen har beräknats stiga från 2,2 milj. kr. till 4,0 milj. kr. Under 1960/61 beräknas en återbetalning till ljudradion kunna ske för televisionens utnyttjande av den gemensamma organisationen under budgetåren 1955/56—1958/59. Denna inkomstpost i ljudradiobudgeten, som icke ingår i täckningsbidragen och som uppskattas till 5,8 milj. kr., förklarar det relativt låga beloppet för Sveriges Radios driftkostnader under budgetåret 1960/61.

Telestyrelsen beräknar televerkets driftkostnader för programdistribution och licensinkassering för budgetåret 1959/60 till 17,3 milj. kr. Kostnaderna beräknas öka till 18,0 milj. kr. för budgetåret 1960/61 och till 20,6 milj. kr. för budgetåret 1963/64.

Licensintäkterna

Telestyrelsen ansåg sig hösten 1957 — på grund av konkurrensen från televisionen samt eventuella ogynnsamma verkningar av höjningen av licensavgiften den 1 juli 1957 — trots den kraftiga stegringen i licensökningskurvan under budgetåret 1956/57 icke böra kalkylera med högre medelantal licenser än 2,61 milj. för 1957/58 och en licensintäkt av 67,3 milj. kr.

Licensutfallet under 1957/58 blev emellertid något sämre än styrelsen räknade med, vilket torde bero på att konkurrensen från televisionen och avgiftshöjningen gjort sig starkare gällande än beräknat. Totalintäkterna översteg dock de beräknade med 0,8 milj. kr. Då konkurrensen från televisionen kan väntas komma att öka i betydelse under den kommande femårsperioden, torde det vara realistiskt att för ljudradions vidkommande räkna med att ökningen i antalet licenser på längre sikt blir något mindre än vad som angavs i petita hösten 1957.

Telestyrelsen har vid beräkningen av medelantalet licenser utgått ifrån, att licensstockens tillväxt i procent av medeltantalet licenser under närmast föregående budgetår minskar med ca 0,4 % per år. Medelantalet licenser för innevarande och nästa budgetår uppskattas med ledning härav till 2,65 resp. 2,70 milj., vilket motsvarar licensinkomster på 79,5 resp. 81,0 milj. kr. För de därpå följande fyra åren fram t. o. m. 1963/64 beräknas antalet licenser komma att uppgå till resp. 2,74, 2,76, 2,77 och 2,78 milj.

3: 8 Televisionsradioanläggningar

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	—	3 900 000	3 900 000
1958/59	—	6 400 000	6 400 000*
1959/60 styrelsen	—	13 200 000	13 200 000*
dep.ch.	—	13 200 000	13 200 000*

I följande sammanställning redovisas utfallet av televisionsverksamheten för budgetåren 1956/57 och 1957/58 samt det beräknade utfallet för budgetåret 1958/59.

	1956/57	1957/58	1958/59
		milj. kr.	
Inkomster	1,31	7,88	26,45
Utgifter	4,78	12,58	29,05
Underskott	3,47	4,70	2,60
Statens ränteutgifter		0,07	0,22
Totalt underskott	3,47	4,77	2,82

Totalt beräknas sålunda televisionsverksamheten uppvisa ett underskott av 11,06 milj. kr. för de nämnda budgetåren. Underskotten exkl. ränta har täckts genom av riksdagen anvisade anslag för budgetåren 1956/57 och 1957/58. För 1958/59 har anvisats ett anslag som svarar mot det beräknade underskottet. Televisionsverksamheten erhöll därjämte under budgetåren 1954/55—1955/56 bidrag på sammanlagt 2,55 milj. kr. av ljudradiolicensmedel. De på kapitalbudgeten anvisade medlen uppgår för investeringar till 10,63 milj. kr. under budgetåren 1956/57—1958/59 och för lån till inköp av televisionsutrustning till 3,6 milj. kr. under budgetåren 1956/57—1957/58. Avskrivningarna å televerkets televisionsradioanläggningar beräknas till 1,11 milj. kr. under budgetåren 1957/58—1958/59. Totalt skulle televisionsverksamhetens skulder vid slutet av år 1958/59 därför kunna beräknas till (11,06 + 2,55 + 10,63 + 3,6 — 1,11) 26,73 milj. kr.

I propositionen 1956:90 förordades, att för televisionsverksamhetens finansiering skulle gälla samma principer som för ljudradion. Verksamheten skulle alltså i princip finansieras genom licensinkomster. Uppkomna underskott skulle emellertid så småningom täckas av överskotten. Riksdagen godkände den förordade principiella uppläggningen av televisionsverksamheten. Under åberopande härav föreslår telestyrelsen efter samråd med riksräkenskapsverket och Sveriges Radio, att i analogi med vad som gäller för ljudradion televisionsverksamhetens inkomster och utgifter fr. o. m. ingången av budgetåret 1959/60, efter vilken tidpunkt något bidragsanslag till televisions-

* Preliminärt belopp.

verksamhetens drift icke erfordras, särredovisas på televerkets fond. Detta innebär, att avgifterna för televisionsradiolicenser — med ändring av hittills tillämpat förfarande — kommer att på televerkets fond direkt gottskrivas televisionsverksamheten. Licensinkomsterna bör i första hand tagas i anspråk för att täcka Sveriges Radios och televerkets behov av driftmedel, inkl. avskrivning av Sveriges Radios inventarier samt avskrivning av byggnadsstyrelsens och televerkets investeringar, och i andra hand disponeras för bl. a. återbetalning av t. o. m. budgetåret 1958/59 förbrukade bidragsanslag till televisionsverksamhetens drift. Därefter eventuellt uppkommande överskott bör balanseras å televerkets fond för televisionens framtida behov. För televisionsradioanläggningar och televisionshus behövliga investeringsanslag förutsätts komma att anvisas på televerkets fond resp. allmänna fastighetsfonden under kapitalbudgeten.

Med utgångspunkt i en sålunda föreslagen självfinansiering av televisionen har telestyrelsen efter samråd med Sveriges Radio framlagt en prognos för televisionsverksamheten för femårsperioden 1959/60—1963/64. Det ackumulerade underskottet från 1958/59 uppgår till 26,73 milj. kr. men har i följande sammanställning beräknats till 24,0 milj. kr. emedan dels räntekostnaderna för budgetåren 1959/60—1961/62 om sammanlagt 0,82 milj. kr. för överskådlighetens skull påförts denna post, dels i Sveriges Radios driftkostnader för 1958/59 medräknats ett belopp av 3,6 milj. kr. för återbetalning av omförmälda lån. Några räntekostnader efter budgetåret 1961/62 beräknas icke uppstå, enär samtliga icke tidigare avskrivna anläggningar då beräknas vara slutligt avskrivna.

	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64
			milj. kr.			
Investeringar						
Telestyrelsen	(6,4)[1]	13,2	13,2	13,2	13,2	13,2
Byggnadsstyrelsen	—	1,5	10,0	10,0	10,0	8,5
Driftkostnader						
Sveriges Radio ...	17,8	28,3[2]	40,3	44,0	53,5	65,0
Telestyrelsen	11,3[3]	7,9	11,0	14,0	16,0	19,0
Summa kostnader	29,1	50,9	74,5	81,2	92,7	105,7
Licensintäkter	26,5	55,0	80,0	100,0	120,0	130,0
Över- resp. underskott	— 2,6	+ 4,1	+ 5,5	+ 18,8	+ 27,3	+ 24,3
Ackumulerat resultat	— 24,0	— 19,9	— 14,4	+ 4,4	+ 31,7	+ 56,0

Med här beräknade inkomster och utgifter under femårsperioden skulle totalbalansering av televisionens budget kunna uppnås redan under budgetåret 1959/60. Samtliga skulder beräknas kunna betalas under femårs-

[1] Ej medräknat i kostnadssumman.
[2] Inkl. 3,6 milj. kr. för återbetalning av lån.
[3] Härav 6,8 milj. kr. till utbyggnad av distributionsnätet att finansieras av licensmedel.

perioden och televisionsverksamheten kunna lämna ett sammanlagt överskott vid periodens slut på ca 55 milj. kr. Telestyrelsen framhåller emellertid, att då televisionsverksamheten ännu befinner sig i sitt begynnelseskede med många osäkra faktorer beträffande såväl inkomst- som utgiftsutveckling, bör icke några mera vittgående slutsatser dragas beträffande televisionens ekonomiska utveckling med ledning av de gjorda beräkningarna.

Investeringarna

Utöver det investeringsprogram, som medgavs inom ramen för det innevarande budgetår beviljade anslaget om 6,4 milj. kr., föreslog Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen B 1958 (bil. 28) att till följd av de starkt ökade licensintäkterna en forcerad utbyggnad av televisionsnätet borde ske. Det av Kungl. Maj:t föreslagna utökade investeringsprogrammet omfattade, utöver de tio stationer som enligt tidigare fattade beslut borde vara i drift vid slutet av budgetåret 1958/59, upprättandet av elva nya stationer jämte erforderliga programförbindelser och tio mindre slavsändare. Investeringskostnaderna härför beräknades till 6,8 milj. kr. och förutsattes skola bestridas av licensinkomster. Riksdagen gjorde ingen erinran mot förslaget.

Vid utgången av budgetåret 1957/58 fanns televisionsstationer i drift i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping. Stationerna är anslutna till den i juni 1958 färdigställda halvpermanenta radiolänklinjen Stockholm—Göteborg—Malmö. Denna programförbindelse möjliggör anknytning till det danska televisionsnätet och till det s. k. eurovisionsnätet.

Under innevarande budgetår avses kunna tagas i bruk elva stationer med relativt stora täckningsområden, nämligen i Bollnäs, Borlänge, Emmaboda, Gävle, Halmstad, Hörby, Nässjö, Skövde, Sundsvall, Västervik och Västerås, sex stationer med mindre täckningsområden, nämligen i Borås, Hälsingborg, Linköping, Motala, Varberg och Örebro och slutligen åtta slavstationer med endast lokal räckvidd, nämligen i Härnösand, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Uddevalla, Visby, Vänersborg och Växjö. Stationernas förläggningsorter är angivna i den internationella våglängdsplanen (stockholmsplanen), där sändningskanaler finns anvisade för dem.

Denna utbyggnad skapar även tekniska förutsättningar för ett antal mindre slavstationer utanför stockholmsplanen med högst 100 W sändningseffekt. Behovet av stationer och förläggningsorterna bör bedömas på basis av de erfarenheter, som vinns alltefter som utbyggnaden sker. Byggnadstakten blir beroende på hur långt beviljade investeringsmedel räcker.

Telestyrelsen har i enlighet med vad som förutsattes i 1958 års statsverksproposition framlagt en *ny femårsplan för televisionsnätets utbyggnad.* Härav framgår i huvudsak följande.

I skrivelse den 28 juli 1958 bemyndigade Kungl. Maj:t telestyrelsen att för en fortsatt utbyggnad av televisionens distributionsnät ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 13,2 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1959/60 och 1960/61. Då detta belopp motsvarar en med hänsyn till

nuvarande resurser lämplig arbetsvolym för televerket och beräknas rymmas inom ramen för licensintäkterna, har telestyrelsen ansett sig böra basera femårsplanen på ett årligt investeringsbelopp av 13,2 milj. kr. Oförändrad kostnadsnivå har därvid förutsatts.

I avsikt att inom ramen för tillgängliga investeringsmedel ge televisionen snabbast möjliga spridning har utbyggnaden planerats så, att flertalet storstationer och programförbindelser i början ges ett provisoriskt utförande.

Inom ramen för dessa investeringsresurser avses enligt planen för budgetåret 1959/60 stationer med full räckvidd kunna tas i bruk i Bäckefors, Mora, Sunne, Uppsala, Visby, Vännäs, Örebro och Östersund samt provisoriska stationer i Lycksele, Skellefteå, Sollefteå, Ånge och Örnsköldsvik. 1960/61 beräknas stationer med full räckvidd kunna tas i bruk i Boden, Gällivare, Göteborg, Nässjö, Stensele och Sveg samt provisoriska stationer i Kiruna och Luleå. Under budgetåret 1961/62 skall enligt planen Arvidsjaur, Dorotea, Norrköping och Skellefteå ha stationer med full räckvidd samt Haparanda och Pajala provisoriska stationer. 1962/63 tas stationer med full räckvidd i bruk i Borlänge, Emmaboda, Gävle, Halmstad, Kiruna och Sundsvall. Slutligen skall enligt planen under budgetåret 1963/64 stationer med full räckvidd kunna tagas i bruk i Bollnäs, Lycksele, Pajala, Skövde, Sollefteå och Västervik. Utbyggnadsplanen har illustrerats på en vid telestyrelsens skrivelse fogad kartskiss.

Planen inkluderar erforderliga programförbindelser till samtliga i planen upptagna större stationer och vissa mindre stationer.

Utbyggnaden av programförbindelsenätet till de inre delarna av Norrland kräver avsevärd tid, vilket har till följd, att stationerna där måste komma relativt sent i planen. Å andra sidan ger detta förhållande möjlighet för telestyrelsen att utan föregående provisorier i dessa delar av landet bygga stationer med antennanläggningar, som ger full räckvidd, vilket är synnerligen önskvärt med tanke på den låga befolkningstätheten och de topografiska förhållandena.

Av planen framgår, att samtliga de i stockholmsplanen nämnda 50 TV-stationerna beräknas vara i drift vid utgången av budgetåret 1961/62, ungefär hälften dock med begränsad räckvidd. Vid slutet av budgetåret 1963/64 beräknas ca 35 stationer ha full räckvidd. Återstående ca 15 stationer skulle alltså byggas ut för full räckvidd tidigast budgetåret 1964/65.

För de i planen ingående radioanläggningarna har som regel icke förutsatts några reservutrustningar. Detta har till följd att såväl sändar- som länkstationer kräver bemanning med därav följande ökade driftkostnader. Styrelsen framhåller, att man trots bemanning icke på långt när kan uppnå samma driftsäkerhet som vid dubblerade utrustningar. Det är därför angeläget, att man, så snart televisionens ekonomi det medger, anskaffar erforderliga reserver.

Det är i övrigt svårt att nu förutse behoven av fortsatt utbyggnad efter femårsperiodens utgång. Telestyrelsen anser sig emellertid redan nu kunna förutse en utvidgning av programförbindelsenätet för att tillgodose programproduktionens behov.

Av det för investeringar under budgetåret 1959/60 upptagna beloppet avser 8,6 milj. kr. televisionsstationer och 4,6 milj. kr. programförbindelser. Sistnämnda belopp är avsett att användas i huvudsak för dubblering av befintlig radiolänklinje Stockholm—Göteborg—Malmö, för en halvpermanent radiolänklinje Skövde—Örebro—Karlstad och för en likaledes halvpermanent radiolänklinje Sundsvall—Östersund.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 26 augusti 1958 äskat ett begynnelseanslag av 1,5 milj. kr. under budgetåret 1959/60 för uppförande av en TV-byggnad i Stockholm. Kostnaderna för denna skall enligt den föreslagna principen om televisionsverksamhetens självfinansiering bestridas med licensinkomster. För anslaget lämnas en redogörelse i det följande vid anmälan av anslagen under statens allmänna fastighetsfond.

Driftkostnaderna

I skrivelse den 27 augusti 1958 har *Sveriges Radio* framlagt en redogörelse för programproduktionens medelsbehov under nästa budgetår. I samband därmed framlägges följande ekonomiska prognos för budgetåren 1960/61—1963/64 (beloppen avser milj. kr.).

Budgetår	Timmar pr vecka	Inredningar i TV-byggnader	Inventarier m. m.	Drift	Täckningsbidrag till ljudradio	Avskrivningar o. återbetalningar	Summa
1959/60	14	1	4,5	15,8	2,2	4,8	28,3
1960/61	20	2	7	23,0	2,5	5,8	40,3
1961/62	25	2	7	32	3,0	—	44,0
1962/63	30	2	7	41	3,5	—	53,5
1963/64	35	2	7	52	4,0	—	65,0

För innevarande budgetår förutses en sändningstid av 12 timmar bärande program per vecka, vartill kommer vissa utfyllnadsprogram, främst film. Till de bärande programmen hänföres i huvudsak egen produktion, större eurovisionsprogram och viss förhyrd film.

För nästa budgetår beräknas sändningstiden för bärande program komma att öka till 14 timmar per vecka eller totalt 730 timmar för hela budgetåret samt en produktion i övrigt av ca 125 timmar utfyllnadsprogram.

Huruvida det är möjligt att åstadkomma den för de följande budgetåren antydda ökningen av programtiden med erforderlig programkvalitet kan inte avgöras nu för en tid av flera år framåt. De angivna siffrorna får sålunda med undantag för 1959/60 betraktas som approximativa.

Driftkostnaderna för Sveriges Radio beräknas för innevarande budgetår till 17,8 milj. kr., varav 5,8 milj. kr. avser avskrivningar, utdelningar och räntor och 12,0 milj. kr. direkta driftkostnader för programproduktionen.

I kostnaderna för programproduktionen för budgetåret 1959/60 ingår ett belopp av 2,0 milj. kr. för åtgärder, som syftar till att under budgetårets senare del möjliggöra den kapacitetshöjning, som blir erforderlig för över-

gång till 20 timmars sändning under budgetåret 1960/61. För inredningar i den föreslagna nya TV-byggnaden, varom byggnadsstyrelsen gjort särskild framställning, uppkommer vissa kostnader, som skall bestridas av Sveriges Radio. Preliminärt har upptagits 1 milj. kr. för nästa budgetår och 2 milj. kr. för ett vart av budgetåren 1960/61—1963/64. Alternativt erfordras för 1959/60 1 milj. kr. till inredningar m. m. i nuvarande provisoriska lokaler. Under rubriken avskrivningar och återbetalningar för budgetåret 1959/60 avser 3,6 milj. kr. återbetalning till staten av beviljade lån för inköp av televisionsutrustning samt 1,2 milj. kr. avskrivning av ett restvärde på inventarierna.

Televerkets driftkostnader för innevarande budgetår beräknas till 11,3 milj. kr. Härav är dock endast 4,5 milj. kr. driftkostnader i egentlig mening. Återstående 6,8 milj. kr. utgör anläggningskostnader, avsedda att bestridas med licensmedel. För nästa budgetår beräknas televerkets egentliga driftkostnader exkl. avskrivningar till 7,9 milj. kr.

Licensintäkterna

Tidigare gjorda prognoser rörande licensutvecklingen och licensintäkterna har visat sig vara hållna i underkant. Medan 1956 års televisionsutredning uppskattade licensintäkterna till 6,2 milj. kr. för innevarande budgetår och telestyrelsen föregående höst upptog dem till 9,5 milj. kr. beräknades licensintäkterna i förra årets statsverksproposition till 12,0 milj. kr., vilket då ansågs vara en mera realistisk uppskattning. På grund av att ökningen av antalet televisionsapparater under föregående budgetår vida överträffade alla förutsägelser, reviderades i statsverkspropositionen B till 1958 års riksdag uppskattningen av licensintäkterna för innevarande budgetår. Under det att telestyrelsen och Sveriges Radio räknade med en intäkt om 22 milj. kr. bedömde departementschefen en totalintäkt av 26 milj. kr. vara mera trolig. Då antalet licenser den 30 juni 1958 uppgick till 147 900 och telestyrelsen nu räknar med en ökning under budgetåret till totalt 458 000 licenser har styrelsen uppskattat inkomsterna för innevarande budgetår till 26,45 milj. kr.

I sin prognos rörande licensintäkterna för femårsperioden 1959/60—1963/64 har telestyrelsen med ledning av licensutvecklingen under budgetåren 1956/57 och 1957/58 och med utgångspunkt från den framlagda utbyggnadsplanen räknat med följande serie för licensutvecklingen under budgetåren 1958/59—1963/64, nämligen resp. 458 000, 718 000, 913 000, 1 107 000, 1 243 000 och 1 379 000, därvid siffrorna avser antalet vid utgången av resp. budgetår. De i budgetsammanställningen angivna intäktsiffrorna förutsätter oförändrade licensavgifter.

Telestyrelsen framhåller beträffande intäktsberäkningarna, att dessa är mycket osäkra på grund av den ringa erfarenhet, man ännu har av licensutvecklingen för televisionen i Sverige, särskilt beträffande täckningsområden, som icke har storstadskaraktär. Licensutvecklingen under budgetåret

1958/59, då ett stort antal stationer i olika delar av landet beräknas tillkomma och då antalet invånare, som nås av televisionssändningarna, torde komma att fördubblas, kan emellertid väntas väsentligt underlätta bedömningen av den framtida licensutvecklingen.

3: 9 Radioanläggningar för kommersiell trafik

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	(— 88 000)[1]	1 500 000	1 500 000
1958/59	—	2 000 000	2 000 000*
1959/60 styrelsen	—	2 300 000	2 300 000*
dep.ch.	—	2 300 000	2 300 000*

Telestyrelsen beräknar medelsförbrukningen under detta anslag till 2 300 000 kr. Härav avses 1 300 000 kr. för fartygsstationer, 550 000 kr. för anskaffning av en 30 kW kortvågssändare för interkontinentala förbindelser och för moderniserings- och kompletteringsarbeten på de fasta stationerna för radiotelegraf- och radiotelefontrafik med andra länder samt 450 000 kr. för utbyggnad av Göteborgs kuststations mottagarstation i Onsala och för moderniserings- och kompletteringsarbeten på kuststationerna för radiotrafik med fartyg på havet.

Det för fartygsstationer avsedda beloppet är baserat på rederiernas och skeppsvarvens uppgifter om kontraherade fartygsleveranser samt på av redarna framställda, berättigade krav på vissa äldre stationers utbyte mot moderna stationer.

3: 10 Radioanläggningar för luftfarten

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	(— 10 000)[1]	2 100 000	2 100 000
1958/59	—	2 400 000	2 400 000*
1959/60 styrelsen	—	3 300 000	3 300 000*
dep.ch.	—	3 300 000	3 300 000*

I skrivelse den 25 augusti 1958 anför *luftfartsstyrelsen*, att den fortsatta utvecklingen av flygverksamheten gör det nödvändigt, att upprustningen av radioanläggningarna för luftfarten fortsättes budgetåret 1959/60. Det förestående införandet av jettrafik jämväl inom den civila luftfarten innebär nya samordningsproblem med den militära trafiken, vilka endast kan lösas genom en omfattande komplettering och upprustning av trafikledning- och navigeringsanläggningarna.

* Preliminärt belopp.

[1] Underskottet täckt genom en permanent anvisning från dispositionsanslaget.

Styrelsen föreslår, att medel upptages för två kompletterande ultrakortvågsfyrar (VOR-stationer). Kostnaderna härför beräknas till 220 000 kr. För Bromma flygplats har en radiolänk för överförande av radarbilden från en flygvapnet tillhörig radarstation i stockholmstrakten i huvudsak färdigställts. För att kunna utnyttja denna anläggning erfordras på flygplatsen två mottagningsenheter, innefattande radarskärmar och manövreringsanordningar. Härför erfordras under budgetåret 1959/60 ett belopp av 50 000 kr. Vid Bromma flygplats har vidare installerats en precisionsradar. För att undvika driftavbrott i samband med översyner m. m. bör utrustningen förses med vissa reservenheter. Kostnaderna härför beräknas uppgå till 120 000 kr. För återstående likvider i samband med slutleverans och godkännande av en övervakningsradar på Torslanda flygplats erfordras under nästa budgetår ett belopp av 1 000 000 kr. För en övervakningsradar på Bulltofta flygplats erfordras ett belopp av 800 000 kr. för nästa budgetår. För att dels rationalisera radarutbildningen och dels inbespara ett stort antal kostsamma radarflygningar, som eljest är erforderliga, planerar styrelsen att anskaffa en radarsimulator. Kostnaderna härför beräknas uppgå till 150 000 kr.

I fråga om kommunikationsanläggningar erfordras ultrakortvågsutrustning för den nya flygplatsen vid Kiruna samt smärre kompletteringar vid flera andra flygplatser. Kostnaderna härför beräknas uppgå till ett belopp av 280 000 kr.

Vad avser instrumentlandningssystem (ILS) bör på grund av trafikförhållandena vid Bromma flygplats en i förråd befintlig, äldre ILS-anläggning uppsättas såsom komplement till nuvarande anläggning och placeras vid huvudbanans andra ände. För detta ändamål samt för fullföljande av ILS-anskaffningen till Kiruna flygplats erfordras sammanlagt 380 000 kr.

För diverse kompletteringar av radiofyrar och radioanläggningar erfordras ett belopp av 300 000 kr. De redovisade arbetena drar en sammanlagd kostnad av (220 000 + 50 000 + 120 000 + 1 000 000 + 800 000 + 150 000 + 280 000 + 380 000 + 300 000) 3 300 000 kr.

I anslutning till äskandena om medel för nästa budgetår till radioanläggningar för luftfarten framhåller *telestyrelsen,* att investeringarna i luftfartens radioanläggningar kommer att öka ganska avsevärt under överskådlig framtid. Denna utveckling kan komma att menligt inverka på de för televerkets övriga investeringar disponibla medlen. Det för budgetåret 1959/60 erforderliga beloppet innebär en ökning med 0,9 milj. kr. jämfört med det för budgetåret 1958/59 anvisade. Då det sålunda blir allt svårare att inom televerkets investeringsram bereda erforderligt utrymme för de för luftfartsanläggningarna behövliga investeringsmedlen, hemställer telestyrelsen efter samråd med luftfartsstyrelsen, att anslaget till radioanläggningar för luftfarten fr. o. m. budgetåret 1959/60 icke inräknas i televerkets utan i luftfartsverkets ramreglerade investeringar.

Scandinavian Airlines System har i yttrande till luftfartsstyrelsen tillstyrkt styrelsens förslag. Bolaget har därvid särskilt understrukit vikten av

att anläggningen för övervakningsradar vid Bulltofta flygplats kan tas i bruk senast hösten 1959.

Linjeflyg AB har i yttrande till luftfartsstyrelsen framhållit önskvärdheten av att ILS-anläggningen vid Sundsvall/Härnösands flygplats kompletteras med en glidbanesändare.

3: 11 Försvarsberedskap vid televerket

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	—	3 500 000	3 437 000
1958/59	63 000	3 500 000	3 500 000*
1959/60 styrelsen	63 000	7 050 000	7 100 000*
dep.ch.	63 000	6 000 000	6 000 000*

Telestyrelsen hemställer, att dels till Försvarsberedskap vid televerket för budgetåret 1959/60 anvisas ett investeringsanslag av 7 050 000 kr., dels ett lika stort belopp anvisas på driftbudgeten till avskrivning av investeringarna.

Den närmare motiveringen till det för nästa budgetår föreslagna investeringsanslaget har styrelsen lämnat i en särskild skrivelse den 30 augusti 1958. Med hänsyn till skrivelsens art torde någon närmare redogörelse för innehållet i densamma icke böra lämnas till statsrådsprotokollet. Skrivelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

3: 12 Televerkets dispositionsanslag

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Återföring av tillfällig anvisning	Förstärkning av andra anslag	Egentlig medelsförbrukning
	tusental kronor				
1957/58	1 149	11 300	11 858[1]	1 554[2]	1 372
1958/59 styrelsen	21 381	1	452[3]	7 364[4]	1 500*
1959/60 »	12 970	5 000			2 000*
1958/59 dep.ch.				20 264[5]	1 500*
1959/60 »	70	10 000			1 500*

* Preliminärt belopp.

[1] Detta belopp, som under budgetåret 1956/57 utnyttjats för tillfällig förstärkning av andra anslag, har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1957.

[2] Härav har ianspråktagits för permanenta förstärkningar av anslagen till Inköp av fastigheter och Nya abonnentanläggningar etc. 21 000 kr. resp. 1 081 000 kr. samt för tillfällig förstärkning av anslaget till Telefon- och telegrafstationer 452 000 kr.

[3] Den under not 3 angivna tillfälliga förstärkningen har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1958.

[4] Beloppet avser permanenta förstärkningar av anslagen till Telefonstationsbyggnader m. m., Telefon- och telegrafstationer samt Nya abonnentanläggningar etc. med 1 912 000 kr., 4 452 000 resp. 1 000 000 kr.

[5] Beloppet avser permanenta förstärkningar av de under not 4 angivna anslagen.

Dispositionsanslaget är avsett att användas dels för sådana arbeten i televerkets fastigheter, som icke kan räknas till normalt underhåll, dels för oförutsedda utgifter. Vidare tages det i anspråk för att täcka brister, som kan uppstå på övriga investeringsanslag.

Styrelsen har lämnat en sedvanlig redogörelse för användningen av dispositionsanslaget under budgetåret 1957/58. Denna torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

Yttranden

Vad *arbetsmarknadsstyrelsen* anfört rörande kommunikationsverkens investeringar kommer att redovisas under statens järnvägars fond.

Riksräkenskapsverket, som avgivit utlåtande över telestyrelsens petita i vad avser de anslagstekniska frågorna, har meddelat, att det av telestyrelsen framlagda förslaget till ändrad anslagsuppställning för investeringarna i televerket fr. o. m. budgetåret 1959/60 icke givit riksräkenskapsverket anledning till någon erinran.

Departementschefen

Televerkets investeringar redovisas f. n. över 13 olika anslag, varav 12 kollektivanslag och ett specialanslag. Telestyrelsen har nu föreslagit, att de tolv anslag, över vilka televerkets ständigt återkommande investeringar regleras, nedbringas till åtta genom att likartade objektgrupper sammanföres till större kollektiva anslag. Härigenom skulle medelsredovisningen för den helt övervägande delen av verkets anskaffnings- och anläggningsverksamhet kunna koncentreras till två anslag, benämnda Inköp och byggande av fastigheter och Telefon- och telegrafanläggningar. I övrigt skulle de nuvarande anslagen för televerkets ordinarie verksamhet kvarstå oförändrade, nämligen anslagen Radioanläggningar för kommersiell trafik, Försvarsberedskap och Televerkets dispositionsanslag. Anslagen till Ljudradioanläggningar, Televisionsradioanläggningar och Radioanläggningar för luftfarten bör likaledes enligt styrelsens mening kvarstå oförändrade; de båda förstnämnda anslagen på grund av de speciella finansieringsreglerna för dessa och det sistnämnda på grund av önskemålet om en särredovisning av radioanläggningarna för luftfarten. Specialanslaget till Anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete bör av naturliga skäl bibehållas.

En sammanföring av likartade objektgrupper till större kollektiva anslag finner jag ändamålsenlig. Jag tillstyrker därför på de skäl telestyrelsen angivit, att anslagsanvisningen fr. o. m. nästa budgetår sker på det av styrelsen föreslagna sättet. Det nya anslaget till Inköp och byggande av fastigheter bör därvid förutom till tomtinköp användas endast för större byggnader under det att kostnaderna för övriga byggnader, exempelvis sådana, som endast utgör ett hölje kring automatiska växelstationer, bör bestridas från det nya anslaget till Telefon- och telegrafanläggningar. Vid mitt förordande av anslagssammanslagningarna utgår jag från att telestyrelsen

även framdeles i sina petita framlägger specificerade investeringsplaner, så att de i de nya anslagen ingående delprojekten även i fortsättningen lätt kan särskiljas. Till de nya anslagen torde få överföras de behållningar, vilka vid utgången av budgetåret 1958/59 kan förefinnas på resp. anslag som ingår i de nya kollektivanslagen.

I förra årets statsverksproposition förordades för televerket en investeringsram av 248,0 milj. kr. för budgetåret 1958/59. Såsom jag redan i investeringsplanen för kommunikationsverken berört, har investeringsramen för innevarande budgetår vid två tillfällen ökats med sammanlagt 18,9 milj. kr. till 266,9 milj. kr. De ökade investeringarna har avsett arbeten och anskaffningar i sysselsättningsstödjande syfte. För att möjliggöra ytterligare sådana arbeten och anskaffningar har jag, såsom likaledes framgått av det tidigare, förordat en ram för innevarande budgetår om 268,0 milj. kr., d. v. s. en ökning med 1,1 milj. kr. i förhållande till den av Kungl. Maj:t senast fastställda ramen. De ökade investeringarna kommer huvudsakligen att belasta anslagen till Telefon- och telegrafstationer och Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar. Jag har därför ansett mig böra räkna med att ökningen av medelsförbrukningen i dess helhet lägges på dessa anslag. Det faktiska investeringsutfallet kan dock senare komma att nödvändiggöra viss justering av dessa beräkningar. Med hänsyn till medelstillgången på de nämnda anslagen kommer vid den av mig förordade medelsförbrukningen anslagsöverskridanden om sammanlagt ca 19,5 milj. kr. att uppstå. Tillsammans med förutsedda anslagsöverskridanden i övrigt om ca 1,9 milj. kr. skulle alltså totalt ca 21,4 milj. kr. få täckas genom anslagsförstärkningar via dispositionsanslaget. Vid den av mig förordade direkta medelsförbrukningen på detta anslag står emellertid endast ca 20,3 milj. kr. till förfogande för anslagsförstärkningar av sakanslagen. Det återstående beloppet om 1,1 milj. kr. skulle sålunda få täckas antingen genom överföring mellan olika sakanslag eller genom ett tilläggsanslag. Som jag närmare motiverat i investeringsplanen, har jag ansett mig böra föreslå, att ett belopp om 1,1 milj. kr. anvisas på tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår. Tilläggsanvisningen föreslås avse anslaget till Telefon- och telegrafstationer. Överföringarna från dispositionsanslaget förutsättes bli av permanent karaktär.

För budgetåret 1959/60 har telestyrelsen föreslagit en medelsförbrukningsram om 302,4 milj. kr. och därvid förutsatt, att anslaget till Radioanläggningar för luftfarten och erforderliga medel för en sjökabel till England anvisas utanför ramregleringen. Som framgått av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag tillstyrkt en medelsförbrukning av 273 milj. kr. Härvid har jag räknat med att de för sjökabeln erforderliga medlen får rymmas inom rambeloppet men att anslaget till Radioanläggningar för luftfarten får anvisas utanför ramregleringen. Vid min anmälan av anslagen under luftfartsfonden kommer jag att närmare ange motiven för den senare åtgärden. Ramen för nästa budgetår skulle exkl. den beräknade medels-

förbrukningen under anslaget till Radioanläggningar för luftfarten komma att öka med 7,4 milj. kr. i förhållande till den nu förordade ramen för innevarande budgetår. Ökningen i förhållande till den i föregående års statsverksproposition föreslagna medelsförbrukningen kommer att uppgå till 27,4 milj. kr.

Av följande sammanställning framgår, hur medelsförbrukningen på de ramreglerade anslagen ungefärligt kommer att fördela sig under nästa budgetår. Av sammanställningen framgår även utfallet för budgetåret 1957/58 och den beräknade medelsförbrukningen 1958/59 på motsvarande anslag.

	1957/58	1958/59		1959/60	
	Utfall	Styrelsen	Dep.ch.	Styrelsen	Dep.ch.
Inköp och byggande av fastigheter	11,2	12,1	12,1	13,4	12,9
Telefon- och telegrafanläggningar	223,4	232,5	246,5	277,6	250,3
Radioanläggningar för kommersiell trafik	1,5	2,0	2,0	2,3	2,3
Försvarsberedskap	3,4	3,5	3,5	7,1	6,0
Dispositionsanslag	1,4	1,5	1,5	2,0	1,5
	240,9	251,6	265,6	302,4	273,0

I förhållande till den i föregående års statsverksproposition beräknade medelsförbrukningsramen för innevarande budgetår innebär sålunda mitt förslag för nästa budgetår en ökning av investeringarna i telefon- och telegrafanläggningar av ca 18 milj. kr. Häri ingår 6 milj. kr. för nämnda sjökabel till England. I detta sammanhang vill jag också meddela, att Kungl. Maj:t efter hemställan av telestyrelsen genom beslut den 30 maj 1958 medgivit, att vad som för budgetåret 1958/59 debiteras abonnenter i direkta bidrag till anläggningsarbeten utöver normal inträdesavgift för fortlöpande huvudabonnemang finge — såvitt avsåge belopp överstigande inalles 5 milj. kr. för hela budgetåret — bokföras såsom uppbördsmedel under investeringsanslaget till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar. Telestyrelsen har nu hemställt, att dessa extraordinära anläggningsbidrag fr. o. m. nästa budgetår i sin helhet måtte få bokföras som uppbördsmedel på det föreslagna nya anslaget till Telefon- och telegrafanläggningar. Ett liknande tillvägagångssätt har sedan lång tid tillbaka tillämpats beträffande anläggningsbidrag till kraftstationer m. m. under statens vattenfallsverks fond. Jag tillstyrker att telestyrelsen beredes möjlighet att genomföra den föreslagna bokföringsåtgärden. Den för innevarande budgetår vidtagna och den för nästa budgetår förutsatta ändringen av bokföringen innebär, att investeringarna för innevarande och nästa budgetår i telefon- och telegrafanläggningar i verkligheten kommer att ligga ca 2 resp. ca 10—11 milj. kr. högre än vad de nyssnämnda beloppen anger. De nu nämnda åtgärderna i förening med de icke obetydligt ökade medelsförbrukningsbeloppen medger sålunda för nästa budgetår en väsentligt ökad

investeringsomslutning i förhållande till tidigare. Jag finner mig därför i princip kunna tillstyrka det av styrelsen för budgetåret 1959/60 framlagda investeringsprogrammet för telefon- och telegrafanläggningar. En något minskad takt av anläggningsarbetena i förhållande till den i äskandena förutsatta blir dock nödvändig.

Vid sidan av ramregleringen har under televerkets fond anslag begärts till — förutom den tidigare berörda sjökabeln — radioanläggningar för luftfarten, anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete samt ljudradio- och televisionsradioanläggningar.

Med hänsyn till lufttrafikens krav på ökad säkerhet finner jag mig böra tillstyrka det upptagna beloppet om 3,3 milj. kr. för Radioanläggningar för luftfarten.

Då förra året beslut fattades om uppförande av en anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete i Farsta beräknades kostnaderna härför till 16,5 milj. kr., exkl. tomtkostnaden. Hittills har anvisats 1,5 milj. kr. för ändamålet. För nästa budgetår har medelsbehovet beräknats till 7,5 milj. kr. Telestyrelsen har nu hemställt, att i anslutning till den redan beslutade anläggningen måtte få uppföras en hallbyggnad, främst avsedd att inrymma lokaler för en hålkortscentral. Hallbyggnaden har kostnadsberäknats till totalt 2,5 milj. kr. och för nästa budgetår hemställer styrelsen om ett anslag av 1 milj. kr. för påbörjande av anläggningen. Hålkortsanläggningen är redan i drift i viss omfattning men verksamheten saknar utvecklingsmöjligheter på grund av lokalbrist. Verkställda undersökningar har visat, att lokalfrågan icke kan lösas på annat sätt än genom nybyggnad. Då en ökad användning av hålkortsmaskiner medför väsentliga kostnadsbesparingar i kontorsarbetet, synes det mig angeläget, att telestyrelsen beredes möjlighet att utveckla hålkortsanläggningen genom att nödiga lokaler ställes till förfogande. Jag tillstyrker därför det föreslagna projektet. För fortsatta arbeten med anläggningen för teletekniskt utvecklingsarbete och för påbörjande av hallbyggnaden för hålkortscentralen tager jag i enlighet med telestyrelsens förslag upp ett anslag för nästa budgetår av 8,5 milj. kr.

Jag övergår härefter till att behandla de frågor, som rör ljudradio- och televisionsverksamheten.

Enligt gällande principer för ljudradiorörelsens finansiering skall av licensmedel bestridas såväl de löpande kostnaderna för produktion och distribution av programmen som utgifter för avskrivning till 100 % av investeringarna i ljudradioanläggningar och radiohus. Överskott, som kan uppstå vissa år, reserveras för ljudradiorörelsens behov under andra år, då de löpande inkomsterna ej förslår till att täcka utgifterna.

Till en början vill jag något uppehålla mig vid frågan om distributionsnätets utbyggnad för ljudradion. I sina petita hösten 1957 framlade telestyrelsen en reviderad plan för distributionsnätets utbyggnad under de närmaste åren. Denna plan avsåg utbyggnad av trådradio till större delen av ljudradioabonnenterna inom trådradioområdena, alltså även till abonnenter i hus,

där telefon saknas och dit sålunda ledning måste framdragas (etapp 2). I förra årets statsverksproposition A förutsatte jag beträffande trådradioanläggningarna, att tillgängliga medel i första hand borde reserveras för installationer i de trakter, som ur befolkningsmässiga synpunkter kunde betecknas som glesbygder. I övrigt fann jag mig ej beredd att ta ställning till den framlagda planen vare sig ifråga om totalbeloppen eller fördelningen mellan de olika delposterna. I samråd med Sveriges Radio har telestyrelsen nu framlagt ett nytt förslag till reviderad plan för distributionsnätets utbyggnad, omfattande perioden 1959/60—1963/64.

I förslaget framhålles, att förutsättningarna för distributionen av ljudradioprogrammen väsentligt förändrats genom den forcering av utbyggnaden av televisionsnätet, som föreslogs i statsverkspropositionen B föregående år och som godkändes av riksdagen. Genom denna forcering skapas nämligen förutsättningar för en snabb vidareutbyggnad av FM-nätet. Inom stora delar av de områden, som nu har dålig mottagning av program 1, skapas relativt snabbt möjligheter till trådlös mottagning för såväl program 1 som program 2, om en med televisionen samordnad utbyggnad av FM-nätet beslutas.

För att lyssnarna skall kunna utnyttja möjligheterna att mottaga trådlös programsändning kräves dock, att de har eller anskaffar mottagningsanordningar för FM. Beståndet av FM-mottagare i landet beräknades till 750 000 st. den 1 juli 1958 och ökningen av detta bestånd uppskattas till ca 200 000 om året. Antalet radiolyssnare, vilka enligt tidigare gällande förutsättningar skulle vara hänvisade till trådradio såsom enda möjlighet att ta emot båda programmen, väntas därför komma att minska. Förutsättningar för en ökad mottagning av ljudradioprogram genom FM-distribution föreligger sålunda. Med hänsyn härtill och till att en komplettering av samtliga i stockholmsplanen upptagna 20 televisionsstationer inom planerade trådradioområden med FM-sändare innebär en relativt låg investering, anser telestyrelsen, att en sådan komplettering under alla förhållanden bör komma till stånd. Telestyrelsen redovisar i anslutning härtill fyra olika alternativ rörande de allmänna principer efter vilka trådradionäten bör vidareutbyggas. Styrelsen förordar för sin del det alternativ som innebär, att trådradion successivt bygges ut inom redan etablerade trådradioområden för etapp 1-abonnenter, d. v. s. sådana som bor i hus med telefon, och att dessutom etapp 1-utbyggnad sker av nya områden, som enligt nuvarande planering står närmast i tur. Sistnämnda områden är dels ett i sydvästra Jämtland och angränsande delar av Ångermanland (Hammarstrandsområdet), dels ett i mellersta Lappland (Arjeplogsområdet). Fortsatt utbyggnad inom övriga planerade trådradioområden göres beroende av beståndet av FM-mottagare inom dessa områden, då trådradioutbyggnaden där blir aktuell.

En närmare presentation av de planerade utbyggnaderna av distributionsnätet enligt den föreslagna femårsplanen har lämnats i det föregående. Jag torde i detta sammanhang få hänvisa härtill.

Investeringskostnaderna för en utbyggnad enligt planen skulle uppgå till

10,5 milj. kr. per budgetår för perioden 1959/60—1963/64. Fullföljandet av arbetena med den nya ljudradiostationen i Motala har därvid beräknats draga en kostnad för nästa budgetår av 2,4 milj. kr. och för de därpå följande två budgetåren av 1,2 resp. 0,3 milj. kr. Investeringarna i trådradioanläggningar skulle nästa budgetår uppgå till 2,9 milj. kr., i FM-anläggningar till 4,0 milj. kr. och i övriga ljudradioanläggningar till 1,2 milj. kr. För de därpå följande budgetåren göres den inbördes fördelningen av investeringsmedlen för de tre nyssnämnda investeringsgrupperna beroende på hur hastigt FM-nätets utbyggnad kommer att påverka anskaffningen av FM-mottagare.

Full enighet råder mellan telestyrelsen och Sveriges Radio rörande den nu framlagda utbyggnadsplanen.

För egen del kan jag helt ansluta mig till de framförda synpunkterna i förslaget till utbyggnad av ljudradiodistributionen. Jag förordar sålunda, att planen lägges till grund för investeringsberäkningarna för det närmaste budgetåret och att den även får vara vägledande för kommande års investeringsöverväganden. Planen bör dock framdeles fortlöpande överses i samband med anslagsäskandena.

Jag tillstyrker sålunda ett belopp av 10,5 milj. kr. till ljudradioanläggningar för nästa budgetår. Beloppet torde böra anvisas utanför televerkets investeringsram. Vad FM-stationsutbyggnaderna angår avses i enlighet med planen för nästa budgetår dels full utbyggnad ske av stationerna i Bäckefors, Mora, Sunne, Visby, Vännäs och Örebro och dels följande provisoriska stationer uppföras, nämligen i Arvidsjaur, Bollnäs, Emmaboda, Gällivare, Sollefteå och Stensele. Trådradioutbyggnaderna avses omfatta anslutning av ca 10 000 etapp 1-abonnenter inom redan etablerade trådradioområden och ny utbyggnad för ca 5 000 etapp 1-abonnenter inom Hammarstrands- och Arjeplogsområdena.

Vad angår utgifterna i övrigt under ljudradiobudgeten för nästa budgetår har medelsbehovet för Sveriges Radios och televerkets driftkostnader angivits till 41,3 resp. 17,3 milj. kr. För investeringar (avskrivningar) i radiohuset i Stockholm har beräknats en medelsförbrukning av 12,0 milj. kr. De totala utgifterna skulle således uppgå till 81,1 milj. kr. vilken summa är 8,0 milj. kr. högre än motsvarande utgifter för innevarande budgetår. Inkomsterna av ljudradiolicenser har av telestyrelsen beräknats till 81,0 milj. kr. Rörelsen skulle därmed uppvisa ett underskott av 0,1 milj. kr.

Mot dessa beräkningar har jag intet att erinra. Jag har därvid utgått från att av Sveriges Radio planerade arkivinspelningar får påbörjas fr. o. m. nästa budgetår. Det torde som vanligt få ankomma på Kungl. Maj:t att slutligt fastställa storleken av Sveriges Radios och televerkets driftkostnader. Det för nästa budgetår beräknade underskottet om 0,1 milj. kr. torde få bestridas av hos televerket balanserade överskottsmedel, som vid budgetårets ingång kan beräknas uppgå till ca 13,8 milj. kr.

Rörande anslaget till radiohuset återkommer jag i det följande vid anmälan av byggnadsstyrelsens äskanden under statens allmänna fastighetsfond.

Vid införandet av televisionen (prop. 1956: 90) uppdrogs vissa riktlinjer för finansieringen av verksamheten. Sålunda fastslogs att kostnaderna för televisionsrörelsen skulle bestridas av licensmedel. Verksamheten ansågs emellertid inte kunna bli självbärande förrän den nått en viss utbyggnadsgrad. Under en följd av år hade man därför att räkna med driftunderskott, vilka förutsattes få täckas av skattemedel. De av staten tillskjutna bidragen skulle i en framtid få återbetalas av televisionsrörelsens överskott. Den för programproduktionen erforderliga utrustningen ansågs böra anskaffas och ägas av programföretaget, som härför skulle kunna erhålla lån av statsmedel. Slutligen bestämdes att investeringarna för distributionen skulle bestridas genom investeringsanslag under televerkets fond. Riksdagen godkände dessa riktlinjer för finansieringen.

I de tidigare till grund för televisionsnätets utbyggnad liggande planerna hade en relativt långsam tillväxt av apparatinnehavet och därmed av licensinkomsterna ansetts som sannolik. Med hänsyn till att antalet registrerade televisionsapparater vida överträffat de äldre prognosernas antaganden har emellertid dessa fått successivt uppräknas i väsentlig mån. I föreliggande petita har en ytterligare uppräkning av prognossiffrorna ansetts motiverad. För nästa budgetår har inkomsterna sålunda uppskattats till 55 milj. kr., vilket innebär att innevarande budgetårs beräknade inkomst skulle mer än fördubblas. För de därpå följande fyra åren, d. v. s. 1960/61—1963/64 uppskattar telestyrelsen och Sveriges Radio inkomsterna till resp. 80, 100, 120 och 130 milj. kr.

I föregående års statsverksproposition bedömdes såsom sannolikt att något bidragsanslag för budgetåret 1959/60 icke skulle erfordras. Jag förutsatte därför, att telestyrelsen i samråd med riksräkenskapsverket och Sveriges Radio skulle framlägga förslag till ändringar i det anslagstekniska förfarandet i samband med anslagsäskandena hösten 1958. Ett sådant förslag har nu avgivits. Häri föreslås att — i analogi med vad som gäller för ljudradion — inkomster och utgifter för televisionsverksamheten fr. o. m. ingången av budgetåret 1959/60, efter vilken tidpunkt något bidragsanslag till televisionsverksamhetens drift icke erfordras, särredovisas på televerkets fond. Licensinkomsterna bör enligt förslaget i första hand tas i anspråk för att täcka Sveriges Radios och televerkets behov av driftmedel, inkl. avskrivning av Sveriges Radios inventarier, samt avskrivning till 100 % av byggnadsstyrelsens och televerkets investeringar, och i andra hand disponeras för bl. a. återbetalning av t. o. m. budgetåret 1958/59 förbrukade anslag till televisionsverksamheten. Därefter eventuellt uppkommande överskott föreslås balanseras å televerkets fond för televisionens framtida behov.

Även om de av telestyrelsen totalt uppskattade inkomstbeloppen för den framförliggande femårsperioden med hänsyn till prognosernas osäkerhet endast kan sägas utgöra riktvärden för storleken av licensintäkterna, pekar dock utvecklingen mot en avsevärd intäktsökning, så att televisionsverksamheten fr. o. m. nästa budgetår synes i stånd att finansiera sina kostnader helt och hållet. En sådan självfinansiering, innebärande bl. a. omedelbar

avskrivning av anläggningskostnaderna allteftersom de uppkommer, synes mig nödvändig för att utbyggnaden av televisionens distributionsnät i landet skall kunna genomföras utan större tidsutdräkt i konkurrens med andra statliga investeringsändamål av hög angelägenhetsgrad. Jag tillstyrker alltså, att självfinansieringsprincipen för televisionsverksamheten införes fr. o. m. nästa budgetår. Mot det av telestyrelsen i samråd med riksräkenskapsverket och Sveriges Radio angivna förfaringssättet för budgetens uppläggning har jag intet att erinra. Jag förordar därför, att budgeten utformas efter detta förslag, som för övrigt står i full överensstämmelse med det system som redan tillämpas för ljudradioverksamheten. Uppkommande överskott å rörelsen synes därvid i första hand böra användas för återbetalning av televisionsverksamhetens skuldbörda, som vid utgången av innevarande budgetår beräknas uppgå till ca 26,7 milj. kr., varav 24,2 milj. kr. till statskassan och 2,5 milj. kr. till ljudradiorörelsen.

Vad gäller televisionsrörelsens utgifter för nästa budgetår har telestyrelsen i enlighet med vad som förutsattes i statsverkspropositionen till 1958 års B-riksdag tagit upp investeringarna i televisionsradioanläggningar till 13,2 milj. kr. Televerkets behov av medel för driftutgifter, exkl. avskrivningsmedel, har angivits till 7,9 milj. kr. Vidare har äskats 1,5 milj. kr. för påbörjande av ett nytt televisionshus i anslutning till den påbörjade radiohusanläggningen. Slutligen har Sveriges Radio begärt 28,3 milj. kr. till kostnader för programproduktion. De totala utgifterna skulle alltså utgöra 50,9 milj. kr. Inkomsterna av televisionsradiolicenser har, såsom jag tidigare nämnt, telestyrelsen och Sveriges Radio uppskattat till 55 milj. kr. Enligt dessa kalkyler skulle alltså rörelsen för nästa budgetår uppvisa ett överskott av 4,1 milj. kr.

För egen del har jag ej något att erinra mot de belopp, som upptagits för televerkets investerings- och driftutgifter om 13,2 resp. 7,9 milj. kr. Förstnämnda belopp medger, att under nästa budgetår sändarstationer kan färdigställas icke blott på de i förra årets statsverksproposition B nämnda orterna, d. v. s. Bäckefors, Mora, Sollefteå (provisorisk), Sunne, Visby, Vännäs, Örebro och Östersund, utan även i Lycksele, Skellefteå, Ånge och Örnsköldsvik (provisoriska) samt Uppsala. Därmed kommer vid slutet av budgetåret 1959/60 att finnas i drift 42 televisionssändare, av vilka 15 med full räckvidd. Sändarna väntas ge tillfredsställande mottagningsförhållanden i områden med en befolkning av inalles ca 5,6 milj. invånare. Av investeringsbeloppet beräknas 8,6 milj. kr. komma att tas i anspråk för sändarstationer. Återstående 4,6 milj. kr. erfordras för utbyggnad av programförbindelserna. Arbetena härmed avser i huvudsak dubblering av befintlig radiolänklinje Stockholm—Göteborg—Malmö, upprättande av en halvpermanent radiolänklinje Skövde—Örebro—Karlstad och en likaledes halvpermanent radiolänklinje Sundsvall—Östersund.

I samband med beräkningarna av medelsbehovet för nästa budgetår har telestyrelsen lagt fram en femårsplan för fortsatt utbyggnad av distributionsnätet. Om denna plan genomföres, kommer samtliga i den internationella

våglängdsplanen angivna 50 televisionsstationer att vara i drift vid utgången av budgetåret 1961/62. Ungefär halva antalet av dessa stationer kommer dock vid denna tid icke att ha slutgiltig räckvidd. Vid slutet av budgetåret 1963/64 beräknas 37 av stationerna ha full räckvidd. För ett genomförande av planen erfordras en investering av 13,2 milj. kr. årligen, d. v. s. samma belopp som jag förordat för nästa budgetår och som förutsatts för budgetåret 1960/61 genom meddelat beställningsbemyndigande vid 1958 års B-riksdag. Jag tillstyrker att denna plan får läggas till grund för televerkets åtgöranden. I enlighet härmed bör styrelsen erhålla beställningsbemyndigande för en investeringsomslutning av 13,2 milj. kr. för budgetåren 1961/62—1963/64.

Televisionens programproduktion i Stockholm äger f. n. rum huvudsakligen i provisoriska lokaler, som Sveriges Radio disponerar i Svea artilleriregementes f. d. kasernbyggnader vid Valhallavägen. Möjligheterna att inom området ställa i ordning ytterligare utrymmen för den expanderande televisionsverksamheten är begränsade. För att televisionens lokalfrågor skall kunna få en ändamålsenlig och långsiktig lösning anser jag nödvändigt att beslut nu fattas om uppförande av en särskild byggnad för ändamålet. Plats finnes reserverad härför på den tomt, där radiohuset är under byggnad. Enligt vad jag inhämtat från byggnadsstyrelsen innebär planeringen och projekteringen av detta hus, som i högsta grad har karaktären av en specialbyggnad, ett komplicerat och tidsödande arbete. De egentliga byggnadsarbetena synes därför inte hinna sättas igång under nästa budgetår. Med hänsyn härtill räknar jag för nästa budgetår endast med kostnader för planering och andra förberedelsearbeten. Jag tillstyrker 0,5 milj. kr. för ändamålet. Byggnaden har preliminärt kostnadsuppskattats till 40 milj. kr. En närmare redogörelse för byggnadsprojektet kommer att lämnas i det följande vid anmälan av investeringsanslag för ändamålet under statens allmänna fastighetsfond.

Enligt vad som uttalades i propositionen 1957: 134 skulle programtiden under den närmaste framtiden årligen öka med två timmar räknat per vecka, så att den under budgetåret 1961/62 skulle uppgå till 18 timmar i veckan. I enlighet härmed har Sveriges Radio också i sina medelsberäkningar utgått från att sändningstiden skall öka från nuvarande 12 till 14 timmars bärande program per vecka för nästa budgetår. I en i samband med petita framlagd prognos har emellertid för de följande åren kalkylerats med en betydligt snabbare ökning av sändningstiden än enligt gällande planer. För budgetåret 1960/61 upptas sålunda 20 timmar mot tidigare 16 och för de tre därpå kommande åren räknas med 25 resp. 30 och 35 timmar.

Såsom jag förut omnämnt blir det nya televisionshuset en specialbyggnad och man måste räkna med att planeringen och projekteringen av detsamma blir ett komplicerat och tidsödande arbete. Det är av samma skäl vanskligt att redan nu förutse, när den nya anläggningen blir färdig för att tagas i bruk. Eftersom programtid och lokalresurser intimt sammanhänger med varandra, anser jag det oklokt att i dagens läge ta definitiv ställning till

den nu framlagda reviderade programplanen. I den mån för televisionens del förutsättningarna för lokalförsörjningen bättre kan överblickas till budgetarbetet hösten 1959, torde frågan om en revision av f. n. gällande programplan då få prövas på nytt. Jag vill vidare framhålla, att jag inte räknar med andra provisoriska lösningar av lokalanskaffningen än sådana som betingas av nu gällande programplan.

Kostnaderna för 14 timmars program per vecka jämte vissa utfyllnadsprogram ingår i Sveriges Radios medelsberäkningar för nästa budgetår med 13,8 milj. kr. Jag har ej något att erinra mot detta belopp. Därutöver har bolaget tagit upp en post om 2 milj. kr. för att genom anställning av personal m. m. kunna förbereda den kalkylerade ökningen av sändningstiden under budgetåret 1960/61 till 20 timmar. Som jag framhållit i det föregående bör ställningstagandet till den reviderade programplanen uppskjutas till nästa år. I konsekvens härmed anser jag, att det av bolaget beräknade beloppet av 2 milj. kr. till förberedelseåtgärder för övergång till längre sändningstid under budgetåret 1960/61 bör begränsas till 0,5 milj. kr. Sveriges Radio har vidare beräknat 5,5 milj. kr. till inredningar och inventarier, 2,2 milj. kr. till täckningsbidrag till ljudradion för televisionens andel i gemensamma administrationskostnader m. m., 1,2 milj. kr. till avskrivning av restvärde på inventarier samt 3,6 milj. kr. till avskrivning och återbetalning av de från staten erhållna lånen för inköp av televisionsutrustning. Jag tillstyrker de båda förstnämnda beloppen, men anser att med sagda avskrivningar och återbetalningar kan anstå ytterligare ett år och att de därför avsedda medlen i stället bör användas för delåterbetalning av de under tidigare budgetår beviljade statsbidragsmedlen. I enlighet härmed upptager jag Sveriges Radios programkostnader för nästa budgetår till (13,8 + 0,5 + 5,5 + 2,2) 22,0 milj. kr., vilket belopp med 4,2 milj. kr. överstiger de medel, som för innevarande budgetår står till bolagets disposition. Jag vill understryka, att de av mig gjorda begränsningarna i medelstilldelningen åt bolaget icke innebär någon reducering av de reella programresurserna för nästa budgetår.

De av mig beräknade utgifterna för televisionsverksamheten för nästa budgetår skulle sålunda uppgå till (13,2 + 7,9 + 0,5 + 22,0) 43,6 milj. kr., vilket innebär en ökning med 8,5 milj. kr. i jämförelse med en motsvarande utgiftsberäkning för innevarande budgetår.

Med tillämpning av den i det föregående redovisade licens- och inkomstprognosen skulle överskottet bli (55 — 43,6) 11,4 milj. kr. Licensutvecklingen hittills under innevarande budgetår utvisar emellertid ett icke fullt så gynnsamt resultat som det i prognosen förutsatta. En viss överskattning i beräkningen kan därmed föreligga. Med understrykande av inkomstkalkylens osäkerhet uppskattar jag överskottet till storleken 7 milj. kr. Såsom jag nyss antytt bör överskottsmedlen i första hand användas för återbetalning av tidigare beviljade statsbidrag. Överskottet synes böra bokföras på driftbudgetens inkomstsida under titeln Övriga diverse inkomster.

Anslagsbeloppen under televerkets fond har jag beräknat med utgångspunkt från att de jämte vid ingången av nästa budgetår förefintliga reser-

vationerna skall jämnt täcka medelsförbrukningen. De av mig förordade anslagsbeloppen under fonden uppgår till sammanlagt 315,9 milj. kr. För att ge telestyrelsen ökad frihet vid val mellan olika investeringsobjekt har jag därvid räknat med en förstärkning av dispositionsanslaget med 10 milj. kr.

Investeringarna i försvarsberedskap vid televerket torde som vanligt böra avskrivas. Chefen för finansdepartementet har därför i annat sammanhang denna dag för detta ändamål tillstyrkt ett avskrivningsanslag på driftbudgeten om 6 000 000 kr.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1959/60 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a)	*Inköp och byggande av fastigheter*	12 900 000 kr.
b)	*Anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete m. m.*	8 500 000 »
c)	*Telefon- och telegrafanläggningar*	249 200 000 »
d)	*Ljudradioanläggningar*	10 500 000 »
e)	*Televisionsradioanläggningar*	13 200 000 »
f)	*Radioanläggningar för kommersiell trafik*	2 300 000 »
g)	*Radioanläggningar för luftfarten*	3 300 000 »
h)	*Försvarsberedskap vid televerket*	6 000 000 »
i)	*Televerkets dispositionsanslag*	10 000 000 »

4. Statens järnvägar

Av balansräkningen per den 30 juni 1958 för statens järnvägars fond framgår, att tillgångarna uppgår till sammanlagt 5 606,1 milj. kr., varav 3 206,8 milj. kr. belöper på fast egendom, 1 881,6 milj. kr. på rullande materiel och fartyg m. m., 231,4 milj. kr. på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen uppgick per den 30 juni 1958 till 1 949,6 milj. kr. Under budgetåret 1957/58 har statens järnvägars fond ökat med 94,9 milj. kr.

Järnvägsstyrelsen

I skrivelse den 27 september 1958 har järnvägsstyrelsen framlagt sina anslagsäskanden för nästa budgetår.

4: 1 Statens järnvägars ekonomiska läge

Den allmänna ekonomiska utvecklingen har under 1950-talet successivt lett till ett starkt försämrat driftresultat för statens järnvägar. För budgetåret 1956/57 skulle ett underskott av ca 61 milj. kr. ha uppkommit, om avskrivningar enligt återanskaffningsprincipen hade verkställts. Medräknas även räntan på det bokförda statskapitalet, vilken för detta budgetår beräknades till ca 60 milj. kr., blev underskottet totalt ca 121 milj. kr. För budgetåret 1957/58 beräknades hösten 1957 vid avskrivningar enligt återanskaffningsprincipen ett underskott av ca 100 milj. kr. uppkomma. För täckning av detta underskott anvisades ett anslag av 100 milj. kr. på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58. Av detta anslag har sedermera 75 milj. kr. tagits i anspråk för täckning av statens järnvägars underskott budgetåret 1957/58. Om hänsyn tages jämväl till statens ränteutgifter blir underskottet sammanlagt 144 milj. kr.

I skrivelse till riksräkenskapsverket den 12 juni 1958 har järnvägsstyrelsen lämnat en av ämbetsverket begärd uppgift om den sannolika storleken av statens järnvägars överskott för budgetåren 1959/60—1963/64. Beräkningarna har utförts under antagande bl. a., att statens järnvägar under prognosperioden erhåller investeringsmedel om ca 360 milj. kr. per år samt

driftbidrag med 100 milj. kr. per år i enlighet med riktlinjerna i prop. 1958: 77. Med utgångspunkt från dessa allmänna förutsättningar har styrelsen beräknat, att inkomsterna och utgifterna exkl. ränta å det bokförda statskapitalet, skall jämnt täcka varandra under budgetåret 1959/60. För budgetåren 1960/61—1963/64 beräknas inkomsterna även medge viss mindre förräntning av det bokförda statskapitalet.

Som styrelsen vid olika tillfällen framhållit, är det i nuvarande allvarliga järnvägsekonomiska läge nödvändigt att förutom genom intäktshöjande åtgärder också genom arbetsbesparande anordningar och maskiner, d. v. s. genom rationaliseringar och andra dylika åtgärder, söka nedbringa kostnaderna och därigenom åstadkomma en gynnsammare relation mellan dessa och intäkterna. En nödvändig förutsättning härför är att tillräckliga investeringsmedel står till förfogande för ändamålet. Konkurrens- och servicesynpunkter nödvändiggör också ökade investeringar för att höja transportstandarden eftersom trafiken eljest i allt större omfattning kan väntas söka sig till andra transportmedel.

Inte minst ur samhällsekonomisk synpunkt är det av största vikt att medel för räntabilitetsförbättrande investeringar kan disponeras i sådan takt, att effektivitetsutvecklingen vid statens järnvägar icke behöver släpa efter i förhållande till andra transportmedel. En sådan eftersläpning skulle nämligen lätt kunna ge sken av att järnvägstransporterna definitivt droge högre kostnader och därmed kunna föranleda en trafikomfördelning, som icke vore samhällsekonomiskt motiverad. Resultatet av en sådan omfördelning skulle återspeglas i krav på investeringar i andra transportmedel och transportleder, som väsentligt skulle kunna överstiga vad som är erforderligt för att samhället av järnvägsnätet skulle utvinna samma effekt. Styrelsen vill i detta sammanhang också erinra om den betydelse, som ett effektivt och väl utvecklat stamjärnvägssystem måste få för det svenska näringslivets konkurrenskraft, när de nu aktuella integrationsplanerna för Europa kan förverkligas.

Styrelsen framlade år 1956 på hemställan av 1955 års långtidsutredning en prognos rörande statens järnvägars sannolika normala behov av investeringsmedel för varje budgetår under 10-årsperioden till och med 1964/65. Prognosen utgick från 1955 års pris- och lönenivå. För budgetåret 1959/60 upptog denna plan en medelsförbrukning av 413 milj. kr. På begäran av 1958 års besparingsberedning har styrelsen sommaren 1958 reviderat denna prognos och därvid med hänsyn till det nuvarande allmänna ekonomiska läget ansett det mera realistiskt att räkna med en investering av den storleksordning, som styrelsen äskat för budgetåren 1957/58 och 1958/59. För vartdera av budgetåren 1959/60—1963/64 har därför i denna reviderade prognos upptagits en medelsförbrukning av 360 milj. kr. per år.

Styrelsen inser till fullo, att statens järnvägars medelsbehov måste ses i ett större sammanhang och mot bakgrund av samhällets totalbehov. Styrelsens nu framlagda förslag har därför inskränkts till att avse en medelsför-

brukning av ca 360 milj. kr. för budgetåret 1959/60. Det äskade beloppet är därmed av ungefär samma storlek, som de för de båda föregående budgetåren av styrelsen begärda beloppen.

4: 2 Medelsförbrukningen under budgetåren 1957/58—1959/60

Statens järnvägars investeringsutgifter under *budgetåret 1957/58* uppgick till 300,0 milj. kr., varigenom den för budgetåret fastställda investeringsramen i sin helhet kom att utnyttjas. För att kunna genomföra synnerligen angelägna investeringar har inom den fastställda ramen vissa förskjutningar mellan olika anslagsgrupper måst verkställas. I föregående års statsverksproposition angavs de för dessa förskjutningar erforderliga omföringarna via dispositionsanslaget preliminärt till 5 milj. kr. Förskjutningarna mellan de olika anslagsgrupperna har emellertid visat sig bli väsentligt större än man förra året räknade med och sammanlagt har omföringarna uppgått till 16,5 milj. kr., alla av tillfällig karaktär.

Utanför de ramreglerade investeringarna har erlagts ca 6,9 milj. kr. för förvärv av aktier i Stockholm—Nynäs järnvägsaktiebolag och för markförvärv.

För *budgetåret 1958/59* har föreskrivits en investeringsram av 310 milj. kr. Styrelsen räknar med att hålla investeringarna inom denna ram. Härvid förutsättes dock, att vissa anslag kan behöva förstärkas genom anvisningar från dispositionsanslaget för att möjliggöra finansieringen av vissa synnerligen angelägna projekt. Såvitt nu kan bedömas synes sådana förstärkningar om sammanlagt ca 7,7 milj. kr. erforderliga för genomförande av planerade investeringar under anslagen till Bana och byggnader, Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer samt Elektriska anläggningar. Anslagsförstärkningarna torde med hänsyn till att den ingående behållningen å dispositionsanslaget endast medger obetydliga överföringar av definitiv karaktär huvudsakligen få bli av tillfällig natur. En uppräkning av berörda anslag för budgetåret 1959/60 synes därför böra ske med mot förstärkningen svarande belopp. Utanför ramregleringen ligger en beräknad förbrukning av 0,1 milj. kr. för förvärv av aktier i Stockholm—Nynäs järnvägsaktiebolag samt för markförvärv.

För genomförande av det reguljära investeringsprogrammet under *budgetåret 1959/60* har styrelsen räknat med en medelsförbrukning av 360,6 milj. kr. Detta belopp överstiger med 50,6 milj. kr. den för innevarande budgetår fastställda investeringsramen. Utanför rambeloppet förutsätter styrelsen, att investeringsanslag anvisas för ökning av statens järnvägars rörelsekapital med 54,3 milj. kr. och för övertagande av Stockholm—Roslagens järnvägars långfristiga lån med 9,3 milj. kr. eller sammanlagt 63,6 milj. kr.

En sammanställning av de för budgetåren 1956/57—1958/59 anvisade samt de för nästa budgetår äskade investeringsanslagen, fördelade på huvudgrupper, visar följande.

	1956/57	1957/58	1958/59	Äskanden 1959/60
		tusental kronor		
Byggnader och anläggningar	106 400	122 200	140 500	176 550
Rullande materiel och sjöfartsmateriel	104 900	147 700	142 000	152 350
Biltrafik	9 100	8 401	2 500	6 950
Övrigt	13 900	39 000	15 500	96 607
Summa	234 300	317 301	300 500	432 457

4: 3 Bana och byggnader

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58[1]	1 690 000[2]	78 000 000	82 622 000
1958/59 styrelsen	3 116 000[3]	93 000 000	91 100 000*
1959/60 »	(— 5 423 000)[4]	116 000 000	110 500 000*
1958/59 dep.ch.			98 400 000*
1959/60 »	(— 12 723 000)[4]	117 800 000	105 000 000*

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning 1957/58—1959/60 med fördelning efter objektgrupper.

	Faktisk medelsförbrukning 1957/58	Beräknad medelsförbrukning 1958/59	1959/60
	tusental kronor		
Bangårdar	17 603	18 200	21 800
Dubbelspår och linjeomläggningar	15 853	14 000	19 000
Förstärkning av spåröverbyggnaden	24 228	25 000	29 500
Broar m. m.	4 890	3 800	6 300
Husbyggnader	10 105	18 000	22 700
Lokstationer och driftverkstäder	5 806	5 300	6 000
Huvudverkstäder	3 366	4 200	4 600
Förrådsavdelningen	771	2 600	600
Summa	82 622	91 100	110 500

* Preliminärt belopp.

[1] För 1957/58 redovisas summan av beloppen å de tidigare anslagen till Bangårdar, Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar, Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden, Broar m. m., Husbyggnader, Lokstations- och driftverkstadsanläggningar, Anläggningar vid huvudverkstäder och Anläggningar vid förrådsavdelningen.

[2] Under 1956/57 uppkomna underskott å vissa delanslag å sammanlagt 11 616 000 kr. har täckts dels genom en omföring av 6 100 000 kr. från anslaget till Ny tågfärja, dels genom permanenta anvisningar av 1 125 000 kr. från dispositionsanslaget, dels ock genom en tillfällig anvisning från sistnämnda anslag av 4 391 000 kr. Det tillfälligt anvisade beloppet har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1957.

[3] Under 1957/58 uppkomna underskott å anslagen till Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar (1 698 000 kr.), Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden (4 227 000 kr.), Broar m. m. (1 808 000 kr.), Husbyggnader (2 196 000 kr.) och Lokstations- och driftverkstadsanläggningar (510 000 kr.) har täckts genom tillfälliga anvisningar från dispositionsanslaget. Beloppen har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1958.

[4] Under 1958/59 beräknat underskott på anslaget förutsättes täckt genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget.

Styrelsen meddelar följande rörande de under anslaget upptagna objektgrupperna.

Bangårdar

Av den för nästa budgetår beräknade medelsförbrukningen avser 17,0 milj. kr. arbeten, som pågår vid budgetårets ingång, och 4,8 milj. kr. nya arbeten. F. n. pågår utvidgning och modernisering av de för godstågsrörelsen betydelsefulla bangårdarna i Hallsberg, Ånge och Göteborg (Sävenäs). En ny gods- och rangerbangård är beslutad i Gävle och beräknas bli påbörjad under innevarande budgetår. I Hagalund, som är rangerings- och uppställningsplats för person- och snälltåg på de viktiga huvudlinjerna genom Stockholm, pågår utvidgnings- och rationaliseringsarbeten. Vidare pågår arbetena med bangårdsanordningar och förbindelsespår för Stockholms stads nya partihandelscentrum i Älvsjö.

Göteborgs stad har utfört ombyggnad och utökning av Fiskhamnsbangården och Skansenbangården. Enligt avtal mellan staden och statens järnvägar skall statens järnvägar betala hälften av kostnaden för dessa arbeten eller 650 000 kr. Beloppet, som förfaller till betalning innevarande budgetår, ingår i den beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1958/59.

Rörande de nya arbeten, som styrelsen planerar att påbörja nästa budgetår, anför styrelsen följande.

Redan i styrelsens petitaskrivelse 1950 anmäldes behovet av en ombyggnad av personbangården i Sundbyberg. Arbetena har emellertid icke igångsatts främst med hänsyn till att frågan om nytt stationshus avgjordes först föregående budgetår. Arbetena på detta pågår nu. Bangårdens ombyggnad bör följa i omedelbar anslutning därtill. Av den till 3 200 000 kr. kalkylerade totalkostnaden för detta arbete beräknas 300 000 kr. förbrukas under budgetåret 1959/60.

Vid Frövi är ökat spårutrymme behövligt för att åstadkomma ett mera rationellt växlingsarbete. Totalkostnaden härför beräknas till 300 000 kr. I Jönköping planeras utbyggnad av spårsystemet vid Västerbrunn för att lättare kunna ombesörja den växande trafiken till och från industrierna i denna del av staden. Utbyggnaden bör ske i samband med anordnandet av ett planerat anslutningsspår från Vaggerydslinjen. Kostnaden för bangårdsarbetena beräknas till 300 000 kr.

Vidare planeras liksom tidigare år en rad arbeten på linjestationer för att eliminera kapacitetshinder och höja transportstandard och trafiksäkerhet. Dessa arbeten omfattar förlängning av mötesspår, anordnande av tredje tågväg, mindre bangårdsombyggnader och nya mötesplatser. Därjämte finns på många platser behov av nya eller ombyggda lastkajer, diverse bangårdsanordningar och i enstaka fall gångbroar och gångtunnlar. Medelsförbrukningen härför har beräknats till 3 900 000 kr.

Dubbelspår och linjeomläggningar

Under budgetåret 1957/58 öppnades bandelen Diö—Killeberg, 20 km, på södra stambanan och under innevarande budgetår Kilsmo—Pålsboda, 11 km, på västra stambanan för dubbelspårstrafik. Därmed är huvudlinjerna

Stockholm—Göteborg och Åby—Malmö i sin helhet utrustade med dubbelspår.

I den beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1958/59 inkluderas ett belopp av 600 000 kr., utgörande statens järnvägars kostnadsandel i en tidigare icke anmäld linjeomläggning på sträckan Kramfors—Dynäs. Omläggningen har gjorts i anslutning till elektrifieringen av bandelen Härnösand—Långsele och till större delen utförts och bekostats av arbetsmarknadsstyrelsen. Statens järnvägars kostnadsdel avser huvudsakligen spårarbeten.

För budgetåret 1959/60 beräknas medelsförbrukningen för dubbelspår m. m. till 19 000 000 kr. Härav avses 6 500 000 kr. till pågående arbeten på sträckorna Katrineholm—Åby, Ramsjö—Mellansjö och Alby—Ånge samt 6 500 000 kr. för de tidigare beslutade anläggningarna Spånga—Jakobsberg, Göteborg C—Gubbero och för omläggning av ingångslinje från Mjölby till Hallsberg. För fortsättning av dubbelspårsarbetena på den starkt trafikerade huvudlinjen Krylbo—Ånge erfordras 4 000 000 kr., fördelade på sträckorna Kilafors—Bollnäs och Mellansjö—Alby. Slutligen beräknas 1 000 000 för anläggning av dubbelspår på sträckan Olskroken—Lärje, vilken förutom av tågtrafiken på linjen mot Trollhättan även belastas av omfattande växlingsrörelser.

I Jönköping planeras ett anslutningsspår mellan Vaggerydslinjen och Västerbrunn, varigenom tågen till och från Vaggeryd kan utgå från resp. framföras till Jönköping C. Stationen Jönköpings hamn kan därefter läggas ned. Arbetet ifråga har kostnadsberäknats till 700 000 kr., varav 500 000 kr. beräknas falla på budgetåret 1959/60.

Ett projekt, som sedan en längre tid varit aktuellt, är en omläggning av järnvägslinjerna i Filipstadsområdet. Staden har förbindelse med Bergslagsbanan genom bibanan Daglösen—Filipstad V, 8 km, och med linjen Kristinehamn—Vansbro genom bibanan Nyhyttan—Filipstad Ö, 5 km. Olika alternativ att undanröja de tekniska och transportekonomiska olägenheterna för staden och statens järnvägar av detta järnvägsgeografiska förhållande undersöks f. n. Styrelsen förhandlar med Filipstads stad och övriga berörda kommuner om att lägga om linjen Kristinehamn—Vansbro, så att dess trafik kan ledas via Nykroppa—Daglösen—Filipstad—Persberg. Linjerna Nykroppa—Herrhult—Gammelkroppa—Nyhyttan—Persberg samt Nyhyttan—Filipstad Ö skulle i så fall kunna läggas ned. En stor del av arbetena med denna linjeomläggning och i samband därmed erforderliga vägarbeten förutses komma att utföras och bestridas av arbetsmarknadsstyrelsen. Totalkostnaden beräknas till omkring 7 milj. kr. Därest omläggningen ur sysselsättningssynpunkt skulle anses böra påbörjas under nästa budgetår, räknar styrelsen med att ett belopp av 500 000 kr. kommer att erfordras för den del av arbetena, som statens järnvägar avser att utföra under budgetåret.

Förstärkning av spåröverbyggnaden

I sina framställningar om anslag till nya byggnader och anläggningar har styrelsen under senare år starkt betonat vikten av att förstärka och moder-

nisera spåröverbyggnaden för att kunna tillgodose nutida krav på stabilt och säkert spår och för att hålla de sammanlagda underhålls- och kapitalkostnaderna på så låg nivå som möjligt. I föregående års petitaskrivelse framhöll styrelsen bl. a. nödvändigheten av att under de närmaste åren intensifiera rälsutbytet på de starkt trafikerade bandelarna Stockholm—Göteborg, Stockholm—Malmö och Malmö—Göteborg, där huvudspåren alltjämt i betydande omfattning har räler av relativt hög ålder. Av angivna skäl är det enligt styrelsens mening angeläget att utföra rälsutbyten och andra spårförstärkningsåtgärder i större omfattning än vad som kunnat ske under senare år.

Broar m. m.

Av den för budgetåret 1959/60 beräknade medelsförbrukningen avser 4 100 000 kr. arbeten, som anmälts i tidigare petita, samt 2 200 000 kr. nya arbeten.

De nya arbetena avser snögallerier på Malmbanan till en kostnad av 600 000 kr., ny stålöverbyggnad för bro över Motala Ström vid Skärblacka till en kostnad av 600 000 kr. och diverse mindre broombyggnader för en beräknad kostnad av 1 000 000 kr.

Husbyggnader

Av den för budgetåret 1959/60 beräknade medelsförbrukningen avser 16 400 000 kr. arbeten, som pågår eller beräknas igångsättas under innevarande budgetår, samt 6 300 000 kr. nya arbeten.

Större delen av den pågående byggnadsverksamheten är lokaliserad till Stockholmsområdet. Sålunda pågår tillbyggnad och omändring av centralstationen, uppförande av nytt stationshus i Sundbyberg och annexbyggnad till kontorsbyggnaden i Tomteboda. Dessa arbeten föranleds till betydande del av den pågående ändringen av stadsplanen för nedre Norrmalm, vilken bl. a. medför att statens järnvägars fastigheter i kvarteren Pensionären och Svanen förutses skola rivas under första hälften av 1960-talet.

Investeringsplanen för nya arbeten framgår av följande sammanställning:

	Total-kostnad	Härav under 1959/60
	tusental kronor	
Göteborg N, nytt godsmagasin för ankommande fraktgods	8 000	500
Hallsberg, kedjetransportör i omlastningsmagasinet ...	1 250	700
Trelleborg, nytt godsmagasin	550	200
Linköping C och Vitåfors, personallokaler	750	550
Bollnäs, ombyggnad av stationshuset	500	400
Nya stationshus på ett antal stationer	1 100	1 100
Förbättring av statens järnvägars bostadsbestånd och diverse mindre husbyggnadsarbeten	2 850	2 850
Summa	15 000	6 300

Sedan det tidigare magasinet för ankommande fraktgods vid Göteborgs norra station för några år sedan brann ned, har för denna del av godstrafiken använts ett provisoriskt magasin, som dock så snart som möjligt bör ersättas med en ny och mera ändamålsenligt utformad magasinsbyggnad.

Enligt en inom styrelsen gjord utredning skulle en betydande driftkostnadsminskning kunna uppnås genom att anordna s. k. kedjetransportörer i större omlastningsmagasin. En dylik anordning, som består av en i golvet nedsänkt sluten kedja, som drar lyftvagnar och transportvagnar, anses i första hand böra utföras i omlastningsmagasinet vid Hallsberg. Styrelsen finner det vara angeläget, att en första etapp av anläggningen får påbörjas under innevarande budgetår. Medelsförbrukningen för denna etapp inrymmes i den fastställda investeringsramen för budgetåret.

I personalbesparande syfte är det avsett att sammanslå de nu åtskilda il- och fraktgodsrörelserna vid Trelleborg, och att för detta ändamål ställa i ordning ett nytt godsmagasin med tillhörande expeditions- och personallokaler i en nu disponibel verkstadsbyggnad.

Beträffande motiveringen för de i sammanställningen upptagna företagen i övrigt torde få hänvisas till handlingarna.

Lokstationer och driftverkstäder

Av den under budgetåret 1958/59 beräknade medelsförbrukningen avser 3 000 000 kr. arbeten, som pågår eller beräknas bli påbörjade under innevarande budgetår, och 3 000 000 kr. nya arbeten enligt följande sammanställning.

	Totalkostnad	Härav under 1959/60
	tusental kronor	
Hagalund, tillbyggnad av diesellokstallet	300	100
Jönköping C, om- och tillbyggnad av lokstationen	350	350
Gävle, ny driftverkstad	3 500	1 000
Sundsvall, ny värmecentral vid lokstationen	350	350
Diverse mindre arbeten	1 200	1 200
Summa	5 700	3 000

Vid den omläggning av ingångslinjen från Vaggeryd till Jönköping för vilken redogörelse tidigare lämnats bör stalltjänsten vid Jönköpings hamn överföras till lokstationen vid Jönköpings C. I samband därmed bör lokstallet på sistnämnda plats om- och tillbyggas.

Genom förstatligandet av järnvägslinjerna Göteborg—Dalarne—Gävle, elektrifiering av Ostkustbanan och övergång till dieseldrift på vissa linjer inom södra delen av statens järnvägars IV distrikt har underhållet av den rullande materielen inom denna region koncentrerats till Gävle, varvid ett flertal andra underhållsplatser helt eller delvis kunnat nedläggas. En betydande driftkostnadsbesparing har därigenom uppnåtts. Verkstadslokalerna

i Gävle är emellertid otillräckliga för den avsevärt utökade verksamheten och är dessutom otillfredsställande ur brandsäkerhets- och arbetarskyddssynpunkt. Styrelsen har därför funnit det vara mest ändamålsenligt att uppföra en helt ny driftverkstad vid Gävle, varigenom även ytterligare rationaliseringsvinster kan påräknas.

Rörande motiveringen för de nya företagen i övrigt torde få hänvisas till handlingarna.

Huvudverkstäder

Av den för budgetåret 1959/60 beräknade medelsförbrukningen avser 3 550 000 kr. arbeten, som pågår eller beräknas bli igångsatta under innevarande budgetår, och 1 050 000 kr. nya arbeten.

Styrelsen avser att påbörja ett nytt större projekt för nästa budgetår, nämligen en ny värmecentral för huvudverkstaden och förrådet i Gävle. Dessa båda anläggningar har nu var sin uppvärmningsanordning, men dessa kan med ekonomiskt gott resultat sammanföras till en enda i samband med det förestående utbytet av verkstadens pannor. Totalt beräknas den nya värmecentralen kosta 500 000 kr., varav 150 000 kr. faller på nästa budgetår. Vidare beräknas 900 000 kr. för diverse arbeten vid huvudverkstäderna för rationalisering av verkstadsdriften och för höjande av brandsäkerheten.

Förrådsavdelningen

Den för nästa budgetår beräknade medelsförbrukningen avser huvudsakligen anordningar för beredskapslagring av olja.

4: 4 Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58[1]	—	2 500 000	3 814 000
1958/59	(— 1 314 000)[2]	2 500 000	2 200 000*
1959/60 styrelsen	(— 1 014 000)[3]	3 250 000	2 200 000*
dep.ch.	(— 1 014 000)[3]	3 300 000	2 200 000*

Till breddning av blekingelinjerna har t. o. m. innevarande budgetår anvisats sammanlagt 39 208 000 kr., inkl. en permanent förstärkning från dispositionsanslaget under budgetåret 1956/57 av 208 000 kr. Dessutom har under budgetåren 1947/48—1951/52 av statens järnvägars driftmedel för ändamålet använts 2 810 000 kr., varjämte terasseringsarbeten i viss omfattning utförts och bekostats av arbetsmarknadsstyrelsen.

* Preliminärt belopp.

[1] För 1957/58 avses anslaget till Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad m. fl.

[2] Underskottet har täckts genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget. Beloppet har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1958.

[3] Underskottet förutsättes täckt genom tillfällig anvisning från dispositionsanslaget.

Styrelsen meddelar, att de pågående arbetena avser avslutningsarbeten på linjen Karlskrona—Kristianstad. Ett belopp av 2 000 000 kr. beräknas för dessa arbeten, som avses kunna slutföras under innevarande budgetår. Med hänsyn dels till den sedan föregående budgetår kvarstående anslagsbristen av 1 314 000 kr., som hänför sig till ombyggnaden av blekingebanorna, dels till den planerade medelsförbrukningen under budgetåret 1958/59 kommer den sammanlagda medelsförbrukningen för slutförande av breddningsarbetena att överstiga anvisade anslag med omkring 1 000 000 kr.

Under hänvisning till 1955 års riksdags beslut om avskrivning av de investeringsanslag, som anvisats för blekingenätets ombyggnad, äskar styrelsen för nästa budgetår ett avskrivningsanslag å driftbudgeten motsvarande den investeringskostnad, för vilken avskrivningsanslag hittills icke anvisats, d. v. s. 1 000 000 kr.

Styrelsen har under detta anslag upptagit två nya investeringsprojekt. Det mindre avser ombyggnad till normalspår av bandelen Hästholmen—Ödeshög, 5 km, som har en spårvidd av 891 mm. Denna sträcka ingick tidigare som en del i det smalspåriga Östgötanätet men blir nu isolerad genom att den smalspåriga linjen Vadstena—Hästholmen nedlägges den 1 november 1958. I planen för nedläggningen förutsågs, att bandelen Hästholmen—Ödeshög kunde behöva breddas till normalspår, varigenom Ödeshög skulle få direkt normalspårig godtrafikförbindelse med Mjölby. Persontåg kommer icke att framföras. Styrelsen anser nu denna ombyggnad vara så angelägen, att arbetena måste påbörjas redan innevarande budgetår. Medelsförbrukningen, som beräknas till 200 000 kr., inrymmes i den för innevarande budgetår fastställda investeringsramen.

Det andra och större arbetet omfattar anläggande av treskensspår på sträckan Kimstad—Skärblacka—Ljusfors industribangård, 7 km, varigenom såväl normalspåriga som smalspåriga tåg skulle kunna framföras. Den betydande godstrafiken till och från Skärblacka/Ljusfors ombesörjes f. n. på smalspåret med hjälp av överföringsvagnar. Fiskeby Fabriks AB har emellertid anmält, att bolaget har för avsikt att bygga en ny sulfatmassafabrik i Skärblacka/Ljusforsområdet. Genom tillkomsten av denna beräknas den totala transportmängden på järnväg komma att öka ca 90 % i jämförelse med trafiken år 1955. Järnvägstrafiken blir efter denna ökning så omfattande, att det icke längre är tekniskt eller ekonomiskt lämpligt att ombesörja den med överföringsvagnar. Verkställda utredningar visar, att ett alternativ med treskensspår och direkta dieseldrivna godståg Skärblacka/Ljusfors—Norrköping ställer sig fördelaktigast.

Totalkostnaden för projektet beräknas till 2 200 000 kr., exkl. kostnaden för den nya bron över Motala Ström, för vilken medel upptagits under anslaget till Bana och byggnader.

Då de två nya arbetena i motsats till tidigare ombyggnadsarbeten beräknas vara lönsamma, erfordras i dessa fall icke några anslag på driftbudgeten för avskrivning.

4: 5 Elektriska anläggningar

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58[1]	2 278 000[2]	41 700 000	43 599 000
1958/59	2 446 000[3]	45 000 000	46 000 000*
1959/60 styrelsen	(— 1 292 000)[4]	57 300 000	56 000 000*
dep.ch.	(— 1 292 000)[4]	53 300 000	52 000 000*

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning 1957/58—1959/60 med fördelning efter objektgrupper.

	Faktisk medelsförbrukning	Beräknad medelsförbrukning	
	1957/58	1958/59	1959/60
	tusental kronor		
Signalsäkerhetsanläggningar	14 238	15 500	20 500
Vägskyddsanläggningar	5 710	6 000	8 000
Teleanläggningar m. m.	6 270	6 000	7 500
Anläggningar för elektrisk tågdrift	7 799	11 500	14 000
Fortsatt järnvägselektrifiering	9 582	7 000	6 000
Summa	43 599	46 000	56 000

Styrelsen har meddelat följande rörande de under anslaget upptagna objektgrupperna.

Signalsäkerhetsanläggningar

En fortsatt, intensifierad modernisering av statens järnvägars signalsäkerhetsanläggningar är enligt styrelsens mening synnerligen angelägen. Motiven för denna verksamhet kan i korthet sammanfattas under begreppen ökad trafiksäkerhet och minskade driftutgifter samt på sina håll minskade risker för försening. I tekniskt avseende innebär den ökad automatisering.

Av den för budgetåret 1959/60 beräknade medelsförbrukningen avser 10 000 000 kr. arbeten, som redan pågår eller beräknas bli igångsatta under innevarande budgetår, och 10 500 000 kr. nya arbeten.

Styrelsen meddelar rörande arten av här ifrågavarande arbeten, att ett

* Preliminärt belopp.

[1] För 1957/58 redovisas summan av beloppen å de tidigare anslagen till Signalsäkerhetsanläggningar, Vägskyddsanläggningar, Telefonanläggningar m. m., Anläggningar för elektrisk tågdrift och Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.

[2] Ett underskott under budgetåret 1956/57 å anslaget till Signalsäkerhetsanläggningar av 7 023 000 kr. har täckts genom en permanent anvisning från dispositionsanslaget och ett underskott av 671 000 kr. å anslaget till Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet har täckts genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget. Den tillfälliga anvisningen har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1957.

[3] Ett underskott under budgetåret 1957/58 å anslaget till Signalsäkerhetsanläggningar av 2 738 000 kr. har täckts genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget. Beloppet har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1958.

[4] Underskottet förutsättes täckt genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget.

20-tal större signalsäkerhetsanläggningar avses bli påbörjade under nästa budgetår. Avsikten är vidare att uppföra ett antal mindre ställverk samt att fortsätta utbyggnaden av den automatiska linjeblockeringen och fjärrblockeringen.

Vägskyddsanläggningar

Av den för nästa budgetår beräknade medelsförbrukningen avser 3 000 000 kr. arbeten, som redan pågår eller beräknas bli igångsatta under innevarande budgetår, och 5 000 000 kr. nya arbeten.

Arbetet med att öka skyddet vid vägövergångar har fr. o. m. budgetåret 1954/55 drivits i betydligt hastigare takt än tidigare. Under innevarande budgetår beräknas den utförda arbetsvolymen bli av samma storleksordning som föregående budgetår. Det ökade medelsbehovet under budgetåret 1959/60 beror huvudsakligen på att den alltmer tilltagande landsvägstrafiken kräver ytterligare åtgärder till skydd för vägtrafikanterna vid korsningar i plan med järnväg. Dessa åtgärder omfattar anordnandet av vägkorsningssignaler och vägkorsningsförsignaler samt orienteringsmärken för signalering till annalkande tåg. Den totala kostnaden enbart för dessa arbeten har beräknats till 6 400 000 kr. och förutsatts fördelad på budgetåren 1959/60—1961/62. Styrelsen har därvid förutsatt, att bidrag av bilskattemedel till 90 % av kostnaderna för dessa ytterligare skyddsåtgärder kommer att utgå.

Teleanläggningar m. m.

Av den beräknade medelsförbrukningen under budgetåret 1959/60 faller 6 100 000 kr. på arbeten, som redan pågår eller beräknas bli påbörjade under innevarande budgetår, samt 1 400 000 kr. på arbeten, som är avsedda att igångsättas budgetåret 1959/60.

De nya arbetena innefattar bl. a. utbyggnad av de lokala telefonkabelnäten på bangårdar omkring Stockholm m. fl. platser, anordnande av nya förstärkarstationer i Älvsbyn och Strömtorp samt komplettering av vissa befintliga förstärkaranläggningar, utbyggnad av fjärrskriftnätet, selektering av telefonförbindelser samt utbyte av äldre förslitna automattelefonväxlar m. m. mot nya och effektivare anordningar.

I den angivna medelsförbrukningen ingår icke statens järnvägars andel i kostnaderna för en planerad med televerket gemensam telekabel på sträckan Borås—Alvesta. Statens järnvägars andel i kostnaderna härför är beräknad till 2 600 000 kr., varav 1 300 000 kr. erfordras under budgetåret 1959/60. Då kabeln avsetts skola tillkomma i samband med järnvägslinjens elektrifiering har kostnaderna för kabeln hänförts till elektrifieringsprojektet.

Anläggningar för elektrisk tågdrift

Av den för budgetåret 1959/60 beräknade medelsförbrukningen avser 10 335 000 kr. arbeten, som redan pågår eller beräknas bli påbörjade under innevarande budgetår, och 3 665 000 kr. nya arbeten.

Bland planerade nya arbeten må nämnas om- och tillbyggnad av ytterli-

gare två äldre omformarstationer samt anordnande av fjärrkontroll av ett antal omformarstationer och kontaktledningsfrånskiljare. Sistnämnda arbete utgör ett nödvändigt led i den automatisering, som främst karakteriseras av införandet av fjärrblockering på vissa linjer. Vidare förutses modernisering av ett 10-tal äldre omformaraggregat innebärande bl. a. ökning av belastningsförmågan samt anpassning av instrumenteringen för kommande fjärrkontroll. För kontaktledningsnätet planeras vissa mycket angelägna matar- och förstärkningsledningar samt andra ändrings- och kompletteringsarbeten. Vidare förutses medel bli erforderliga för vissa arbeten för kraftdistribution till belysning m. m. samt för iordningställande av personallokaler för eldriften.

Fortsatt järnvägselektrifiering

Under budgetåret 1957/58 har elektrifieringsarbeten pågått på bandelarna Härnösand—Långsele och Ljusdal—Hudiksvall. Sträckan Härnösand—Långsele öppnades för elektrisk drift den 28 maj 1958. Därmed var elektrifieringen av Ostkustbanan från Gävle till Långsele fullbordad. De nu pågående arbetena på linjen Ljusdal—Hudiksvall beräknas fortskrida så att elektrisk drift kan införas under första halvåret 1959. Hittills beslutade elektrifieringsarbeten skulle därmed vara färdigställda.

I sina petita för budgetåren 1957/58 och 1958/59 har styrelsen föreslagit elektrifiering av linjen Borås—Alvesta. Departementschefen har emellertid med hänsyn till mängden av angelägna investeringsobjekt inom statens järnvägar för dessa båda budgetår ej ansett sig kunna tillstyrka förslaget. Medelsbehovet beräknades i styrelsens petita hösten 1956 till 23 000 000 kr. inkl. kostnad för banförbättringsarbeten, telefonkabel, lok och rälsbussar. Sedan dess har emellertid vissa förändringar inträtt, huvudsakligen vad beträffar tillgången på elektrolok samt behovet av banförbättringsarbeten, vilket föranlett förnyad beräkning av medelsbehovet. Kostnaden för lok och rälsbussar uppgick enligt tidigare beräkning till 4 300 000 kr. På grund av de senaste årens lokanskaffning, den allmänna anpassning nedåt av persontågsplanen, som skett under de båda senaste åren och som föranletts av den vikande persontrafiken, samt slutligen den sedan år 1957 inträdda trafiknedgången även i godstrafik, har tillgången på vissa typer av elektrolok förbättrats i sådan grad att någon nyanskaffning av elektrolok föranledd av en elektrifiering av linjen Borås—Alvesta icke torde bli erforderlig under några år framåt. Bibehålles dessutom t. v. de dieselrälsbussar, som nu trafikerar linjen, kan nyanskaffning av elektrorälsbussar uppskjutas. Medelsbehovet för lok och rälsbussar kan därigenom minskas med 4 300 000 kr.

I den tidigare beräkningen av medelsbehovet ingick även kostnad för banförbättringsarbeten. En del av dessa arbeten måste utföras vare sig linjen elektrifieras eller ej. Dessa arbeten hade delvis påbörjats vid föregående kalkyleringstillfälle. Då beräknades återstående arbeten kosta 3 800 000 kr., varjämte förutsattes att mötesspåren på vissa stationer skulle förlängas till en kostnad av 1 570 000 kr. För de nu återstående banförbättringsarbetena beräknas en kostnad av 1 600 000 kr. Vidare anses det åtminstone tills vidare

kunna anstå med att förlänga mötesspåren. Medelsbehovet reduceras härigenom för banarbetenas vidkommande med sammanlagt 3 770 000 kr. Dessutom har kostnaden för de elektriska anläggningarna minskat med 2 330 000 kr., huvudsakligen till följd av sänkta metallpriser samt minskade kostnader för teleanläggningar på grund av den ändrade distriktsindelningen.

Medelsbehovet för elektrifiering av linjen Borås—Alvesta beräknas till följd av de angivna förändringarna minska till 12 600 000 kr. Härigenom förbättras lönsamheten av detta projekt avsevärt under ett antal år framåt; främst så länge en nyanskaffning av ellok kan uppskjutas men även på längre sikt. Styrelsen anser sig därför ånyo böra föra fram detta projekt. Arbetena torde kunna genomföras på två à tre år, varvid medelsförbrukningen beräknas bli fördelad med 6 000 000 kr. på ett vart av budgetåren 1959/60 och 1960/61 samt med 600 000 kr. på budgetåret 1961/62.

4: 6 Rullande materiel och sjöfartsmateriel

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58[1]	2 742 000[2]	147 700 000	143 645 000
1958/59 styrelsen	8 387 000[3]	142 000 000	142 500 000*
1959/60 »	5 891 000	152 350 000	158 200 000*
1958/59 dep.ch.			148 300 000*
1959/60 »	91 000	149 000 000	149 000 000*

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning under budgetåren 1957/58—1959/60 med fördelning efter objektgrupper.

	Faktisk medelsförbrukning	Beräknad medelsförbrukning	
	1957/58	1958/59	1959/60
	tusental kronor		
Lok och lokomotorer	27 815	25 000	50 000
Motorvagnar och rälsbussar	18 023	16 700	17 500
Person-, post- och resgodsvagnar	17 456	21 800	23 400
Godsvagnar	55 858	65 000	57 300
Ombyggnad av rullande materiel	8 086	10 000	10 000
Sjöfartsmateriel	16 407	4 000	—
Summa	143 645	142 500	158 200

* Preliminärt belopp.

[1] För 1957/58 redovisas summan av beloppen å de tidigare anslagen till Anskaffning av lok och lokomotorer, Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar, Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar, Anskaffning av godsvagnar, Ombyggnad av rullande materiel och Ny tågfärja.

[2] Ett under 1956/57 uppkommet underskott av 762 000 kr. å anslaget till Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar har täckts genom en permanent anvisning från dispositionsanslaget och ett under samma tid uppkommet underskott av 406 000 kr. å anslaget till Anskaffning av godsvagnar har täckts genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget. Den tillfälliga anvisningen har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1957.

[3] Ett under 1957/58 uppkommet underskott av 1 996 000 kr. å anslaget till Ny tågfärja har täckts genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget. Beloppet har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1958.

Styrelsen har meddelat följande rörande de under anslaget upptagna objektgrupperna.

Lok och lokomotorer

Av den beräknade medelsförbrukningen för nästa budgetår är 36 800 000 kr. bundna för likvider för redan utlagda eller under innevarande budgetår planerade beställningar. Resterande 13 200 000 kr. avser planerade nya beställningar.

I sina petita hösten 1957 meddelade styrelsen sin avsikt att för den fortsatta dieselfieringen anskaffa såväl medelstora som större diesellok. Beställning av dessa lok skulle utläggas för successiv leverans under några år framåt. De första dieselloken i den avsedda serien kommer att levereras under innevarande budgetår. För ytterligare beställning av diesellok erfordras under budgetåret 1959/60 4 500 000 kr. och för fortsatt beställning av lokomotorer av kraftigare typ 8 700 000 kr.

Motorvagnar och rälsbussar

Den av styrelsen enligt 1952 års bemyndigande utlagda femårsbeställningen av rälsbussfordon kommer att slutligt effektueras under innevarande budgetår. Därefter föreligger endast ett mindre behov av ytterligare rälsbussar. För att möjliggöra ett rationellt utnyttjande av rälsbussarna har det visat sig behövligt att anskaffa ytterligare ett antal rälsbussläpvagnar. Styrelsen har därför planerat att under innevarande budgetår beställa 30 släpvagnar, avsedda att levereras under budgetåret 1959/60. Till dellikvider för rälsbussar och rälsbussläpvagnar erfordras för nästa budgetår 8 200 000 kr.

Styrelsen planerar vidare anskaffning av en för svenska förhållanden lämplig typ av moderna motorvagnståg. Dylika tågsätt bör, om den tekniska och ekonomiska projekteringen hinner slutföras, beställas redan under innevarande budgetår. Styrelsen räknar med att av redan beviljade medel kunna disponera 1 800 000 kr. för ändamålet under innevarande budgetår. För nästa budgetår har 4 800 000 kr. beräknats för detta ändamål.

De tidigare beställda tre tågsätten för Stockholms förortstrafik beräknas bli levererade under innevarande budgetår. Slutlikviderna för dessa tre tågsätt faller på nästa budgetår och uppgår till 3 300 000 kr. Om proven med dessa förortstågsätt utfaller tillfredsställande, planerar styrelsen att lägga ut en större beställning av dylika tågsätt. Som förskottslikvider för denna beställning har för budgetåret 1959/60 upptagits 1 200 000 kr. Totalt beräknar styrelsen sålunda medelsförbrukningen till 17 500 000 kr. för nästa budgetår.

Person-, post- och resgodsvagnar

Som tidigare i olika sammanhang framhållits är det med hänsyn till sittvagnsparkens nuvarande sammansättning, beskaffenhet och åldersfördelning synnerligen önskvärt, inte minst till kraven på ökad trafiksäkerhet och ökad bekvämlighet, att ny sittvagnsmateriel anskaffas. Den materiel, som senast

beställts och som planeras för närmast kommande år, är avsedd att användas uteslutande i snälltågen. Jämsides med nyanskaffning av dessa sittvagnar erfordras även anskaffning av ett antal resgodsvagnar av stål. Även sjukvagnsparken, som f. n. helt består av äldre trävagnar, behöver åtminstone delvis förnyas. Medel för beställning av fyra sjukvagnar av stål har därför medtagits i årets äskanden.

Generalpoststyrelsen har anmält behov av ett antal nya postvagnar av stål som ersättning för äldre trävagnar. Då det efter prov med några nyligen ombyggda vagnar torde bli aktuellt att under budgetåret 1959/60 anskaffa ett antal postvagnar av lämplig typ, har medel reserverats för detta ändamål.

Slutligen har i styrelsens förslag medräknats medel för anskaffning av moderna restaurangvagnar som ersättning för de restaurangvagnar av trä, som ännu går i snälltågen. Det sammanlagda medelsbehovet för utläggning av beställning av angivna sitt-, resgods-, sjuk-, post- och restaurangvagnar uppgår till 8 600 000 kr. Medelsförbrukningen i övrigt för nästa budgetår, 14 800 000 kr., avser likvider för redan utlagda eller för innevarande budgetår planerade beställningar.

Godsvagnar

Antalet av trafikant lastade godsvagnar var år 1957 lägre än år 1956 och har under år 1958 ytterligare gått ned. Nedgången får till väsentlig del ses som en följd av den konjunkturavmattning, som sedan början av år 1957 rått inom näringslivet. På något längre sikt kan dock väntas att denna avmattning kommer att förbytas i en konjunkturförbättring med en fortsatt trafikökning som följd. Denna mera långsiktiga tendens till trafikökning gäller särskilt i fråga om den tunga järnindustrien och gruvdriften.

För att realisera planen på en modernisering av godsvagnsparken erfordras alltjämt en kraftig utgallring av äldre godsvagnar. Bl. a. bör omkring 5 000 öppna vagnar av äldre typ till största delen utmönstras ur trafikvagnsparken och ersättas av moderna vagnar.

Konkurrensen om transportobjekten har blivit allt hårdare. För att järnvägen skall kunna konkurrera i lämplig omfattning och dessutom tillgodose transportbehovet gäller det att i så snabb takt som möjligt söka förbättra standarden hos vagnparken liksom att följsamt anpassa transportapparaten i sin helhet till behovsutvecklingen.

Trafikutvecklingen kräver också en fortgående specialisering av godsvagnar för olika transportändamål. Tillgång på specialvagnar ökar järnvägens förutsättningar och möjligheter att behålla och värva för järnvägen lämplig trafik. Styrelsen planerar därför att fortsätta anskaffningen av dylika vagnar.

I äskandena för nästa budgetår har upptagits medel för anskaffning av tvåaxliga slutna och öppna vagnar av standardtyp samt treaxliga öppna vagnar. Av specialvagnar bör under närmaste tiden anskaffas dels bottentömningsvagnar och cementtransportvagnar, dels ett mindre antal köldvagnar för transport av djupfrysta varor, dels slutligen några öppna vagnar för

tungt och skrymmande gods. Det sammanlagda behovet av medel för förskotts- och dellikvider för dessa godsvagnar uppgår till 25 400 000 kr. för nästa budgetår. Medelsförbrukningen i övrigt, 31 900 000 kr., avser likvider för redan utlagda eller för innevarande budgetår planerade beställningar.

Ombyggnad av rullande materiel

För fortsatta moderniseringsarbeten på den rullande materielen beräknas medelsförbrukningen under nästa budgetår till 10 000 000 kr.

Dessa moderniseringsarbeten avser bl. a. utbyte av glidlager mot rullager på godsvagnar, förbättrat bromssystem på vissa godsvagnar och modernisering av äldre lokomotorer för att uppnå bättre effekt. Ett antal äldre personvagnar med träkorg avses vidare böra förses med stålkorg och bekväm inredning. I befintliga äldre sittvagnar av stål är det också angeläget att efter hand ersätta nuvarande soffor med bättre sittmöbler.

Sjöfartsmateriel

För slutlikvidering av tågfärjan Trelleborg, som levererades i april månad 1958, finns erforderliga medel tillgängliga.

4: 7 Biltrafik

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58[1]	5 399 000	8 401 000	5 116 000
1958/59	8 684 000	2 500 000	6 500 000*
1959/60 styrelsen	4 684 000	6 950 000	11 600 000*
dep.ch.	4 684 000	3 400 000	8 000 000*

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning under budgetåren 1957/58—1959/60 med fördelning efter objektgrupper.

	Faktisk medelsförbrukning 1957/58	Beräknad medelsförbrukning 1958/59	1959/60
	tusental kronor		
Garage och verkstäder	936	4 200	6 600
Bilmateriel	4 170	2 300	5 000
Förvärv av billinjer	10	—	—
Summa	5 116	6 500	11 600

* Preliminärt belopp.

[1] För 1957/58 redovisas summan av beloppen å de tidigare anslagen till Biltrafik: Garage- och verkstadsbyggnader, Anskaffning av bilmateriel och Förvärv av billinjer.

Rörande de under anslaget upptagna objektgrupperna har styrelsen lämnat följande redogörelse.

Garage och verkstäder

Av den för budgetåret 1959/60 upptagna medelsförbrukningen avser 5 800 000 kr. kostnader för arbeten, som skall påbörjas innevarande budgetår. Större delen av detta belopp beräknas falla på den tidigare anmälda nybyggnaden av garage och verkstad i Solna, som av olika skäl ännu icke påbörjats.

För nytillkommande objekt beräknas en medelsförbrukning av 800 000 kr. Bland dessa nya arbeten må nämnas busstation i Örebro samt garage- och verkstadsbyggnad i Linköping.

Bilmateriel

Statens järnvägars busspark omfattar i runt tal 1 500 vagnar, och i genomsnitt borde omkring 100 gamla vagnar årligen utbytas mot nya. Ersättningsanskaffningen har dock på grund av vagnparkens ålderssammansättning under flera år varit väsentligt mindre. De senaste årens trafiknedgång har möjliggjort en minskning av vagnparken, men en i viss mån ökad förnyelseanskaffning blir nu erforderlig för att åstadkomma en i driftekonomiskt hänseende mera modern vagnpark och lägre underhållskostnader. En viss utökning av vagnparken är vidare nödvändig på billinjer, som skall överta persontrafik från järnvägslinjer, som läggs ned. För budgetåret 1959/60 avser styrelsen att anskaffa 70 vägbussar.

4: 8 **Försvarsberedskap vid statens järnvägar**

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	434 000	3 000 000	3 195 000
1958/59	239 000	2 600 000	2 800 000*
1959/60 styrelsen	39 000	3 900 000	3 900 000*
dep.ch.	39 000	3 500 000	3 500 000*

I särskild skrivelse den 3 november 1958 har järnvägsstyrelsen redovisat de planerade investeringarna för försvarsberedskapsändamål. Med hänsyn till skrivelsens art torde någon redogörelse för innehållet icke böra lämnas till statsrådsprotokollet. Skrivelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

* Preliminärt belopp.

Styrelsen hemställer, att för avskrivning dels av investeringarna för försvarsberedskap dels av merkostnader om sammanlagt 1 000 000 kr. för vissa tidigare utförda investeringar för samma ändamål måtte anvisas ett anslag å driftbudgeten av 4 900 000 kr.

4: 9 Inventarier m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	682 000	9 000 000	9 102 000
1958/59	580 000	9 400 000	9 900 000*
1959/60 styrelsen	80 000	9 150 000	9 200 000*
dep.ch.	80 000	9 200 000	9 200 000*

Anslaget belastas med kostnaderna för anskaffning av sådan för drifttjänstens olika grenar erforderlig materiel, som enligt gällande bokföringsprinciper skall avskrivas under en längre följd av år.

Den av ekonomiska och drifttekniska skäl betingade fortlöpande upprustningen av statens järnvägars stora inventariestock, särskilt vad gäller verkstadsmaskiner, snöröjningsmaskiner, revisionsvagnar för eldriften och spårundersökningsvagnar samt transportfordon för ban- och trafiktjänsten, ställer betydande krav på medelstillgång för anskaffning av inventarier.

4: 10 Ytterligare rörelsemedel för statens järnvägar

Järnvägsstyrelsen förfogar över rörelsemedel dels i form av ett förlag om i runt tal 45,7 milj. kr., dels i form av rörlig kredit hos riksgäldskontoret intill ett maximibelopp av 150 milj. kr. Den rörliga krediten har vid flera tillfällen måst helt utnyttjas och har sedan maj månad 1957 för relativt långa tidsperioder tagits i anspråk intill belopp överstigande 100 milj. kr. Då ett långvarigt kapitalbehov enligt styrelsens mening bör finansieras med investeringsmedel i stället för med medel som tillhandahålles i form av rörlig kredit, synes denna böra nedbringas genom att ett investeringsanslag motsvarande bottenbehovet anvisas. I särskild skrivelse den 5 november 1957 har järnvägsstyrelsen därför hemställt, att till ökat förlag för statens järnvägar måtte anvisas ett investeringsanslag av 54,3 milj. kr., varigenom förlagsmedlen skulle komma att uppgå till 100 milj. kr. Den rörliga krediten föreslås vid bifall till styrelsens framställning kunna minskas från 150 till 100 milj. kr.

* Preliminärt bolopp.

4: 11 Statens järnvägars dispositionsanslag

Budgetår		Ingående behållning	Anslag	Återföring av tillfällig anvisning	Förstärkning av andra anslag	Egentlig medelsförbrukning
			tusental kronor			
1957/58	.....	478	20 000	5 468[1]	16 487[2]	8 860
1958/59	styrelsen	599	3 500	16 487[2]	7 729[3]	9 000*
1959/60	»	3 857	20 000	7 729[3]		9 000*
1958/59	dep.ch.				15 029[4]	5 500*
1959/60	»	57	10 000	15 029[4]		6 100*

En förutbedömning av behovet av medel å ifrågavarande anslag är enligt styrelsen mycket vansklig på grund av anslagets speciella karaktär. För nästa budgetår uppskattar styrelsen medelsåtgången till 9 000 000 kr. Med hänsyn till ovissheten om medelsförbrukningen och betydelsen av att på anslaget finns en medelsreserv för finansiering av oförutsedda arbeten och förstärkning av andra anslag äskar järnvägsstyrelsen för budgetåret 1959/60 ett nytt anslag av 20 000 000 kr.

Styrelsen har lämnat en specificerad redogörelse för dispositionsanslagets användning under budgetåret 1957/58. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

Yttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har i ett utlåtande över generalpoststyrelsens, telestyrelsens, järnvägsstyrelsens, vattenfallsstyrelsens och luftfartsstyrelsens framställningar om investeringsanslag samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning angående investeringsanslag under verkets förrådsfond anfört följande.

Vid sidan av byggnads- och anläggningsarbetena har de i förevarande framställningar avhandlade investeringarna ur arbetsmarknadssynpunkt betydelse främst för verkstadsindustrin, därav i första hand den elektrotekniska.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i sin hösten 1958 utarbetade översikt av arbetsmarknadsutsikterna för vintersäsongen 1958—1959 funnit risker för

* Preliminärt belopp.

[1] Detta belopp, som under budgetåret 1956/57 utnyttjats för tillfällig förstärkning av andra anslag, har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1957.

[2] Beloppet avser tillfälliga förstärkningar av anslagen till Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar (1 698 000 kr.), Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden (4 227 000 kr.), Broar m. m. (1 808 000 kr.), Husbyggnader (2 196 000 kr.), Lokstations- och driftverkstadsanläggningar (510 000 kr.), Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad m. fl. (1 314 000 kr.), Signalsäkerhetsanläggningar (2 738 000 kr.) och Ny tågfärja (1 996 000 kr.). Beloppet har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1958.

[3] Beloppet avser tillfälliga förstärkningar av anslaget till Bana och byggnader (5 423 000 kr.), Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer (1 014 000 kr.) och Elektriska anläggningar (1 292 000 kr.).

[4] Beloppet avser tillfällig förstärkning av anslaget till Bana och byggnader med 12 723 000 kr. och i övrigt förstärkningar enligt not 3.

mera allvarliga sysselsättningsstörningar föreligga inom bl. a. delar av verkstadsindustrin. De av länsarbetsnämnderna verkställda enkäterna med industriföretagen tyder vidare på en avmattning i industrins investeringar i maskiner och apparater m. m. under 1959. Mot bakgrunden härav och för att uppehålla sysselsättningen inom verkstadsindustrin synes från arbetsmarknadssynpunkt en utökning av de medelsramar, som begränsar investeringarna för innevarande budgetår, böra ske i större utsträckning än hittills. För att sådana åtgärder skall få önskad effekt för sysselsättningen måste dock i allmänhet förberedelser träffas i god tid.

Angående utvecklingen inom verkstadsindustrin på längre sikt än för det närmaste halvåret synes det icke möjligt att nu göra några tillförlitliga förutsägelser.

Vad beträffar byggnads- och anläggningsverksamheten har denna hittills kunnat upprätthållas på en hög nivå. Såsom arbetsmarknadsstyrelsen bl. a. i annat sammanhang framhållit, är det med hänsyn till den arbetslöshet, som på skilda områden förutses under vinterperioden 1958—1959 och de svårbedömbara utsikterna därefter av stort värde att för beredskap mot arbetslöshet ha tillgång till lämpliga arbetsobjekt.

I anslutning härtill framhåller arbetsmarknadsstyrelsen att, därest den i järnvägsstyrelsens petita aktualiserade omläggningen av järnvägslinjerna i Filipstadsområdet befinnes angelägen, arbetsmarknadsstyrelsen kommer att överväga frågan om att utföra lämpliga delar av arbetet som beredskapsarbete för sysselsättning av arbetslösa. Om erforderliga beslut fattas av statsmakterna, bör förberedelser för utförandet av dessa delar göras så snart som möjligt. — Bland de här aktuella verkens anläggningsarbeten pågår också en del som beredskapsarbeten, nämligen för statens järnvägar. Det synes arbetsmarknadsstyrelsen angeläget att ordinarie anslag finns tillgängliga, därest en allmän ökning av investeringar av detta slag skulle visa sig önskvärd under nästa budgetår.

Med hänsyn till det anförda anser sig arbetsmarknadsstyrelsen i stort sett böra tillstyrka de i framställningarna gjorda anslagsäskandena.

Riksräkenskapsverket har tillstyrkt järnvägsstyrelsens framställning om ökade rörelsemedel för statens järnvägar.

Departementschefen

Såsom inledningsvis berörts i investeringsplanen för kommunikationsverken har investeringsramen för statens järnvägar för innevarande budgetår av Kungl. Maj:t ökats med 9,6 milj. kr. i förhållande till det i föregående års statsverksproposition A förordade beloppet om 310 milj. kr. Investeringsramen för innevarande budgetår bör nu upptagas med det av Kungl. Maj:t fastställda beloppet om 319,6 milj. kr. De ökade investeringarna, som avser arbeten och anskaffningar i sysselsättningsstödjande syfte, kommer huvudsakligen att belasta anslagen till Bana och byggnader samt Rullande materiel och sjöfartsmateriel. Med hänsyn till medelstillgången på det först-

nämnda anslaget kommer vid den av mig förordade medelsförbrukningen ett anslagsöverskridande om ca 12,7 milj. kr. att uppstå. Detta förutsättes få täckas genom en tillfällig anslagsförstärkning med anlitande av på dispositionsanslaget tillgängliga medel. För fullföljande i övrigt av de planerade investeringarna kräves tillfälliga anslagsförstärkningar via dispositionsanslaget om ca 2,3 milj. kr. Sammanlagt uppgår anslagsförstärkningarna sålunda till ca 15,0 milj. kr. Vid den av mig förordade direkta medelsförbrukningen på dispositionsanslaget kommer härvid de på detta anslag tillgängliga medlen praktiskt taget i sin helhet att tagas i anspråk under innevarande budgetår. Då det faktiska investeringsutfallet på de olika anslagen erfarenhetsmässigt visat sig avvika från det beräknade, kan behov av ytterligare rörlighet mellan sakanslagen komma att visa sig erforderlig, därest en investeringsomslutning av 319,6 milj. kr. skall kunna uppnås. I sådant fall torde en medelsomföring få ske från den vid ingången av budgetåret 1958/59 å anslaget till Biltrafik förefintliga behållningen — vilken icke torde komma att fullt utnyttjas under detta budgetår — till motsvarande behållning på anslaget till Bana och byggnader. Härigenom minskar nämligen belastningen på dispositionsanslaget och ger därmed utrymme för ytterligare förskjutningar i investeringsutfallet. En dylik omföring synes böra få vidtagas, om behov därav uppstår.

För nästa budgetår föreslår järnvägsstyrelsen en medelsförbrukningsram av 360,6 milj. kr. och en total anslagssumma av 368,9 milj. kr. Som i investeringsplanen för kommunikationsverken närmare motiverats, har jag ansett mig böra tillstyrka en ram av 335 milj. kr. Ramen för nästa budgetår skulle därvid bli 15,4 milj. kr. högre än den nu förordade för innevarande budgetår och 25 milj. kr. högre än vad som beräknades i förra årets statsverksproposition. Avvägningen mellan de olika anslagen inom den av mig förordade ramen har gjorts efter samråd under hand med järnvägsstyrelsen. I följande sammanställning visas, hur fördelningen utfallit på de olika anslagsgrupperna.

	1957/58	1958/59		1959/60	
	Utfall	Styrelsen	Dep.ch.	Styrelsen	Dep.ch.
Bana och byggnader	82,6	91,1	98,4	110,5	105,0
Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer	3,8	2,2	2,2	2,2	2,2
Elektriska anläggningar	43,6	46,0	46,0	56,0	52,0
Rullande materiel och sjöfartsmateriel	143,7	142,5	148,3	158,2	149,0
Biltrafik	5,1	6,5	6,5	11,6	8,0
Övriga anslag.....	21,2	21,7	18,2	22,1	18,8
Summa milj. kr.	300,0	310,0	319,6	360,6	335,0

Förslaget innebär sålunda, att ökningar om 6,6 resp. 6,0 milj. kr. lagts på anslagen till Bana och byggnader samt Elektriska anläggningar. Vad dessa anslag angår, har fr. o. m. budgetåret 1957/58 en successivt vidgad

investeringsomslutning måst genomföras för att i ökad omfattning möjliggöra arbeten och anskaffningar av grundläggande betydelse för järnvägsdriftens rationalisering. Den förordade medelsförbrukningen på dessa anslag innebär, att investeringarna närmar sig en omfattning, som i stort sett torde svara mot företagets nuvarande tekniska och andra resurser. — Vid bedömningen av medelsförbrukningen å anslaget till Bana och byggnader har jag utgått från att planeringen av det av styrelsen under anslaget aktualiserade projektet angående omläggning av järnvägslinjerna i Filipstadsområdet bedrives i sådan takt, att projektet kan igångsättas under nästa vinter, därest arbetsmarknadsstyrelsen då skulle anse påbörjandet av detta angeläget ur sysselsättningssynpunkt. — Min beräkning av medelsförbrukningen å anslaget till Elektriska anläggningar innebär, att jag nu tillstyrker järnvägsstyrelsens förslag om påbörjande av elektrifieringen av järnvägslinjen Borås—Alvesta. Den reducering av medelsförbrukningen, som skett i förhållande till järnvägsstyrelsens i petita framlagda förslag, förutsätter jag dock huvudsakligen få gå ut över nämnda projekt med viss senareläggning av arbetena som följd. Vid den förordade medelsförbrukningen har jag bl. a. räknat med investeringar i vägskyddsanläggningar om 8 milj. kr. eller 2 milj. kr. mera än för innevarande budgetår. Behovet av ökade investeringar i vägskyddsanläggningar får ses mot bakgrunden av bilismens expansion. Jag får i detta sammanhang meddela, att jag har för avsikt att föreslå utfärdandet av nya bestämmelser angående kryssmärken och säkerhetsanordningar vid plankorsningar mellan järnväg och väg i syfte att avsevärt höja säkerheten vid plankorsningar genom att öka antalet sådana anordningar och förbättra dem i tekniskt hänseende. De av de nya bestämmelserna föranledda åtgärderna avses skola genomföras under en tio-årsperiod och kostnaderna för dessa åtgärder beräknas med nuvarande trafiksituation komma att uppgå till omkring 26 milj. kr. För att statens järnvägar liksom hittills skall erhålla bidrag med 90 % av bilskattemedel för sådana vägskyddsanläggningar, som ur vägtrafiksynpunkt bedömes erforderliga, måste även 1 § kungörelsen den 5 december 1941 (nr 919) angående statsbidrag till bestridande av kostnader för vissa säkerhetsanordningar vid järnvägskorsningar ändras. I denna paragraf bör hänvisas till den nya kungörelsen angående kryssmärken och säkerhetsanordningar vid plankorsningar mellan järnväg och väg i stället för till den äldre kungörelsen i ämnet.

Medelsförbrukningen på anslaget till Rullande materiel blir av ungefär samma storleksordning som för innevarande budgetår. Om hänsyn tages till att någon medelsförbrukning icke längre erfordras för sjöfartsmateriel, ökar medelsförbrukningen med ca 5 milj. kr. Upprustningen av den rullande materielen kan därmed fortgå i stort sett i planerad omfattning.

På anslaget till Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer upptages medelsförbrukningen i enlighet med äskandet. Jag tillstyrker sålunda, att de under anslaget anmälda nya objekten, nämligen ombyggnad till normalspår av linjen Hästholmen—Ödeshög och anläggande av treskensspår

på sträckan Kimstad—Skärblacka/Ljusfors, får utföras. Jag har heller icke något att erinra mot att arbetena med det förstnämnda projektet igångsättes redan under innevarande budgetår.

Investeringarna under anslaget till Biltrafik kommer enligt det förordade förslaget att öka med 1,5 milj. kr. gentemot innevarande budgetår. Ökningen är främst motiverad av att den tidigare beslutade nybyggnaden för garage och verkstad i Solna igångsättes under innevarande budgetår och därmed delvis kommer att kostnadsmässigt belasta nästa budgetårs ram.

Beträffande gruppen Övriga anslag förordas i förhållande till innevarande budgetår en minskning av medelsförbrukningen på inventarieanslaget med 0,7 milj. kr. och ökningar å försvarsberedskapsanslaget och dispositionsanslaget med resp. 0,7 och 0,6 milj. kr. Totalt förordas sålunda en ökning med 0,6 milj. kr. på denna anslagsgrupp.

Vid sidan om ramregleringen har järnvägsstyrelsen hemställt om anslag till ytterligare rörelsemedel för statens järnvägar och till förvärv av Stockholm—Roslagens järnvägar.

Jag finner det i princip vara riktigt, att statens järnvägars långvariga kapitalbehov i första hand finansieras genom investeringsmedel i stället för genom rörlig kredit men anser mig icke böra tillstyrka järnvägsstyrelsens äskande i denna del i avbidan på ytterligare utredning rörande verkets behov av långvariga krediter. Frågan om förvärv av Stockholm—Roslagens järnvägar kommer jag att ta upp till prövning sedan pågående remissbehandling avslutats.

De anslag, som blir erforderliga under budgetåret 1959/60, har under hänsynstagande dels till de förutsatta behållningarna vid ingången av budgetåret och dels till de förutsatta förstärkningarna av vissa anslag beräknats på grundval av de i föregående sammanställning upptagna medelsförbrukningsuppgifterna och uppgår sammanlagt till 349,5 milj. kr. För att ge järnvägsstyrelsen ökad frihet vid val mellan olika investeringsobjekt har därvid räknats med en förstärkning av dispositionsanslaget med 10 milj. kr.

För breddning av blekingejärnvägarna beräknas kostnaderna för de utförda eller t. o. m. innevarande budgetår planerade arbetena komma att överstiga de för ändamålet anvisade beloppen med ca 1 000 000 kr. Detta belopp avses tillfälligt överföras från dispositionsanslaget. Medel har upptagits för nästa budgetår för definitiv täckning härav. För försvarsberedskap har upptagits anslag med 3 500 000 kr. I enlighet med av riksdagen godkända grunder bör nämnda investeringar i breddning av blekingejärnvägarna och försvarsberedskap omedelbart avskrivas. Härjämte bör ett belopp av 1 000 000 kr. avseende merkostnader för vissa tidigare utförda försvarsberedskapsarbeten på enahanda grunder avskrivas. Chefen för finansdepartementet har tidigare denna dag tillstyrkt härför erforderliga anslag å driftbudgeten.

Slutligen vill jag anmäla en med investeringsreserven för statens järnvägar sammanhängande fråga.

Vid av arbetsmarknadsstyrelsen under år 1958 företagen inventering av

lämpliga arbeten, som för statens järnvägars del syntes böra intagas i en investeringsreserv för budgetåret 1958/59, har järnvägsstyrelsen upptagit tvenne arbeten, avseende ombyggnad till normalspår av bandelarna Forshem—Gårdsjö och Åtvidaberg—Västervik. I skrivelser den 25 augusti 1956 och den 22 november 1958 har länsstyrelsen i Skaraborgs län hemställt om breddning av bl. a. bandelen Forshem—Gårdsjö. De nämnda ombyggnadsarbetena har icke tidigare anmälts för riksdagen. Dessa arbeten synes enligt min mening böra finnas att tillgå i statens järnvägars investeringsreserv och alltså få påbörjas, om så bedömes lämpligt ur sysselsättningssynpunkt. Kostnaderna för arbetenas utförande förutsättes därvid få bestridas av anslag avsedda för sysselsättning av arbetslösa, dock att kostnaderna för breddning av statens järnvägar icke tillhöriga spåranläggningar i huvudsak torde böra bestridas av respektive intressenter. Slutligen förutsättes, att erforderlig mark för breddningarna av nämnda smalspår ställes till förfogande utan kostnad för statsverket av vederbörande landsting samt eventuellt även av kommunerna.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1959/60 under statens järnvägars fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a)	*Bana och byggnader*	117 800 000 kr.
b)	*Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer*	3 300 000 »
c)	*Elektriska anläggningar*	53 300 000 »
d)	*Rullande materiel och sjöfartsmateriel*	149 000 000 »
e)	*Biltrafik*	3 400 000 »
f)	*Försvarsberedskap vid statens järnvägar*	3 500 000 »
g)	*Inventarier m. m.*	9 200 000 »
h)	*Statens järnvägars dispositionsanslag* ..	10 000 000 »

5. Statens vattenfallsverk

Av balansräkningen per den 30 juni 1958 för statens vattenfallsverks fond framgår, att verkets tillgångar uppgår till sammanlagt 3 744,3 milj. kr., varav 3 391,9 milj. kr. belöper på naturtillgångar och anläggningar, 171,9 milj. kr. på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade överskottsmedel uppgår till 2 963,2 milj. kr. Under budgetåret 1957/58 har behållningen ökat med 285,2 milj. kr.

Överskottet i procent av det i medeltal disponerade kapitalet var 5,9 under budgetåret 1957/58 mot 3,5 under budgetåret 1956/57.

Vattenfallsstyrelsen

I skrivelse den 30 augusti 1958 har vattenfallsstyrelsen hemställt om anslag till kraftstationer och regleringar för budgetåret 1959/60. Styrelsen har därjämte för nästa budgetår i särskilda skrivelser den 15 september 1958 och den 30 augusti 1958 hemställt om anslag till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk resp. om anslag av finansiell och speciell natur.

5: 1 Kraftförsörjningen

Under budgetåret 1957/58 uppgick nederbörden i landet till i genomsnitt 115 % av normalvärdet. Fördelningen av nederbörden var gynnsam ur kraftproduktionssynpunkt. Sålunda fick Norrland 119 % av normal nederbörd, Svealand 125 % och Götaland 103 %. Tillrinningen vid de statliga vattenkraftstationerna uppgick till 108 % av normalvärdet med motsvarande ökning av produktionen. Den rikliga nederbörden återspeglades även i genomsnittligt hög nivå ifråga om magasineringen i regleringssjöarna.

Av styrelsen lämnade uppgifter angående det statliga kraftsystemets produktion och belastning under de senaste budgetåren utvisar, att primabelastningen ökade under budgetåret 1957/58 med 382 MkWh till 12 703 MkWh. Produktionen av egen ångkraft sjönk från 746 MkWh 1956/57 till 99 MkWh 1957/58 medan tillfälligt inköpt kraft minskade från 1 340 MkWh 1956/57 till 693 MkWh 1957/58. De nu redovisade siffrorna för budget-

året 1956/57 avviker något från vad som angivits i 1958 års statsverksproposition. Anledningen härtill är att ersättningsleveranser, grundade på minoritetsinnehav i av staten utbyggda vattenfall, och leveranser från andra fasta produktionsandelar, tillhörande samkörande kraftföretag, icke längre medräknas i verkets produktionssiffror.

Ökningen av primabelastningen under budgetåret 1957/58 var avsevärt mindre än under de närmast föregående budgetåren. Detta kan delvis ha berott på konjunkturavmattningen men huvudorsaken var den stora skillnaden ifråga om vattenförhållandena mellan budgetåren 1956/57 och 1957/58. Vattenfallsstyrelsen har nämligen stora leveranser till kunder med egen vattenkraft, och dessas inköp minskar vid god vattentillgång. Av sekundaleveranserna utgjorde 275 MkWh export till Danmark.

Genom tillskott av nya vattenkraftanläggningar under budgetåret 1957/58 ökade produktionsförmågan under ett normalår med 650 MkWh. Utbyggnadsgraden stod dock kvar vid 97 %. Erforderlig tillskottskraft kunde väsentligen erhållas genom inköp av vattenkraftöverskott från samkörande företag, och endast en obetydlig värmekraftproduktion behövdes.

Belastningsökningen under år 1957 inom de viktigaste konsumentgrupperna uppgick till 349 MkWh. Denna ökning var avsevärt mindre än medelökningen för perioden 1952—1957, som uppgick till 732 MkWh per år. Styrelsens industrileveranser har totalt sett stigit ungefär enligt tidigare prognoser. Inom grupperna verkstadsindustri, jord- och stenindustri samt cellulosaindustri har man kunnat konstatera en viss avmattning, vilken emellertid kompenseras av större ökningar inom särskilt grupperna gruvindustri och kemisk-teknisk industri. Kraftförsäljningen inom gruppen samfärdsel uppvisar en minskning jämfört med föregående år, och leveranserna till återdistributörer har ökat med endast 1,6 % under år 1957, vilket är väsentligt lägre än tidigare år.

De direkta leveranserna till detaljförbrukare har under år 1957 ökat med 9,5 % vilket är något lägre än under de senaste åren.

I föregående års statsverksproposition redogjordes för en av centrala driftledningen (CDL) under år 1957 utarbetad prognos för belastningsutvecklingen i landet. Enligt denna prognos förutsågs en årlig ökning om 2 000 MkWh per år t. o. m. år 1961 och 2 400 MkWh per år för tiden därefter t. o. m. år 1965. Utvecklingen mellan åren 1956 och 1957 innebär en ökning med 1 680 MkWh eller något lägre än enligt prognosen. Då en tendens till avmattning i konjunkturen kunde konstateras från och med andra halvåret 1957, företog CDL våren 1958 en omprövning av 1957 års prognos. Härvid konstaterades, att man fortfarande bör utgå från 1957 års siffror. En viss förskjutning mellan industrigrupperna beräknas emellertid. Sålunda väntas en icke obetydlig nedskärning av elkonsumtionen inom gruppen metall- och verkstadsindustri. Även inom cementindustrin förutses minskat elbehov. Dessa nedskärningar kompenseras emellertid av ökade elbehov inom gruvindustrin och då främst för de statliga lappländska malmfälten. Även inom kemiska industrin har anmälts ett ökat elbehov. För samfärd-

seln och detaljförbrukningen föreligger hittills icke anledning att ändra de tidigare prognossiffrorna.

De kompletterande undersökningarna angående 1957 års CDL-prognos för kraftbehovens framtida utveckling har således icke givit anledning att frångå den därpå baserade bedömningen. För hela landet bör man fortfarande räkna med att elbelastningen t. o. m. år 1961 resp. därifrån t. o. m. år 1965 kommer att öka med 2 000 resp. 2 400 MkWh per år.

I föregående års statsverkproposition redogjordes för en särskild undersökning om elbehovens utveckling inom vattenfallsstyrelsens distributionsområden t. o. m. år 1961. Man räknade därvid med en konsumtionsökning av 1 000 MkWh per år motsvarande 50 % av ökningen i hela landet. För styrelsens direkta industriabonnenter finns inte någon anledning att ändra totalsiffran. I likhet med den översedda prognosen för hela landet beräknas även här vissa förskjutningar mellan grupperna, närmast från metall- och verkstadsindustri samt jord- och stenindustri till gruvindustri, massa- och pappersindustri och kemisk-teknisk industri. För samfärdsel, återdistributörer och direkt detaljdistribution räknas med samma ökningssiffror som tidigare.

Till följd av förenämnda omläggning av redovisningen av vattenfallsverkets produktion kan den årliga ökningen av styrelsens kraftavsättning t. o. m. år 1961 nu antas bli 950 MkWh. För tiden efter år 1961 räknar man med samma andel av landets totala årliga belastningsökning som under perioden före 1961, vilket i absolut tal skulle bli 1 150 MkWh per år t. o. m. år 1965.

5: 2 Pågående och beslutade kraftstationsutbyggnader

Under budgetåret 1957/58 färdigställdes kraftstationerna Umluspen och Grundfors i Umeälven, vardera med två aggregat. Innevarande budgetår beräknas Stornorrfors i samma älv med tre aggregat bli driftklart. Enligt planerna skall Järkvissle i Indalsälven, ett fjärde aggregat i Bergeforsen i samma älv och Långbjörn i Ångermanälven färdigställas under budgetåret 1959/60. Stensele i Umeälven blir det enda tillskottet under budgetåret 1960/61. Under påföljande budgetår kommer enligt planerna Stalon i Ångermanälven, Vargfors i Skellefteälven, Porsi i Luleälven samt Tuggen i Umeälven att bli driftklara. Slutligen beräknas Laxede[1] och Messaure i Luleälven, vardera med två aggregat, samt Gardikfors och Rusfors i Umeälven bli färdiga under budgetåret 1962/63.

Även utbyggnaden av värmekraftresurserna pågår planenligt. Den nya ångpannan i Västerås ångkraftverk beräknas bli färdig under innevarande budgetår. Gasturbinen i Västervik väntas bli klar för provdrift under första halvåret 1959 och för kommersiell drift under hösten samma år. Hösten 1959 beräknas även första aggregatet i den nya ångkraftstationen Stenungsund bli driftklart och andra maskinen skall färdigställas till sommaren 1960.

[1] Tidigare benämnd Drakaudden; namnändringen har skett med hänsyn till önskemål i orten.

5: 3 Planerade utbyggnader

Vattenfallsstyrelsen anser sig även i år nödsakad att begränsa målsättningen till torrårssäkerhet vid tidigast möjliga tidpunkt. Om de beslutade vattenkraftstationerna kommer i drift enligt planerna, torde betydelsen av ett tredje aggregat i Stenungsunds ångkraftstation för torrårssäkerheten under åren 1962 och 1963 bli ringa. Styrelsen har med hänsyn härtill och till att belastningsökningen därefter av ekonomiska skäl bör företrädesvis täckas med vattenkraft beslutat vänta med anskaffningen av det tredje aggregatet.

Den hittills förekommande konjunkturavmattningen bör icke ändra 1957 års bedömning av den fortsatta belastningsutvecklingen. Men även om denna hållpunkt inte förelåg, skulle det knappast vara motiverat att inleda en långsiktig anpassning av produktionssystemet efter behovet så snart efter de första tecknen på att en ändring av utvecklingstendensen är möjlig. Vad kraftutbyggnaderna beträffar torde dessutom eventuell överutbyggnad intill en viss gräns förbättra verkets ekonomi och därtill komma att bestå endast under kort tid.

I åtskilliga sammanhang har diskuterats ett utnyttjande av kraftutbyggnaderna i konjunkturutjämnande syfte. Om emellertid resurserna är nätt och jämnt tillräckliga, när en konjunkturstegring börjar, kan man inte minska byggnadsverksamheten, utan denna måste i stället ökas för att icke kraftbrist skall hejda näringslivets expansion. Om någon utjämningseffekt överhuvudtaget skall kunna nås, måste kraftindustrins investeringar hållas uppe vid genomsnittsnivån eller däröver under avmattningsperioderna, vilket också bör ha en gynnsam effekt beträffande sysselsättningsmöjligheterna.

Med hänsyn till de angivna förhållandena har vattenfallsstyrelsen baserat utbyggnadsprogrammet på den bedömning av kraftbehovens omfattning under förra hälften av 1960-talet, som gjordes hösten 1957. Liksom tidigare har styrelsen då utgått ifrån att de enskilda och kommunala kraftföretagen skall kunna tillgodose alla nytillkommande kraftbehov inom sina resp. försörjningsområden. Svårigheter med kapitalanskaffningen kan emellertid påverka dessa företags möjligheter härtill. De enskilda kraftföretagens del av den långfristiga upplåningen täcker inte tillnärmelsevis behovet. Visserligen har påbörjade kraftstationsarbeten inom den enskilda och kommunala sektorn fullföljts och även nya utbyggnader igångsatts i någorlunda tillräcklig omfattning, men detta har till stor del skett på grundval av begränsade extraordinära resurser — utnyttjande av avdragsgill snabbavskrivning, kortfristiga krediter — och enligt uppgift beräknas dessa vara uttömda inom kort.

Det på grundval av angivna förutsättningar baserade programmet omfattar i fråga om konventionella anläggningar ett planenligt fullföljande av pågående och beslutade utbyggnader med undantag för det tredje aggregatet i Stenungsunds ångkraftstation och med den kompletteringen, att Messaure göres driftklar under hösten 1962 ehuru med reducerad dämning. Vidare planeras för täckande av belastningsökningen under de två åren närmast efter budgetåret 1963/64 följande vattenkraftstationer.

Namn	Vattendrag	Tidpunkt för idrifttagande	Genomsnittlig energiproduktion MkWh/år
Ajaure	Umeälven	hösten 1964	300
Gallejaure	Skellefteälven	hösten 1964	630
Letsi	Lilla Lule älv	hösten 1965	1 300[1]
Seitevare	Lilla Lule älv	hösten 1965	460

Med hänsyn till byggnadstider m. m. erfordras dock beslut under innevarande budgetår endast för Gallejaure och Letsi. Styrelsen har i programmet för den närmaste tiden medtagit ett par smärre arbeten, nämligen ombyggnad av Storå kraftstation i Arbogaåns bivattendrag Storån och utförandet av en tredje avloppstunnel vid Porjus kraftstation.

På grundval av angivna belastningsprognoser och utbyggnadsprogram beräknas torrårsbalansen för budgetåren 1960/61—1963/64 enligt följande sammanställning. Den förenämnda statistikomläggningen beträffande verkets egen kraftavsättning har beaktats. Vid jämförelse med motsvarande tidigare lämnade uppgifter bör observeras, att balanserna fram till budgetåret 1963/64 beror så gott som helt på redan beslutade åtgärder.

	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64
	Milj. kilowattimmar			
Belastning				
prima belastning	16 100	17 150	18 300	19 450
oundvikliga överskottsleveranser	500	600	800	800
Summa belastning	16 600	17 750	19 100	20 250
Krafttillgång				
från befintliga och beslutade anläggningar				
vattenkraft	13 100	14 350	16 400	17 350
värmekraft	1 800	1 950	1 650	1 700
möjligt kraftinköp från andra företag inkl. import	850	1 000	1 050	1 100
Summa tillgång	15 750	17 300	19 100	20 150
Brist	850	450	—	100
Utbyggnadsgrad, procent[2]	95	98	106	105

Beträffande de arbeten, för vilka beslut av 1959 års riksdag erfordras, meddelar styrelsen följande.

Gallejaure är en relativt billig anläggning. I Skellefte älv har redan årsregleringar genomförts och ytterligare sådana är under arbete och planering.

[1] Beloppet avser närmaste tiden efter idrifttagandet. Sedan planerade regleringar genomförts beräknas produktionsförmågan till 1 700 MkWh per år.

[2] Utbyggnadsgrad avser förhållandet mellan vattenkrafttillgången under ett normalår i kilowattimmar och belastningen i kilowattimmar per år på grund av obligatoriska leveranser.

Letsi blir den första utbyggnaden i Lilla Lule älv. En fallhöjd av 136 m omedelbart före sammanflödet med Stora Lule älv skall utnyttjas. Specifika kostnaden för detta krafttillskott är lägre än för något annat av de återstående utbyggnadsobjekten.

Den nuvarande kraftstationen i Storå utnyttjar endast 5,5 m av den totalt tillgängliga fallhöjden 18,5 m och kan icke drivas mycket länge till utan omfattande renovering. Det är motiverat att ersätta den med en så när som på dammen helt ny anläggning för hela fallhöjden, dels därför att energitillskott erhålles till låg kostnad, dels därför att därmed löses en reservfråga för gruvdriften vid Stråssa.

En tredje avloppstunnel i Porjus kraftverk föreslogs av styrelsen år 1954 men bortföll ur programmet i samband med genomförd investeringsbegränsning. Åtgärden har varit aktuell sedan tillkomsten av Harsprångets kraftstation och är motiverad dels av energitillskottet, dels av att risker för vattenskador vid snabba belastningsändringar undanröjs, vilka risker nu hindrar ett utnyttjande av hela Porjusstationen på bästa sätt. Att styrelsen icke tidigare återkommit med förslag om detta arbete beror på att ingen byggnadsorganisation funnits vid Luleälven under några år.

Påbörjandet av Gallejaure- och Letsianläggningarna samt den tredje avloppstunneln i Porjus motiveras även av att arbetena med den stora jorddammen i Messaure i viss utsträckning måste koncentreras till sommaren. De nu föreslagna projekten har nämligen en så väl tilltagen byggnadstid, att en nedsättning av arbetstakten under sommaren är möjlig, och då de dessutom ligger någorlunda i närheten av Messaure får man möjlighet att sysselsätta arbetskraften där hela året under förutsättning att arbetena kommer igång enligt nu föreliggande tidsplan.

Staten äger helt den naturkraft, som skall användas i Gallejaure kraftstation och för den ombyggda Storåanläggningen. Av fallhöjden vid Letsi disponerar staten ca 95 %.

För atomenergianläggningarna föreligger en betydande omläggning av programmet i och med beslutet att icke utföra atomvärmestationen Adam i Västerås utan i stället gå samman med Aktiebolaget Atomenergi ifråga om atomreaktorn för den kombinerade kraft- och värmestationen Ågesta i Stockholm.[1] Vad beträffar atomkraftstationen Eva åsyftas liksom tidigare ett färdigställande snarast möjligt.

5: 4 Medelsförbrukningen under budgetåren 1957/58—1959/60

Den för de ramreglerade investeringarna under *budgetåret 1957/58* föreskrivna gränsen om 360 milj. kr. underskreds med 10,7 milj. kr. Avvikelsen berodde väsentligen på förseningar och något minskad omfattning för arbetena på distributionsanläggningar. Vid sidan om ramen låg atomenergianläggningarna, för vilka emellertid inga medel förbrukades, och den nya förvaltningsbyggnaden för vattenfallsstyrelsen, för vilken åtgick 1,5 milj. kr.

För *budgetåret 1958/59* är ramgränsen inklusive atomenergianläggningar 440 milj. kr. Styrelsen räknar med att investeringarna skall hålla sig inom denna ram. Däremot beräknas anslaget till Kraftverksbyggnader m. m. bli otillräckligt, varför det kan behöva förstärkas med högst 15 milj. kr. från dispositionsanslaget eller eventuellt från annat anslag. Utanför ramen

[1] Se prop. 1958: B 49.

beräknas 8,3 milj. kr. åtgå för den nya förvaltningsbyggnaden. Styrelsen gör vidare framställning om utökning av den rörliga krediten hos riksgäldskontoret med 25 milj. kr. eller alternativt lika stort anslag till inventarier m. m. utanför de ramreglerade investeringarna. Styrelsen anser det önskvärt att detta tillskott oberoende av formen blir tillgängligt redan under innevarande budgetår.

För *budgetåret 1959/60* beräknas medelsförbrukningen till 504 milj. kr. för de ramreglerade investeringarna och 17 milj. kr. för förvaltningsbyggnaden. Det förstnämnda beloppet överstiger den för innevarande budgetår gällande ramen med 64 milj. kr. Höjningen kan väsentligen betraktas som en anpassning av utbyggnadsprogrammet till belastningsprognosen men även tidigare gjorda nedskärningar i investeringarna motiverar en utvidgad ram. Under *budgetåret 1960/61* beräknas medelsförbrukningen bli ungefär densamma som under budgetåret 1959/60.

Styrelsen har lämnat följande sammanställning av de för budgetåren 1956/57—1958/59 anvisade anslagen och de för nästa budgetår äskade.

	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60
		Milj. kr.		
Ramreglerade anslag				
Kraftstationsbyggnader m. m.	171,5	207,0	270,0	316,0
Atomenergianläggningar	—	2,0	15,0	25,0
Regleringsföretag	13,0	30,0	40,0	29,5
Distributionsanläggningar	97,0	92,0	105,0	106,5
Diverse anslag	14,5	19,0	0,2	5,3
Summa	296,0	350,0	430,2	482,3
Övriga anslag				
Inventarier m. m.	—	—	—	(25,0)[1]
Förvaltningsbyggnad i Stockholm .	2,0	10,0	10,0	5,0

5: 5 Anslagsföreskrifter m. m.

Ifråga om det från och med budgetåret 1957/58 gemensamma anslaget till Kraftverksbyggnader m. m. är ett par kompletteringar av föreskrifterna för anslagets användning önskvärda. Anslaget har hittills för varje budgetår fått användas för arbeten, som beslutats av statsmakterna före resp. budgetår. Om emellertid vid vårriksdag fattas beslut om nya anläggningar, skulle det ofta vara önskvärt att kunna igångsätta förarbeten för dessa redan före nästföljande budgetårsskifte. Möjlighet finnes nu att erhålla medel härför från dispositionsanslaget, men bättre vore om anslaget till Kraftverksbyggnader m. m. kunde användas även för dylika förarbeten, förutsatt givetvis att icke därmed investeringarna totalt överskrider gällande rambelopp. Styrelsen anser det också önskvärt att få använda ifrågavarande anslag för markköp m. m. avseende väntade framtida utbyggnader. Om så anses lämp-

[1] Alternativ till utökning av den rörliga krediten hos riksgäldskontoret. Eventuellt på tilläggsstat för budgetåret 1958/59 i stället.

ligt, kan ett totalbelopp per budgetår anvisas härför med skyldighet för styrelsen att lämna särskild redovisning för användningen av anslaget.

Den utredning om verkets förräntnings- och avskrivningsnormer m. m., som uppdragits åt vattenfallsstyrelsen i anslutning till uttalande av departementschefen i 1958 års statsverksproposition, har igångsatts. Den har emellertid icke kunnat redovisas samtidigt med anslagsskrivelserna, men styrelsen avser att återkomma därtill längre fram.

5: 6 Kraftverksbyggnader m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	4 356 000	207 000 000	
		3 000 000[1]	212 849 000
1958/59	1 507 000	270 000 000	
		15 000 000[2]	286 488 000*
1959/60 styrelsen	19 000	316 000 000	316 000 000*
dep.ch.	19 000	314 000 000	314 000 000*

Vattenfallsstyrelsen har redovisat följande investeringsprogram för kraftverksbyggnader m. m.

	Byggnadskostnad beräknad 1958	Medelsförbrukning Faktisk t. o. m. 30. 6. 1958	Beräknad 1958/59	1959/60
		tusental kronor		
I. *Företag, påbörjade före den 1/7 1958*				
Stenungsunds ångkraftstation	202 000	86 020	51 500	44 500
Gasturbinanläggning vid Västervik	18 300	9 634	3 300	5 000
Ny ångpanna i Västerås ångkraftstation	6 700	3 470	3 230	—
Ett tredje maskinaggregat i Midskogs kraftstation	19 300	19 118	182	—
Näverede kraftstation	50 000	49 794	206	—
Stuguns kraftstation	48 100	48 071	29	—
Järkvissle kraftstation	73 000	43 930	20 800	7 500
Kapitaltillskott till Bergeforsens Kraft AB	—	51 047	4 000	— 5 000
Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraftstation	40 700	38 662	2 038	—
Lasele kraftstation	74 400	75 473	— 1 073	—
Långbjörns kraftstation	73 000	36 251	19 600	11 000
Stalons kraftstation	105 000	14	15 000	30 000
Stornorrfors kraftstation	171 000	136 013	20 000	14 000

* Preliminärt belopp.
[1] Permanent förstärkning från dispositionsanslaget.
[2] Permanent förstärkning från dispositionsanslaget förutsättes med detta belopp.

	Byggnadskostnad beräknad 1958	Medelsförbrukning Faktisk t. o. m. 30. 6. 1958	Beräknad 1958/59	1959/60
		tusental kronor		
Lån till AB Umeforsen	29 500	16 000	11 500	2 000
Umluspens kraftstation	75 200	77 809	— 2 609	—
Stensele kraftstation	50 000	15 643	15 900	15 000
Grundfors kraftstation	89 000	83 115	5 885	—
Tuggens kraftstation	80 000	6 629	20 000	23 000
Vargfors kraftstation	86 000	4 069	16 000	23 000
Porsi kraftstation	122 000	31 526	24 000	34 000
Messaure kraftstation	275 000	31 640	45 000	55 000
Summa I			274 488	259 000
II. *Företag, avsedda att påbörjas 1958/59*				
Gardikfors kraftstation	52 000	—	3 000	14 000
Rusfors kraftstation	55 000	—	2 000	13 000
Laxede kraftstation	110 000	—	7 000	25 000
Summa II			12 000	52 000
III. *Företag, avsedda att påbörjas 1959/60*				
Letsi kraftstation	200 000	—	—	1 000
Gallejaure kraftstation	130 000	—	—	2 000
Storå kraftstation	2 500	—	—	1 000
En tredje avloppstunnel i Porjus kraftstation	4 500	—	—	1 000
Summa III			—	5 000
Totalsumma			286 488	316 000

Styrelsen meddelar följande rörande de i sammanställningen upptagna företagen.

För ett tredje maskinaggregat i Midskogs kraftstation, för Näverede, Stuguns och Lasele kraftstationer samt för ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraftstation återstår vissa medelstransaktioner under löpande budgetår, beroende huvudsakligen på att efterarbeten och inbetalningar från delägare blivit försenade. Under budgetåret 1958/59 beräknas vidare arbetena med ny ångpanna i Västerås ångkraftstation samt Umluspens och Grundfors kraftstationer bli avslutade. De två sistnämnda anläggningarna är, som förut angivits, redan i drift.

Stenungsunds ångkraftstation

Redogörelser för utbyggnaden har lämnats i 1954 och 1956 års statsverkspropositioner samt i propositionen 1954: 185. Enligt dessa omfattar första byggnadsetappen två ångturbinaggregat för tillsammans 280 000 kW, hamn,

oljeupplag, transporttunnlar och transportanordningar för bränsle och aska, tunnlar och kanaler för kylvatten, järnvägsspår och vägar samt anordningar för tillförsel och rening av sötvatten. Anläggningskostnaden för denna etapp beräknades till 183 milj. kr. vid 1957 års prisnivå.

I föregående års statsverksproposition meddelades, att man även ämnade installera ett tredje maskinaggregat om 200 000 kW och utföra sprängningar för ett fjärde aggregat. Totalkostnaden beräknades därvid till 290 milj. kr. Denna komplettering avser man nu att uppskjuta i vad avser anskaffning av själva maskinutrustningen och inredningen för denna. Däremot bör de väsentligaste utsprängningarna av bergrum för såväl det tredje som det fjärde aggregatet utföras i samband med den första utbyggnadsetappen. För den så kompletterade första utbyggnaden beräknas anläggningskostnaden till 202 milj. kr.

Byggnadsarbetena har fortskridit planenligt. Sålunda har muddringsarbetet för hamnen i stort sett slutförts liksom även dithörande grundläggnings- och betongarbeten. I maskinsal 1 och dess skorsten är betongarbetena färdiga, medan motsvarande arbeten för aggregat 2, ventilationsbyggnader, transformatorbyggnader, kontrollrum och personalbyggnad pågår. I maskinsal 1 har vidare montagearbeten för ångpanna, turbiner och ventilationsanläggning påbörjats. Sprängningsarbetena i oljelagret är helt avslutade. Även tillopps- och avloppstunnlarna för kylvatten är utsprängda. Uppfyllnad och fundament för utomhusställverket har i stort sett färdigställts. Tillfartsväg och tillfartstunnel till maskinsalarna för framtida aggregat 3 och 4 har utförts, och sprängningsarbetena för dessa maskinsalar påbörjats.

Gasturbinanläggning vid Västervik

För anläggningen har redogörelse lämnats i 1956 års statsverksproposition. En gasturbin för 40 000 kW skall installeras. Kostnaden angavs år 1957 till 17,3 milj. kr. Den beräknas nu öka till 18,3 milj. kr. väsentligen beroende på oväntat besvärliga grundläggningsförhållanden.

Byggnaden inklusive fundament för gasturbinaggregatet och traverserna är uppförd, och vissa montagearbeten pågår. Installerandet av gasturbinen kommer att påbörjas av leverantörens personal under september 1958. Oljelagringsanläggningen inklusive rörsystem är klar.

Järkvissle kraftstation

En närmare redogörelse för utbyggnaden lämnades i 1954 års statsverksproposition. Fallhöjden blir 13,7 m, utbyggnadsvattenföringen 720 m^3 per sekund, maskineffekten 85 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 420 MkWh per år. Anläggningskostnaden, exklusive inbetalning från ersättningstagare men inklusive andel i kostnader för fiske, angavs hösten 1957 till 70 milj. kr. men beräknas nu till 73 milj. kr.

Sprängningsarbetena har avslutats och betongarbetena utförts så långt, att endast utskovens trösklar och maskinstationens överbyggnad återstår. Fångdammarna för jorddammen har byggts, och arbetena med dammen påbörjats.

Kapitaltillskott till Bergeforsens Kraftaktiebolag

För Bergeforsens kraftstation erfordras under innevarande och nästa budgetår kapitaltillskott dels för betalning av ersättningar, sedan vattendomstolsutslag i detta avseende erhållits, dels för det slutliga installerandet av det fjärde aggregatet. Å andra sidan räknar kraftbolaget med att få ytterligare långfristiga lån, fastän tidpunkterna är ovissa. Den i sammanställningen upptagna medelsförbrukningen, avseende delägarlån från vattenfallsstyrelsen, förutsätter att lån om sammanlagt 15 milj. kr. kan erhållas.

Långbjörns kraftstation

För utbyggnaden har närmare redogörelse lämnats i 1955 års statsverksproposition. Bruttofallhöjden blir 33,4 m, utbyggnadsvattenföringen 275 m³ per sekund, maximieffekten 80 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan efter slutlig reglering av vattendraget 390 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 73 milj. kr. vid 1954 års prisnivå.

Arbetena för utskovsparti och avloppskanal har framskridit så långt, att endast en mindre del återstår, medan arbetena för maskinstation och intag genomförts till omkring hälften.

Stalons kraftstation

För utbyggnaden har närmare redogörelse lämnats i 1955 och 1957 års statsverkspropositioner. Fallhöjden blir 200 m, utbyggnadsvattenföringen 60 m³ per sekund, och maximieffekten blir 100 000 kW. Den tidigare uppgivna genomsnittliga produktionsförmågan 550 MkWh per år reduceras till 515 MkWh per år på grund av vattendomstolens krav på större kvarstående tappning i älvfåran än som tidigare förutsatts. Anläggningskostnaden har beräknats till 105 milj. kr. vid 1956 års prisnivå.

Sedan anläggningen beslutats av 1958 års riksdag och erforderliga domstolstillstånd erhållits, påbörjades byggnadsarbetena vid senaste budgetårsskiftet.

Stornorrfors kraftstation samt lån till Aktiebolaget Umeforsen

En närmare redogörelse för utbyggnaden och för samarbetet med Umeå stad och Aktiebolaget Umeforsen har lämnats i propositionen 1953: 65. Den utnyttjade bruttofallhöjden blir 75 m, utbyggnadsvattenföringen 600 m³ per sekund, maximieffekten 375 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 2 200 MkWh per år vid fullt genomförd reglering. Totalkostnaden har beräknats till 215 milj. kr. vid 1957 års prisnivå. På grund av att Umeå stad kommer att använda sin avtalsenliga rätt att basera sin andel på en station med lägre utbyggnadsvattenföring än den verkliga, inträder vissa förskjutningar relativt tidigare angiven proportion mellan byggnadsanslag och lån till Aktiebolaget Umeforsen.

Dammen är färdigbyggd så när som på en del av partiet över älvens huvudfåra samt två av de tre utskovströsklarna. Tilloppskanalen är helt färdig liksom intag och tilloppstuber för alla tre aggregaten. Inredningsarbetena

i maskinsal, transformatorsal och kontrollanläggning är i huvudsak avslutade. Montaget av det första aggregatet är så långt framskridet, att det kan tagas i drift under september 1958, fastän dämningen fram till våren 1959 måste begränsas till den, som finns vid gamla Norrfors kraftstation. För de båda andra aggregaten pågår turbinmontage. Avloppstunneln är färdigsprängd och vattenfylld.

Stensele kraftstation

För denna anläggning jämte de nu färdigställda kraftstationerna Umluspen och Grundfors har redogörelser lämnats i 1953 och 1954 års statsverkspropositioner. Tillsammans utnyttjar de en fallhöjd om 86 m och ger i maximieffekt 220 000 kW samt en genomsnittlig energiproduktion om 1 050 MkWh per år. Anläggningskostnaden angavs hösten 1957 till sammanlagt 212 milj. kr., varav för Stenseleanläggningen 50 milj. kr.

Arbetena vid Stensele igångsattes hösten 1957 sedan vattendomstolens tillstånd för byggande i vatten erhållits.

Tuggens kraftstation

Redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1957 års statsverksproposition. Bruttofallhöjden blir 26,5 m, utbyggnadsvattenföringen 420 m³ per sekund, maximieffekten 90 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 420 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 80 milj. kr vid 1956 års prisnivå.

Arbetena har påbörjats med uppförande av bostäder och provisoriska anläggningar. Tillfartsväg har byggts, och schaktning för maskinstation, intag och damm har påbörjats.

Vargfors kraftstation

För utbyggnaden har närmare redogörelse lämnats i 1958 års statsverksproposition. Nettofallhöjden blir vid full dämning 49,0 m och utbyggnadsvattenföringen i första utbyggnadsetappen 140 m³ per sekund. Härvid blir maximieffekten 60 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 370 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 86 milj. kr. vid 1957 års prisnivå.

Arbetena med stationen, vilka så gott som helt utlämnats på entreprenad, har påbörjats.

Porsi kraftstation

Redogörelser för utbyggnaden har lämnats i 1956 och 1957 års statsverkspropositioner. Fallhöjden blir 35 m, utbyggnadsvattenföringen 500 m³ per sekund, maximieffekten 160 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 960 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 122 milj. kr. vid 1956 års prisnivå, vartill kommer kostnader för de åtgärder och ersättningar för fiske, som bestämmes av vattendomstol.

Det anläggarsamhälle i Vuollerim, som är avsett att betjäna ett flertal

byggen i Luleälven, har utförts. De egentliga anläggningsarbetena för Porsi har icke heller i år kunnat påbörjas, då klarhet i tillståndsfrågan erhållits först under den gångna sommaren.

Messaure kraftstation

Redogörelser för utbyggnaden har lämnats i 1957 och 1958 års statsverkspropositioner. Bruttofallhöjden blir 86,5 m, utbyggnadsvattenföringen 320 m³ per sekund, maximieffekten 240 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 1 800 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 275 milj. kr. vid 1956 års prisnivå. Härtill kommer andel i gemensamma kostnader för fiske på samma sätt som för Porsi.

För stationen har arbetsplatsprovisorier och provisoriska byggnader uppförts. Omloppstunneln har utsprängts och betongarbetena i den pågår. För jorddammen har utschaktats ca 2 milj. m³ och injektering av berggrunden i dammläget har påbörjats.

Gardikfors kraftstation

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1958 års statsverksproposition. Bruttofallhöjden kommer att variera mellan 27 och 39 m. Utbyggnadsvattenföringen blir 150 m³ per sekund, maximieffekten 50 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 270 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 52 milj. kr. vid 1957 års prisnivå, vartill kommer andel i kostnaderna för den regleringsdamm, som uppföres för Gardikens reglering.

Byggnadsarbetena har icke påbörjats.

Rusfors kraftstation

I 1958 års statsverksproposition lämnades en prelimiär redogörelse för då föreliggande utbyggnadsförslag. Enligt nu föreliggande ändrade förslag förlägges huvuddammen över älven 1,3 km nedströms om Rusbäckens inflöde, ca 26 km uppströms om Lycksele. Utskoven placeras i huvuddammens förlängning över en högvattenfåra till höger om den egentliga älvfåran. Uppdämningssjön får en yta av ca 44 km². Maskinstationen placeras till höger om utskovspartiet. Drivvattnet ledes i en kort avloppskanal ut i älvfåran. Genom denna kanal avbördas även överskottsvattnet. För flottningen utföres en flottningsränna förbi kraftstationen. Bruttofallhöjden blir 11,8 m, utbyggnadsvattenföringen 380 m³ per sekund, maximieffekten 40 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 200 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 55 milj. kr. vid 1957 års prisnivå.

Byggnadsarbetena har icke påbörjats.

Laxede kraftstation (tidigare benämnd Drakaudden)

En närmare redogörelse för utbyggnaden lämnades i 1958 års statsverksproposition. Fallhöjden blir 25 m, utbyggnadsvattenföringen 510 m³ per

sekund, maximieffekten 110 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 750 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 110 milj. kr. vid 1957 års prisnivå. Härtill kommer andel i gemensamma kostnader för fiske på samma sätt som för Porsi.

Anläggningsarbetena har icke igångsatts, men ombyggnad av det på platsen befintliga Edefors turisthotell till mäss har påbörjats.

Letsi kraftstation

Den föreslagna nya stationen skall utnyttja en 34 km lång fallsträcka i Lilla Lule älv mellan selet Valjates och sammanflödet med Stora Lule älv. Enligt föreliggande utbyggnadsförslag skall uppdämning ske medelst en hög damm 16 km uppströms om sammanflödet. Dammen förses med utskov, medelst vilka överloppsvatten släpps ut i älvfåran. Drivvattnet ledes från dammen via kraftstationen kortaste vägen till Stora Lule älv. Denna vattenväg sammansättes av dels tillopp, bestående av 2,4 km öppna vattenvägar, d. v. s. kanaler och konstgjorda sjöar, och ca 2,3 km tunnel, dels en 2 km lång avloppstunnel. Utmed de öppna vattenvägarna får på två ställen byggas relativt stora spärrdammar. Flottgodset skall gå genom tilloppet fram mot kraftstationsintaget, varifrån en ca 2 km lång flottningsränna leder ned till Stora Lule älv. Maskinstationen planeras för tre aggregat, varav dock endast två skall tills vidare installeras. Bruttofallhöjden blir 136 m och utbyggnadsvattenföringen 220 m^3 per sekund med två aggregat. Maximieffekten kommer därvid att uppgå till 250 000 kW, och den genomsnittliga energiproduktionen blir 1 700 MkWh per år efter genomförandet av planerade sjöregleringar i vattendraget ovanför stationen.

Anläggningskostnaden har preliminärt beräknats till 200 milj. kr. vid 1958 års prisnivå.

I detta sammanhang torde få anmälas, att *kammarkollegiet, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen* och *fiskeristyrelsen* i anledning av vattenfallsstyrelsens förslag om uppförandet av en kraftstation vid Letsi i en gemensam skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t icke måtte påkalla beslut av riksdagen om genomförandet av kraftstationsbyggnads- eller sjöregleringsföretag berörande Lilla Lule älvs vattenområde förrän statsmakterna tagit ställning till den allmänna frågan om vilka sjöar och vattendrag, som skall undantagas från vattenkraftexploatering, och ej heller förrän en utredning gjorts beträffande området vid Lilla Lule älv av de sannolika samlade verkningarna för bygden för tiden efter det avslutade byggnadsarbetet. Till stöd härför framhålles i huvudsak följande.

Bifall till vattenfallsstyrelsens förslag skulle innebära att styrelsens i juni 1957 framlagda regionplan för vattenkraftutbyggnader i Lilla Lule älv började förverkligas. Denna plan omfattar uppförandet av sex kraftstationer för en årsproduktion av 4 miljarder kWh per år och reglering av elva sjöar till erhållande av magasin om tillhopa 3,2 miljarder m^3. En ansökan till vattendomstolen om tillstånd till uppförande av Letsi kraftstation torde inom kort följas av ansökningar syftande till att skapa för kraftstationen tillfredsställande årsmagasin. Genomförandet av regionplanen för Lilla Lule

älv eller väsentliga delar av denna skulle starkt påverka ifrågavarande bygd och få verkningar av utpräglat negativ art, såsom minskning av åker- och ängsareal och därmed sämre förutsättningar för jordbruk, ökad bortflyttning från bosättningar vid sjöarna, minskad tillgång på bofast arbetskraft för skogsbruket, skador å fisket, då tillkomsten av Letsi kraftstation skulle förstöra det sista naturliga reproduktionsområdet för lax i Lule älv ovanför Bodenforsarna, svårigheter av skilda slag för renskötseln särskilt genom förlust av vårbetesland, samt väsentliga skador ur allmän naturskyddssynpunkt. Företrädare för naturskyddet har i olika sammanhang framhållit såsom ett starkt önskemål att Lilla Lule älvsområdet helt undantages från sådan exploatering, men en mindre omfattande fredning har också föreslagits. I en år 1954 av den s. k. naturvårdsdelegationen utarbetad »förteckning över vissa sjöar och vattendrag vilka bör skyddas mot exploatering för kraftverksändamål» föreslås att Blackälven med sjöarna Saggat och Tjåmotisjaure — med andra ord älvsystemet från och med Tjåmotisjaure och uppåt med biflöden — undantages från utbyggnad. Denna förteckning är f. n. föremål för revision, vilken i vad den avser bl. a. Lilla Lule älv beräknas vara klar vid årsskiftet 1958/59.

Regionplanen för Lilla Lule älv är så omfattande och så djupt ingripande i bygdens förhållanden att åtgärder för dess förverkligande bör föregås av utredning av angiven art. Behovet av ytterligare vattenkraftexploatering ifrågasättes icke, men för vattenkraftintresset kan lika litet som för något annat samhällsintresse hävdas anspråk på ovillkorlig prioritet. Enligt gällande vattenlag skall avvägningen mellan intresset av ökad vattenkraftproduktion och motstående intressen av allmän eller enskild natur göras särskilt i varje vattenmål av vederbörande domstol ävensom, därest tillåtlighetsfrågan underställes Kungl. Maj:ts prövning, av Kungl. Maj:t i statsrådet. I fall då enskild önskar genomföra ett vattenbyggnadsföretag kan annan ordning för prövningen ej komma till stånd utan lagändring. Detta förhållande föreligger ej då staten är ensam företagare och företagets tillkomst sålunda är helt beroende av anslag av statsmedel.

Med anledning av vad de fyra ämbetsverken sålunda anfört har utlåtande inhämtats från *vattenfallsstyrelsen*.

Vattenfallsstyrelsen ställer sig till en början ytterligt tveksam till lämpligheten av att Kungl. Maj:t i vad den statliga utbyggnadssektorn beträffar skulle införa ett sådant förfarande, att den normala och lagstadgade behandlingen av vattenmålen ersattes eller föreginges av en behandling i administrativ ordning i samband med behandlingen av vattenfallsstyrelsens anslagsfrågor. Genom en sådan anordning skulle Kungl. Maj:ts ställningstagande till ett företag, som enligt gällande lagstiftning skall ske efter domstolsbehandlingen, i realiteten framflyttas till en tidpunkt före denna. Ett tillmötesgående av ämbetsverkens hemställan måste kräva ändring av vattenlagens regler i riktning mot ett koncessionssystem, där frågan om ett statligt lika väl som ett enskilt företags tillkomst finge i ett sammanhang avgöras. Så länge nuvarande lagstiftning kvarstår oförändrad, bör den lända till efterrättelse. Vattenfallsstyrelsen pekar i detta sammanhang på den ohållbara situationen som skulle uppkomma för den svenska kraftförsörjningen, om fullföljandet av det statliga utbyggnadsprogrammet skulle avbrytas i avbidan på blivande lagändringar.

Vidare erinrar vattenfallsstyrelsen om att den snabba och oavlåtliga takt, med vilken efterfrågan på elkraft växer, ställer stora krav på fortgående och utvidgad utbyggnadsverksamhet från vattenfallsstyrelsens sida. Föreliggande planer på utbyggnad av atomkraftverk har ännu icke avancerat så långt, att atomkraften erbjuder något alternativ till vattenkraften förr än i bästa fall under senare delen av 1960-talet och då till att börja med naturligtvis i högst begränsad omfattning. Annan eller andra vattenkraftutbyggnader i Stora Lule älv eller landets övriga älvar, som i vattenfallsstyrelsens utbyggnadsprogram skulle kunna insättas i Letsis ställe, står icke till buds. Ett bortfall av Letsianläggningen gör det därför ofrånkomligt att till väsentlig del ersätta denna med utbyggnad av ångkraft. Därest vattendomstols tillstånd till utbyggnad av Letsi kraftverk kommer att lämnas, anser vattenfallsstyrelsen det därför ur ekonomisk synpunkt sett helt orealistiskt att tänka sig, att en utbyggnad av kraftverket skulle kunna underlåtas.

Vattenfallsstyrelsen upplyser, att Letsi är det i Lilla Lule älv längst ned i älven belägna vattenfallet och icke ligger vid den del av älven, som naturskyddsintressena enligt den i ämbetsverkens skrivelse omnämnda förteckningen slagit särskild vakt om. En utbyggnad av Letsi är ekonomiskt motiverad även om vidare utbyggnader eller regleringar i älven på grundval av nya ansökningar från styrelsen ej skulle medges. De möjligheter, som kan yppa sig att senarelägga utnyttjandet av övrig vattenkraft i älven, har vattenfallsstyrelsen för avsikt att följa med största uppmärksamhet och styrelsen ämnar också överlägga med företrädare för naturskyddet härom. Sådana överläggningar bör lämpligen ske på grundval bl. a. av den i ämbetsverkens skrivelse angivna revisionen av nämnda förteckning. Genom ett senareläggande av det återstående utbyggnadsprogrammets förverkligande beredes möjlighet att längre fram, då bättre än nu kan överblickas i vilken takt och omfattning atomkraft kommer att kunna tillföras kraftproduktionsresurserna, definitivt träffa beslut om de vattenfall och sjöar, som kan undantagas från ianspråktagande.

Slutligen framhåller vattenfallsstyrelsen att den icke ämnar sätta igång några som helst förberedande arbeten på Letsianläggningen, vare sig i vatten eller på land, förrän verkställbart tillstånd till anläggningens utförande av vattendomstol erhållits. Vattenfallsstyrelsen anser det emellertid vara av synnerlig vikt, att, när sådant tillstånd föreligger, dröjsmål med byggnadsarbetenas påbörjande icke skall möta på grund av att beslut i anslagsfrågan uppskjutits.

Gallejaure kraftstation

Den föreslagna nya stationen skall utnyttja den 28 km långa fallsträckan i Skellefteälven från Dyngselsforsen till Treholmsforsen omedelbart ovanför Vargforsanläggningen. Enligt föreliggande utbyggnadsförslag förlägges en regleringsdamm med utskov i älvfåran ovanför Sandforsarna. Därifrån ledes drivvattnet medelst en jordkanal av 7 km längd fram till sjön Gallejaure på älvens vänstra sida. Sjön hålles uppdämd medelst en jord-

damm vid nederändan, och i anslutning till den placeras intag och maskinstation. Till en början installeras endast ett aggregat. Från turbinen går vattnet åter till älven genom en 1,7 km lång tunnel och därefter i en 3 km lång kanal, delvis åstadkommen medelst rensning i älvfåran. Flottgodset transporteras via tilloppskanalen och sjön Gallejaure till en flottningsränna förbi kraftstationen. Nettofallhöjden blir ca 78 m och utbyggnadsvattenmängden i första etappen 140 m³ per sekund. Maximieffekten blir härvid 95 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 630 MkWh per år.

Anläggningskostnaden har preliminärt beräknats till 130 milj. kr. vid 1958 års prisnivå.

Ombyggnad av Storå kraftstation

Enligt föreliggande förslag skall dammen, som nyligen reparerats, bibehållas men nuvarande maskinstation ersättas med en ny anläggning. Till denna, som placeras omedelbart intill vattendraget i anslutning till nedströmsvattenytan, föres drivvattnet först genom en 560 m lång kanal och därefter genom ett intag och en 60 m lång friliggande ståltub. Bruttofallhöjden blir 18,4 m, utbyggnadsvattenföringen 14 m³ per sekund, maximieffekten 2 100 kW och genomsnittliga produktionsförmågan 10,5 MkWh per år. Kostnaden har preliminärt beräknats till 2,5 milj. kr. vid 1958 års prisnivå.

En tredje avloppstunnel vid Porjus kraftstation

Redogörelse för arbetet har lämnats i 1955 års statsverksproposition. Där meddelades bl. a. att Porjus kraftstations båda avloppstunnlar, som är ca 1 100 m långa och har en sammanlagd tvärsektionsarea av 100 m², är för trånga. Fallförlusten i dem uppgår vid nuvarande utbyggnadsvattenföring — 330 m³ per sekund — till ca 3,5 m. Innan Harsprångets kraftstation kom till, var det icke möjligt att minska fallförlusten på grund av åtföljande ökade kavitation på turbinerna. Sedan vattenytan vid tunnelmynningarna till följd av uppdämningen vid Harsprånget blivit höjd, har detta hinder bortfallit och tekniska och ekonomiska utredningar visar, att det är lämpligt att minska fallförlusterna genom att anlägga en tredje avloppstunnel med en tvärsektionsarea av 70 m².

De tre till avloppstunnlarna anslutande svallgallerierna är så knappa, att det vid nuvarande utbyggnad av stationen föreligger risk för översvämning vid plötslig belastningsökning. I samband med att den tredje avloppstunneln utföres, bör svallgallerierna utökas genom att den närmast maskinstationen belägna delen av den nya tunneln utspränges med större höjd, så att en fri vattenspegel erhålles i denna del av tunneln.

Den tredje avloppstunneln ökar stationens maximieffekt med 6 000 kW och den i genomsnitt producerbara energin med 28 MkWh per år.

Kostnaden, vilken år 1955 angavs till 4 milj. kr., beräknas nu till 4,5 milj. kr.

5: 7 Atomenergianläggningar

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	—	2 000 000	—
1958/59	2 000 000	15 000 000	17 000 000*
1959/60 styrelsen	—	25 000 000	25 000 000*
dep.ch.	—	15 000 000	15 000 000*

Atomkraftvärmestationen R3/Adam

Vid 1957 års riksdag fattades beslut om byggande av två atomenergianläggningar, nämligen dels atomkraftvärmestation R 3 i Ågesta, som skulle utföras av Aktiebolaget Atomenergi i samarbete med Stockholms stads elektricitetsverk, dels atomvärmestationen Adam i Västerås, vid vars tillkomst vattenfallsstyrelsen och Aktiebolaget Atomenergi skulle medverka. Beträffande Adam anvisades för budgetåret 1957/58 ett begynnelseanslag av 2 milj. kr. För innevarande år har anvisats 15 milj. kr. för ett fortsatt utbyggande av Adam samt för påbörjande av atomkraftstationen Eva.

Efter anmälan av vattenfallsstyrelsen förordades i propositionen 1958: B 49 den ändringen av atomenergiprogrammet att atomenergianläggningarna R 3 och Adam skulle sammanslås till ett projekt i enlighet med överenskommelser, som träffats mellan berörda parter. Såsom en konsekvens härav skulle de å statens vattenfallsverks fond under anslaget till Atomenergianläggningar anvisade medlen få användas till bestridande av kostnaderna för vattenfallsverkets andel i den gemensamma anläggningen. Riksdagen hade ej något att erinra häremot.

Atomkraftvärmestationen R3/Adam utbygges med 65 000 kW värmeeffekt i den första etappen. I en senare etapp utökas värmeeffekten till ca 125 000 kW. Stationen kommer att delvis bli förlagd i berg. Kostnaden för reaktoranläggningen har för första etappen beräknats till 100 milj. kr. exklusive bränsleelement.

En del sprängningar för reaktoranläggningen har utförts. Hela anläggningsarbetet bedrives med sikte på idrifttagning under år 1961.

Under budgetåret 1958/59 beräknas hela det på anslaget till atomenergianläggningar tillgängliga beloppet, 17 milj. kr., åtgå för vattenfallsstyrelsens andel i R3/Adam. Under budgetåret 1959/60 beräknas för styrelsens anpart i R3/Adam åtgå 15 milj. kr.

Atomkraftstationen Eva

För den planerade atomkraftstationen med arbetsnamnet Eva har preliminära redogörelser lämnats i 1957 och 1958 års statsverkspropositioner. Stationen avses få en elektrisk effekt av ca 100 000 kW och bli placerad vid sjön Undens norra strand inom Finnerödja socken i Tivedens kommun, Skara-

* Preliminärt belopp.

borgs län. Den för stationen lämpligaste reaktortypen är föremål för omfattande undersökningar i samarbete med Aktiebolaget Atomenergi. Med utnyttjande av erfarenheter från atomkraftvärmestationen R3/Adam ifråga om konstruktion och uppförande och sannolikt även någon tids drift bör det vara möjligt att färdigställa Eva-anläggningen till mitten av 1960-talet. För arbeten under 1959/60 beräknas en medelsförbrukning av 10 milj. kr.

5: 8 **Regleringsföretag**

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	75 000	30 000 000	29 642 000
1958/59	433 000	40 000 000	33 520 000*
1959/60 styrelsen	6 913 000	29 500 000	36 000 000*
dep.ch.	6 913 000	28 100 000	35 000 000*

Vattenfallsstyrelsen redovisar följande sammanställning avseende vattenfallsverkets kostnader för olika regleringsföretag. Beträffande kostnaderna för i dessa ingående delprojekt torde få hänvisas till handlingarna.

	Beräknad totalkostnad	Medelsförbrukning faktisk t. o. m. 30. 6. 1958	beräknad för 1958/59	1959/60
		tusental kronor		
Dalälvens flodområde	5 655	—	3 155	1 300
Indalsälvens flodområde	31 875	24 745	2 130	5 000
Gimåns flodområde	8 657	7 706	950	—
Ångermanälvens flodområde inkl. Faxälven	160 462	124 287	10 285	7 300
Umeälvens flodområde	73 000	17 211	14 100	17 100
Skellefteälvens flodområde	10 770	1 770	2 200	1 800
Luleälvens flodområde	11 900	—	700	3 500
Summa			33 520	36 000

Dalälvens flodområde

Här kommer vattenfallsstyrelsen att få erlägga den på styrelsen fallande andelen av kostnaderna för regleringar ovan Trängslet i Österdalälven. Andelen har beräknats till 8 % av regleringskostnaderna.

Indalsälvens flodområde

Sedan domstolsutslag erhållits, kommer arbeten att utföras för bl. a. Landösjöns andra reglering, Långans och Hårkans regleringar samt regleringar i Storån.

* Preliminärt belopp.

Ångermanälvens flodområde

Vattendomstolen har meddelat tillstånd till begärd reglering av Malgomaj. För Kultsjön har domstolen meddelat deldom med tillstånd att påbörja byggnadsarbetena för en reglering mellan + 4,0 m och — 1,0 m i det för sjön gällande höjdsystemet.

Umeälvens flodområde

Arbetena med Storumans reglering, för vilken redogörelser lämnats i 1953, 1954 och 1955 års statsverkspropositioner, har, sedan domstolens tillstånd erhållits, bedrivits så, att partiell reglering innebärande avsänkning till höjden + 345 m över havet kunnat genomföras under våren 1958. För reglering av Gardiken m. fl. sjöar och Storjuktan har redogörelse lämnats i 1956 års statsverksproposition. Domstolsutslag har ännu icke erhållits men väntas i sådan tid, att arbetena kan påbörjas under innevarande budgetår. Vattenfallsstyrelsens kostnader för de angivna regleringarna beräknas till något högre belopp än de förra året angivna, vilket väsentligen betingas av anpassning efter domstolarnas praxis ifråga om utdömning av skadeersättningar.

Luleälvens flodområde

I avvaktan på vattendomstolens dom har arbetena ännu icke påbörjats med Karats reglering, för vilken redogörelse lämnats i 1958 års statsverksproposition.

5: 9 Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	23 495 000	92 000 000	106 452 000
1958/59	9 043 000	105 000 000	98 492 000*
1959/60 styrelsen	15 551 000	106 500 000	122 000 000*
dep.ch.	15 551 000	100 500 000	116 000 000*

Medelsförbrukningen under budgetåret 1958/59 beräknas bli något lägre än vad som angavs i föregående års statsverksproposition. Det har nämligen visat sig möjligt att senarelägga en del förstärknings- och kompletteringsarbeten. Under nästa budgetår räknar man däremot med en högre medelsförbrukning beroende på att arbetena med överföringsledningarna från Norrland till Mellansverige måste utökas till följd av vattenkraftutbyggnaderna i norra Sverige. Ca 50 % resp. 60 % av medelsförbrukningen under ifrågavarande budgetår hänför sig till stamlinjeanläggningar för 380 och 220 kV. Ungefär hälften av dessa är betingade av överföring för andra företags räkning.

* Preliminärt belopp.

Av den för nästa budgetår beräknade medelsförbrukningen, 122 000 000 kr., avser 96 111 000 kr. sådana företag, som redan påbörjats eller beräknas bli igångsatta under innevarande budgetår, samt 25 889 000 kr. nya arbeten, vilka beräknas bli påbörjade under budgetåret 1959/60.

Beträffande sådana i 1958 års statsverksproposition icke anmälda arbeten, som påbörjats eller beräknas bli påbörjade före den 1 juli 1959, meddelar styrelsen, att en 200 kV ledning Kalix—finska gränsen jämte anslutning i Kalix erfordras för kraftutbytet mellan vattenfallsstyrelsen och det finska statliga kraftföretaget Imatran Voima Oy. Genom detta kraftsamarbete över landsgränsen erhålles förutom ökad driftsäkerhet betydande vinster ifråga om utnyttjandet av båda ländernas vattenkraftstationer, varigenom behovet av bränslealstrad tillskottskraft kan minskas. Dessa arbeten har kostnadsberäknats till 6 400 000 kr.

För att öka överföringsförmågan på 380 kV systemet till Mellansverige anser styrelsen det lämpligt att installera en synkronkompensator vid Enköping. Kostnaderna härför beräknas till 4 000 000 kr. Belastningsökningen inom mellersta Sverige kräver vidare utökad transformatoreffekt, varför rätt omfattande arbeten för förstärkning av transformatoreffekten inom Älvkarleby kraftverk och Trollhätte kraftverk måste företas. Kostnaderna för dessa arbeten har beräknats till 6 550 000 kr. resp. 16 900 000 kr.

På grund av det ökade kraftutbytet med Danmark bör överföringen dit förstärkas. Detta sker lämpligast medelst en ny 130 kV kabel över Öresund, vilken kostnadsberäknats till 2 000 000 kr. Totalkostnaden för de nu angivna arbetena uppgår till 35 850 000 kr.

I följande sammanställning redovisas de distributionsanläggningar m. m., som styrelsen avser att påbörja under nästa budgetår.

	Total-kostnad	Därav under 1959/60
	tusental kronor	
200 kV ledning i Hallsberg	1 700	1 450
Inköp och upprustning av nät i övre Norrland	7 125	7 125
Diverse utvidgningar av stamlinje- och primärsystemen	22 966	5 332
Bygde- och ortsanläggningar	17 820	11 657
Diverse distributionsanläggningar	325	325
Summa	49 936	25 889

För inköp och upprustning av nät i övre Norrland i enlighet med det förslag som framlades i 1954 års statsverksproposition, har styrelsen upptagit 7 125 000 kr. Under hänvisning till 1954 års riksdagsbeslut hemställer styrelsen om ett avskrivningsanslag motsvarande 80 % av beloppet, d. v. s. 5 700 000 kr.

5: 10 Inköp av vattenfall och fastigheter

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels-förbrukning
1957/58	1 340 000	500 000	178 000
1958/59	1 662 000	200 000	500 000*
1959/60 styrelsen	1 362 000	300 000	1 000 000*
dep.ch.	1 362 000	1 000	500 000*

Åtskilliga förvärv av vattenrätt är under behandling och andra planeras. Styrelsen anser det därför önskvärt, att anslaget får ett tillskott av 300 000 kr. under budgetåret 1959/60.

Styrelsen har lämnat sedvanlig redogörelse för anslagets användning under budgetåret 1957/58. Denna torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

5: 11 Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels-förbrukning
1957/58	2 432 000	500 000	+ 56 000[1]
1958/59	2 988 000	1 000	1 000 000*
1959/60 styrelsen	1 989 000	—	1 000 000*
dep.ch.	1 989 000	1 000	500 000*

De tillgängliga medlen torde vara tillräckliga för de förvärv, som kan bli aktuella under budgetåret 1959/60. Något anslagstillskott synes därför nu icke erforderligt.

Styrelsen har lämnat sedvanlig redogörelse för anslagets användning under budgetåret 1957/58. Denna torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

5: 12 Förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels-förbrukning
1957/58	1 852 000	10 000 000	1 526 000
1958/59	10 326 000	10 000 000	8 326 000*
1959/60 styrelsen	12 000 000	5 000 000	17 000 000*
dep.ch.	12 000 000	5 000 000	17 000 000*

* Preliminärt belopp.
[1] Återbetalning av lån.

För förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen har riksdagen t. o. m. budgetåret 1957/58 anvisat sammanlagt 17 milj. kr. En redogörelse för valet av förläggningsort har lämnats i proposition 1956: 130. Utformningen och planeringen är numera i stort sett slutförda. Avsikten är att uppföra dels en stor kontorsbyggnad, inrymmande så gott som alla egentliga kontorslokaler, dels tre fristående byggnader för speciella ändamål: en för driftbyråns kontrollrum samt kontorsmaskinavdelningar, nätmodell etc., en för laboratorier, verkstäder och undervisningsanstalt och en restaurant, väsentligen för lunchservering. Kontorsbyggnaden omfattar en centraldel med 14 våningar ovan jord, två från centraldelens långsidor utgående flyglar om 5 våningar och fyra därtill anknytande flygelbyggnader, parallella med centraldelen och med 11 våningars höjd. I kontorsbyggnaden placeras värmecentral (för fjärrvärme från Hässelbystrands kraftvärmeverk), telefonväxel, reproduktionsanstalt, arkiv, samlings- och konferenslokaler etc. För skyddsrum, vissa driftlokaler och garage för verkets bilar anordnas bergrum.

Kostnaden för byggnadskomplexet beräknas nu till 69 milj. kr. exklusive tomt men inklusive projektering och administration. Beträffande skillnaden häremellan och den på ett tidigt stadium gjorda uppskattningen framhålles, att det nu planerade utförandet efter studium av föreliggande utvecklingsförutsättningar måst inriktas på 25 à 30 % fler kontorsplatser än som från början förutsattes (3 000 à 3 100 mot 2 400). Vidare underskattades såväl behovet av speciella lokaler som omfattningen av erforderliga förbindelse-, transport-, ventilationsanordningar m. m. vid det första försöket att få ett grepp om byggnadskostnaderna, och detta försök baserades på en orealistiskt låg medelkostnad per kubikmeter. Den nu framräknade kostnadssiffran för kontorsbyggnaden motsvarar — skyddsrum och vissa yttre arbeten icke medräknade — 220 kr. per kubikmeter, vilket enligt de jämförelser, som kunnat göras, är ett normalt och för nuvarande läge ifråga om husbyggnadskostnader representativt värde.

Sprängningsarbetena för kontorsbyggnaden påbörjades i mars 1958. De under innevarande budgetår tillgängliga medlen kommer att förbrukas endast till en del. För budgetåret 1959/60 erfordras ett anslag om 5 milj. kr.

I propositionen 1956:130 angående anslag till förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen anförde föredragande departementschefen, att frågan om en förläggning av stationsmontageavdelningen, stamlinjebyggnaderna och den lokala förvaltningen för Älvkarleby kraftverk till ort utanför huvudstaden skulle närmare utredas. En därefter tillkallad utredningsman har i mars 1958 avlämnat betänkande i frågan. I detta förordas, att huvudkontoret för Älvkarleby kraftverk liksom ett distriktskontor förlägges till Stockholm. Beträffande stationsmontageavdelningen och stamlinjebyggnaderna anser utredningsmannen, att den inom dessa bedrivna verksamheten har ett sådant nära samband med de arbetsuppgifter, som handlägges inom vattenfallsstyrelsen, att dessa båda avdelningar bör vara förlagda till samma ort som styrelsen.

5: 13 Ytterligare rörelsemedel för statens vattenfallsverk

För inventarier, material och andra rörelsemedelsbehov disponerar vattenfallsstyrelsen dels ett anslag av ca 91 milj. kr., dels rörlig kredit hos riksgäldskontoret intill 75 milj. kr. Hösten 1957 hemställde styrelsen under hänvisning till den kommande bränslelagringen vid Stenungsunds ångkraftstation om en utökning av nämnda kreditgräns till 95 000 000 kr., vilket dock icke föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Genomförda undersökningar visar, att en ökning av rörelsemedlen är ofrånkomlig. En anledning är större behov av byggnadsmaskiner i samband med att antalet arbetsplatser ökar. Väsentligast är emellertid förenämnda nya bränslelagring vid Stenungsunds ångkraftstation. Styrelsen blir därvid bunden av föreskrifter enligt Kungl. Maj:ts förordning om oljelagring m. m. I den mån inventarieanslag och rörlig kredit icke förslår för behoven, blir styrelsen förhindrad inleverera överskottsmedel i eljest möjlig takt.

Eftersom i varje fall bränslelagringen vid Stenungsund blir permanent, ifrågakommer som alternativ till ökning av den rörliga krediten ett anslag till inventarier m. m. Liksom tidigare måste ett sådant anslag ligga utanför de ramreglerade investeringarna, såvida icke ramen utökas med ifrågavarande medelsförbrukning. Då bränsleleveranserna till Stenungsund skall påbörjas under våren 1959, behövs rörelsemedelstillskottet åtminstone delvis redan under innevarande budgetår. En utökning av gränsen för den rörliga krediten bör kunna gälla omedelbart efter beslutet, under det att anslag skulle få anvisas på tilläggsstat för budgetåret 1958/59.

5: 14 Statens vattenfallsverks dispositionsanslag

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Återföring av tillfällig anvisning	Förstärkning av andra anslag	Medelsförbrukning
	tusental kronor				
1957/58	5 920	18 000	3 678	3 000[1]	262
1958/59	24 336	1	—	15 000[2]	3 000*
1959/60 styrelsen	6 337	5 000	—	—	3 000*
dep.ch.	6 337	5 000			1 000*

En stor del av dispositionsanslagets tillgängliga medel kan behöva tas i anspråk under innevarande budgetår för förstärkning av anslaget till Kraftverksbyggnader m. m. Vidare kommer medel från dispositionsanslaget att behövas under de aktuella budgetåren för diverse kompletterings- och förnyelsearbeten. Ett tillskott till anslaget om minst 5 milj. kr. erfordras därför för budgetåret 1959/60.

* Preliminärt belopp.

[1] Avser permanent förstärkning av anslaget till Kraftverksbyggnader m. m.

[2] Anslaget till Kraftverksbyggnader m. m. förutsättes förstärkt med en permanent anvisning från dispositionsanslaget.

Styrelsens redogörelse för dispositionsanslagets användning under budgetåret 1957/58 torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

Yttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det utlåtande, som redovisats under statens järnvägars fond.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, som avgivit yttrande beträffande den ifrågasatta ökningen av vattenfallsstyrelsens rörelsemedel, finner alternativet med ett investeringsanslag innebära en lämpligare anordning än en ökning av den rörliga krediten. Fullmäktige anser det svårt att bedöma vattenfallsverkets behov av ytterligare rörelsemedel men påpekar, att styrelsen hittills icke vid något tillfälle behövt till fullo utnyttja sin rörliga kredit i riksgäldskontoret. Om en ökning av styrelsens rörelsemedel befinnes erforderlig och alternativet med ett investeringsanslag väljes, torde medelsanvisningen med hänsyn till det statsfinansiella läget om möjligt böra anstå till budgetåret 1959/60.

Riksräkenskapsverket, som också avgivit yttrande i vad angår vattenfallsstyrelsens äskande om ytterligare rörelsemedel, anser, att den begärda förstärkningen är ofrånkomlig och tillstyrker, att ett investeringsanslag anvisas för ändamålet. Då anslaget åtminstone delvis behöver disponeras redan under innevarande budgetår torde det böra anvisas på tilläggsstat.

Delegationen för atomenergifrågor, som avgivit yttrande över dels Aktiebolaget Atomenergis, dels vattenfallsstyrelsens anslagsframställningar för budgetåret 1959/60, har beträffande vattenfallsstyrelsens investeringsverksamhet i huvudsak anfört följande.

R 3/Adam bör färdigställas med största möjliga skyndsamhet eftersom erfarenheterna från uppförandet och driften av denna värmereaktor skall ligga till grund för arbetet med den första elkraftsreaktorn R 4/Eva. Genom att för innevarande budgetår sammanlagt 25 milj. kr. står till förfogande för R 3/Adam samt genom någon utspridning av betalningarna för beställd utrustning torde anslagsbehovet för 1959/60 kunna nedbringas något så att även vissa under budgetåret nödvändiga utgifter för R 4/Eva får plats inom ett totalt anslag på 15 milj. kr. till vattenfallsstyrelsen för atomenergianläggningar under budgetåret 1959/60. Den omständigheten att anslaget till Atomenergianläggningar numera hänföres till de ramreglerade investeringarna innebär rätt för vattenfallsstyrelsen att utan särskilt bemyndigande lägga ut beställningar, varigenom förseningar av reaktorprojekten icke behöver uppkomma genom av delegationen föreslagna nedskärningar av ifrågavarande anslag för nästa budgetår.

Beträffande atomkraftverket Eva understryker delegationen betydelsen av att ett svenskt atomkraftverk kommer till stånd redan vid mitten av 1960-talet. Under decenniets senare hälft kommer den stigande elkraftför-

brukningen att kräva installerande av atomkraftverk i full kommersiell skala. Ett väsentligt argument för det svenska programmet i denna del är även vår industris intressen av att så tidigt som möjligt komma in på ett område, som för framtiden kan innebära stora arbetsuppgifter både inom landet och på exportmarknaden.

Enligt avtal med vattenfallsstyrelsen skall Aktiebolaget Atomenergi ansvara för konstruktion av reaktorn R 4 i Eva-stationen. Aktiebolaget Atomenergi har i sin tur ingått ett samarbetsavtal med två svenska industriföretag. Enligt detta avtal har representanter för parterna bildat en särskild arbetsgrupp för att studera lämpliga reaktortyper. Det ankommer på Aktiebolaget Atomenergi och vattenfallsstyrelsen att gemensamt välja lämplig reaktortyp, vilket torde ske under 1959/60.

Beträffande förläggningen av Eva-stationen kommer delegationen att senare ta ställning i sammanhang med behandlingen av koncessionsärendet för reaktoranläggningen. Då koncessionsansökan ännu icke ingivits eller typvalet för reaktorn skett, räknar delegationen med en reducerad anslagsbelastning under 1959/60 och förordar, som tidigare nämnts, ett totalt anslag till Atomenergianläggningar under budgetåret 1959/60 med 15 milj. kr.

Departementschefen

Till grund för vattenfallsstyrelsens program för utbyggnad av de statliga vattenkrafttillgångarna ligger en under år 1957 av centrala driftledningen (CDL) uppgjord prognos över förbrukningen av elektrisk kraft. Enligt denna prognos skulle belastningsökningen för hela landet uppgå till 2 000 MkWh per år för tiden 1956—1961, motsvarande en genomsnittlig ökning med 6,7 % per år. För tiden 1962—1965 upptog prognosen en årlig ökning med 2 400 MkWh, vilket motsvarar en genomsnittlig ökning med 6,1 % per år. Under budgetåren 1954/55—1957/58 ökade den prima elförbrukningen med 2 048, 1 780, 1 850 resp. 1 680 MkWh. Siffrorna för de senaste budgetåren ligger sålunda något under 1957 års beräkningar för tiden 1956—1961. Beträffande budgetåren 1954/55—1956/57 ligger däremot siffrorna över 1955 års CDL-prognos för tiden 1954—1961, enligt vilken belastningsökningen skulle uppgå till 1 700 MkWh per år. Därvid bör observeras att under budgetåret 1955/56 vissa kontraktsenliga avkopplingar verkställdes och frivilligt sparande av elkraft ägde rum.

I anledning av nedgången i konjunkturerna gjorde CDL under våren 1958 en enkät bland 400 större kraftförbrukare för att utröna, hur man inom näringslivet bedömde utvecklingen på längre sikt. Med utgångspunkt från de i samband därmed lämnade uppgifterna anser CDL, att anledning saknas att frångå 1957 års prognos rörande landets behov av elektrisk kraft. Denna uppfattning delas av vattenfallsstyrelsen. Tidigare har förutsatts, att belastningsökningen till lika delar skulle falla på vattenfallsverket och den icke

statliga kraftindustrien. Numera räknar emellertid styrelsen med att vattenfallsverket skall svara för något mindre än hälften av den årliga belastningstillväxten. Elförbrukningen inom vattenfallsverkets distributionsområden beräknas således komma att öka med 950 MkWh per år t. o. m. år 1961 och med 1 150 MkWh per år under perioden 1962—1965.

Även om det förefaller mig sannolikt, att — till följd av konjunkturavmattningen och den redan konstaterade avvikelsen från 1957 års prognos — elkonsumtionen i landet under de allra närmaste åren kan bli lägre än enligt prognosen, anser jag likväl, att densamma bör läggas till grund för den bedömning av elproduktionsapparatens utbyggnad på längre sikt, som nu bör göras. Det förtjänar i detta sammanhang understrykas, att investeringsåtgärderna för nästa budgetår är avgörande för möjligheterna att tillgodose elkraftbehovet fram till mitten av 1960-talet.

Vattenfallsstyrelsen har tidigare såsom målsättning för sin utbyggnadspolitik angivit en utbyggnadsgrad av 110 %, innebärande en marginal mellan vattenkraftproduktion och belastning av 10 % vid normal vattentillgång. En sådan utbyggnadsgrad anses nämligen vara den, som i genomsnitt ger det ur driftekonomisk synpunkt bästa resultatet. Till följd av bl. a. oväntat hög belastningsökning och företagna investeringsbegränsningar har emellertid nämnda målsättning icke kunnat förverkligas. Det har även framstått som tveksamt om tillgängliga personella och materiella resurser medger, att en optimal utbyggnadsgrad skulle kunna förverkligas inom den närmaste framtiden.

F. n. föreligger icke någon betryggande marginal vid torrår vare sig för landet i dess helhet eller inom vattenfallsverkets försäljningsområden. Det av styrelsen nu framlagda utbyggnadsprogrammet tar sikte på att uppnå torrårssäkerhet inom verkets sektor vid första möjliga tidpunkt, vilket beräknas kunna ske under budgetåret 1962/63. Vid ett genomförande av styrelsens förslag kommer utbyggnadsgraden för budgetåren 1960/61—1963/64 att uppgå till 95, 98, 106 resp. 105 %.

Liksom under tidigare år har styrelsen utgått från att de enskilda och kommunala kraftföretagen skall kunna tillgodose alla nya kraftbehov inom sina distributionsområden. Då vissa svårigheter med kapitalanskaffning för denna sektor föreligger, anser styrelsen det ovisst, om de privata och kommunala kraftföretagen verkligen skall kunna fullfölja föreliggande utbyggnadsplaner.

Vattenfallsstyrelsen har under hand lämnat vissa uppgifter om hur vattenkraftförsörjningen kan komma att gestalta sig fram t. o. m. 1963/64 vid den belastningsutveckling, som förutses i 1957 års prognos, och med de utbyggnader, som styrelsen samt kommuner och enskilda planerar att genomföra under denna period. Dessa uppgifter, som således gäller den totala produktionen och belastningen i landet, har sammanställts i tabell 1.

Tabell 1

Beräknad produktionsförmåga och beräknad belastning m. m. för hela landets vattenkraftanläggningar under budgetåren 1958/59—1963/64

År	Vattenkraftproduktion under normalår	Vattenkraftproduktion under exceptionellt torrår[1]	Primabelastning	Marginal vid normalår	D:o i procent av primabelastningen	Marginal vid exceptionellt torrår	D:o i procent av primabelastningen
	MkWh	MkWh	MkWh	MkWh	%	MkWh	%
1958/59	30 750	24 600	31 100	— 350	— 1.1	— 6 500	— 20 9
1959/60	32 850	26 300	33 100	— 250	— 0 8	— 6 800	— 20,5
1960/61	34 400	27 500	35 100	— 700	— 2 0	— 7 600	— 21.6
1961/62	37 650	30 100	37 300	350	0.9	— 7 200	— 19.3
1962/63	41 900	33 500	39 700	2 200	5.5	— 6 200	— 15,6
1963/64	44 150	35 300	42 100	2 050	4 9	— 6 800	— 16,1

Anm. Produktionssiffrorna är angivna för såväl normalår som exceptionellt torrår. De är i fråga om produktionstillskotten från anläggningar utbyggda av enskilda och kommunala företag baserade på uppgifter från Svenska Vattenkraftföreningen. Med hänsyn till att arbetena kan påverkas såväl av företagens egna åtgöranden som av yttre omständigheter föreligger ingen säkerhet för att tillskotten kommer vid de nu förutsatta tidpunkterna. Belastningssiffrorna förutsätter utveckling enligt föreliggande prognoser.

Av tabellen framgår, att man vid normalår räknar med att vattenkraftproduktionen under budgetåren 1958/59—1960/61 kommer att understiga primabelastningen med 350, 250 resp. 700 MkWh. Under budgetåren 1961/62—1963/64 beräknas däremot en positiv marginal om 350, 2 200 resp. 2 050 MkWh. Om däremot vattentillgången skulle bli exceptionellt ringa under budgetåren 1958/59—1963/64 har man emellertid — om hänsyn tages till å ena sidan oundvikliga överskottleveranser och å andra sidan till möjlig värmekraftsproduktion och elimport — räknat med ett årligt produktionsunderskott inom hela landet av 2 800, 2 750, 2 650, 1 850, 750 resp. 900 MkWh.

Vid bedömningen av de redovisade siffrorna för underskotten under normalår och exceptionellt torrår bör noteras, att en viss överskattning sannolikt har skett beträffande primabelastningen under den första delen av perioden och att för periodens båda sista år ytterligare krafttillskott inom den enskilda sektorn möjligen kan vara att påräkna.

Gjorda uppskattningar av belastningsutvecklingen och kraftproduktionen inom vattenfallsverket visar en utveckling, som liknar den i tabellen redovisade. För budgetåren 1958/59—1961/62 beräknas vattenkraftproduktionen vid normalår understiga primabelastningen med resp. 250, 100, 850 och 250 MkWh. För budgetåren 1962/63 och 1963/64 kan en positiv marginal beräknas, uppgående till 1 000 MkWh. Angivna siffror för budgetåren 1958/59—1960/61 torde dock med hänsyn till vad jag tidigare anfört få betecknas som alltför pessimistiska.

Därest elförbrukningen icke i någon högre grad avviker från de gjorda uppskattningarna erfordras icke obetydliga tillskott av värmekraft under de närmaste åren även vid normal vattentillgång. Genom utbyggnaden av

[1] För hela landet uppskattad till 80 % av normalproduktionen.

värmekraftstationerna ökar också möjligheten härtill. Likväl skulle enligt styrelsens beräkningar vid exceptionellt torrår ett produktionsunderskott inom vattenfallsverkets sektor om 850 resp. 450 MkWh uppkomma under budgetåren 1960/61 och 1961/62 även vid ett maximalt utnyttjande av värmekraftresurserna. För sådant fall finge en häremot svarande konsumtionsbegränsning genomföras i första hand genom kontraktsenliga avkopplingar eller frivilligt sparande av elektrisk kraft. Under budgetåret 1962/63 räknar man med att ha uppnått torrårssäkerhet.

För innevarande budgetår har vattenfallsstyrelsen icke ifrågasatt någon ändring av den till 440 milj. kr. fastställda investeringsramen. Emellertid beräknas anslaget till Kraftverksbyggnader m. m. bli otillräckligt. Anslaget kan därför komma att behöva förstärkas, vilket jag anser lämpligen böra ske genom anlitande av dispositionsanslaget. För arbeten utanför ramen beräknas 8,3 milj. kr. åtgå till styrelsens förvaltningsbyggnad.

För genomförande av det föreslagna kraftutbyggnadsprogrammet samt för bestridande av kostnaderna för regleringsföretag, distributionsanläggningar och vissa finansiella utgifter föreslår styrelsen för nästa budgetår en medelsförbrukningsram av 504 milj. kr.

För budgetåret 1960/61 räknar styrelsen med en medelsförbrukning av ungefär samma omfattning som för budgetåret 1959/60.

Enligt min uppfattning bör man på lång sikt sträva efter att åstadkomma en sådan utbyggnadsgrad för vattenkraften, att ångkraftsinsatsen kan hållas på en relativt låg nivå. Härigenom skulle man kunna få en samhällsekonomiskt sett optimal avkastning av de gjorda investeringarna. Om konsumtionsökningen utvecklar sig enligt föreliggande prognoser torde emellertid tillgängliga resurser icke medge en sådan utbyggnad under de närmaste åren. Programmet för de statliga kraftstationsutbyggnaderna får därför liksom under tidigare år i första hand inriktas på att så snart som möjligt uppnå en sådan produktionsnivå, att ransoneringsriskerna även vid besvärliga torrår elimineras. Jag föreslår därför en utbyggnad i ungefär den takt och omfattning, som styrelsen förordat. En viss nedskärning av föreslagen medelsförbrukning har jag emellertid funnit vara möjlig på de olika anslagen utan att någon eftergift behöver göras ifråga om det primära målet att uppnå torrårssäkerhet till budgetåret 1962/63.

Som framgår av den i avsnitt 1 redovisade investeringsplanen för kommunikationsverken har jag för det kommande budgetåret förordat en investeringsram om 482 milj. kr. Mitt förslag innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 42 milj. kr. och i förhållande till det faktiska investeringsutfallet budgetåret 1957/58 med 133 milj. kr. Av tabell 2 framgår hur medelsförbrukningen lämpligen bör fördelas vid en sådan ram.

Tabell 2

	1957/58 Utfall	1958/59 Beräknat	1959/60 Styrelsen	1959/60 Dep.ch.
		miljoner kronor		
Kraftverksbyggnader m. m.	212,8	286,5	316,0	314,0
Regleringsföretag	29,6	33,5	36,0	35,0
Distributionsanläggningar	106,5	98,5	122,0	116,0
Atomenergianläggningar	—	17,0	25,0	15,0
Övriga anslag	0,4	4,5	5,0	2,0
Summa	349,3	440,0	504,0	482,0

Medelsförbrukningen enligt mitt förslag innebär således minskningar i förhållande till styrelsens beräkningar med följande belopp, nämligen 2,0 milj. kr. på kraftstationsbyggnaderna, 1,0 milj. kr. på regleringsföretagen, 6,0 milj. kr. på distributionsanläggningarna, 10,0 milj. kr. på atomenergianläggningarna, 0,5 milj. kr. på inköp av vattenfall och fastigheter, 0,5 milj. kr. på förvärv av enskilda företag för eldistribution samt 2,0 milj. kr. på dispositionsanslaget

Styrelsen föreslår, att utbyggnadsprogrammet kompletteras med två nya kraftstationer, vilka avses att påbörjas under nästa budgetår, nämligen Gallejaure i Skellefteälven och Letsi i Lilla Lule älv. Produktionsförmågan vid fullt utnyttjande hos dessa anläggningar beräknas till 630 resp. 1 700 MkWh per år. Gallejaure beräknas kunna tas i drift hösten 1964 och Letsi ett år senare. Därutöver föreslås en ombyggnad av Storå kraftstation i Arbogaåns biflöde Storån samt utförande av en tredje avloppstunnel vid Porjus kraftstation, vilka arbeten är av relativt liten omfattning. Beträffande Stenungsunds ångkraftverk föreslår styrelsen den ändringen i tidigare godkända planer, att anskaffningen av ett tredje aggregat tills vidare inställes. Aggregatet anses nämligen icke få någon större betydelse för torrårssäkerheten i början av 1960-talet. Slutligen avser styrelsen att färdigställa Messaure med reducerad dämning hösten 1962 i stället för, som tidigare planerats, hösten 1963.

I anledning av vattenfallsstyrelsens förslag om uppförandet av en kraftstation vid Letsi, vilket arbete beräknas komma att påbörjas under budgetåret 1959/60, har kammarkollegiet, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och fiskeristyrelsen gemensamt hemställt, att statsmakterna icke måtte besluta om genomförande av kraftstationsbyggnads- eller sjöregleringsföretag berörande Lilla Lule älvs vattenområde innan ställning tagits till den allmänna frågan om vilka sjöar och vattendrag som skall undantagas från vattenexploatering. Ämbetsverken hänvisar därvid bl. a. till det förhållandet, att den förteckning som den s. k. naturvårdsdelegationen år 1954 utarbetat över sjöar och vattendrag att skyddas mot exploatering för kraftverksändamål är föremål för revision, vilken kan väntas bli klar i vad avser Lilla Lule älv vid årsskiftet 1958/59. Kungl. Maj:ts beslut bör enligt de fyra ämbetsverken jämväl föregås av en utredning beträffande Lilla Lule älvsområdet av de

sannolika samlade verkningarna för bygden för tiden efter det avslutade byggnadsarbetet.

Med utgångspunkt från kraftkonsumtionens ständiga ökning och den framtida efterfrågan på elkraft samt kraftproduktionens stora betydelse för hela vår folkförsörjning torde enighet föreligga om nödvändigheten av en fortsatt utbyggnad av kraftverk. Då atomkraften av alla hittills tillgängliga data att döma med all sannolikhet icke under den närmaste tioårstiden kommer att kunna lämna något tillskott av betydelse för landets kraftförsörjning måste kraftutbyggnadsplaneringen fortsätta än så länge med konventionella lösningar, d. v. s. vatten- och ångkraftsanläggningar. Enligt vad vattenfallsstyrelsen uppgivit finns det med hänsyn till projekteringsläget för närvarande icke andra kraftstationsprojekt i Stora Lule älv eller i landets övriga älvar, vilka tidsmässigt skulle kunna insättas i stället för nu ifrågavarande anläggning. Följden blir därför att om utbyggnaden av Letsianläggningen icke skulle få företagas det blir nödvändigt att ersätta denna med utbyggnad av ångkraft, vilket ur samhällsekonomisk synpunkt skulle vara mycket ofördelaktigt samt skapa problem ur beredskapssynpunkt. Därest vattendomstols tillstånd till uppförande av Letsi kraftverk skulle kunna erhållas måste det därför ur samhällsekonomisk synpunkt anses såsom orealistiskt att icke uppföra detsamma. Vidare må framhållas att enligt vattenfallsstyrelsen ett uppförande av en kraftstation vid Letsi är ekonomiskt motiverat även om vidare utbyggnader eller regleringar i Lilla Lule älv på grundval av nya ansökningar från styrelsen inte skulle medges.

Med hänsyn till dessa förhållanden anser jag — dock utan att på något sätt vilja föregripa prövningen av företagets tillåtlighet enligt vattenlagen — det i förevarande sammanhang, där det gäller anslagstilldelning till vattenfallsstyrelsen, vara nödvändigt att preliminärt räkna med uppförandet av den nu aktuella anläggningen. Denna slutsats bygger således allenast på en prövning av behovet och angelägenheten av denna anläggning i och för sig och i förhållande till andra statliga investeringsprojekt samt av möjligheten att förverkliga densamma mot bakgrunden av den aktuella statsfinansiella och samhällsekonomiska situationen. Då det icke bedömts vara uteslutet att vattendomstol hinner taga ställning till frågan om tillåtligheten av företaget redan under nästa budgetår, finner jag det angeläget att, därest sådant tillstånd då erhålles, anläggningen icke skall fördröjas genom att beslut i investeringsfrågan ej föreligger. Jag har därför i enlighet med vattenfallsstyrelsens förslag beräknat en medelsförbrukning för nästa budgetår av 1 milj. kronor för det nu aktuella byggnadsföretaget. Därvid förutsättes att inga som helst förberedande arbeten på anläggningen vare sig i vatten eller på land kommer att vidtagas innan verkställbart tillstånd till densamma föreligger av vattendomstol.

Vad beträffar kravet på ytterligare utredning av verkningarna i framtiden för bygden vid Lilla Lule älv vid ett förverkligande av det aktuella byggnadsprojektet kommer vattenfallsstyrelsen att förebringa det ytterligare ma-

terial som i detta hänseende eller i övrigt kan komma att begäras vid domstol.

I fråga om det fortsatta utbyggandet av Lilla Lule älv avser vattenfallsstyrelsen att undersöka möjligheten att från utbyggnad undantaga delar av älven till en tidpunkt längre fram, då bättre kan bedömas i vilken omfattning atomkraft kan införas. En dylik undersökning, som bör ske i samarbete med företrädare för naturskyddet, finner jag väl motiverad och snarast böra företagas.

Vattenfallsstyrelsen bör enligt min mening för nästa budgetår erhålla bemyndigande att påbörja Gallejaure kraftstation i Skellefteälven och Letsi kraftstation i Lilla Lule älv samt att utföra ombyggnad av Storå kraftstation och anläggning av en tredje avloppstunnel vid Porjus kraftstation.

Styrelsen har vidare beträffande anslaget till Kraftverksbyggnader m. m. föreslagit, att dess användning icke skall begränsas till arbeten, som beslutats av statsmakterna före resp. budgetår. Enligt min mening skulle det ofta kunna vara önskvärt att påbörja ett arbete redan under det budgetår beslut därom fattas. Då vid sådant fall utvägen att anlita dispositionsanslaget synes vara en onödig omgång, förordar jag, att Kungl. Maj:t får bemyndigande att, så snart arbeten beslutats av riksdagen, medge igångsättning av sådana med anlitande av det löpande budgetårets anslag till Kraftverksbyggnader m. m. Härigenom får självfallet gällande rambelopp ej överskridas. Däremot är jag inte beredd att tillstyrka, att ifrågavarande anslag får användas för markköp m. m. för framtida utbyggnader, vilket styrelsen ifrågasatt.

Mot styrelsens program för regleringsföretag och distributionsanläggningar har jag icke i princip något att erinra.

Beträffande vattenfallsverkets atomenergianläggningar har under hösten 1958 efter riksdagens medgivande den ändringen vidtagits att den planerade atomvärmestationen Adam sammanförts med atomkraftvärmestationen R 3 till ett objekt med förläggning till Ågesta. Kostnaderna för den gemensamma anläggningen skall, i den mån de ej belöper på Stockholms stads elverk, i princip delas lika mellan vattenfallsstyrelsen och Aktiebolaget Atomenergi. De investeringsmedel, som hittills anvisats för Adam-projektet, får i enlighet härmed disponeras för vattenfallsstyrelsens andel i den sammanslagna anläggningen. Atomstationen R 3/Adam avses utbyggas i en första etapp för 65 000 kW värmeeffekt, vilken effekt senare skall utökas till ca 125 000 kW. Kostnaderna för första etappen har beräknats till 100 milj. kr. exklusive bränsleelement. Under innevarande budgetår beräknas hela det på anslaget till Atomenergianläggningar tillgängliga beloppet 17 milj. kr. åtgå för R 3/Adam och för nästa budgetår beräknas för styrelsens del i anläggningen 15 milj. kr. För igångsättning av atomkraftverket Eva beräknar styrelsen för nästa budgetår 10 milj. kr.

I annat sammanhang har statsrådet och chefen för handelsdepartementet denna dag anmält de frågor, som rör atomenergiprogrammet, och därvid tillstyrkt ett sammanlagt belopp av 15 milj. kr. för vattenfallsstyrelsens an-

del i den fortsatta utbyggnaden av atomkraftvärmeverket R 3/Adam och för påbörjande av atomkraftstationen Eva. Med biträdande härav förordar jag, att ett anslag om 15 milj. kr. anvisas till Atomenergianläggningar under vattenfallsverkets fond.

Vid sidan av de ramreglerade investeringarna har styrelsen för nästa budgetår beräknat en medelsförbrukning av 17 milj. kr. för fortsatta arbeten på förvaltningsbyggnaden i Råcksta. Då en reservation om 12 milj. kr. beräknas föreligga vid utgången av innevarande budgetår av de för ifrågavarande ändamål anvisade medlen, äskar styrelsen för budgetåret 1959/60 ett anslag om 5 milj. kr.

För förvaltningsbyggnaden beräknas de totala kostnaderna, vilka tidigare angivits till ca 35 milj. kr., numera komma att uppgå till ca 69 milj. kr. exkl. markinköp. Orsaken till kostnadsstegringen uppges vara dels att man nu planerar att i byggnadskomplexet inrymma 25 à 30 % fler kontorsplatser än som från början avsetts, dels att den tidigare redovisade byggnadskostnaden baserades på en orealistiskt låg medelkostnad per m^3.

Enligt min mening måste det anses som anmärkningsvärt, att de av vattenfallsstyrelsen i samband med förslaget om uppförandet av förvaltningsbyggnaden lämnade uppgifterna angående lokalbehov och byggnadskostnader — som det visat sig — grundats på ofullständiga utredningar och orealistiska förutsättningar. Med hänsyn till föreliggande lokalbehov och till att de nu beräknade byggnadskostnaderna icke kan betraktas som anmärkningsvärt höga har jag emellertid funnit mig kunna godtaga att arbetena inriktas på ett byggnadskomplex av föreslagen omfattning. Jag upptager därför ett anslag om 5 milj. kr. för detta ändamål.

I detta sammanhang får jag anmäla, att den av Kungl. Maj:t tillkallade utredningen rörande lämplig förläggningsort för förvaltningen för Älvkarleby kraftverk, stationsmontageavdelningen och stamlinjebyggnaderna i mars 1958 redovisat resultatet av sitt arbete. Utredningen har kommit till den slutsatsen, att såväl huvudkontoret för förvaltningen för Älvkarleby kraftverk liksom ett distriktskontor bör vara förlagda till Stockholm. I fråga om stationsmontageavdelningen och stamlinjebyggnaderna anses den inom dessa bedrivna verksamheten ha sådant nära samband med de arbetsuppgifter, som handlägges inom vattenfallsstyrelsen, att dessa båda avdelningar bör vara förlagda på samma ort som styrelsen. Jag har icke funnit anledning till erinran mot utredningens motiv och slutsatser rörande ifrågavarande avdelningars förläggning.

Vattenfallsstyrelsens hemställan om ytterligare rörelsemedel för utökning av bl. a. verkets materiel- och oljelager har jag funnit väl motiverad. I avvaktan på ytterligare utredning rörande fördelningen av verkets kreditbehov på långfristiga och kortfristiga krediter förordar jag, att verkets nu aktuella behov tills vidare tillgodoses genom en ökning av styrelsens rörliga kredit hos riksgäldskontoret från 75 milj. kr. till 100 milj. kr.

I föregående års statsverksproposition tog jag upp en del frågor rörande vattenfallsverkets kapitalförsörjning. Jag anförde därvid, att verkets avskrivnings- och förräntningsnormer borde göras till föremål för en undersökning, vilken lämpligen kunde anförtros åt vattenfallsstyrelsen. Uppdrag att utföra denna utredning har sedermera lämnats styrelsen, som emellertid ännu icke hunnit redovisa resultaten därav.

I fråga om beräkningen av anslagen förordar jag, att i princip de belopp anvisas, som fordras för att jämte beräknad behållning vid nästa budgetårs ingång täcka medelsförbrukningen under varje anslagsrubrik. Den totala anslagssumman för nästa budgetår kommer därvid att utgöra 467,6 milj. kr.

I anslaget till distributionsanläggningar har styrelsen inräknat en kostnad av 7,1 milj. kr. för inköp och upprustning av distributionsnät i Norrbottens och Västerbottens läns skogs- och fjällbygder. I överensstämmelse med tidigare tillämpade riktlinjer bör 80 % av utgifterna härför omedelbart avskrivas. Chefen för finansdepartementet har därför i annat sammanhang denna dag föreslagit, att i detta syfte ett avskrivningsanslag om 5,7 milj. kr. anvisas på driftbudgeten för nästa budgetår.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

I. att för budgetåret 1959/60 under statens vattenfallsverks fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a)	*Kraftverksbyggnader m. m.*	314 000 000 kr.
b)	*Atomenergianläggningar*	15 000 000 »
c)	*Regleringsföretag*	28 100 000 »
d)	*Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk*	100 500 000 »
e)	*Inköp av vattenfall och fastigheter*	1 000 »
f)	*Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet*	1 000 »
g)	*Förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen*	5 000 000 »
h)	*Statens vattenfallsverks dispositionsanslag*	5 000 000 »

II. att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsekapital åt statens vattenfallsverk tillhandahålla en från 75 000 000 till 100 000 000 kr. ökad rörlig kredit.

Luftfartsfonden

6. Luftfartens markorganisation

Luftfartsstyrelsen

I skrivelse den 25 augusti 1958 och i samband därmed lämnade uppgifter har luftfartsstyrelsen framlagt sina äskanden om investeringsanslag för nästa budgetår. Inledningsvis framhåller styrelsen, att inom den hittillsvarande investeringsramen har i stort sett kunnat inrymmas endast sådana objekt, som bedömts oundgängligen nödvändiga för att vidmakthålla och upprusta nuvarande flygplatser. För investeringar i nya flygplatser är en höjning av ramen ofrånkomlig. Investeringsramen bör emellertid också höjas av annat skäl. Efter överläggningar har nämligen luftfartsstyrelsen och telestyrelsen enats om att föreslå, att anslaget på televerkets fond till Radioanläggningar för luftfarten av praktiska skäl i fortsättningen icke inräknas i televerkets ramreglerade investeringar utan överföras till luftfartsverkets ram. Den sistnämnda bör sålunda ökas minst med det anslagsbelopp, som för anslagets ändamål kan komma att anvisas av statsmakterna. En närmare motivering för detta förslag har lämnats i telestyrelsens petita för budgetåret 1959/60.

Under innevarande budgetår har för luftfartsverket fastställts en investeringsram om 8,5 milj. kr. Vid sidan av de ramreglerade anslagen har anvisats 25,0 milj. kr. för utbyggnad av storflygplatsen. Under televerkets fond har anvisats 2,4 milj. kr. för radioanläggningar för luftfarten. För nästa budgetår föreslår styrelsen en investeringsram, inklusive radioanläggningar för luftfarten, om sammanlagt 15,9 milj. kr., vilken höjning anses nödvändig för att hindra ytterligare eftersläpningar av markorganisationens utveckling i förhållande till flygtrafiken.

6: 1 Flygplatser m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58 [1]	2 165 000	4 301 000 [2]	5 577 000
1958/59	1 289 000	7 900 000	7 800 000*
1959/60 styrelsen	989 000	10 600 000	12 100 000*
dep.ch.	989 000	9 600 000	10 500 000*

* Preliminärt belopp.

[1] För 1957/58 upptages summan av beloppen å de tidigare anslagen till Markförvärv, Flygfältsbyggen, Byggnader, Teleutrustning m. m., Belysningsanläggningar samt Fordon, maskiner och redskap.

[2] Anslaget tillfälligt förstärkt under 1957/58 med 400 000 kr. från dispositionsanslaget, vilket belopp återföres till dispositionsanslaget under 1958/59.

Beträffande de för innevarande och nästa budgetår planerade investeringarna — exklusive storflygplatsen — har luftfartsstyrelsen redovisat följande program.

	Beräknad totalkostnad	Faktisk medelsförbrukning t. o. m. 30/6 1958	Arbetsprogram 1958/59	1959/60
		tusental kronor		
Flygfältsbyggen				
Bromma				
Reparationer av beläggningar	500	142	350	—
Torslanda				
Banförstärkning	2 850	2 000 [1]	600	—
Förstärkning av bana 14—32	500	—	500	—
Bulltofta				
Taxibanor, platta, tillfartsväg m. m. till ny stationsbyggnad	2 400 [2]	54	500	1 850
Visby				
Fältutvidgning	3 750	3 475	100	—
Sundsvall				
Banförlängning m. m. (nytt objekt)	900	—	—	200
Kiruna				
Ny flygplats	5 300 [3]	—	1 300	3 000
Jönköping				
Ny flygplats (nytt objekt)	2 250 [3]	—	—	1 000
Ny flygplats i Västerbotten (nytt objekt)	—	—	—	200 [4]
Diverse flygplatser	850	—	400	450
Summa	**19 300**	**5 671**	**3 750**	**6 700**
Byggnader				
Torslanda				
Driftsbyggnad (nytt objekt)	2 000	—	—	200 [5]
Bulltofta				
Ny stationsbyggnad	3 250 [3,6]	406	1 600	1 250
Visby				
Ny stationsbyggnad, garage m. m.	1 050	990	60	—
Sundsvall				
Stationsbyggnad	500	—	—	500

[1] Häri ingår 400 000 kr., som tillfälligt ianspråktagits från dispositionsanslaget; beloppet återfört under budgetåret 1958/59.
[2] Uppräknat med 400 000 kr.
[3] Luftfartsverkets kostnad.
[4] Beräknat belopp.
[5] Avser huvudsakligen projektering.
[6] Uppräknat med 450 000 kr.

	Beräknad totalkostnad	Faktisk medelsförbrukning t. o. m. 30/6 1958	Arbetsprogram 1958/59	Arbetsprogram 1959/60
	tusental kronor			
Jönköping				
Stations-, drifts- och hangarbyggnad (nytt objekt)	750 [1]	—	—	500
Diverse flygplatser	740	—	340	400
Summa	**8 290**	**1 396**	**2 000**	**2 850**
Teleutrustning m. m.				
(delvis nya objekt)	350	—	150	200
Belysningsanläggningar				
Bromma				
Komplettering av högintensitetsljus m. m.	155	54	100	—
Ombyggnad av inflygningslinjer	120	—	120	—
Torslanda				
Komplettering av högintensitetsljus m. m.	125	49	80	—
Bulltofta				
Komplettering av högintensitetsljus m. m.	135	12	120	—
Belysningsanläggningar m. m. för nytt stationsområde och byggnad	300	—	250	50
Sundsvall				
Komplettering av högintensitetsljus m. m. (delvis nya objekt)	500	—	75	300
Kiruna				
Belysningsanläggningar för ny flygplats	450 [1]	—	130	300
Jönköping				
Belysningsanläggningar för ny flygplats (nytt objekt)	500 [1]	—	—	400
Kabelarbeten för meteorologiska instrument (nytt objekt)	250	—	—	250
Diverse flygplatser	725	—	325	400
Summa	**3 260**	**115**	**1 200**	**1 700**
Fordon, maskiner och redskap				
Ersättningsanskaffning (delvis nya objekt)	600	—	350	250
Nyanskaffning (delvis nya objekt)	900	—	350	550
Summa	**1 500**	—	**700**	**800**
Totalsumma	**32 700**	**7 182**	**7 800**	**12 250**

[1] Luftfartsverkets kostnad.

De exakta igångsättningstidpunkterna för de anmälda arbetena kan f. n. icke preciseras. Det torde få ankomma på luftfartsstyrelsen att från fall till fall bestämma eller föreslå när och i vilken takt de i arbetsprogrammet angivna objekten skall komma till utförande inom den totalram för investeringsverksamheten, som kan komma att fastställas.

Beträffande de under anslaget upptagna objektgrupperna har styrelsen meddelat följande.

Flygfältsbyggen

Bulltofta flygplats

För budgetåret 1956/57 äskade styrelsen medel dels till ny stationsbyggnad, dels till ny stationsplatta m. m. på Bulltofta flygplats. Statsmakterna godkände i princip dessa arbeten, av vilka stationsplattan m. m. beräknades kosta i runt tal 2 000 000 kr. I sina kostnadsberäkningar utgick styrelsen från att statsbidrag skulle erhållas till de omfattande gatuarbetena framför stationsbyggnaden. Luftfartsstyrelsen är nämligen av den uppfattningen, att ifrågavarande gatuarbeten i princip bör avräknas mot bilskattemedel. Statsbidrag har emellertid ej beviljats. En fördyring med ca 400 000 kr. har därför uppstått, vilken avtalsenligt åvilar Kronan. Arbetena med stationsplattan m. m. beräknas därför numera kosta totalt 2 400 000 kr. För budgetåret 1959/60 åtgår ett belopp av 1 850 000 kr.

Sundsvall/Härnösands flygplats

Sedan regelbunden trafik i april 1957 återupptagits på Sundsvall/Härnösands flygplats har frågan om en broförbindelse blivit i princip löst och man kan räkna med, att bron kommer att tas i bruk senast våren 1960. På själva fältet bör åtgärder nu vidtagas för en förlängning av den nuvarande rullbanan, vilket i kombination med borttagande av vissa hindrande byggnader i södra inflygningssektorn medför, att aktuella flygplantyper kan utnyttja flygplatsen utan besvärande reduktioner i den betalande lasten. Samtidigt bör vissa sprickbildningar i den befintliga banan repareras. Kostnaderna för banarbetena beräknas till 900 000 kr. Styrelsen utgår från att erforderlig hinderborttagning, liksom i samband med banförläggningen önskvärt markförvärv, ombesörjes av de kommunala intressenterna. Förhandlingar härom pågår. För budgetåret 1959/60 erfordras för arbetenas påbörjande ett belopp av 200 000 kr.

Kiruna flygplats

Arbetena med den av statsmakterna beslutade nya flygplatsen vid Kiruna, som skall ersätta den nu provisoriskt använda militära flygplatsen, kommer att påbörjas hösten 1958. Under innevarande budgetår beräknas för ändamålet ca 1 300 000 kr. mot tidigare beräknade 1 500 000 kr. För arbetenas planenliga fortsättning under budgetåret 1959/60 erfordras ett belopp av 3 000 000 kr.

Jönköpings flygplats

År 1941 upplät Jönköpings stad utan ersättning den nuvarande flygplatsen till kronan för allmänt bruk. I avtalet förband sig kronan bl. a. att driva och underhålla flygplatsen under minst 25 år. De hittills nedlagda kostnaderna för fältarbeten, byggnader, belysning, radioanläggningar m. m., uppgår till ca 4,8 milj. kr., varav ca 0,8 milj. kr. i kommunalt bidrag. Flygplatsen är ett gräsfält utan rullbanor. Den nuvarande landningsbanan om ca 1 300 m är för kort och frånvaron av rullbana medför också stora olägenheter, bl. a. vid tjällossningen. Landningsbanan kan utbyggas till längst 1 500 m, vilken utbyggnad dock skulle bli relativt kostnadskrävande. Utrymme för utbyggnad av tvärbana finns inte. En utbyggnad av flygplatsen skulle vidare bl. a. spoliera planerna på ett nytt stort bostadsområde. Staden har därför ansett att den befintliga flygplatsen bör nedläggas och ersättas med en ny. Mot bakgrunden av det nuvarande fältets begränsade utvecklingsmöjligheter föreslår styrelsen att en ny flygplats anläggs vid Västersjön ca 7 km sydväst om staden. Totalkostnaderna för den nya flygplatsen — exklusive kostnader för markens anskaffande och iordningställande — har av styrelsen beräknats till 8 milj. kr., varav 4,5 milj. kr. för fältarbeten, 1,5 milj. kr. för byggnader, 1,0 milj. kr. för belysningsanläggningar samt 1,0 milj. kr. för radioanläggningar. Efter förhandlingar har staden förklarat sig beredd att härav bidra med 50 %, dock högst 4,0 milj. kr., samt svara för vissa markkostnader. Under budgetåret 1959/60 erfordras för arbetenas påbörjande sammanlagt 1 950 000 kr., varav 1 000 000 kr. för fältarbeten, 500 000 kr. för byggnader, 400 000 kr. för belysningsanläggningar och 50 000 kr. för kabelarbeten.

Ny flygplats i Västerbotten

I 1946 års statsverksproposition (bil. 5 s. 166 ff.) lämnades en redogörelse för ett av 1944 års flygplatsutredning i september 1945 framlagt förslag till vissa utbyggnader av vårt lands flygplatser. Utredningen hade bl. a. förordat att ett flygfält förlades till Alvik vid Umeå stad. Förslaget hade biträtts av luftfartsstyrelsen. Föredragande statsrådet tillstyrkte, att ett nytt flygfält byggdes och förlades invid Umeå under förutsättning att staden utan kostnad för staten tillhandahöll för flygplatsen erforderlig mark och bekostade framdragandet av vägar, ledningar m. m. 1946 års riksdag (SU 36, Rskr. 52) beslöt i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag samt anvisade medel för arbetenas påbörjande.

Mellan kronan och Umeå stad träffades sedermera ett för kronans del genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 mars 1947 godkänt avtal rörande flygplatsen. Därvid åtog sig kronan att snarast möjligt efter det Umeå stad ställt mark till förfogande påbörja anläggandet av en flygplats på området och, sedan flygplatsen tagits i bruk, ansvara för underhållet och driften av densamma.

Umeå stad har ställt ifrågavarande mark till förfogande. Arbetena har

emellertid ej igångsatts, främst med hänsyn till att andra projekt ansetts böra få företräde inom det begränsade investeringsutrymme, som stått till buds. Ursprungligen för flygfältsbygget anvisade medel har i stället med tillstånd av 1950 års riksdag använts för andra ändamål. Under tiden har civil flygtrafik börjat bedrivas på ett i Nordmalings kommun befintligt flygfält, beläget ungefär mitt emellan Umeå och Örnsköldsvik. Flygfältet består av ett grässtråk och är även i övrigt av provisorisk karaktär.

Den 27 juni 1957 tillkallade statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet tre sakkunniga[1] för att verkställa utredning i frågan huruvida en permanent flygplats borde anläggas och upprätthållas vid Umeå eller Nordmaling. I ett den 8 oktober 1957 dagtecknat betänkande redovisade utredningen sina överväganden. I huvuddrag anförde utredningen följande.

Utredningen har i likhet med 1944 års flygplatsutredning ansett, att en civil flygplats i Västerbotten bör ingå som en del i utbyggnaden av markorganisationen för den regelbundna flygtrafiken på Norrland. Utredningen har funnit, att från byggnadstekniska synpunkter fullgoda flygplatser kan anläggas vid såväl Umeå som Nordmaling. Beträffande de sammanlagda kostnaderna för anläggning och drift skulle ett flygfält vid Nordmaling medföra en merkostnad för statsverket av ca 2,7 milj. kr. Ur flygteknisk synvinkel synes Umeåalternativet vara förmånligare än Nordmalingsalternativet med hänsyn till de gynnsammare inflygnings- och hinderförhållandena och därav följande ökade användbarhet under instrumentflygningsförhållanden samt ökad regularitet för trafikflyget. Bullerfrågan utgör enligt utredningen icke något problem vare sig vid Nordmaling eller Umeå.

Beträffande markförbindelserna framhåller utredningen, att det för inrikesflyget och kortdistansflyget överhuvud får anses vara av stor betydelse, att en flygplats är lätt och snabbt tillgänglig från det eller de samhällen, som skall betjänas. Utredningen har ansett det vara av väsentlig betydelse vid lokaliseringen av flygplatsen, att den i Umeåalternativet ligger endast 6 km från centrum i Umeå medan i Nordmalingsalternativet avståndet till närmaste större trafikcentra är omkring 60 km och till närmaste järnvägsstation över 20 km. Flera större vägar från de inre delarna av landet är riktade mot Umeå, nämligen fyra länsvägar, medan endast en väg av större betydelse är riktad mot Nordmaling. Utredningen anser, att det långa avståndet till Nordmaling samt väg- och järnvägsnätets inriktning inom berörda områden talar för, att man ej bör förlägga en flygplats till Nordmaling, att betjäna både Örnsköldsviks- och Umeåregionerna.

I fråga om bedömningen av trafikunderlaget föreligger enligt utredningen icke tillräckligt underlag för en säker trafikprognos för någotdera av de föreslagna flygplatslägena Umeå och Nordmaling. Av väsentlig betydelse för bedömningen bör emellertid vara att en större befolkningskoncentration föreligger inom Umeåregionen än inom motsvarande Nordmalingsdistrikt. Ser man till befolkningens fördelning på olika verksamhetsgrenar kan konstateras, att storindustrien är mera utvecklad i Örnsköldsvikstrakten, medan däremot småindustri och hantverk överväger i Umeåområdet. Handelns omfattning torde vara större i och kring Umeå. Vidare är Umeå residensstad med vad detta innebär bl. a. i fråga om läns- och regionalorgan i förvaltning m. m. Man bör också beakta Umeås växande roll som centrum för forskning, undervisning och sjukvård. Utredningen har på grund härav kommit till den uppfattningen, att Umeåområdet representerar ett trafikunderlag, som motiverar en flygplats vid Umeå.

[1] Generaldirektör G. Vahlberg, överdirektör H. Winberg och byråchef S. Granström.

Utredningen har under beaktande av samtliga de synpunkter, som redovisats i det föregående, kommit till den slutsatsen, att den permanenta flygplatsen bör förläggas till Alvik vid Umeå.

I skrivelse den 25 november 1957 har Skellefteå och Örnsköldsviks städer samt kommuner och industriföretag i Västernorrlands och Västerbottens län hemställt, att beslut i flygfältsfrågan icke fattas, förrän vissa i skrivelsen angivna synpunkter, bl. a. frågan om Norrlands behov av trafikflyg i stort, närmare utretts.

I skrivelsen framhålles, att de sakkunnigas uppdrag varit begränsat till valet mellan Umeå och Nordmaling och att sålunda frågan om Norrlands trafikflyg i stort ej närmare berörts i sammanhanget. Betänkandets förslag skulle möjligen kunna innefatta en för Norrland som helhet i princip riktig lösning, om föreslagna åtgärder finge anses utgöra ett led i ett genomtänkt program, som inom en förutsedd och i förväg bestämd rimlig tid i sin helhet vore avsedd att förverkligas. Ett sådant program syntes emellertid ej föreligga. Norrland i stort skulle bliva bättre tillgodosett om andra åtgärder än de i betänkandet angivna vidtoges. I skrivelsen föreslås, att Nordmalings flygplats bibehålles och utbygges för att betjäna såväl Umeås som Örnsköldsviks område samt att en ny flygplats anlägges vid Skellefteå.

Över betänkandet och nyssnämnda skrivelse har, efter remiss, utlåtanden avgivits av chefen för försvarsstaben, arbetsmarknadsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, luftfartsstyrelsen, som även redovisat ett från Linjeflyg Aktiebolag inhämtat yttrande, statskontoret samt länsstyrelserna i Västernorrlands och Västerbottens län. Utredningens förslag att flygplatsen förläggs till Umeå har i regel tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Emot förslaget har endast länsstyrelsen i Västernorrlands län uttalat sig och förordat en utredning av hela Norrlandskustens förseende med flygfält innan frågan avgörs.

I ärendet har slutligen från olika berörda intressenter sedermera inkommit flera skrivelser med synpunkter på flygplatsens förläggning m. m. Bl. a. har Norra Ångermanlands trafikutredning inlämnat en promemoria, dagtecknad den 2 september 1958, beträffande flygplatser efter Norrlandskusten. I promemorian framhålles, att det såsom en första etapp på lösningen av Norrlandskustens flygplatsfrågor vore lämpligt att anlägga en flygplats i Skellefteå. Inom den närmaste framtiden borde dessutom i stället för ett nytt flygfält i Umeå en permanentning av banorna i Nordmaling, kostnadsberäknad till 400 000 kr., komma till stånd.

Yttrande över förenämnda promemoria har avgivits av luftfartsstyrelsen den 11 december 1958. Styrelsen avstyrker därvid bestämt med hänsyn till bl. a. trafikflygets säkerhetskrav förslaget om anläggande av en provisorisk rullbana i Nordmaling.

I anslagsframställningen utgår luftfartsstyrelsen från att ett slutligt avgörande i förläggningsfrågan skall kunna träffas i så god tid, att ärendet skall kunna underställas 1959 års riksdag. För projektering samt för eventuellt påbörjande av fältarbetena har styrelsen preliminärt beräknat ett belopp av 200 000 kr. för budgetåret 1959/60.

Olika flygplatser

För diverse och oförutsebara arbeten vid olika flygplatser beräknas ett belopp av 450 000 kr.

Byggnader

Torslanda flygplats

Befintliga lokaler på Torslanda flygplats för passagerare, drift, säkerhetstjänst m. m. har efter hand blivit allt mer otillräckliga. I första hand är det angeläget att bl. a. i rationaliseringssyfte sammanföra flygplatsförvaltningens olika driftsenheter, som nu är utspridda på otillräckliga och långt ifrån varandra liggande lokaler, till en ny särskild driftsbyggnad. För en dylik driftsbyggnad, som bör innehålla bl. a. lokaler för flygplatsförvaltningen, katastrofberedskapen, garage och verkstad för reparationer av flygplatsens omfattande fordons- och maskinpark, beräknas kostnaderna till storleksordningen 2 000 000 kr. För projekterings- och förberedelsearbeten beräknas för budgetåret 1959/60 200 000 kr.

Bulltofta flygplats

Den nya stationsbyggnaden vid Bulltofta flygplats är nu under uppförande. Byggnadskostnaden har ursprungligen beräknats till 3 800 000 kr., varav Malmö stads bidrag preliminärt beräknats till 1 000 000 kr. Byggnadskostnaden, som grundar sig på 1956 års prisläge, har till följd av allmän byggnadskostnadsstegring blivit högre än som ursprungligen beräknats. Stegringen beräknas enligt byggnadsstyrelsens index till 7 %, vilket räknat på Kronans andel, 2 800 000 kr., utgör i runt tal 200 000 kr.

I de ursprungliga kostnadsberäkningarna medtogs kostnader för rörpostanläggning av viss omfattning. Under detaljplaneringen av byggnadens utnyttjande och drift har emellertid SAS uttryckt önskemål om en anläggning av större dimensioner än som först planerats, varigenom ökade kostnader uppstår. Detta uppväges emellertid av större hyresinkomster. I stationsbyggnaden avses också böra inredas garage, enär efterfrågan på sådant utrymme stigit avsevärt och intäkterna från detta väl motiverar kostnaderna. För förberedande åtgärder härutinnan samt för rörpostanläggningen uppkommer en kostnadsfördyring av ca 100 000 kr.

Beträffande restaurangen i den nya stationsbyggnaden har luftfartsstyrelsen i en särskild skrivelse den 8 oktober 1958 anfört, att de planerade restauranglokalerna beräknats motsvara de omedelbara behoven för flygtrafiken och flygplatsen. Styrelsen har i första hand erbjudit SAS att driva restaurangrörelsen men SAS har avböjt. Vid de överläggningar, som luftfartsstyrelsen därefter haft med ett antal restauratörer, har framkommit, att man numera icke på något håll anser det möjligt att på ett ekonomiskt försvarbart sätt driva en flygrestaurang i de planerade lokalerna. Såsom villkor för ett övertagande av restaurangdriften har därvid ställts kravet på utökade serveringslokaler. För att kunna träffa ett ekonomiskt fördel-

aktigt avtal om uthyrande av restaurangen anser styrelsen det lämpligt att restauranglokalerna utökas, varvid merkostnaden beräknas till ca 150 000 kr.

För fullföljande av byggnadsarbetet behöver kostnadsramen höjas med 450 000 kr. till 3 250 000 kr. varav 1 250 000 kr. beräknas åtgå för budgetåret 1959/60.

Sundsvall/Härnösands flygplats

I sina petita hösten 1957 upptog luftfartsstyrelsen 500 000 kr. för en stationsbyggnad på Sundsvall/Härnösands flygplats. Vid uppgörande av det definitiva lokalprogrammet har nya utrymmesbehov anmälts huvudsakligen från trafikanternas sida. Ett tillgodoseende av dessa skulle höja totalkostnaden till ca 800 000 kr. På grund av den snäva investeringsramen för innevarande budgetår har bygget måst förskjutas framåt i tiden. Styrelsen undersöker emellertid förutsättningarna för att genom bidrag från annat håll möjliggöra igångsättning av bygget redan under innevarande budgetår och att begränsa statens kostnader till högst det nyss angivna beloppet, 500 000 kr. Styrelsen har därför i arbetsprogrammet för budgetåret 1959/60 upptagit allenast sistnämnda belopp.

Olika flygplatser

För diverse och oförutsedda arbeten vid olika flygplatser beräknas ett belopp av 400 000 kr.

Teleutrustning m. m.

Den komplettering och nyanskaffning av teleutrustning, som erfordras under nästkommande budgetår, innefattar ytterligare radioutrustning för fältfordon samt ett antal trafikanthögtalaranläggningar. Härjämte erfordras ytterligare talregistreringsutrustningar, ett nytt lokalt distributionssystem för väderleksuppgifter, uranläggningar samt diverse smärre kompletteringar på olika flygplatser. För ändamålet beräknas under budgetåret 1959/60 ett sammanlagt belopp av 200 000 kr.

Belysningsanläggningar

Bulltofta flygplats

Kostnaderna för belysningsanläggningar i samband med anläggande av nytt stationsområde vid Bulltofta flygplats beräknades hösten 1956 till ett sammanlagt belopp av 250 000 kr. Härefter har emellertid inträtt allmänna kostnadsökningar i fråga om material och löner. Vidare bör i samband med pågående byggnadsarbeten anordnas utrymme för en reservkraftanläggning i stationsbyggnaden, varigenom kostnaderna kan totaliter begränsas. Sammanlagt erfordras ytterligare 50 000 kr. för budgetåret 1959/60.

Sundsvall/Härnösands flygplats

I sina petita hösten 1957 anmälde luftfartsstyrelsen vissa kompletteringsarbeten, innebärande utbyggande i viss utsträckning av högintensitetsljus till en kostnad av minst 175 000 kr. Av dessa arbeten har hittills endast en mindre del hunnit utföras. Därest föreslagen banförlängning kommer till stånd, bör även den nya bandelen förses med högintensitetsljus, varjämte en ny inflygningslinje med högintensitetsljus bör installeras. Kostnaden härför torde uppgå till minst 500 000 kr. inklusive förenämnda belopp. Arbetena bör utföras successivt och under budgetåret 1959/60 erfordras ett belopp av 300 000 kr.

Kiruna flygplats

För planenligt fortsättande av arbetena med belysningsanläggningar till den nya flygplatsen vid Kiruna erfordras under budgetåret 1959/60 för kronans del ett belopp av 300 000 kr.

Kabelarbeten för meteorologiska instrument

Med hänsyn till den upprustning, som flygväderlekstjänsten vid ett antal flygplatser kommer att genomgå i enlighet med vad som närmare anföres i Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts petitaskrivelse för budgetåret 1959/60, måste också luftfartsverket som en förutsättning härför i ganska betydande utsträckning utvidga det härför erforderliga ledningsnätet. Anskaffning och nedläggning av kablar för väderlekstjänsten beräknas sålunda uppgå till sammanlagt 250 000 kr.

Olika flygplatser

För belysningsanläggningar vid tillkommande inrikesflygplatser samt för diverse kompletteringsarbeten vid olika flygplatser beräknas 400 000 kr.

Fordon, maskiner och redskap

Ersättningsanskaffningen av fordon, maskiner och redskap, som under innevarande budgetår beräknas till 350 000 kr., kan under budgetåret 1959/60 begränsas till 250 000 kr. För nyanskaffningar beräknas 550 000 kr.

6: 2 Försvarsberedskap vid luftfartsverket

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	16 000	400 000	148 000
1958/59	268 000	100 000	250 000*
1959/60 styrelsen	118 000	400 000	500 000*
dep.ch.	118 000	100 000	200 000*

* Preliminärt belopp.

Luftfartsstyrelsen har i särskild skrivelse den 25 augusti 1958 hemställt, att för nästa budgetår anvisas dels ett investeringsanslag av 400 000 kr. för försvarsberedskapsändamål och dels ett avskrivningsanslag å driftbudgeten med samma belopp. Med hänsyn till skrivelsens art torde någon redogörelse för innehållet i densamma inte böra lämnas till statsrådsprotokollet. Skrivelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet överlämnas till vederbörande utskott.

6: 3 Utbyggnad av storflygplats m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	—	20 000 000	7 039 000
1958/59	12 961 000	25 000 000	37 961 000*
1959/60 styrelsen	—	40 000 000	40 000 000*
dep.ch.	—	40 000 000	40 000 000*

För den fortsatta utbyggnaden av storflygplatsen, numera benämnd Stockholm—Arlanda flygplats, har för budgetåren 1957/58 och 1958/59 anvisats 20 milj. kr. resp. 25 milj. kr. De förberedande arbetena med skogsröjning inom hela fältområdet igångsattes omedelbart efter statsmakternas beslut om flygplatsens anläggande. Schaktnings- och sprängningsarbetena för hangarområdet påbörjades i januari 1958. Anbud infordrades för anläggande av huvudbanan, förbindelsebanorna mellan denna och hangarområdet samt hangarplattformen. Vid månadsskiftet april—maj antogs ett anbud å dessa arbeten, omfattande ca 35 000 000 kr., varefter grusutfyllnad, schaktning, sprängning och djupdränering igångsattes. Beläggningsarbeten på förbindelsebanorna beräknas bli påbörjade under innevarande budgetår.

Utöver huvudentreprenaden har pågått och pågår andra arbeten och anskaffningar, såsom vägarbeten, markförvärv, beställningar av elektriska kablar, navigationshjälpmedel samt fordon, maskiner och redskap. Hösten 1958 igångsättes vatten- och avloppsanläggningsarbetena. Husbyggnader och belysningsanläggningar igångsättes likaledes under hösten 1958.

För arbetena under budgetåret 1959/60 beräknas enligt en särskild skrivelse från luftfartsstyrelsen den 26 november 1958 ett belopp av 40 milj. kr. bli erforderligt.

6: 4 Luftfartsverkets dispositionsanslag

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Återföring av tillfällig anvisning	Förstärkning av andra anslag	Medelsförbrukning
1957/58	371 000	700 000	—	400 000[1]	395 000
1958/59	276 000	1 000	400 000[1]	—	450 000*
1959/60 styrelsen	227 000	—	—	—	—
dep.ch.	227 000	100 000	—	—	100 000*

* Preliminärt belopp.
[1] Beloppet avser tillfällig förstärkning av anslaget till Flygplatser m. m.

För nästa budgetår anser styrelsen någon ny medelsanvisning icke erforderlig på detta anslag.

Styrelsen har lämnat en sedvanlig redogörelse för användningen av dispositionsanslaget under budgetåret 1957/58. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet överlämnas till vederbörande utskott.

Yttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det utlåtande, som redovisats under Statens järnvägars fond.

Scandinavian Airlines System anser i yttrande till luftfartsstyrelsen, att möjligheterna att förbättra banorna och anlägga en helt ny stationsanläggning på Torslanda flygplats bör undersökas. Vidare framhålles vikten av att medel finns tillgängliga för en utbyggnad av det meteorologiska telekommunikationsnätet.

Linjeflyg AB, som också avgivit yttrande till luftfartsstyrelsen, framhåller att de tidigare gjorda nedskärningarna i den planerade investeringsvolymen för luftfartsfonden i hög grad försvårat utbyggnaden av inrikestrafiken. Bolaget tillstyrker de föreslagna investeringarna på inrikesflygplatserna. Därutöver anser bolaget bl. a. det nödvändigt, att medel i god tid reserveras för en utbyggnad av inrikeshallen på Bromma flygplats.

Departementschefen

Luftfartsstyrelsen har räknat med att den för innevarande budgetår gällande investeringsramen om 8,5 milj. kr. i stort sett kommer att utnyttjas. Utanför de ramreglerade investeringarna beräknar styrelsen en medelsförbrukning om ca 38 milj. kr. för storflygplatsen.

Beträffande de ramreglerade investeringarna inom luftfartsfonden har styrelsen för nästa budgetår föreslagit en medelsförbrukning av 12,6 milj. kr. och i nya anslag äskat 11,0 milj. kr. Såsom framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag ansett mig kunna förorda en investeringsram av 10,8 milj. kr. för luftfartsfonden. Härav torde 10,5 milj. kr. böra hänföras till flygplatsanslaget, 0,2 milj. kr. till försvarsberedskapsanslaget samt 0,1 milj. kr. till dispositionsanslaget.

Såsom anförts under televerkets fond tillstyrker jag, att anslaget till Radioanläggningar för luftfarten fr. o. m. nästa budgetår lägges utanför televerkets ramreglerade investeringar. I enlighet med luftfartsstyrelsens och telestyrelsens förslag bör luftfartsstyrelsen i fortsättningen med anlitande av anslagen inom luftfartsverkets investeringsram samt anslaget till Radioanläggningar för luftfarten under televerkets fond få avväga behoven av investeringar i olika slag av luftfartsanläggningar. Härvid förutsättes, att investeringarna totalt icke överstiger luftfartsverkets ram utökad med ett belopp motsvarande anslaget till Radioanläggningar för luftfarten. Erforderliga anslagsförstärkningar i anledning härav torde få ske genom anlitande av dispositionsanslagen under berörda fonder.

Luftfartsstyrelsen har i sin petitaskrivelse föreslagit anläggande av ett nytt flygfält vid Jönköping. Det nuvarande fältet där har en för kort landningsbana och frånvaron av permanentbelagd rullbana medför också olägenheter, särskilt vid tjällossningen. Då fältets utvecklingsmöjligheter är begränsade föreslås en ny flygplats vid Västersjön ca 7 km sydväst om staden. Kostnaderna för den nya flygplatsen, frånsett kostnader för markens anskaffande och iordningsställande, har beräknats till 8 milj. kr. Enligt ett preliminärt avtal mellan kronan och Jönköpings stad har staden åtagit sig att iordningställa och tillhandahålla marken för det nya fältet. Vidare har staden förbundit sig att till övriga anläggningskostnader bidra med 50 % av kostnaderna, dock högst 4 milj. kr. Statsverkets kostnader kan således beräknas uppgå till ca 4 milj. kr. Med hänsyn till behovet av en ny flygplats vid Jönköping förordar jag, att avtalet med Jönköpings stad godkännes och att en ny flygplats anlägges. Med hänsyn till övriga angelägna investeringar i luftfartsanläggningar synes emellertid luftfartsverkets kostnader under nästa budgetår för ifrågavarande ändamål böra begränsas till ca 100 000 kr. Jag har emellertid inte något att erinra mot att vissa arbeten i samband med anläggandet av den nya flygplatsen påbörjas redan under innevarande budgetår med anlitande av kommunala medel. Detta kan vara angeläget bl. a. från arbetsmarknadssynpunkt.

År 1946 beslöt riksdagen, att en flygplats skulle anläggas vid Umeå. Påföljande år träffades mellan staten och Umeå stad ett avtal rörande flygplatsen, innebärande bl. a. att staten snarast möjligt skulle påbörja anläggandet av flygplatsen. Arbetena har emellertid icke igångsatts, främst på grund av att andra projekt ansetts böra få företräde inom det begränsade investeringsutrymme, som stått till buds. Under senare år har civil flygtrafik börjat bedrivas på ett i Nordmalings kommun befintligt flygfält vid Olofsfors ungefär mitt emellan Umeå och Örnsköldsvik.

Som meddelades i föregående års statsverksproposition tillkallade jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 juni 1957 tre sakkunniga för att utreda frågan, huruvida en permanent civil flygplats borde anläggas och upprätthållas vid Umeå eller Nordmaling. Sedan ifrågavarande utredning förordat, att flygplatsen förläggs till Umeå, har Skellefteå och Örnsköldsviks städer m. fl. hemställt om ytterligare undersökningar i flygplatsfrågan innan beslut fattas. Över utredningens betänkande och skrivelsen från Skellefteå och Örnsköldsviks städer m. fl. har ett flertal myndigheter yttrat sig, vilka samtliga, utom länsstyrelsen i Västernorrlands län, tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat detsamma utan erinran.

Jag anser starka skäl föreligga för att det norrländska flygplatssystemet kompletteras med en flygplats i Västerbotten. Beträffande val av förläggningsort för den nya flygplatsen har verkställda utredningar klarlagt, att Umeå ur skilda synpunkter bör ges företräde framför andra aktuella alternativ. Ett nytt flygfält vid Umeå ingår för övrigt i den tioårsplan för utbyggnad av civila flygplatser, som luftfartsstyrelsen framlade i sina petita hösten 1956. Jag förordar därför, att staten nu fullgör sin avtalsenliga

förpliktelse att anlägga en flygplats vid Alvik i Umeå landskommun. Kostnaden för en flygplats där kan enligt vad jag inhämtat från luftfartsstyrelsen beräknas uppgå till ca 8,0 milj. kr., varav 4,5 milj. kr. för huvudbana om 1 600 m, förbindelsebana och stationsplattform, 1,2 milj. kr. för stations- och driftbyggnader, 1,2 milj. kr. för belysningsanläggningar samt 1,1 milj. kr. för radioanläggningar. Härtill kommer kostnader för markförvärv, tillfartsväg till stationsområdet, vatten-, avlopps- och elledningar samt eventuellt en hangar.

I enlighet med vad som tillämpats bl. a. i samband med anläggning av ny flygplats vid Kiruna bör berörda kommuner i viss utsträckning bidra till anläggningskostnaderna. Vid överläggningar mellan representanter för å ena sidan kommunikationsdepartementet och luftfartsstyrelsen samt å andra sidan Umeå stad och Umeå landskommun har träffats en preliminär överenskommelse i fråga om finansieringen av en ny flygplats, därest beslut om anläggande därav skulle fattas. Uppgörelsen innebär i huvudsak följande.

Umeå stad åtager sig att bekosta och tillhandahålla i stort sett all erforderlig mark för flygplatsen, vilken prestation i dagens läge uppskattas till 2,1 milj. kr. Såsom bidrag till övriga kostnader erlägger staden 1,4 milj. kr. och Umeå landskommun 0,5 milj. kr. Härutöver skall staden till stationsbyggnaden framdraga och bekosta permanentbelagd väg och ledningar för vatten och avlopp samt elektricitet. Staden förpliktar sig att anlägga och bekosta erforderliga parkeringsplatser vid stationsbyggnaden. Staden åtar sig även att med av luftfartsverket tillhandahållen materiel på flygplatsen ombesörja viss katastrofberedskap. Vidare förbinder sig staden, att under exceptionella väderleksförhållanden biträda vid snöröjningstjänsten på flygplatsen. De förpliktelser, som åvilar staden enligt 1946 års avtal, skall — i den mån de icke berörts i förevarande sammanhang — alltjämt gälla. Arbetena med anläggning av flygplatsen skall påbörjas i så stor omfattning som möjligt under hösten 1959, därvid arbetsmarknadspolitiska skäl bör beaktas, samt bedrivas i en sådan takt, att flygfältet kan tas i bruk före utgången av år 1961. Förevarande överenskommelse skall läggas till grund för ett formligt avtal mellan parterna.

Jag har icke något att erinra mot den träffade preliminära uppgörelsen, vilken, om hänsyn tages till att Umeå stad bekostar marken för flygplatsen, kan anses likvärdig med avtalet angående flygplatsen vid Kiruna, där kronan tillhandahåller marken. Under förutsättning att Umeå stad och landskommun definitivt binder sig för de åtaganden, som innefattas i den preliminära överenskommelsen, förordar jag, att medel tas upp för påbörjande av anläggningsarbetena under nästa budgetår. Jag avser sålunda att, om riksdagen icke har någon erinran häremot, sedermera föreslå Kungl. Maj:t att godkänna ett slutligt avtal angående finansieringen av flygplatsen i huvudsaklig överensstämmelse med den preliminära överenskommelsen. För budgetåret 1959/60 räknar jag med en medelsförbrukning för luftfartsverkets del av 0,9 milj. kr.

Vad angår den bl. a. i remissyttrandena över förenämnda utredning be-

rörda frågan om hela norrlandskustens förseende med flygfält förutsätter jag, att luftfartsstyrelsen i samband med sin allmänna planering av flygplatsorganisationen inom landet överväger denna fråga och därvid närmare undersöker förutsättningarna att förlägga flygplatser vid Skellefteå och Örnsköldsvik. Förslaget om anläggande av en provisorisk rullbana i Nordmaling kan jag i likhet med luftfartsstyrelsen inte biträda.

Mot styrelsens förslag rörande investeringar under nästa år på Bulltofta, Sundsvall/Härnösands och Kiruna flygplatser för 3,1, 1,0 resp. 3,3 milj. kr. har jag icke något att erinra. Däremot är jag ej beredd tillstyrka förslaget om ny driftbyggnad på Torslanda flygplats.

Beträffande Bromma flygplats har styrelsen i sina hösten 1958 framlagda beräkningar rörande underskottet å luftfartsfonden för budgetåret 1959/60 äskat medel för nybeläggning av varmkörningsplatserna inom hangarområdet på Bromma flygplats. Då jag funnit detta arbete, vilket kostnadsberäknats till 300 000 kr., vara av investeringskaraktär, har jag emellertid icke ansett mig böra förorda, att medel härför anvisas på luftfartsverkets driftkostnadsstat. Med hänsyn till projektets angelägenhetsgrad föreslår jag för att möjliggöra utförandet av ifrågavarande projekt under nästa budgetår, att kostnaderna bestrides av luftfartsverkets investeringsmedel.

Mot styrelsens förslag i övrigt i fråga om anslaget till Flygplatser m. m. har jag icke i princip något att erinra, men vissa arbeten och anskaffningar torde dock behöva senareläggas, eftersom jag icke helt kunnat tillstyrka den utökning av investeringsramen, som styrelsen förordat.

Till försvarsberedskap har jag tagit upp ett anslag av 100 000 kr. Beloppet synes böra omedelbart avskrivas. Chefen för finansdepartementet har därför tidigare denna dag förordat, att ett motsvarande avskrivningsanslag anvisas på driftbudgeten.

Jag tillstyrker styrelsens förslag om ett anslag om 40,0 milj. kr. för fortsatt utbyggnad av storflygplatsen. I likhet med vad som gäller för innevarande budgetår bör detta belopp anvisas vid sidan om luftfartsverkets investeringsram.

Med ledning av den sålunda uppskattade medelsförbrukningen under nästa budgetår och de förutsatta, till budgetåret ingående behållningarna har de anslag beräknats, som angivits i de till anslagsrubrikerna fogade tabellerna och som uppgår till 49,8 milj. kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1959/60 under luftfartsfonden anvisa följande investeringsanslag nämligen

a)	*Flygplatser m. m.*	9 600 000 kr.
b)	*Försvarsberedskap vid luftfartsverket* ..	100 000 »
c)	*Utbyggnad av storflygplats m. m.*	40 000 000 »
d)	*Luftfartsverkets dispositionsanslag*	100 000 »

Statens allmänna fastighetsfond

7. Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm

		Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	.....	73 000	200 000	42 000
1958/59	.....	231 000	200 000	431 000*
1959/60	styrelsen.....	—	200 000	200 000*
	dep.ch.	—	200 000	200 000*

Byggnadsstyrelsen

I skrivelse den 26 augusti 1958 anför byggnadsstyrelsen, att de arbeten, som hitintills utförts inom Djurgårdsstaden, omfattar förutom planerings- och ritningsarbeten iståndsättning av vissa byggnaders yttre delar. Under hösten 1958 räknar styrelsen med att kunna i större utsträckning påbörja själva saneringsarbetet. Enligt upprättad plan förutsättes saneringen skola genomföras under en tidrymd av 10 år med en beräknad årlig medelsanvisning av 200 000 kr., vilket belopp bör anvisas för ändamålet.

Departementschefen

Jag förordar, att anslaget för nästa budgetår uppföres med ett oförändrat belopp av 200 000 kr. samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kr.

8. Radiohus

		Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	.....	133 000	1 500 000	841 000
1958/59	.....	792 000	8 000 000	6 292 000*
1959/60	styrelsen....	2 500 000	9 500 000	12 000 000*
	dep.ch.	2 500 000	9 500 000	12 000 000*

* Preliminärt belopp.

Byggnadsstyrelsen

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 19 augusti 1958 bl. a. anfört.

Sprängnings- och schaktningsarbetet för den beslutade första etappen av radiohuset, omfattande en kontorsbyggnad, påbörjades under våren 1958. De egentliga byggnadsarbetena beräknas kunna igångsättas omkring årsskiftet 1958—1959. Kostnaderna för kontorsbyggnaden beräknas i likhet med föregående år till 21,5 milj. kr. För de fortsatta byggnadsarbetena under budgetåret 1959/60 räknar styrelsen med en medelsförbrukning av 9 500 000 kr.

Såsom redan förutskickades i föregående års framställning har styrelsen fortsatt projekteringsarbetet i vad avser en andra byggnadsetapp, omfattande i huvudsak utrymmen för studiolokaler, verkstäder, garage och entréhall. Styrelsen har därvid ingående undersökt varje möjlighet att begränsa anläggningens storlek. Detta har emellertid icke visat sig möjligt.

Resultaten av förnyade, mera omfattande geotekniska undersökningar har utvisat, att undergrunden i högre grad utgöres av lösa jordlager än vad den preliminära undersökningen gav vid handen. En bortschaktning av dessa jordlager är till fördel för grundläggningen och samtidigt erhålles för en måttlig kostnad ytterligare källarutrymmen om sammanlagt 10 500 kvadratmeter. Härigenom har en viss minskning av byggnadens planyta kunnat genomföras. De tillkommande källarutrymmena kommer delvis att direkt utnyttjas för ljudradions behov och delvis bli disponibla utrymmen, som på lång sikt kan behöva tagas i anspråk för radions och televisionens arkiv, centralförråd etc., men som tills vidare kan nyttjas för annat ändamål, främst som förrådslokaler. Med hänsyn till den allmänna bristen på förrådsutrymmen kommer utrymmet under alla omständigheter att redan från början fylla ett behov. Ett tillvaratagande av de uppkomna möjligheterna till ökad effektiv lokalyta motiveras även rent allmänt av det höga tomtvärdet.

Bl. a. med stöd av erfarenheterna från detaljprojekteringen av första etappen har styrelsen vid bearbetningen av andra etappens lokalgrupper funnit, att mer omfattande installationer och därmed sammanhängande utrymmen kräves än vad som tidigare kunnat förutses. Med hänsyn till anläggningens speciella karaktär, varom icke några erfarenheter inom landet föreligger, finner styrelsen icke tillrådigt att för det nu framlagda förslaget räkna med en lägre kostnad än 28 milj. kr.

Styrelsen avser att bedriva projekteringsarbetet i sådan takt, att byggnadsarbetena kan igångsättas under första halvåret 1960. För budgetåret 1959/60 räknar styrelsen med en medelsförbrukning av 1,5 milj. kr.

Den ursprungligen planerade restaurangbyggnaden har ur lägessynpunkt visat sig mindre lämplig. Då dessutom behovet av lunchlokaler för televisionspersonalen aktualiserats, har styrelsen undersökt olika möjligheter att på annan plats inom kvarteret lösa restaurangfrågorna för de båda verksamhetsgrenarna. I samråd med expertis inom restaurangområdet har styrelsen därvid funnit att det s. k. stenskjulet, vars läge och storlek är lämpligt, kan

omändras så att en för ändamålet helt tillfredsställande restauranganläggning erhålles. Härigenom kan dessutom denna kulturskyddade byggnad tillvaratagas med sina miljövärden och nyttjas på ett för radio- och televisionsverksamheten ändamålsenligt sätt. Restauranganläggningen kommer enligt detta alternativ att innehålla en matsal med ca 400 platser, två mindre matsalar, caféutrymmen och kök med biutrymmen. Möjligheter till en etappvis ombyggnad förefinnes. Skulle det i framtiden visa sig erforderligt kan en komplettering av restaurangutrymmena ske i samband med uppförandet av konsertsalarna och televisionsanläggningen. Det s. k. stenskjulet disponeras f. n. av armémuseum. Möjligheter att ställa ersättningslokaler till museets disposition finnes tills vidare inom de angivna källarutrymmena. Förhandlingar härom har upptagits med fortifikationsförvaltningen. Om lunchmöjligheter skall kunna erbjudas personalen i så tidigt skede som möjligt efter inflyttningen i kontorshuset, räknar styrelsen med att ombyggnadsarbetena måste igångsättas under första halvåret 1960.

Kostnaderna för restauranganläggningen har enligt prisläget den 1 juli 1958 beräknats till 2,4 milj. kr. För budgetåret 1959/60 beräknar styrelsen medelsförbrukningen till 0,5 milj. kr.

Till radiohusbyggnaden hör också en beredskapsanläggning i bergrum. Då sprängningsarbetena på denna av störningsskäl bör utföras innan kontorsbyggnaden tages i bruk, måste dessa igångsättas under budgetåret 1959/60. Styrelsen beräknar kostnaderna för bergrumsanläggningen till 1,8 milj. kr. Härav erfordras för nästa budgetår 0,5 milj. kr.

De i samråd med fortifiktionsförvaltningen förda förhandlingarna med Stockholms stad angående anslutning av bl. a. radio- och televisionsanläggningarna till statens fjärrvärmeverk i Värtan har resulterat i att ett preliminärt avtal träffats mellan parterna.

Den beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1959/60 uppgår totalt till (9 500 000 + 1 500 000 + 500 000 + 500 000) 12 000 000 kr. Då en reservation av 2 500 000 kr. beräknas föreligga på anslaget äskar byggnadsstyrelsen i nytt anslag för nästa budgetår 9 500 000 kr.

Departementschefen

Enligt principbeslutet vid 1957 års riksdag om förläggning av radiohuset till kvarteret Förrådsbacken skall i en första byggnadsetapp uppföras en kontorsbyggnad. För denna anläggning, vilken kostnadsberäknats till 21,5 milj. kr., har hittills anvisats 9,5 milj. kr. Då de egentliga byggnadsarbetena avses skola påbörjas vid årsskiftet 1958—1959, kommer ett väsentligt medelsbehov att föreligga för nästa budgetår. Jag har därför intet att erinra mot byggnadsstyrelsens beräkning av en medelsförbrukning om 9,5 milj. kr. för detta ändamål under budgetåret 1959/60.

Den andra byggnadsetappen förutsattes i 1957 års statsverksproposition få upptagas till prövning till ett kommande budgetår och därvid avgöras efter den avvägning, som då kunde göras mellan olika anspråk på utrymme

inom ramen för radiolicensinkomsterna. Byggnadsstyrelsen föreslår nu, att den andra etappen, som i huvudsak avser utrymmen för studiolokaler, verkstäder, garage och entréhall, får påbörjas nästa budgetår. Kostnaderna för denna etapp uppskattas preliminärt till 28 milj. kr., varav för nästa budgetår erfordras 1,5 milj. kr. I anslutning härtill vill jag meddela, att telestyrelsen och Sveriges Radio i samråd föreslagit, att för televerket erforderliga lokaler för de centrala distributionsuppgifterna för ljudradio och television måtte få sammanföras i en särskild byggnad på eller i anslutning till radiohustomten inom kvarteret Förrådsbacken. Enligt vad jag inhämtat från byggnadsstyrelsen beräknas en förläggning av dessa lokaler till en sådan fristående byggnad icke nämnvärt komma att påverka totalkostnaden för andra etappen.

Byggnadsstyrelsen har vidare föreslagit, att inom nämnda kvarter en för ljudradions och televisionens personal gemensam restauranganläggning förlägges till det s. k. stenskjulet och att en för ljudradiorörelsen erforderlig beredskapsanläggning i bergrum får påbörjas. Kostnaderna har för restaurangen beräknats till 2,4 milj. kr. och för bergrumsanläggningen till 1,8 milj. kr. För nästa budgetår räknar styrelsen med ett medelsbehov av 0,5 milj. kr. för envar av dessa anläggningar.

Enligt föreliggande kostnadsuppskattningar kommer sålunda de redan beslutade och de nu av styrelsen förordade byggnadsåtgärderna totalt att draga en kostnad av 53,7 milj. kr. Det totala medelsbehovet för nästa budgetår beräknas av styrelsen till 12 milj. kr. och det erforderliga anslaget till 9,5 milj. kr.

Statsmakternas ställningstagande till uppförandet av ett nytt radiohus i Stockholm betingades av önskemålet om att genom koncentration av ljudradioverksamheten eliminera olägenheterna av den nuvarande splittringen av verksamheten på ett stort antal lokaler i skilda delar av Stockholm. Därest den andra byggnadsetappen nu icke påbörjas, kommer dessa olägenheter i huvudsak att bestå, även sedan den administrativa personalen koncentrerats till den beslutade kontorsbyggnaden. Den administrativa verksamheten kommer nämligen därvid i sin helhet att skiljas från studioverksamheten. För Sveriges Radio skulle detta innebära, att arbetet inom företaget alltjämt skulle bli tungrott och kräva betydligt större årskostnader än om lokalerna vore sammanförda till en enhet. Det framstår därför nu som en synnerligen angelägen uppgift att bereda Sveriges Radio möjlighet att koncentrera även studioverksamheten till nya lokaler inom kvarteret Förrådsbacken. Jag förordar därför, att den andra etappen av radiohuset får påbörjas under nästa budgetår. Emot förslaget att förlägga de för televerkets distributionsuppgifter erforderliga lokalerna till en fristående byggnad i anslutning till radiohuset har jag ej något att erinra.

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag tager jag upp ett belopp av 1,5 milj. kr. för nästa budgetår för fortsatt projektering och för påbörjande av arbetena. Jag förutsätter därvid, att byggnadsstyrelsen framdeles efter samråd med televerket och Sveriges Radio framlägger en närmare utformad

plan för lösning av lokalfrågan för ljudradions och televisionens distributionsuppgifter och vidare att en förnyad beräkning av kostnaderna för andra etappen presenteras.

Vad byggnadsstyrelsen anfört och förordat rörande restaurang- och bergrumsanläggningarna har icke givit mig anledning till erinran. Jag tillstyrker därför de äskade beloppen om 0,5 milj. kr. för ettvart av dessa projekt för nästa budgetår.

Den av mig sålunda förordade totala medelsförbrukningen å anslaget uppgår till 12,0 milj. kr. Då en reservation av 2,5 milj. kr. beräknas föreligga på anslaget vid utgången av innevarande budgetår erfordras i nytt anslag 9,5 milj. kr. I enlighet med vad jag anfört under televerkets fond vid anmälan av ljudradions budgetfrågor torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med detta belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Radiohus* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 9 500 000 kr.

9. Televisionshus

Byggnadsstyrelsen

I skrivelse den 26 augusti 1958 har byggnadsstyrelsen framlagt förslag om uppförande av en byggnad för televisionsverksamheten. Styrelsen erinrar inledningsvis om att styrelsen i samband med framläggandet om förslag till nytt radiohus i Stockholm föreslagit, att norra delen av kvarteret Förrådsbacken i Stockholm skulle upplåtas för bebyggelse för televisionen och att djurgårdsnämnden i sitt yttrande över förslaget till nytt radiohus icke ville motsätta sig att nämnda del av kvarteret tills vidare reserverades för televisionsändamål. Fortsättningsvis anför styrelsen följande.

För Sveriges Radio har frågan om utökning av televisionens utrymmen blivit alltmer aktuell. Den befintliga anläggningen inom kvarteret Svea Artilleri kommer relativt snart att bli otillräcklig på grund av televisionens oväntat snabba utveckling i landet. En viss ytterligare utbyggnad av denna anläggning är i och för sig möjlig, men bör helst undvikas. Styrelsen önskar icke ytterligare binda den framtida användningen av detta område med nyuppförda lokaler av så speciell karaktär som studior etc., och Sveriges Radio finner det icke heller ändamålsenligt att permanenta den på lång sikt föga utvecklingsbara anläggningen genom ytterligare investeringar för dyrbar inredning och sådan utrustning, som i viss mån måste anpassas efter lokalerna. Av dessa skäl bör televisionens behov av nya studior m. m. tillgodoses genom att uppförandet av en permanent televisionsanläggning påbörjas och successivt genomföres, varvid lokalerna inom kvarteret Svea Artilleri parallellt utnyttjas så länge det visar sig tjänligt.

Frågan om televisionens framtida lokalbehov har närmare penetrerats inom Sveriges Radio. Man har härvid ansett sig böra räkna med en program-

tid av ca 30 timmar per vecka inom överskådlig tid. Program för de utrymmen, som för Stockholms vidkommande svarar mot denna sändningstid, har upprättats av Sveriges Radio. Styrelsen saknar kompetens att ingå på en närmare prövning av dessa program men har för avsikt att i samband med projekteringen taga del av erfarenheterna från televisionens hittillsvarande verksamhet i Sverige och även studera utländska anläggningar, innan slutligt byggnadsprogram fastställes.

Som en förberedande åtgärd har styrelsen låtit utarbeta en preliminär skiss över en televisionsanläggning inom kvarteret Förrådsbacken, svarande mot en sändningstid av ca 30 timmar per vecka. För att erhålla en uppfattning om vilken utbyggnad, som är möjlig inom kvarteret, har styrelsen även undersökt hur stor yta en motsvarande anläggning för 50 timmar skulle behöva taga i anspråk. Vissa besparingar i programmet och rationaliseringar av planeringen kan förväntas i samband med den fortsatta bearbetningen, men å andra sidan pekar erfarenheterna från planeringen av radiohuset på att de tekniska installationerna m. m. ställer krav på utrymme, vilka, då jämförelsematerial till stor del saknas, är svåra att förutse från början. Styrelsen finner sig därför tills vidare böra räkna med att anläggningen får en omfattning, som svarar mot en sändningstid av 30 timmar. Kostnaden har preliminärt uppskattats till ca 40 milj. kr. vid prisläget den 1 juli 1958.

I fråga om en utbyggnad av en televisionsanläggning motsvarande 30 timmars total sändningstid per vecka är utrymmet inom kvarteret Förrådsbacken väl tillräckligt. Även det större programmet motsvarande 50 timmar per vecka skulle i och för sig kunna tillgodoses ur rent teknisk synvinkel, men styrelsen vill redan på detta stadium anmäla viss tveksamhet av arkitektoniska och stadsbildsmässiga skäl i fråga om lämpligheten att uppföra så stora byggnadsmassor på denna plats. Såvitt styrelsen har sig bekant skulle en begränsning av den slutliga utbyggnaden till en volym, som icke väsentligt överstiger den för 30-timmarsprogrammet nödvändiga, icke behöva innebära nämnvärda olägenheter för televisionsverksamheten. En viss del av verksamheten, t. ex. filminspelning, torde nämligen kunna ske på annat håll inom Stockholms-området, och vidare torde, om programmet på lång sikt närmar sig den större omfattningen, en förläggning av en ökad andel av programproduktionen till andra av landets större städer med fördel kunna diskuteras.

Intet synes därför hindra att principbeslut nu fattas rörande placering av en televisionsanläggning i anslutning till nya radiohuset inom kvarteret Förrådsbacken. För en placering just på denna plats talar, förutom av Sveriges Radio särskilt understrukna organisatoriska och administrativa skäl, även möjligheten att utnyttja radiohusets studior, därest ljudradions utrymmesbehov skulle komma att minska i samband med televisionens tillväxt.

Med televisionsprogrammets successiva utökning följer ständigt ökade lokalbehov. Enligt vad Sveriges Radio under hand meddelat, skulle en ny televisionsstudio behöva börja uppföras redan under nästkommande budgetår. Styrelsen avser att forcera det fortsatta utrednings- och projekteringsarbe-

tet så att detta skall bli möjligt. Härvid är avsikten närmast att först i huvudsak klarlägga hur den totala anläggningen skall vara disponerad och att därefter välja lämplig del av denna för detaljprojektering och uppförande som en första byggnadsetapp. För den fortsatta utredningen inkl. upprättandet av ritningar samt för byggnadskostnader under budgetåret 1959/60 beräknar styrelsen en medelsförbrukning av 1,5 milj. kr. För de därpå följande två budgetåren kan en medelsförbrukning av ca 10 milj. kr. per budgetår förutses.

Byggnadsstyrelsen hemställer i anslutning härtill, att för budgetåret 1959/60 måtte anvisas ett investeringsanslag av 1 500 000 kr. för uppförande av en televisionsbyggnad.

Yttrande

Djurgårdsnämnden framhåller bl. a., att de skäl för en förläggning av televisionsbyggnaden i omedelbar närhet av radiohuset, som byggnadsstyrelsen nu redovisat, övertygat nämnden om lämpligheten av att utnyttja kvarteret Förrådsbacken även för televisionslokaler. Nämnden har därför inte något att erinra mot att nu fattas beslut, som möjliggör en sådan förläggning och utgår därvid från att ifrågavarande del av kvarteret Förrådsbacken skall vara tillräcklig för att rymma alla sådana televisionslokaler, som erfordras i Stockholms innerstad. Det markområde, som Sveriges Radio nu arrenderar av fortifikationsförvaltningen och djurgårdsnämnden inom kvarteret Svea Artilleri, förutsätts därvid kunna friställas för andra ändamål snarast möjligt efter hand som nya lokaler blir disponibla.

Vid den fortsatta utredningen rörande utformningen av den erforderliga televisionsbebyggelsen bör enligt nämndens mening den rådande knappheten på välbelägen oexploaterad mark särskilt beaktas och möjligast effektivt utnyttjande av den disponibla delen av kvarteret Förrådsbacken eftersträvas.

De inom kvarteret Förrådsbacken befintliga, försvaret tillhöriga byggnaderna måste utrymmas och ersättningslokaler anskaffas. De härmed förenade kostnaderna, som av fortifikationsförvaltningen preliminärt uppskattats till 1 milj. kr., måste sannolikt bestridas av medel, som anvisas för televisionsbyggnaden. Nämnden avser att upptaga överläggningar med fortifikationsförvaltningen om friställande av ifrågavarande delar av kvarteret och deras överförande till nämndens förvaltning snarast möjligt.

Departementschefen

Televisionsverksamhetens lokaler är i likhet med ljudradions f. n. splittrade på flera platser i Stockholm. Behovet av lokaler för den snabbt växande verksamheten har måst lösas genom mer eller mindre provisoriska åtgärder, allt eftersom behoven anmält sig. Huvuddelen av verksamheten är förlagd till Svea Artilleriregementes förutvarande kasernbyggnader med tillhörande stallar, ridhus m. m.

För att icke för framtiden tvingas till oekonomiska dispositioner för pro-

visoriska lokaler för programproduktionen föreslår byggnadsstyrelsen efter samråd med Sveriges Radio, att beslut nu fattas om uppförande av ett televisionshus i Stockholm. Byggnaden föreslås skola uppföras i omedelbar anslutning till radiohuset inom kvarteret Förrådsbacken, där lämplig mark finns reserverad för ändamålet och där de framtida kontorslokalerna för televisionen enligt redan fattat beslut skall uppföras.

För televisionens programproduktion kommer nästa budgetår fem studior att stå till förfogande för Sveriges Radio. Av dessa är tre belägna i Stockholm och en i vardera Göteborg och Malmö. De i anslutning till dessa studior tillgängliga biutrymmena för förråd och verkstäder är delvis bristfälliga. Ett trängande behov av ytterligare lokaler för programproduktion föreligger redan nu. Med hänsyn till televisionens snabba expansion kommer behovet av större lokalutrymmen att inom få år bli än mer accentuerat. Med hänsyn till att televisionsverksamheten om något år kommer att erhålla sina kontorslokaler inom kvarteret Förrådsbacken och Sveriges Radios övriga anläggningar vid bifall till mina förslag under föregående punkt kommer att koncentreras till denna plats, synes det mig synnerligen lämpligt att även televisionens lokaler för programproduktionen uppföres i anslutning till de nämnda anläggningarna. För egen del vill jag sålunda förorda, att beslut nu fattas om uppförandet av en televisionsbyggnad inom kvarteret Förrådsbacken. Jag vill erinra om att jag vid anmälan under televerkets fond av de frågor, som sammanhänger med televisionsverksamhetens finansiering, utgått från att medel fr. o. m. nästa budgetår inom ramen för televisionslicensinkomsterna anvisas för uppförande av en televisionsbyggnad.

Då produktionen av televisionsprogram är mycket utrymmeskrävande, kommer den närmare utformningen av en televisionsbyggnad att i hög grad bestämmas av det program för sändningtidens längd, som lägges till grund för projekteringen. Byggnadsstyrelsen har undersökt tvenne alternativa möjligheter att utnyttja den till förfogande stående tomten. Dessa alternativ baserar sig på en sändningstid av 30 och 50 timmar per vecka.

Byggnadsstyrelsen har därvid ställt sig tveksam till uppförandet på nämnda plats av så stora byggnadsmassor, som erfordras för en sändning av 50 timmars program per vecka. Styrelsen har i stället förordat en byggnadsvolym, som medger sändningar icke väsentligt överstigande 30 timmars program per vecka. En sådan begränsning av byggnadsvolymen skulle enligt styrelsen icke behöva innebära nämnvärda olägenheter för televisionsverksamheten. Det förutsättes nämligen att en viss del av verksamheten, t. ex. filminspelning, skall kunna ske på annat håll inom Stockholmsområdet och att vid ytterligare utökad verksamhet en förläggning av ökad andel av programproduktionen till andra av rikets större städer kan diskuteras. Byggnadsstyrelsen har i det sist nämnda alternativet uppskattat totalkostnaden för televisionsbyggnaden till 40 milj. kr. vid prisläget den 1 juli 1958.

För den fortsatta utredningen inkl. upprättandet av ritningar samt för byggnadskostnader under budgetåret 1959/60 har styrelsen beräknat en medelsförbrukning av 1,5 milj. kr. och i anslutning därtill hemställt om mot-

svarande investeringsanslag. För de därpå följande två budgetåren har styrelsen beräknat en medelsförbrukning av ca 10 milj. kr. per budgetår.

Enligt vad jag erfarit från byggnadsstyrelsen, räknar man numera icke med att kunna igångsätta de egentliga byggnadsarbetena under nästa budgetår. Med hänsyn härtill kan anslaget begränsas till att omfatta kostnaderna för projektering och andra förberedelsearbeten. Ett belopp av 0,5 milj. kr. torde vara tillräckligt för detta ändamål. I enlighet härmed tager jag upp ett anslag till Televisionshus med nämnda belopp för nästa budgetår. Jag förutsätter härvid att omfattningen av byggnaden begränsas i enlighet med vad byggnadsstyrelsen förordat. Jag vill kraftigt understryka vikten av att detta byggnadsföretag, liksom även radiohuset, planeras och utföres så att alla möjligheter till kostnadsbesparingar iakttages. Standarden bör således inte göras högre än vad som är absolut nödvändigt.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Televisionshus* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kr.

10. Utbyggnad av ämbetshuset i kvarteret Uppfinnaren i Stockholm

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	—	100 000	48 000
1958/59	52 000	500 000	552 000*
1959/60 styrelsen	—	1 500 000	1 500 000*
dep.ch.	—	1 500 000	1 500 000*

Byggnadsstyrelsen

I skrivelse den 19 augusti 1958 meddelar byggnadsstyrelsen, att arbetet med utbyggnaden av ämbetshuset i kvarteret Uppfinnaren i Stockholm beräknas komma igång under första kvartalet 1959. Tillgängliga medel å anslaget beräknas bli helt tagna i anspråk under innevarande budgetår. För arbetena under 1959/60 räknar styrelsen med en medelsförbrukning av 1 500 000 kr. Styrelsen hemställer, att ett motsvarande investeringsanslag anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen

Mot byggnadsstyrelsens anslagsberäkning har jag icke något att erinra. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av ämbetshuset i kvarteret Uppfinnaren i Stockholm* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kr.

11. Ämbetsbyggnad i kvarteret Murmästaren i Stockholm

I statsverkspropositionen A 1958 (bil. 27 p. 10) lämnades en redogörelse för lokalförhållandena för den civila statliga förvaltningen i Stockholm.

* Preliminärt belopp.

Av denna redogörelse framgick, att under perioden fram till 1965 ett lokaltillskott av ca 2 100 rum vore erforderligt. Genom beslutade byggnadsåtgärder och genom träffade avtal om förhyrningar för statsverkets räkning beräknades ett lokaltillskott av ca 1 400 rum komma att möjliggöras fram till nämnda år. Den kvarstående bristen skulle därför uppgå till omkring 700 rum år 1965. För att avhjälpa denna brist syntes åtgärder böra vidtas för att tillgodose behovet av förvaltningslokaler genom en utbyggnad av ett ämbetshus. Byggnadsstyrelsen beviljades därför föregående år ett anslag av 100 000 kr. för undersökning av lämplig plats för en administrationsbyggnad och för uppgörande av ritningar till en sådan byggnad.

Byggnadsstyrelsen

I skrivelse den 19 augusti 1958 har byggnadsstyrelsen meddelat, att den civila statliga förvaltningen i Stockholm under år 1958 icke kunnat tillföras några mera betydande förhyrningar i fria marknaden och att lokalproblemen därför i stort sett kvarstår oförändrade i förhållande till föregående år. För att bl. a. erhålla ett underlag för den utredning om ny ämbetsbyggnad, vartill medel föregående år anvisades, har styrelsen tagit kontakt med lokaliseringsutredningen, som såtillvida tagit preliminär ställning till lokaliseringsfrågorna att ett antal verk och myndigheter bedömts skola kvarligga i Stockholm.

Mot bakgrund härav har styrelsen i samråd med utredningen konstaterat, att det oberoende av utredningens fortsatta bedömanden föreligger ett stort behov av utökade lokaler för den statliga förvaltningen i innerstaden.

Enligt styrelsens tidigare planer var Mariebergsområdet avsett att till stor del disponeras för statliga förvaltningsändamål, varvid förutsattes, att statsverket på lång sikt i huvudsak skulle lämna nuvarande lokaler inom nedre Kungsholmen för att möjliggöra för Stockholms stad att där koncentrera sin förvaltning. Ifråga om förutsättningarna för de framtida lokaldispositionerna har emellertid inträffat stora förändringar. Mariebergsområdet har numera förutom för bostadsbebyggelse upplåtits till nybyggnader för dagspressen och till ryska ambassaden. Stadens planer omfattar numera icke kvarteret Murmästaren, där kronan f. n. disponerar ca 450 rum.

Genom markbyte under innevarande år har kronan tillträtt fastigheterna Murmästaren nr 2 och 6 i omedelbar anslutning till det befintliga ämbetshuset å tomten nr 3. På tomterna nr 2 och 6 ligger f. n. en gammal folkskola, som under ett år provisoriskt upplåtes åt konstfackskolans teckningslärarinstitut, samt ett par bostadsfastigheter i två våningar innehållande ett fåtal lägenheter.

Såväl skolan som bostadshusen är starkt nedslitna och i sitt nuvarande skick helt otjänliga för statsförvaltningens lokalbehov. En ombyggnad och upprustning till användbar standard efter konstfackskolans avflyttning år 1959 skulle kosta lika mycket som en nybyggnad. En så kostnadskrävande upprustning kan emellertid icke försvaras, då marken därigenom för lång

tid på grund av den låga exploateringen skulle bli bunden på ett föga ekonomiskt sätt. Härtill kommer att en koncentration av administrationslokaler till förhållandevis stora enheter är fördelaktig, bl. a. därigenom att omdisponeringar i samband med förändringar av lokalbehovet underlättas. Styrelsen finner det därför synnerligen lämpligt att en del av den rådande lokalbristen häves genom att de nuvarande lokalerna i kvarteret Murmästaren kompletteras genom ändamålsenlig bebyggelse på tomterna nr 2 och 6. Vid ett effektivt utnyttjande av dessa tomter skulle ett lokaltillskott av ca 400 rum erhållas.

Ifrågavarande byggnad kan lämpligen uppföras i två etapper, varvid den första etappen beräknas bli tagen i anspråk av de verk, som redan har sina huvudsakliga lokaler inom kvarteret Murmästaren, nämligen skolöverstyrelsen, byggnadsstyrelsen och rikets allmänna kartverk. Vissa förhyrda lokaler skulle härigenom friställas och kunna disponeras för andra statliga förvaltningsändamål.

Det nya ämbetshuset skall enligt styrelsens förslag få en byggnadskropp utefter Hantverkargatan, en andra parallellt med denna utefter Garvargatan samt en tredje förbindande de två förstnämnda. Gatuvåningen avses skola innehålla butiker mot Hantverkargatan, lunch- och middagsrestaurang av självserveringstyp avsedd att brukas gemensamt med det befintliga ämbetshuset, vars lunchrum är otillräckligt och kan nyttjas för annat ändamål, samt kontorslokaler.

Övriga våningar skall innehålla kontorslokaler grupperade på sådant sätt, att intill åtta olika avdelningar kan tänkas ha separata ingångar. Invändig förbindelse med det befintliga ämbetshuset Hantverkargatan 29 kan erhållas från varje våningsplan.

Den första byggnadsetappen beräknas kosta ca 5,6 milj. kr. och den andra ca 4,7 milj. kr. eller tillsammans ca 10,3 milj. kr.

Styrelsen hemställer dels att principbeslut fattas om uppförande av en första byggnadsetapp av det föreslagna ämbetshuset i kvarteret Murmästaren, dels att för budgetåret 1959/60 till projektering och förberedande arbeten för byggnadsföretaget måtte anvisas ett investeringsanslag av 100 000 kr.

I skrivelse till byggnadsstyrelsen den 20 maj 1958 har *lokaliseringsutredningen* rörande statlig verksamhet meddelat, att utredningen accepterat, att inom Stockholms-området uppföres en förvaltningsbyggnad, inrymmande ca 400 tjänsterum, under förutsättning att lokalerna kan användas för förvaltningsändamål i allmänhet.

Departementschefen

Den civila statliga förvaltningen i Stockholm har sedan föregående år icke kunnat tillföras några mera betydande förhyrningar i fria marknaden. Lokalproblemen kvarstår därför i stort sett oförändrade. För att avhjälpa en del av lokalbristen föreslår byggnadsstyrelsen nu, att ett nytt ämbetshus uppföres på tomterna nr 2 och 6 i kvarteret Murmästaren i omedelbar an-

slutning till det befintliga ämbetshuset å tomten nr 3 i samma kvarter. Kronan är ägare till de nämnda tomterna. Bebyggelsen på dessa är starkt nedsliten och i sitt nuvarande skick helt otjänlig för statsförvaltningens lokalbehov. En nybyggnad skulle ge ett lokaltillskott om ca 400 rum. En sådan större enhet skulle avsevärt underlätta omdisponeringar i samband med förändringar i lokalbehovet. Byggnaden föreslås skola uppföras i två etapper. Kostnaderna har beräknats till 10,3 milj. kr., varav för första etappen 5,6 milj. kr. och för den andra 4,7 milj. kr. För nästa budgetår hemställer styrelsen om ett anslag av 100 000 kr. för projektering och förberedande arbeten för första etappen.

Byggnadsstyrelsen har i frågan tagit kontakt med lokaliseringsutredningen, som icke haft något att erinra mot en förvaltningsbyggnad inom Stockholmsområdet av den föreslagna storleken, förutsatt att lokalerna kan användas för förvaltningsändamål i allmänhet.

Jag förordar, att en ämbetsbyggnad uppföres i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag och tillstyrker det för ändamålet äskade beloppet för nästa budgetår. Med hänsyn till att lokaliseringsutredningen ännu icke tagit ställning till lokaliseringsfrågan för ett flertal myndigheter, synes nu icke böra definitivt fastställas till vilka myndigheter lokalerna i den nya förvaltningsbyggnaden skall upplåtas. Jag förutsätter därför i likhet med lokaliseringsutredningen, att lokalerna utformas för förvaltningsändamål i allmänhet.

Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att alla ansträngningar göres för att hålla nere kostnaderna för statliga och andra med statsmedel finansierade byggnadsföretag. Jag utgår därför ifrån att möjligheterna till kostnadsbesparingar noggrant beaktas vid såväl planeringen som utförandet av nu ifrågavarande byggnad.

Den närmare undersökning rörande möjligheterna att lösa de kvarstående lokalfrågorna i enlighet med de riktlinjer, jag i föregående års statsverksproposition A angav vid min anmälan av frågan om en ämbetsbyggnad för central förvaltning (bil. 27, p. 10), synes utan hinder av den nu förordade byggnadsåtgärden böra fullföljas. Det torde sålunda få ankomma på byggnadsstyrelsen att i samband med sina medelsäskanden till ett kommande budgetår framlägga en närmare redogörelse för det verkställda undersökningsarbetet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ämbetsbyggnad i kvarteret Murmästaren i Stockholm* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kr.

12. Byggnadsarbeten för statens bilinspektion

Byggnadsstyrelsen

I skrivelse den 19 augusti 1958 har byggnadsstyrelsen efter framställningar av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anmält behov av nya lokaler

för statens bilinspektion i Norrköping, Luleå och Sundsvall och därvid anfört i huvudsak följande.

Bilinspektionens nuvarande kontorslokaler i Norrköping är inrymda i en villabyggnad och är mindre lämpliga för ändamålet. Allt besiktningsarbete försiggår på gatan utan skydd för väder och vind. Gatan, som går i stark lutning förbi bilinspektionen, är ej permanentbelagd. Vid regn och snösmältning blir gatan helt oacceptabel som arbetsplats för besiktningar. En ändring av förhållandena är trängande nödvändig.

De nuvarande kontorslokalerna i Luleå är inrymda i källarvåningen till en relativt nybyggd fastighet. Besiktningarna försiggår i det fria utan skydd för väder och vind. Utrymmet på gatorna kring bilinspektionen för uppställning av bilar är mycket begränsat. Arbetsförhållandena är sålunda otillfredsställande, i synnerhet vintertid på grund av det stränga klimatet. Uppförandet av en nybyggnad för bilinspektionen med skyddad arbetsplats är därför nödvändig.

Bilinspektionen i Sundsvall har sedan 1948 såsom kontor disponerat en butik med tillhörande källarlokal vid Skolhusallén, som är genomfartsled för riksväg 13. Lokalerna har redan från början varit otillfredsställande, bl. a. är ventilationen mycket dålig. För besiktningsarbetet disponerar bilinspektionen en del av allén. Staden har meddelat sin avsikt att låta bredda denna, varigenom den nuvarande uppställnings- och besiktningsplatsen kommer att tagas i anspråk för gatuändamål och ej längre kan disponeras av bilinspektionen.

Utredning pågår om lämpliga tomter för de föreslagna nybyggnaderna.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har under hand meddelat, att den anser det nödvändigt att inom en femårsperiod uppföra nya lokaler på ytterligare ett femtontal orter. Byggnadsstyrelsen kommer att efter hand uppta ifrågavarande lokalfrågor till utredning och inkomma med de förslag, som kan föranledas härav.

Kraven på besiktningslokalerna i de nu aktuella tre städerna är desamma liksom kraven på kontorslokalernas allmänna disposition. De senares storlek varierar dock beroende på olikheter i personalstorleken vid resp. inspektioner. Denna variation är emellertid inte större än att styrelsen funnit det ändamålsenligt att, bl. a. för utredning av erforderlig tomtstorlek, upprätta en utredningsskiss lika för de aktuella nybyggnaderna. Byggnadskostnaden för en anläggning enligt denna skiss har preliminärt beräknats till storleksordningen 500 000 kr. Styrelsen kommer att fullfölja utredningen av de angivna tre objekten och inkomma med definitiva förslag till lokalfrågornas lösning samt närmare kostnadsuppgifter så snart förutsättningar härför föreligger. Upprättandet av ritningar och vidtagandet av övriga förberedande åtgärder beräknas kunna ske inom sådan tid, att byggnadsarbetena kan igångsättas under budgetåret 1959/60. Styrelsen uppskattar medelsbehovet under nästa budgetår till sammanlagt 450 000 kr. och hemställer i anslutning härtill att till Byggnadsarbeten för statens bilinspektion måtte anvisas ett motsvarande investeringsanslag.

Yttrande

Statens organisationsnämnd har meddelat, att de föreslagna byggnadsåtgärderna står i överensstämmelse med nämndens förslag i den organisationsundersökning vid bilinspektionen, som nämnden för ett antal år sedan företog. Nämnden tillstyrker därför byggnadsåtgärderna och förutsätter därvid, att vid den definitiva byggnadsutformningen alla erfarenheter från nya bilinspektionsbyggnaden i Stockholm tillvaratas.

Departementschefen

En upprustning av bilinspektionens lokalbestånd synes mig nödvändig. I första hand bör därvid i enlighet med byggnadsstyrelsens och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag nya lokaler uppföras för bilinspektionen i Norrköping, Luleå och Sundsvall. För upprättande av ritningar och vidtagande av övriga förberedande åtgärder för arbetenas igångsättning har byggnadsstyrelsen äskat ett belopp av 450 000 kr. för nästa budgetår. Jag tager upp 400 000 kr. för ändamålet och räknar därvid med att av nämnda belopp skall bestridas även kostnaderna för inköp av tomter för de nya byggnaderna. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten för statens bilinspektion* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kr.

13. Merkostnader för vissa byggnadsarbeten

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	327 000	1 700 000[1]	1 004 000
1958/59	1 023 000	1 000 000	1 600 000*
1959/60 styrelsen	423 000	2 500 000	2 923 000*
dep.ch.	423 000	2 500 000	2 923 000*

Anslaget är avsett att täcka de merkostnader, vilka på grund av den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna uppstått å vissa, i särskild förteckning upptagna byggnadsföretag under fastighetsfonden; dessa företag hänför sig till kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels- och inrikesdepartementen. Beträffande den närmare motiveringen för anslaget torde få hänvisas till proposition 1948: 2 (bil. 14, p. 8). I enlighet med förslag, som godkänts av 1954 års riksdag, skall merkostnadsanslaget fr. o. m. budgetåret 1954/55 ej längre belastas med kostnader, som avser byggnadsarbeten för länsstyrelserna.

Byggnadsstyrelsen

Byggnadsstyrelsen, som i skrivelse den 26 augusti 1958 framlagt sina beräkningar rörande medelsbehovet för merkostnader för vissa byggnadsar-

* Preliminärt belopp.
[1] Härav har på tilläggsstat anvisats 700 000 kr.

beten för nästa budgetår, erinrar inledningsvis om de i föregående års statsverksproposition gjorda uttalandena beträffande begränsning av merkostnadsanslagets användningsområde samt anför i anslutning härtill bl. a. följande.

Enligt den ordning, som från början gällt för merkostnadsanslagets disposition, har byggnadsstyrelsen oberoende av storleken av de delbelopp, som i anslaget efter vissa procenttal inräknats för de enskilda byggnadsföretagen, eller av byggnadsföretagens fördelning på olika departement ägt att, där så visat sig nödvändigt, för ett visst byggnadsföretag överskrida det angivna delbeloppet under förutsättning att genom besparingar å andra delbelopp överskridandena rymdes inom anslagsramen. Att nu sedan anslaget fungerat i tio år göra en uppdelning av de i förteckningen upptagna byggnadsföretagen på de olika departementen skulle med den under åren sålunda gjorda inbördes kostnadsutjämningen olika byggnadsföretag emellan knappast vara möjligt. Däremot skulle det givetvis icke möta något direkt hinder att i fråga om nya, i förteckningen ännu ej intagna företag anvisa särskilda kollektiva merkostnadsanslag, ett för varje departements verksamhetsområde. Då man måste räkna med att det kommer att taga åtskilliga år, innan alla de i den nuvarande förteckningen intagna byggnadsföretagen slutredovisats och därmed ytterligare medelsanvisningar under det nu befintliga merkostnadsanslaget ej längre behöver ske, skulle konsekvensen av en uppdelning i fortsättningen bli, att merkostnaderna för de till de olika departementen hörande byggnadsföretagen under en motsvarande tid komme att redovisas å olika merkostnadsanslag, nämligen dels å det nuvarande och dels å de nya, som skulle tillkomma ett för varje departement. Byggnadsstyrelsen vill för sin del icke förorda en dylik lösning, då den skulle medföra bristande överskådlighet och ett icke obetydligt merarbete.

Den andra i departementschefens uttalande antydda lösningen ginge ut på en vidgad användning av kollektiva anslag av samma typ som länge använts för tele-, post- och länsstyrelsebyggnader. Byggnadsstyrelsen har sedan länge varit positivt inställd till en dylik tanke. Ur många synpunkter erbjuder nämligen metoden praktiska fördelar när det gäller grupper av årligen återkommande byggnadsföretag. Frågan har också i vad avser det nuvarande kollektivanslaget till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus under hand diskuterats med statens sakrevision och inrikesdepartementet och styrelsen har i anslutning till förda diskussioner framlagt förslag till en övergång i vad avser sinnessjukhusen från nuvarande förfaringssätt till metoden med investeringsplan, innebärande att merkostnadsanslaget för dessa enskilda byggnadsföretag skulle upphöra och att prisförändringarna för de enskilda byggnadsföretagen skulle i stället för att bestridas från detta anslag anmälas i de årligen framlagda investeringsplanerna. Då slutlig ställning till förslaget ännu icke tagits, anser sig styrelsen icke böra föreslå investeringsplaner för ytterligare grupper av byggnadsföretag.

Styrelsen övergår härefter till sedvanlig redogörelse för anslaget.

I skrivelse den 31 augusti 1957 framlade styrelsen bl. a. en redovisning av ställningen på merkostnadsanslaget per den 30 juni 1957 samt en beräkning av medelsåtgången under budgetåren 1957/58 och 1958/59. Ifrågavarande uppgifter var i en särskild sammanställning specificerade på de olika byggnadsföretag, vilka enligt beslut av 1948—1957 års riksdagar intagits i den till grund för anslagets användning upprättade förteckningen. Styrelsen har nu lämnat motsvarande redovisning avseende ställningen per

den 30 juni 1958 samt det beräknade medelsbehovet under innevarande och nästa budgetår. För sistnämnda budgetår äskar styrelsen 2 500 000 kr. Styrelsen föreslår vidare att förenämnda förteckning kompletteras med ett antal företag, beträffande vilka riksdagen tidigare anvisat hela den ursprungligen beräknade byggnadskostnaden samt att ett tidigare i förteckningen under jordbruksdepartementet, lantbrukshögskolan, upptaget byggnadsföretag — Kårlokaler m. m. — med en beräknad merkostnad av 403 000 kr. utgår ur förteckningen.

Enligt styrelsens beräkningar har någon förändring av byggnadskostnaderna mellan sommaren 1957 och sommaren 1958 icke inträffat. Beträffande de byggnadsföretag, som riksdagen tidigare godkänt för intagande i förteckningen, innebär detta, att de beräknade merkostnaderna skall upptagas med oförändrat belopp. De nya företagen, som redovisas i följande sammanställning, har antingen icke påbörjats eller påbörjats så sent, att de helt eller delvis beröres av kostnadsstegringar intill sommaren 1957.

	För ändamålet anvisat anslag kr.	Beräknad merkostnad kr.
Socialdepartementet		
Svartsjö alkoholistanstalt:		
Bostadshus	260 000	28 500
Öppen avdelning	425 000	30 000
Sluten avdelning	785 000	55 000
Verkstad	268 000	19 000
Ombyggnad av bostadshus nr 10 och 11	20 000	1 500
Venngarns alkoholistanstalt:		
Om- och tillbyggnad av gymnastikhus	210 000	14 500
Reningsverk samt vatten och avlopp	780 000	54 500
Gudhems alkoholistanstalt	4 715 000	330 000
Tillbyggnad av Ekenäs yrkesskola:		
Elevförläggning	307 700	38 000
Sjuk- och observationsavdelning m. m.	330 000	23 000
Långanäs yrkesskola, specialavdelning	244 500	17 100
Lövsta yrkesskola:		
Tillbyggnad av skollokalerna samt ombyggnad av administrationslokaler till personalbostäder	261 000	18 500
Personalbostäder	64 500	4 500
Fagareds yrkesskola, personalbostäder	160 500	11 250
Ryagårdens yrkesskola, personalbostäder	160 500	11 250
Ecklesiastikdepartementet		
Konstfackskolan i Stockholm	24 000 000	2 859 000
Geografiska institutionen i Uppsala	5 100 000	491 000
Påbyggnad av fysiologiska institutionen i Solna	1 155 000	81 000
Inrikesdepartementet		
Vilhelmsro, etapp II	1 380 000	170 000
	40 626 700	4 257 600

Om förteckningen på angivet sätt kompletteras, skulle enligt byggnadsstyrelsens skrivelse det beräknade totala medelsbehovet för merkostnadsanslaget ändras på följande sätt i förhållande till den sammanställning, som redovisats i 1958 års statsverksproposition (bil. 27, s. 150).

Totalt medelsbehov enligt 1958 års statsverksproposition	29 906 500
Minskat medelsbehov med hänsyn till att ett tidigare i förteckningen ingående företag utgår	— 403 000
Merkostnader för de företag, som nu föreslås för intagande i förteckningen	4 257 600
Summa kr.	33 761 100

Riksdagen har hittills beviljat 28 000 000 kr. för ändamålet. Behållningen å anslaget vid utgången av budgetåret 1957/58 är upptagen till 1 023 000 kr. Anslaget för budgetåret 1958/59 utgör 1 milj. kr. Styrelsen räknar med ett medelsbehov av ca 1 600 000 kr. under innevarande budgetår och av 2 923 000 kr. under nästa budgetår. Ett tillskott till anslaget av 2 500 000 kr. skulle sålunda erfordras för nästa budgetår.

Departementschefen

Mellan sommaren 1957 och sommaren 1958 har någon ökning av byggnadskostnaderna icke inträffat. För de företag, som nu finns intagna i den till grund för merkostnadsanslagets användning upprättade förteckningen, upptages sålunda merkostnaderna till oförändrade belopp. Ett i förteckningen intaget företag, för vilket merkostnaden beräknats till 403 000 kr., föreslås utgå ur förteckningen, varför den totala merkostnaden för i förteckningen ingående byggnadsföretag minskar med motsvarande belopp. Styrelsen föreslår nu att i förteckningen skall intagas ytterligare ett antal byggnadsföretag, för vilka riksdagen anvisat medel för hela den ursprungligen beräknade byggnadskostnaden, men vilka företag icke påbörjats eller påbörjats så sent, att de helt eller delvis drabbas av kostnadsstegringarna intill sommaren 1957. På grundval av kostnadsnivån sommaren 1957 räknar styrelsen med en ytterligare medelsåtgång för dessa företag med 4 257 600 kr. Detta belopp skall täckas från merkostnadsanslaget. Det totala medelsbehovet, som föregående år uppskattades till 29 906 500 kr., skulle med avdrag av merkostnaden för det byggnadsföretag, som föreslås utgå ur förteckningen, och med tillägg av merkostnaden för de byggnadsföretag, som föreslås intagas i densamma, komma att uppgå till 33 761 100 kr., varav hittills 28 000 000 kr. anvisats.

Med hänsyn till att det uppskattade sammanlagda medelsbehovet baserar sig på generella beräkningar, företagna med utnyttjande av framräknade kostnadsstegringstal, har sedan något år tillbaka en viss överskattning av det faktiska medelsbehovet på anslaget ansetts föreligga. Föregående år angav byggnadsstyrelsen denna överskattning till ca 400 000 kr. för redan avslutade byggnadsföretag. Från byggnadsstyrelsen har jag inhämtat,

att denna överskattning av det faktiska medelsbehovet nu kan anges till mellan 300 000 och 400 000 kr.

Då jag finner det angeläget, att det sammanlagda beräknade medelsbehovet så nära som möjligt ansluter sig till det faktiska, bör det beräknade medelsbehovet reduceras med ett belopp, som i storlek motsvarar sagda överskattning. En reducering med ett belopp av 361 100 kr. synes därför kunna ske. Jag uppskattar sålunda den sammanlagda merkostnaden till 33 400 000 kr., vilket belopp bör läggas till grund för anslagsberäkningarna för framtiden.

Mot byggnadsstyrelsens beräkning av medelsbehovet för innevarande och nästa budgetår har jag intet att erinra. Jag tillstyrker sålunda styrelsens anslagsäskande om 2 500 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

I. att till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kr.

II. att godkänna de i det föregående föreslagna kompletteringarna av den förteckning, som ligger till grund för användningen av ifrågavarande anslag.

Statens utlåningsfonder

14. Luftfartslånefonden

Såsom investeringsanslag till luftfartslånefonden har senast för budgetåret 1953/54 anvisats 1 000 kr.

Medelstillgången å fonden uppgick den 30 juni 1958 till ca 46 829 000 kr. varav ca 11 170 000 kr. i kontanta medel och 35 659 000 kr. i anslagsbehållning. Under tiden 1 juli—30 oktober 1958 utbetalades ca 826 000 kr. från fonden medan kapitalåterbetalningarna under samma tid uppgick till ca 270 000 kr. Sedan hänsyn tagits till av Kungl. Maj:t beviljade men ännu ej utbetalda lån om sammanlagt ca 13 925 000 kr. fanns å fonden den 1 november 1958 disponibelt ca 32 348 000 kr.

Luftfartsstyrelsen

Luftfartsstyrelsen erinrar i skrivelse den 25 augusti 1958 om att Aktiebolaget Aerotransport genom statsmakternas beslut i samband med beslutet om storflygplatsens förläggning (Prop. 1957: 185, SU 183, Rskr 400) beviljats lån ur luftfartslånefonden om sammanlagt 65 000 000 kr., varav — utöver redan utbetalt lån om 17 000 000 kr. — 16 000 000 kr. per år skall stå till bolagets förfogande från den 1 januari under vart och ett av åren 1959—1961. Sedan beloppet för år 1959 utbetalts till Aktiebolaget Aerotransport, beräknar styrelsen att för nya lån skall finnas disponibelt ett belopp av 12 000 000 kr.

Under budgetåret 1959/60 skall till Aktiebolaget Aerotransports förfogande stå ytterligare 16 000 000 kr. Bolaget har härjämte för budgetåret i fråga anmält ett preliminärt lånebehov av ca 15 000 000 kr., huvudsakligen för inköp av ny flygmateriel. Från Linjeflyg aktiebolag har anmälts, att företaget enligt ett avtal med Airtaco aktiebolag och Scandinavian Airlines System — därest Linjeflyg fortsätter sin verksamhet — skall inlösa förhyrd flygmateriel m. m. med ett belopp av ca 10—11 000 000 kr. den 1 oktober 1959, vilket medför ett lånebehov av 7—8 000 000 kr.

Den numera förda politiken, att de kommuner, där nya flygplatser skall anläggas, bör lämna kontanta bidrag till anläggningskostnaderna, kan beräknas medföra vissa lånebehov från kommunal sida. Styrelsen uppskattar detta lånebehov till högst 6 000 000 kr. för budgetåret 1959/60.

Härutöver framhåller luftfartsstyrelsen, att man bör räkna med nytillkommande lånebehov för andra flygföretag än linjeföretagen, av luftfartsstyrelsen uppskattade till högst 3 000 000 kr. Härigenom uppkommer an-

språk på lån från luftfartslånefonden med sammanlagt ca 48 000 000 kr. för budgetåret 1959/60, av vilket belopp endast 12 000 000 kr. kan beräknas finnas tillgängliga.

Luftfartsstyrelsen föreslår med anledning härav att åtgärder för erforderlig förstärkning av luftfartslånefonden måtte vidtagas.

Yttranden

Statskontoret framhåller, att luftfartslånefonden hittills icke anlitats för utlåning till kommuner för annat ändamål än hangarbyggnader.

Kommerskollegium, som inhämtat yttrande från samtliga handelskamrar i riket, anför, att flygets fortsatta utveckling i vårt land beror till väsentlig del på möjligheterna att finansiera de kostnadskrävande investeringar, som erfordras på detta område. Det stöd från statens sida, som lämnats genom inrättande av luftfartslånefonden, har utgjort en viktig faktor i den hittillsvarande utvecklingen och för att denna skall kunna fortgå obehindrat krävs otvivelaktigt även i fortsättningen betydande insatser från statens sida.

De preliminära lånebehov för inköp av flygmateriel, som anmälts av linjeföretagen, torde ställa starka krav på en ökning av luftfartslånefondens resurser. Ämbetsverket erinrar härvid om att den preliminära överenskommelse, som i oktober 1957 träffades mellan chefen för kommunikationsdepartementet och representanter för Aktiebolaget Aerotransport och som också lämnats utan erinran av riksdagen, bl. a. innehåller ett uttalande om att de lån, som Aktiebolaget Aerotransport förutsattes skola erhålla för investeringar i storflygplatsen, icke skulle begränsa möjligheterna för bolaget att på normala villkor erhålla lån ur luftfartslånefonden. Vad angår de av Linjeflyg anmälda låneanspråken, vilka avser kostnader för inlösen av förhyrd flygmateriel, torde möjligheterna att fullgöra dessa investeringar vara en förutsättning för att bolaget skall kunna fortsätta sin verksamhet.

De övriga lånebehov, som luftfartsstyrelsen upptagit i sina beräkningar, är jämförelsevis begränsade. Den fortsatta utbyggnaden av flygplatser ute i landet, som är nödvändig för att ett mera utgrenat inrikesflyg skall kunna skapas, bör kunna påräkna kreditstöd från luftfartslånefonden, även om kommunerna torde ha möjligheter att åtminstone i viss utsträckning få lån för sina insatser på den öppna kreditmarknaden. Ett belopp av 6 000 000 kr. för ifrågavarande ändamål synes icke vara för högt tilltaget. Luftfartsstyrelsens uppskattning av de lånebehov, som kan uppkomma för andra flygföretag än linjeföretagen, synes mot bakgrunden av hittillsvarande erfarenheter beträffande anspråken på denna fond vara i stort sett riktig.

Med hänsyn till vad som anförts anser sig kollegium i likhet med handelskamrarna böra tillstyrka luftfartsstyrelsens förslag om förstärkning av luftfartslånefonden.

Slutligen understryker kommerskollegium ett uttalande av Stockholms handelskammare, vari ifrågasättes en översyn av bestämmelserna för luft-

fartslånefonden i syfte att få moderna och efter utvecklingen anpassade riktlinjer i fråga om de ändamål för vilka fonden får tagas i anspråk och villkoren härför.

Departementschefen

Enligt en överenskommelse i samband med beslutet om utbyggnad av storflygplatsen skall staten för att underlätta finansieringen av utbyggnad av hangarer samt jetmotor- och apparatverkstäder bevilja Aktiebolaget Aerotransport (ABA) ett lån om 65 milj. kr. Av lånet har 17 milj. kr. utbetalts från luftfartslånefonden under år 1958. Återstoden av lånet skall stå till ABA:s förfogande med 16 milj. kr. per år från den 1 januari under vart och ett av åren 1959—1961. I nämnda överenskommelse ingick även, att ifrågavarande lån icke skall begränsa möjligheterna för ABA att på normala villkor erhålla lån ur luftfartslånefonden.

Förutom nu angivna lån har för nästa budgetår ABA anmält ett preliminärt lånebehov av ca 15 milj. kr. för huvudsakligen inköp av ny flygmateriel. För inlösen av förhyrd flygmateriel har Linjeflyg aktiebolag räknat med att behöva ta upp ett lån av 7—8 milj. kr. Härutöver har luftfartsstyrelsen ansett ett lånebehov av ca 9 milj. kr. föreligga för övriga flygbolag och för kommuner. Sammanlagda behovet av nya lån under innevarande och nästa budgetår skulle sålunda uppgå till ca 64 milj. kr.

Enligt min mening är det viktigt, att såväl linjeföretagen som andra flygföretag ges möjlighet att genom lån ur luftfartslånefonden anskaffa kapital för sin fortsatta utveckling. Å luftfartslånefonden återstår f. n. ett disponibelt belopp av ca 32 milj. kr. Denna summa räcker endast för utbetalningarna till ABA under 1959 och 1960 å det redan beslutade lånet. För att kunna tillgodose de mest angelägna investeringsbehoven i övrigt förordar jag, att fonden tillföres ett kapitaltillskott av 15 milj. kr.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Luftfartslånefonden* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kr.

Fonden för låneunderstöd

15. Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1958/59

I enlighet med det avtal om fortsatt garanti till de i SAS-konsortiet ingående flygbolagen, som efter riksdagens bemyndigande år 1955 träffats med de danska och norska regeringarna, är Aktiebolaget Aerotransport under femårsperioden 1 oktober 1955—30 september 1960 berättigat till en årlig garanti intill ett högsta belopp av 5 milj. kr. (prop. 1955: 147).

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1958/59* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kr.

Fonden för förlag till statsverket

16. Förskott till vissa plankostnader m. m.

Från detta anslag har tidigare bestritts förskott av kostnader för byggnads- och regionplaneändamål (prop. 1947: 245). Sedan Kungl. Maj:t den 20 maj 1955 förordnat, att den med statsmedel bedrivna förskotteringen av kostnader för upprättande eller ändring av byggnadsplaner skulle avvecklas fr. o. m. den 1 juli 1955 har anslaget endast använts till förskott till regionplaneändamål.

Behållningen å anslaget den 1/7 1958 uppgick till 547 000 kr. För innevarande budgetår har anvisats 100 000 kr.

Byggnadsstyrelsen

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 28 augusti 1958 i huvudsak anfört följande.

Regionplanering pågår f. n. för Stockholmstrakten, för Karlskrona—Lyckeby, för Göteborg med omgivningar, för Örnsköldsvikstrakten och för Umeorten. Regionplaner för Kalmar och Nybro städer med omgivningar och för Sundsvallsorten håller på att slutföras. För Boråstrakten har plan framlagts, och regionplanearbetet för Eskilstunaorten väntas bli påbörjat inom den närmaste tiden. Vissa regionala undersökningar pågår i Uppsala, Malmöhus och Gävleborgs län. Inom Örebro läns landstings regionplanekontor utföres också vissa planläggnings- och utredningsarbeten av regional karaktär.

För att kunna möta det behov av förskott, som kan förutses under innevarande och nästkommande budgetår, beräknar byggnadsstyrelsen att anslaget för budgetåret 1959/60 bör anvisas med samma belopp som under de senaste budgetåren, d. v. s. med 100 000 kr.

Departementschefen

Jag har inte något att erinra mot byggnadsstyrelsens beräkning av förskottsbehovet för upprättande av regionplaner.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förskott till vissa plankostnader m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kr.

Diverse kapitalfonder

17. Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond

Balansräkningen per den 30 juni 1958 för väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond visar, att fondens tillgångar uppgår till sammanlagt 405,1 milj. kr., varav 66,4 milj. kr. avser fastigheter, 75,1 milj. kr. oljelagringsanläggningar, 219,7 milj. kr. maskiner m. m., 3,3 milj. kr. grustag, 4,8 milj. kr. förråd av väglagningsämnen samt 21,0 milj. kr. effektförråd. Återstoden, 14,8 milj. kr., utgör tillgångar av finansiell natur.

Kapitalbehållningen, inklusive balanserade medel, uppgår till 244,0 milj. kr. Under budgetåret 1957/58 har behållningen ökat med 11,0 milj. kr.

I enlighet med de bestämmelser, som gäller för fonden, har på det vid budgetårets ingång disponerade kapitalet beräknats ett överskott av 4 %. Detta gäller dock ej medel, som bundits i sådana ännu ej färdigställda anläggningar, vilka står under förvaltning av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

I skrivelse den 25 augusti 1958 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bl. a. lämnat följande sammanställning över de investeringsanslag, som anvisats för budgetåren 1957/58—1958/59. I sammanställningen redovisas även styrelsens äskanden för budgetåret 1959/60.

	1957/58	1958/59	Äskanden 1959/60
	tusental kronor		
Garage- och förrådsbyggnader m. m.	4 300	5 400	7 200
Marskincentralförråd			
Motorfordon och vägmaskiner m. m.	13 400	16 200	28 000
Flytande materiel	3 600	3 900	2 600
Grustag m. m.	—	—	2 000
Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	1 001[1]	2 300[2]	2 000
Summa	22 301	27 800	41 800

Vid sidan av anslagsäskandena hemställer styrelsen om ett beställningsbemyndigande för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1961/62 intill ett belopp av 18 milj. kr.

[1] Härav 1 000 000 kr. på tilläggsstat.
[2] Beräknat 300 000 kr. på tilläggsstat.

Med anledning av departementschefens uttalande i 1958 års statsverksproposition angående en förenklad redovisning av förrådsfondens investeringsbehov har styrelsen nu framlagt konkreta investeringsplaner för arbeten under de olika anslagen. Styrelsen förutsätter att den, då omständigheterna föranleder härtill, skall äga frångå detaljerna i de framlagda planerna.

Styrelsen framhåller att de senaste årens starka ökning av vägtrafiken ställt ökade krav på underhållet av vägarna. Medelstilldelningen för vägunderhållet har ökat från 220 milj. kr. budgetåret 1953/54 till 320 milj. kr. budgetåret 1958/59. För nästa budgetår har äskats 425 milj. kr. Då förrådsfonden har att väsentligen tillgodose vägunderhållets behov av maskiner och andra förnödenheter måste investeringarna ges en sådan storlek att den för ett rationellt vägunderhåll erforderliga ny- och ersättningsanskaffningen av maskiner ej äventyras. En utökning av investeringsramen är därför nödvändig.

Av styrelsens äskanden och i samband därmed lämnade motiveringar framgår i huvudsak följande.

17: 1 Garage- och förrådsbyggnader m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	483 000	4 300 000	4 287 000
1958/59	496 000	5 400 000	5 500 000*
1959/60 styrelsen	396 000	7 200 000	7 200 000*
dep.ch.	396 000	6 700 000	7 000 000*

För avslutande av företag, som påbörjats eller planeras att påbörjas före den 1 juli 1959, beräknas en medelsförbrukning av 3 040 000 kr. under budgetåret 1959/60, varav 2 340 000 kr. för ersättningsanskaffningar och 700 000 kr. för nyanskaffningar.

Under budgetåret 1959/60 avser styrelsen att igångsätta anläggningar omfattande verkstads- och förvaltningsbyggnad, garage och förråd i Smålandsstenar, Tjureda, Ukna, Hörby, Kungsbacka, Sunne, Svartå herrgård, Ljusdal, Sorsele och Arjeplog. Totalkostnaderna för dessa beräknas till mellan 400 000 kr. och 500 000 kr. per anläggning och 4 270 000 kr. sammanlagt. Medelsförbrukningen under nästa budgetår beräknas till mellan 250 000 kr. och 300 000 kr. per anläggning och 2 600 000 kr. sammanlagt. Vidare avser man att påbörja verkstads- och förvaltningsbyggnad, garage och centraldepåförråd i Ånge. Totalkostnaden för denna anläggning beräknas till 850 000 kr. och för nästa budgetår åtgår 500 000 kr. För vissa smärre till- och ombyggnader samt markförvärv beräknas 1 060 000 kr. för nästa

* Preliminärt belopp.

budgetår. Av medelsförbrukningen för de nya objekten — förutom diverse ombyggnadsarbeten och markförvärv — avser 2 865 000 kr. ersättningsanskaffningar samt 235 000 kr. nyanskaffningar.

17: 2 Maskincentralförråd

a. Motorfordon och vägmaskiner m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	7 138 000	13 400 000	20 060 000
1958/59	478 000	16 200 000	16 675 000*
1959/60 styrelsen	3 000	28 000 000	28 000 000*
dep.ch.	3 000	26 000 000	26 000 000*

I följande sammanställning redovisas styrelsens investeringsprogram för motorfordon och vägmaskiner m. m.

Maskinslag	Beräknat antal 1/7 1959	Härav överåriga under 1959/60	Beräknad utrangering, antal, 1959/60	Beräknad ersättningsanskaffning, antal, 1959/60
Lastbilar	1 255	336	155	150
Person- och paketbilar	580	323	165	165
Jeepar	260	193	70	70
Väghyvlar	1 033	85	75	40
Vägvältar	235	79	40	40
Krossar	420	109	60	60
Sorterverk	420	256	80	80
Generatoraggregat	327	—	—	105
Skoplastare	145	20	20	80
Kompressorer	630	185	80	80

Styrelsen framhåller, att en stor del av maskinparken blivit föråldrad och överskridit den ekonomiska livslängden till följd av begränsningar i medelstilldelningen under en följd av år. Detta gäller särskilt lastbilar, väghyvlar och krossverk. Dessa tre grupper omfattar 80—85 % av de totala underhålls- och driftkostnaderna för den på fonden redovisade maskinparken. Med hänsyn till de väsentliga merkostnader, som ett bibehållande av ett stort antal överåriga maskiner medför, bör ersättningsanskaffningen av vissa maskinslag ökas utöver vad som skulle erfordras vid en kontinuerlig ersättningsanskaffning. Den vägledande synpunkten vid avvägningen av investeringarna i de olika maskingrupperna har varit att i första hand modernisera den del av maskinparken, som är mest kostnadskrävande och

* Preliminärt belopp.

som är av störst betydelse för ett rationellt vägunderhåll. De höga reparationskostnader och den minskade driftsduglighet, som följer med en överårig maskinpark, medför att framför allt för vägunderhållet anvisade medel ej kan utnyttjas på effektivaste sätt.

Inom verket pågår en minskning av antalet lastbilar. Trots att under budgetåret 1958/59 utrangeringen avses skola betydligt överstiga ersättningsanskaffningen beräknas antalet bilar, som den 1 juli 1959 överskridit den ekonomiska livslängden, komma att uppgå till ca 230. Det vore därför önskvärt att hålla ersättningsanskaffningen vid en högre nivå under budgetåret 1959/60 än som angivits i investeringsplanen. Styrelsen har emellertid ej ansett detta möjligt.

För att i någon mån nedbringa antalet överåriga person- och paketbilar, jeepar, vägvältar, krossar och sorterverk måste ersättningsanskaffningen ökas utöver den genomsnittliga. Vidare måste en modernisering av väghyvelbeståndet ske för att styrelsen skall successivt kunna minska antalet hyvlar. Övergång från dieseldrift med förbränningsmotorer till dieselelektrisk drift nödvändiggör anskaffning av ett 100-tal generatoraggregat. För att öka effektiviteten på vägunderhållsarbetena planerar styrelsen att successivt öka antalet skoplastare. Dessa lastare skall till övervägande delen användas i samband med krossverken och ersätter därvid hjultraktorer och släpskrapspel.

För fullföljande av ifrågavarande investeringsprogram under nästa budgetår beräknas en medelsförbrukning av 25 475 000 kr. För diverse maskiner har vidare upptagits ett belopp av 2 525 000 kr. Till denna grupp har hänförts bl. a. oljegrusmaskiner, målningsmaskiner, hjultraktorer, snöslungor och släpvagnar.

b. Flytande materiel

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	423 000	3 600 000	3 126 000
1958/59	897 000	3 900 000	4 795 000*
1959/60 styrelsen	2 000	2 600 000	2 600 000*
dep.ch.	2 000	2 000 000	2 000 000*

Styrelsen räknar med att tre frigående och en linstyrd färja, vilka påbörjats före den 1 juli 1959, skall kunna levereras under budgetåret 1959/60. Kostnaderna härför under nämnda budgetår beräknas till 1 505 000 kr. Vidare räknar man med leverans av ytterligare två linstyrda färjor under nästa budgetår. Kostnaderna härför samt för vissa ombyggnadsarbeten uppgår till 495 000 kr. under budgetåret 1959/60.

Driften av mudderverk med tillhörande båtar ombesörjes numera av

* Preliminärt belopp.

sjöfartsverket. För budgetåren 1957/58 och 1958/59 har anvisats sammanlagt 1 200 000 kr. för ett nytt enskopeverk. Enligt vad sjöfartsstyrelsen uppgivit har Kungl. Maj:t bemyndigat styrelsen att i den takt och omfattning, som arbetsmarknadsstyrelsen finner erforderligt ur sysselsättningssynpunkt, hos Karlskrona örlogsvarv utlägga beställning av bl. a. ett mudderverk. Arbetsmarknadsstyrelsen har i anslutning härtill hos sjöfartsstyrelsen hemställt, att sjöfartsstyrelsen måtte utlägga beställning hos örlogsvarvet av bl. a. ifrågavarande mudderverk. Kostnaderna för dessa arbeten, vilka numera beräknas till 2,5 milj. kr., skall i första hand bestridas av för ändamålet redan anvisade ordinarie medel, d. v. s. i föreliggande fall 1,2 milj. kr., medan återstående kostnader skall bestridas enligt Kungl. Maj:ts särskilda beslut. Ytterligare investeringsanslag för väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond för inköp av mudderverket ifråga anser sjöfartsstyrelsen därför icke behöva upptas i detta sammanhang.

Då ett gripskopeverk nu måste utmönstras hemställer sjöfartsstyrelsen, att för anskaffning av ett nytt sådant verk, kostnadsberäknat till 1,0 milj. kr., måtte anvisas 600 000 kr. för nästa budgetår.

Anslagsbehovet för budgetåret 1959/60 utgör därför totalt (1 505 000 + 495 000 + 600 000) 2 600 000 kr.

c. Betalningsansvar för leveranser under budgetåret 1961/62

För leveranser till maskincentralförrådet under budgetåren 1958/59—1960/61 har styrelsen erhållit bemyndigande att ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 18 milj. kr. för respektive budgetår.

Dessa bemyndiganden hade den 1 juli 1958 i huvudsak utnyttjats för följande beställningar.

1958/59	Väghyvlar	milj. kr.	0,1	
	Färjor	» »	2,1	
	Övriga maskiner	» »	5,8	8,0
1959/60	Färjor	» »		0,7

Styrelsen hemställer, att ett bemyndigande att utlägga beställningar intill 18 milj. kr. måtte medgivas även för budgetåret 1961/62.

17: 3 Grustag m. m.

		Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1959/60	styrelsen	—	2 000 000	2 000 000*
	dep.ch.	—	1 000 000	1 000 000*

I sina petita hösten 1957 hemställde styrelsen om 2 000 000 kr. för ifrågavarande ändamål. Styrelsen meddelade därvid, att de priser styrelsen vid

* Preliminärt belopp.

köp eller förvärv av nyttjanderätt har att erlägga från år 1948 hade stigit med i genomsnitt cirka 60 %. Styrelsens svårigheter att inom ramen för tillgängliga medel tillgodose behovet av grusfyndigheter för att trygga materialtillgången för vägunderhållet har under det gångna budgetåret skärpts. En medelstilldelning för ifrågavarande ändamål skulle medföra väsentliga besparingar på vägunderhållsanslaget genom att möjliggöra förvärv av större kvantiteter till lägre pris än som kan erhållas vid köp i löst mått.

17: 4 Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medelsförbrukning
1957/58	700 000	1 001 000[1]	433 000
1958/59 styrelsen	1 268 000	2 300 000[2]	3 330 000*
1959/60 »	238 000	2 000 000	2 000 000*
1958/59 dep.ch.	1 268 000	2 000 000	3 268 000*
1959/60 »	—	2 500 000	500 000*

Genom beslut den 18 juni 1958 bemyndigade Kungl. Maj:t styrelsen dels att träffa avtal med Visingsö kommun om uthyrning till kommunen av ett för båtförbindelse mellan Visingsö och Gränna lämpligt fartyg dels ock att — därest avtal kommer till stånd — om så erfordras förvärva dylikt fartyg med anlitande av medel från förevarande anslag. Efter förhandlingar med kommunen har styrelsen i juni 1958 upprättat förslag till avtal till vilket kommunen ännu ej tagit ställning.

Genom beslut den 28 juli 1958 har Kungl. Maj:t å tilläggsstat anvisat 1 000 000 kr. samt bemyndigat styrelsen att av de sålunda under dispositionsanslaget tillgängliga medlen taga i anspråk intill 2 300 000 kr. för bestridande av kostnaderna för beställningar hos Karlskrona örlogsvarv.

Styrelsen äskar för budgetåret 1959/60 ett belopp av 2 000 000 kr. på dispositionsanslaget med hänsyn till behovet av en tillfredsställande medelsreserv för bl. a. en ev. ändrad inriktning av de planerade investeringarna.

Styrelsens redogörelse för användningen av dispositionsanslaget under budgetåret 1957/58 torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet överlämnas till vederbörande utskott.

Yttrande

Arbetsmarknadsstyrelsens yttrande har redovisats under statens järnvägars fond.

* Preliminärt belopp.
[1] Härav 1 000 000 kr. på tilläggsstat.
[2] Härav beräknat 300 000 kr. på tilläggsstat.

Departementschefen

I föregående års statsverksproposition upptogs förrådsfondens investeringsram för innevarande budgetår till 28 milj. kr. Ramen har sedermera ökats till 30,3 milj. kr. för att möjliggöra vissa beställningar hos Karlskrona örlogsvarv. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har räknat med, att investeringarna skall kunna hållas inom denna ram men förutsatt en förstärkning av dispositionsanslaget med 300 000 kr. på tilläggsstat med hänsyn till sagda beställningar. Då det är ovisst om det faktiska investeringsutfallet kommer att kräva en anslagsförstärkning och då denna under alla omständigheter blir av obetydlig omfattning, har jag — såsom framgår av avsnitt 1 — icke ansett mig böra tillstyrka ett tilläggsstatsanslag. I stället synes erforderlig rörlighet kunna uppnås genom omföring av ett mindre belopp från den vid ingången av budgetåret 1958/59 å anslaget till Garage- och förrådsbyggnader m. m. förefintliga behållningen — vilken icke torde komma att fullt utnyttjas under detta budgetår — till motsvarande behållning på dispositionsanslaget. Om behov därav uppstår, bör en sådan omdisponering få ske.

Innan jag redogör för mina ställningstaganden till investeringarna i förrådsfonden för nästa budgetår, anser jag mig böra ta upp frågan om fondens kapitaltjänstkostnader.

Enligt de för förrådsfonden gällande bestämmelserna skall för de varor och tjänster, som förrådsfonden tillhandahåller vägförvaltningarna, ersättning utgå efter självkostnadspris. Hyrorna för maskincentralförrådets maskiner m. m. sättes så, att de skall täcka kostnaderna för den egentliga driften, avskrivning och förräntning. Avskrivningarna grundar sig därvid på kapitalföremålens historiska anskaffningspriser och syftar närmast till att vidmakthålla anläggningskapitalet i kronor räknat, vilket vid oförändrade priser på kapitalföremålen också motsvarar förslitningar av ett konstant realkapital. Räntan på fondens kapital beräknas årligen efter 4 % av den å fonden vid budgetårets ingång redovisade kapitalbehållningen.

Avskrivningarnas funktion kan sägas vara att dels säkerställa, att disponibelt kapital finns, när ett kapitalföremål på grund av förslitning eller annan orsak skall ersättas — eller om man så vill, frigöra det i ett kapitalföremål nedlagda kapitalet — dels åstadkomma ett riktigt underlag för prissättningen. Genom den fortgående prisstegringen är med nuvarande metod avskrivningarna på fondens maskiner m. m. icke tillräckliga för att täcka de för ett vidmakthållande av realkapitalet nödvändiga förnyelsebehoven. Som exempel kan nämnas, att det årliga medelsbehovet i dagens läge för ersättningsanskaffningar, vilka är hänförliga till objektsgruppen motorfordon och vägmaskiner m. m., enligt gjorda uppskattningar uppgår till ca 25 milj. kr., medan avskrivningarna för hela fonden för nästa budgetår upptagits till ca 18 milj kr. Då man med nuvarande avskrivningsmetod icke får fram det verkliga kostnadsläget blir dessutom självkostnadsberäkningen icke korrekt. För att utan tillskott av nya kapitalmedel täcka fondens reinvesteringsbehov erfordras, att avskrivningarna baseras på kapitalföremå-

lens nupriser. Sedan chefen för finansdepartementet tidigare denna dag (bil. 19) anmält, att statens förräntningskrav för nästa budgetår bör höjas till 4,25 %, synes även ifrågavarande räntekostnader böra beräknas efter nämnda nivå.

Med hänsyn till vad jag har anfört synes avskrivnings- och förräntningsfrågorna och därmed sammanhängande spörsmål böra bli föremål för en närmare undersökning. Denna bör lämpligen verkställas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Resultatet av utredningsarbetet torde om möjligt böra redovisas vid en sådan tidpunkt, att det kan beaktas i samband med budgetarbetet hösten 1959.

För budgetåret 1959/60 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknat de under förrådsfonden erforderliga investeringsutgifterna i vad avser de ramreglerade anslagen till sammanlagt 39,8 milj. kr. Härav hänför sig 7,2 milj. kr. till anslaget Garage- och förrådsbyggnader m. m., 28,0 milj. kr. till anslaget Motorfordon och vägmaskiner m. m., 2,6 milj. kr. till anslaget Flytande materiel samt 2,0 milj. kr. till dispositionsanslaget. Vid sidan av de ramreglerade anslagen äskar styrelsen 2 milj. kr. för förvärv av grustag m. m. Anslagen för nästa budgetår har beräknats med hänsyn till den föreslagna medelsförbrukningen och uppgår enligt förslaget till sammanlagt 41,8 milj. kr.

Som framgår av den i avsnitt 1 redovisade investeringsplanen har jag ansett mig kunna tillstyrka en investeringsram om 35,5 milj. kr., innebärande en ökning i förhållande till nu gällande investeringsram för innevarande budgetår med 5,2 milj. kr. och i förhållande till beräkningarna i förra årets statsverksproposition med 7,5 milj. kr. Vidare tillstyrker jag — vid sidan av de ramreglerade investeringarna — ett anslag av 1 milj. kr. till Grustag m. m. Hur medelsförbrukningen beräknas komma att ungefärligen fördela sig på de olika anslagen framgår av följande sammanställning:

	1957/58	1958/59	1959/60	
	Utfall	Beräknat	Styrelsen	Dep.ch.
Ramreglerade investeringar				
1. Garage- och förrådsbyggnader m. m...	4,3	5,5	7,2	7,0
2. Motorfordon och vägmaskiner m. m. ..	20,1	16,7	28,0	26,0
3. Flytande materiel	3,1	4,8	2,6	2,0
4. Dispositionsanslaget	0,4	3,3	2,0	0,5
Summa milj. kr.	27,9	30,3	39,8	35,5
Övriga investeringar				
Grustag m. m.....	—	—	2,0	1,0
Summa investeringar, milj. kr.	27,9	30,3	41,8	36,5

Den av styrelsen föreslagna medelsförbrukningen har sålunda reducerats med 0,2 milj. kr. för garagebyggnader m. m., 2,0 milj. kr. för motorfordon och vägmaskiner m. m., 0,6 milj. kr. för flytande materiel, 1,5 milj. kr. för dispositionsanslaget samt 1,0 milj. kr. för grustag m. m. I anledning av den förordade minskningen i fråga om flytande materiel torde det föreslagna gripskopeverket icke kunna komma till utförande.

Med ledning av den sålunda uppskattade medelsförbrukningen och de beräknade reservationerna per den 30 juni 1959 har de anslag för nästa budgetår beräknats, som angivits i de till anslagsrubrikerna fogade tabellerna och som sammanlagt uppgår till 38,2 milj. kr.

Jag har icke något att erinra mot styrelsens hemställan om ett beställningsbemyndigande om högst 18 milj. kr., gällande leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1961/62.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1959/60 under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a)	*Garage- och förrådsbyggnader m. m.*	6 700 000 kr.
b)	*Maskincentralförråd:*	
	1) *Motorfordon och vägmaskiner m. m.* ..	26 000 000 »
	2) *Flytande materiel*	2 000 000 »
c)	*Grustag m. m.*	1 000 000 »
d)	*Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag*	2 500 000 »

Vad departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sven Swarting

Register

till

kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60

Sid.		Kronor
1	**Investeringsplan för kommunikationsverken**	
	Statens affärsverksfonder	
	Postverket	
13	Posthus m. m.	800 000
15	Inköp av fastigheter	1 000
15	Anskaffning av automobiler m. m.	900 000
15	Postverkets diligenstrafik:	
15	Garagebyggnader m. m.	500 000
17	Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen	1 000 000
17	Förvärv av billinjer	1 000
18	Postverkets dispositionsanslag	1 000
	Summa för postverket	3 203 000
	Televerket	
21	Utvecklingen av televerkets rörelse	
23	Anslagsgrupperingen	
24	Anvisade och äskade anslag	
26	Inköp och byggande av fastigheter	12 900 000
30	Anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete m. m.	8 500 000
31	Telefon- och telegrafanläggningar	249 200 000
35	Ljudradioanläggningar	10 500 000
43	Televisionsradioanläggningar	13 200 000
49	Radioanläggningar för kommersiell trafik	2 300 000
49	Radioanläggningar för luftfarten	3 300 000
51	Försvarsberedskap vid televerket	6 000 000
51	Televerkets dispositionsanslag	10 000 000
	Summa för televerket	315 900 000

Sid.		Kronor

Statens järnvägar

63	Statens järnvägars ekonomiska läge	
65	Medelsförbrukningen under budgetåren 1957/58—1959/60	
66	Bana och byggnader	117 800 000
71	Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer	3 300 000
73	Elektriska anläggningar	53 300 000
76	Rullande materiel och sjöfartsmateriel	149 000 000
79	Biltrafik	3 400 000
80	Försvarsberedskap vid statens järnvägar	3 500 000
81	Inventarier m. m.	9 200 000
81	Ytterligare rörelsemedel för statens järnvägar	—
82	Statens järnvägars dispositionsanslag	10 000 000
	Summa för statens järnvägar	349 500 000

Statens vattenfallsverk

88	Kraftförsörjningen	
90	Pågående och beslutade kraftstationsutbyggnader	
91	Planerade utbyggnader	
93	Medelsförbrukningen under budgetåren 1957/58—1959/60	
94	Anslagsföreskrifter m. m.	
95	Kraftverksbyggnader m. m.	314 000 000
105	Atomenergianläggningar	15 000 000
106	Regleringsföretag	28 100 000
107	Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	100 500 000
109	Inköp av vattenfall och fastigheter	1 000
109	Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	1 000
109	Förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen	5 000 000
111	Ytterligare rörelsemedel för statens vattenfallsverk	—
111	Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	5 000 000
	Summa för statens vattenfallsverk	467 602 000

Luftfartsfonden

122	Luftfartens markorganisation	
122	Flygplatser m. m.	9 600 000
131	Försvarsberedskap vid luftfartsverket	100 000
132	Utbyggnad av storflygplats m. m.	40 000 000
132	Luftfartsverkets dispositionsanslag	100 000
	Summa för luftfartsfonden	49 800 000

Sid.		Kronor
	Statens allmänna fastighetsfond	
137	Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm	200 000
137	Radiohus	9 500 000
141	Televisionshus	500 000
145	Utbyggnad av ämbetshuset i kvarteret Uppfinnaren i Stockholm	1 500 000
145	Ämbetsbyggnad i kvarteret Murmästaren i Stockholm.....	100 000
148	Byggnadsarbeten för statens bilinspektion	400 000
150	Merkostnader för vissa byggnadsarbeten	2 500 000
	Summa för statens allmänna fastighetsfond	14 700 000
	Statens utlåningsfonder	
155	Luftfartslånefonden	15 000 000
	Fonden för låneunderstöd	
158	Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1958/59	5 000 000
	Fonden för förlag till statsverket	
159	Förskott till vissa plankostnader m. m.	100 000
	Diverse kapitalfonder	
	Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond	
161	Garage- och förrådsbyggnader m. m.	6 700 000
162	Maskincentralförråd:	
162	Motorfordon och vägmaskiner m. m.	26 000 000
163	Flytande materiel	2 000 000
164	Betalningsansvar för leveranser under budgetåret 1961/62	—
164	Grustag m. m.	1 000 000
165	Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	2 500 000
	Summa för förrådsfonden	38 200 000
	Totalsumma	**1 259 005 000**

Stockholm 1959. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner
581799

BILAGA 28 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1959

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, af GEIJERSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler härefter under finansdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å riksstaten för budgetåret 1959/60 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond

[1] **Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.** Från och med budgetåret 1945/46 har medel anvisats på kapitalbudgeten till fullföljande av ett av generaltullstyrelsen uppgjort och successivt reviderat byggnadsprogram för bostäder och expeditionslokaler m. m. vid tullverkets kust- och gränsbevakning. För budgetåren 1957/58 och 1958/59 har till ändamålet anvisats 650 000 resp. 500 000 kronor.

Generaltullstyrelsen har i skrivelse den 25 september 1958 för slutförande av resterande del av programmet samt för tillgodoseende av vissa nytillkomna byggnadsbehov hemställt om ett investeringsanslag å 450 000 kronor. Arbetenas omfattning samt de beräknade kostnaderna framgår av följande sammanställning.

Ort	Byggnadsföretagets omfattning	Beräknade kostnader		
		Tomt m. m.	Byggnader	Summa
Nybyggnader				
Aareavaara	ett bostadshus, inrymmande 1 trerumslägenhet	5 000	85 000	90 000
Karesuando	ett bostadshus, inrymmande 2 trerumslägenheter	5 000	155 000	160 000
Höllviksnäs	en vaktstuga	—	15 000	15 000
Rundvik m. fl. platser inom Norra kustdistriktet	tre material- och förrådsbodar	—	3 000	3 000
Vissa platser inom Östra kustdistriktet	två skjul för radiolänkstationer	—	12 000	12 000
Muoniovaara	tomtförvärv och vissa förberedande arbeten för uppförande av bostadshus och expeditionsbyggnad	10 000	30 000	[1] 40 000
Planering m. m.	slutförd planering och inhägnad av vissa bebyggda tomter	—	80 000	80 000
	Säger kronor	**20 000**	**380 000**	**400 000**
	Oförutsedda utgifter			50 000
	Summa kronor			**450 000**

[1] Hela kostnaden beräknas till 375 000 kronor.

Beträffande de i planen upptagna byggnadsföretagen anför styrelsen i huvudsak följande.

Framställning om medel till uppförande av nya bostadshus i *Aareavaara* och *Karesuando* inom Haparanda gränsdistrikt har gjorts för de tre senaste budgetåren. Arbetena har emellertid inte kunnat inrymmas i dispositionsplanerna för dessa budgetår. Styrelsen hänvisar här till tidigare anförda skäl (se 1956: bil. 28 s. 3). Kostnaderna beräknas numera till 90 000 resp. 160 000 kronor.

Behovet av den i styrelsens förslag för innevarande budgetår upptagna vaktstugan i *Höllviksnäs,* som på grund av anslagsreduceringen inte kunnat medtas i dispositionsplanen, kvarstår (se 1958: bil. 28 s. 3).

För kustposteringarna *Rundvik, Skellefteå* och *Nikkala* inom Norra kustdistriktet erfordras tre mindre material- och förrådsbodar. Kostnaderna uppskattas — under förutsättning av medverkan av tullverkets personal vid uppförandet — till sammanlagt 3 000 kronor.

För utbyggnad av radioförbindelserna inom Östra kustdistriktet planeras till nästkommande budgetår två radiolänkstationer i närheten av *Stockholm* resp. *Västervik* för en kostnad av 12 000 kronor.

Med hänsyn till att en färjförbindelse vid *Muoniovaara* kan komma till

stånd redan år 1960 har styrelsen ansett sig för nästa budgetår böra uppta ett medelsbehov för förvärv av tomt och utförande av förberedande arbeten för de byggnadsföretag som kan bli erforderliga för tullverket. Byggnadsbehovet, som anmäldes vid anslagsberäkningen för budgetåret 1958/59, förutsattes då omfatta, förutom tjänstelokaler, tre familjebostäder. Tullverkets personalbehov för betjäning av trafiken vid en eventuell färjförbindelse bedömes till fyra man. Möjlighet att förhyra bostäder på platsen saknas. Kostnaderna för uppförande av expeditionsbyggnad och bostadshus med fyra trerumslägenheter har preliminärt beräknats till 375 000 kronor.

För *planering och inhägnad* av vissa under senare år uppförda fastigheter har styrelsen i statskrivelsen rörande byggnadsarbeten för budgetåret 1957/58 (se 1957: bil. 28 s. 3) totalt beräknat 100 000 kronor. Härav har 10 000 kronor anvisats vartdera av de båda sista budgetåren. Styrelsen finner det angeläget, att medel för slutförande av återstående del av ifrågavarande arbeten får disponeras för budgetåret 1959/60, nämligen 80 000 kronor.

Departementschefen

Jag har ingen erinran mot den av generaltullstyrelsen föreslagna omfattningen av byggnadsprogrammet under nästa budgetår. I anslagsfrågan vill jag emellertid understryka vikten av att alla ansträngningar göres för att hålla byggnadskostnaderna nere. Normgivande för personalbostäder bör därvid vara de belopp som gäller som högsta belåningsvärden vid den statliga långivningen för bostadsändamål. Kostnaderna för de angivna personalbostäderna i Aareavaara och Karesuando synes mig alltför höga, även om hänsyn tas till fördyrande moment till följd av isolerat läge och andra särskilda, här föreliggande omständigheter. Med hänsyn till det sagda är jag inte beredd att tillstyrka hela det av styrelsen äskade beloppet utan förordar, att anslaget för budgetåret 1959/60 uppföres med 400 000 (— 100 000) kronor. Det torde liksom tidigare få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag från styrelsen fastställa dispositionsplan för anslaget.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

Fonden för statens aktier

[2] **Inlösen av aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag.** Jämlikt den 28 juni 1956 träffad överenskommelse om fortsatt samarbete mellan staten och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund (TGO) i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag (LKAB) skall vad staten har att erlägga till TGO som lösesumma för dess stamaktier i LKAB minskas med 100 miljoner kronor, med vilket belopp TGO således kvarstår i LKAB. Beträffande återsto-

den av lösesumma och fondandelar innehåller avtalet föreskrift om betalning med en femtedel den 30 september 1957 samt en femtedel jämte upplupna räntor ett vart av de fyra närmast följande åren. I avvaktan på slutlig beräkning av lösenbeloppets storlek har riksdagen (rskr. 296/1957 och 216/1958) godkänt överenskommelser med TGO om erläggande av avräkningsbelopp och samtidigt till inlösen av aktier i LKAB för budgetåren 1957/58 och 1958/59 anvisat investeringsanslag om tillhopa 330 miljoner kronor.

Med skrivelse den 18 december 1958 har LKAB-delegationen överlämnat förslag till avtal mellan svenska staten och TGO rörande slutlig reglering av lösesumman. Enligt avtalsförslaget skulle det åligga staten att den 30 september 1959 erlägga 161 751 600 kronor i kapital, vartill kommer upplupna räntor. Sedermera har delegationen under hand meddelat, att den avser att inom den närmaste tiden inkomma med förslag till viss jämkning däri. Med hänsyn härtill förordar jag, att för ändamålet erforderligt anslag uppföres med allenast preliminärt belopp, nämligen det i avtalsförslaget upptagna.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Inlösen av aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 161 751 600 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Kerstin Bothén

590023 Stockholm 1959. Isaac Marcus Boktryckeri Aktiebolag

BILAGA 29 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1959

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler härefter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående anslag å kapitalbudgeten under budgetåret 1959/60 och anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond

1. **Nybyggnad för riksarkivet.** Under denna rubrik har för budgetåret 1958/59 anvisats ett investeringsanslag av 600 000 kronor. Enligt det av statsmakterna i fjol godtagna förslaget till ifrågavarande nybyggnad avser denna dels en berganläggning, omfattande ett tunnelsystem i tre våningar, dels en administrationsbyggnad, innehållande förutom kontorslokaler utrymmen för vetenskaplig verksamhet. Nybyggnaden skall uppföras på det s. k. Mariebergsområdet på Kungsholmens västra del.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 12 augusti 1958 hemställt om en medelsanvisning för nästa budgetår av 1 000 000 kronor och därvid anfört i huvudsak följande.

Sedan det år 1955 upprättade förslaget till nybyggnad för riksarkivet inom Mariebergsområdet i Stockholm, vilket legat till grund för medelsanvisningen för budgetåret 1958/59, framlades, har stadsplanefrågorna för delar av området genom en särskild delegation, i vilken byggnadsstyrelsen varit

representerad genom bland andra generaldirektören, blivit föremål för nya utredningar. Bland annat har möjligheterna att flytta riksarkivets anläggning till bergspartiets östra del intill Västerbron utretts. Byggnadsstyrelsen har efter utredning funnit, att detta läge från såväl bergs- som skyddsteknisk synpunkt är jämförbart med det tidigare avsedda och dessutom erbjuder gynnsamma utbyggnadsmöjligheter. I samråd med bland andra byggnadsstyrelsen har Stockholms stads stadsbyggnadskontor upprättat förslag till ändring av stadsplan för del av stadsdelen Marieberg, varvid nämnda nya förläggning av riksarkivet föreslagits.

Förutom viss omarbetning av administrationsbyggnaden, betingad av det nya läget, har under det fortsatta projekteringsarbetet bergrumsanläggningen ändrats så, att arkivlokalerna fördelats på sex våningar, förlagda stjärnformigt med utbyggnader från ett centralt rum. Denna i horisontalplanet mer koncentrerade lösning medger större anpassningsmöjligheter till bergets struktur, och dessutom torde anläggningen genom sitt större djup kunna utsprängas på ett mer rationellt och ekonomiskt sätt. Efter noggranna utredningar med anlitande av expertis inom området har byggnadsstyrelsen funnit, att några nackdelar från skyddssynpunkt med en anläggning på djupet och under Mälarens yta ej föreligger. Driftsmässigt ställer sig den nu föreslagna utformningen med sina relativt korta gångavstånd från arkivlokalerna till det mekaniska kommunikationssystem, som hissarna utgör, förmånligare än i tidigare förslag. — Det nu omarbetade förslaget beräknas vid nuvarande prisläge kosta ca 11 000 000 kronor, fördelade med ca 6 000 000 kronor på bergrumsanläggningen, under förutsättning att inga extra isoleringsåtgärder mot inträngande vatten behöver vidtagas, vilket ej kan bedömas förrän en utsprängning skett, och med ca 5 000 000 kronor på administrationsbyggnaden.

Byggnadsstyrelsen har för avsikt att under våren 1959 påbörja sprängningen av tunnlarna för bergrumsanläggningen. För budgetåret 1959/60 erfordras en medelsanvisning av 1 000 000 kronor för fortsatta sprängningsarbeten.

Departementschefen. Innan jag går in på frågan om anslag till riksarkivets nybyggnad och övriga byggnadsföretag inom ecklesiastikdepartementets förvaltningsområde vill jag i detta sammanhang med skärpa understryka den synnerliga vikten av att verkligt allvarliga ansträngningar göres för att hålla nere kostnaderna för statliga och andra med statsmedel finansierade byggnadsföretag och att i detta syfte alla till buds stående möjligheter att genom förenklingar, rationellare planlösningar och liknande åtgärder förbilliga byggnadsverksamheten på effektivaste sätt utnyttjas.

Vad byggnadsstyrelsen anfört om vissa ändringar i det av statsmakterna i fjol godtagna förslaget till nybyggnad för riksarkivet ger mig icke anledning till erinran. I enlighet med styrelsens förslag torde till nybyggnaden för nästa budgetår böra anvisas 1 000 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för riksarkivet* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

2. Nybyggnad för biblioteksdepå. Sedan riksdagen i skrivelse den 13 december 1957, nr 392, anhållit om förslag till inrättande av en biblioteks-

depå med beaktande av vad som anförts i bankoutskottets utlåtande nr 35, har chefen för ecklesiastikdepartementet, efter vederbörligt bemyndigande den 28 juli 1958, tillkallat en sakkunnig för viss ytterligare utredning av frågan. Denne beräknas kunna avge förslag i sådan tid, att proposition i ämnet kan föreläggas årets riksdag. Anslag för ändamålet torde därför böra uppföras i riksstatsförslaget med preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Nybyggnad för biblioteksdepå* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

3. **Nybyggnad för musikaliska akademien med musikhögskolan.** Såsom framgår av 1953 års statsverksproposition (bilagan 29, punkten 2) har de totala kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag enligt prisläget den 1 juli 1952 beräknats till 8 500 000 kronor. Byggnadsföretaget utföres i etapper. Till första etappen, som omfattat byggnad för musikhögskolans undervisningslokaler och som nu färdigställts, har för budgetåren 1953/56 och 1958/59 anvisats investeringsanslag om sammanlagt 3 680 000 kronor. Andra etappen avses enligt byggnadsstyrelsens förslag omfatta byggnad för orgelsal samt en förbindelselänga mellan denna och en som tredje etapp planerad biblioteks- och museiflygel.

I skrivelse den 12 augusti 1958 hemställer *byggnadsstyrelsen* om anvisande för nästa budgetår av ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor för påbörjande av andra etappen. Kostnaderna för denna etapp har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 24 september 1957 beräknat till 3 700 000 kronor. I sistnämnda skrivelse har byggnadsstyrelsen anfört bland annat följande.

Nybyggnaden för musikaliska akademien och musikhögskolan är ansluten till en inom A 1:s gamla kasernområde anordnad panncentral. Till denna har under det senaste året anslutits flera byggnader, bland annat för radioändamål uppförda barackbyggnader. Detta har medfört att panncentralens maximala värmekapacitet nu tagits i anspråk. För att möjliggöra en anslutning av etapp II till värmecentralen fordras en utökning av denna. Kostnaderna härför beräknas till 100 000 kronor. Såsom framgår av byggnadsstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1956 angående nybyggnad av radiohus har förutsatts, att musikaliska akademien och musikhögskolan skulle kunna utnyttja inom radiohuset planerade konsertsalar. Detta samgående hade ansetts lämpligt av den anledningen, att radiohuset avsetts skola förläggas till tomt som gränsade till musikaliska akademien. Statsmakterna har emellertid numera fattat beslut om att radiohuset i stället skall förläggas till kvarteret Förrådsbacken. Detta innebär icke att det planerade gemensamma utnyttjandet av radiohusets konsertsalar omöjliggöres, men avståndet mellan de båda byggnaderna medför givetvis något mindre bekväma transporter. Vid programarbetet beträffande radiohuset har även framgått att de där planerade konsertsalarna kommer att bli tämligen hårt belagda. För att i viss utsträckning minska akademiens beroende av radiohusets konsertsalar har akademiens styrelse framfört förslag om en sådan ökning av orgelsalens platsantal, att den bleve lämpad även för en del av de konserter, för vilka eljest radiohusets konsertsalar skulle användas. Bygg-

nadsstyrelsen har utrett förutsättningarna för en dylik ökning och därvid funnit, att med en förändring av läktarens konstruktion en utökning av platsantalet från tidigare föreslagna 450 till cirka 600 platser skulle kunna ske utan väsentlig ökning av anläggningens volym. Då kostnaden för den föreslagna ökningen av platsantalet sålunda skulle bli måttlig och då den uppenbarligen skulle göra akademien och musikhögskolan mera oberoende av de hårt belagda konsertsalarna i radiohuset, har styrelsen ansett sig böra inarbeta ändringen i förslaget. Vidare har tillkommit orkesterdike samt ridåanordningar för att bättre tillgodose orgelsalens användning för undervisning och uppvisningar. Musikaliska akademien har tillika framhållit angelägenheten av att för personal, lärare och elever lunchlokal finnes bekvämt åtkomlig. Dylik lokal har med anledning av den tidigare avsedda gemensamma förläggningen till samma tomt av byggnaderna för radiohus och musikaliska akademien tidigare icke ingått i programmet. Styrelsen har efter utredning funnit att genom vissa omdispositioner inom administrationsbyggnaden en sådan lokal av erforderlig storlek kan inrymmas i andra byggnadsetappen utan annan kostnadsökning än sådan, som betingas av de därmed förenade installationerna och köksinredningarna. Styrelsen föreslår därför att en lunchlokal inredes inom den tidigare fastställda byggnadsvolymen.

Med hänsyn till erfarenheterna från såväl den nyligen färdigställda första etappen som utländska likvärdiga undervisningsanstalter har styrelsen vidare efter utredning ansett sig böra upptaga frågan om en effektivare ljudisolering av orgelsalen än som tidigare planerats. Även om behovet av en ökad ljudisolering icke genom teknisk utredning kan anses ovedersägligt styrkt, förordar ändock styrelsen en dylik åtgärd. Utför man en enklare ljudisolering och denna senare skulle visa sig otillräcklig sedan orgelsalen tagits i bruk, blir nämligen kostnaderna för en senare förbättring mycket höga i förhållande till det resultat som då kan uppnås.

Kostnaden för andra etappen beräknades år 1956 till 3 125 000 kronor. Med nu föreslagna utökningar och förstärkning av orgelsalens ljudisolering beräknas etappen vid prisläget i september 1957 kosta 3 700 000 kronor.

Departementschefen. Byggnadsstyrelsen har föreslagit, att andra etappen av ifrågavarande nybyggnad skall omfatta byggnad för orgelsal samt en förbindelselänga mellan denna och en som tredje etapp planerad biblioteks- och museiflygel. Kostnaderna för andra etappen beräknar styrelsen enligt prisläget i september 1957 till 3 700 000 kronor. Byggnadsstyrelsens nämnda förslag och beräkningar ger mig icke anledning till erinran. För andra etappens påbörjande begär styrelsen en medelsanvisning av 2 000 000 kronor. För egen del anser jag mig icke för nästa budgetår böra tillstyrka högre medelsanvisning än 650 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för musikaliska akademien med musikhögskolan* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 650 000 kronor.

4. Byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala. I skrivelse den 12 augusti 1958 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om, bland annat, en medelsanvisning av 3 900 000 kronor för budgetåret 1959/60 för i följande sammanställning upptagna byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala.

Ändamål	Hittills anvisat belopp, kr	Beräknad totalkostnad, kr	Av byggn. styr. för budgetåret 1959/60 äskat investeringsanslag, kr
Nybyggnader för zoofysiologiska institutionen	1 200 000	3 900 000	1 500 000
Tillbyggnad av universitetsbiblioteket	100 000	5 500 000	500 000
Nybyggnad för limnologiska institutionen	100 000	2 500 000	500 000
Nybyggnad för växtbiologiska institutionen		2 700 000	500 000
Nybyggnad för institutionen för fysiologi och medicinsk fysik	—	6 500 000	100 000
Ombyggnad av gamla konsistoriehuset för konsthistoriska institutionen	—	700 000	700 000
Tillbyggnad av institutionen för fysiologisk botanik..	—	1 600 000	100 000
Summa kronor	1 400 000	23 400 000	3 900 000

Nybyggnad för zoofysiologiska institutionen

Till detta ändamål har hittills anvisats 1 200 000 kronor. De totala byggnadskostnaderna har enligt prisläget den 1 juli 1958 av byggnadsstyrelsen beräknats till 3 900 000 kronor. Byggnadsföretaget beräknas kunna igångsättas vid årsskiftet 1958/59. För arbetets bedrivande utan avbrott erfordras enligt byggnadsstyrelsens beräkning för budgetåret 1959/60 1 500 000 kronor.

Tillbyggnad av universitetsbiblioteket

För innevarande budgetår har för fortsatt utredning av byggnadsföretaget anvisats 100 000 kronor. Genomförande av företaget enligt av byggnadsstyrelsen färdigställt skissförslag, senast reviderat den 26 juni 1958, beräknas kunna ske i tre etapper. Den första etappen skulle i huvudsak omfatta inbyggnad av norra gården för skyddsrum och läsesal, den andra i huvudsak inbyggnad av södra gården för expeditionslokaler och magasin samt den tredje etappen de omdispositioner av den befintliga byggnaden, som erfordras för att anpassa den efter dagens bibliotekstekniska krav. Den redovisade etappindelningen har av byggnadsstyrelsen valts från angelägenhetssynpunkt. Med hänsyn till bibliotekets funktion är det enligt styrelsens mening nödvändigt att etapperna genomföres i en följd. Kostnaden för byggnadsföretaget har av byggnadsstyrelsen uppskattats till cirka 5 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. Byggnadsstyrelsen hemställer om en medelsanvisning för budgetåret 1959/60 av 500 000 kronor för upprättande av fullständiga byggnadshandlingar och noggrann kostnadsberäkning samt för byggnadsföretagets påbörjande.

I skrivelse till chefen för ecklesiastikdepartementet den 11 november 1958 har byggnadsstyrelsen lämnat vissa kompletterande upplysningar och därvid anfört bland annat följande.

Vid projekteringen av tillbyggnaden har byggnadsstyrelsen i enlighet med universitetets önskemål och i anslutning till de riktlinjer för skyddet av

arkivalier och samlingar som uppdragits i 1953 års civilförsvarsutrednings huvudbetänkande räknat med att skyddsrum skall anordnas för de delar av bibliotekets samlingar, som är oersättliga eller bedömts såsom särskilt värdefulla. Enligt nu föreliggande ritningsförslag skulle i skyddsrum beredas plats för omkring 16 000 hyllmeter böcker. Kostnaden för anordnandet av skyddsrummet har beräknats uppgå till cirka 300 000 kronor mer än för motsvarande förvaringsutrymmen i en normal källarvåning.

Nybyggnad för den limnologiska institutionen m. m.

För budgetåret 1957/58 anvisades 100 000 kronor för upprättande av fullständiga handlingar och vidtagande av andra förberedande åtgärder för nybyggnad för de växtbiologiska och limnologiska institutionerna. I underdånig skrivelse den 10 december 1957 har byggnadsstyrelsen redovisat resultatet av den förnyade utredning beträffande institutionernas lokalfråga, som föranletts av ändrade förutsättningar i fråga om studentantal och personal. Det nya förslaget innebär ett frångående av den tidigare avsedda lösningen med en för de båda institutionerna gemensam byggnad på växtbiologiska institutionens tomtområde i kvarteret Blåsenhus. Som skäl härför anför byggnadsstyrelsen, att den tidigare föreslagna lösningen innebar, att för odlingsförsök värdefull mark skulle spolieras samt att förslaget erbjöde alltför begränsade utbyggnadsmöjligheter. Enligt det nya förslaget bör två byggnader uppföras, en för den växtbiologiska institutionen i anslutning till den nuvarande institutionsbyggnaden och en för den limnologiska institutionen inom kvarteret Lagerträdet. Kostnaden för den växtbiologiska institutionsbyggnaden har uppskattats till cirka 2 700 000 kronor och för den limnologiska till 2 500 000 kronor. För fullföljande av förberedelsearbetet, för upprättande av noggranna kostnadsberäkningar samt för byggnadsföretagens påbörjande hemställer byggnadsstyrelsen om ett investeringsanslag av 500 000 kronor för vardera institutionen för budgetåret 1959/60.

Nybyggnad för institutionerna för fysiologi och medicinsk fysik

Byggnadsstyrelsen har den 27 november 1956 och den 24 september 1957 framlagt förslag till lösning av ifrågavarande institutioners lokalfråga. Förslaget, som närmare redovisats genom ritningar, innebär, att en nybyggnad skulle uppföras i anslutning till de teoretisk-medicinska institutionerna inom kvarteret Blåsenhus, som enligt 1948 års förslag till generalplan reserverats för detta ändamål. Det framlagda förslaget är baserat på en intagning av 45 studerande per termin. Styrelsen framhåller, att den sökt, så långt det varit möjligt, avväga byggnadens omfång i enlighet med de riktlinjer, som gäller för motsvarande institutioner i Lund och Göteborg och vartill statsmakterna redan tagit ställning. Styrelsen har undersökt möjligheten att uppföra byggnaden i etapper men icke ansett en sådan lösning realistisk. Styrelsen anmäler i detta sammanhang att representanter för medicinska fakulteten i Uppsala vid överläggningar med styrelsen framhållit, att den alltmer tilltagande läkarbristen borde i första hand täckas

med ökad intagning av studerande vid befintliga medicinska undervisningsanstalter. För Uppsalas del skulle detta innebära, att antalet medicine studerande inom en snar framtid kunde komma att öka till 55 per termin. För den utökning av lokalerna, som en ökad intagning av studerande kan föranleda, har enligt styrelsen möjligheter till framtida utbyggnad förutsetts. Kostnaden för byggnadsföretaget har uppskattats till 6 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. För upprättande av huvudritningar och noggrann kostnadsberäkning hemställer byggnadsstyrelsen om ett investeringsanslag av 100 000 kronor för budgetåret 1959/60.

Ombyggnadsarbeten inom gamla konsistoriehuset

Sedan den mineralogisk-geologiska institutionen inflyttat i nybyggnaden inom kvarteret Lagerträdet, vilket beräknas ske vid höstterminens början 1959, kan enligt byggnadsstyrelsen de därigenom friställda lokalerna i gamla konsistoriehuset i enlighet med 1948 års generalplan, efter vissa omändringsarbeten, övertagas av den konsthistoriska institutionen. Enligt byggnadsstyrelsens beräkning uppskattas kostnaden för ombyggnaden till 700 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. Styrelsen hemställer, att ett investeringsanslag av 700 000 kronor anvisas för ändamålet för budgetåret 1959/60.

Tillbyggnad av institutionen för fysiologisk botanik

Byggnadsstyrelsen har den 24 september 1957 framlagt ett förslag till utvidgning av ifrågavarande institutions lokaler. Förslaget har föranletts av önskemålet att samma undervisningskapacitet erhålles i ämnet botanik som i ämnet zoologi. En sådan överensstämmelse skulle erhållas efter en tillbyggnad av institutionen för fysiologisk botanik svarande mot den ökning av undervisningskapaciteten som kommer att föreligga, sedan nybyggnaden för den zoofysiologiska institutionen utförts.

Styrelsen har sedermera bearbetat förslaget, för vilket kostnaderna enligt prisläget den 30 januari 1958 uppskattats till 1 600 000 kronor. För upprättande av huvudritningar och noggrann kostnadsberäkning hemställer styrelsen om ett investeringsanslag av 100 000 kronor för budgetåret 1959/60.

Departementschefen. Jag torde till en början få beröra vissa anslagstekniska frågor beträffande medelsanvisningen till byggnadsföretag vid universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg.

Hittills har särskilda investeringsanslag anvisats för varje enskilt byggnadsföretag vid respektive universitet. Det är uppenbart, att betydande förskjutningar i medelsförbrukningen under de olika anslagen kan inträda under ett budgetår i förhållande till de kalkyler, som ligger till grund för medelsavvägningen. Helt naturligt kan nämligen icke alla på medelsförbrukningen inverkande omständigheter förutses vid anslagsberäkningen. I vissa fall kan byggnadsföretaget genom tillkommande omständigheter för-

dröjas med följd att betydande reservationer kan uppkomma på anvisade anslag. I andra fall kan gynnsamma betingelser möjliggöra ett snabbare genomförande av arbetsprojektet, vilket emellertid kan försvåras av en begränsning av anslagstilldelningen. De olägenheter, som är förbundna med svårigheten att beräkna anslagsbehovet, skulle väsentligt reduceras, om nuvarande specificerade anslag till byggnadsarbeten vid ett och samma universitet ersattes med ett enda investeringsanslag. Efter samråd med chefen för finansdepartementet har jag funnit mig böra förorda, att anslag till olika byggnadsföretag vid ett och samma universitet sammanföres till ett gemensamt anslag för universitetet i fråga. Jag vill betona, att det angivna systemet, som för övrigt sedan flera år tillämpats t. ex. i fråga om sinnessjukhusbyggandet, endast avser formen för medelsanvisningen. Ställningstagandet till de konkreta projekten bör ske som hittills. Till respektive anslag torde efter Kungl. Maj:t bestämmande få överföras de anslagsbehållningar, som vid utgången av budgetåret 1958/59 förefinnes på tidigare anvisade anslag till olika byggnadsföretag vid respektive universitet. I den mån så med hänsyn till sättet för byggnadsarbetenas bedrivande eller eljest kan finnas lämpligt, torde efter Kungl. Maj:ts bestämmande en ökning av beräknad medelsanvisning för visst ändamål få ske mot det att motsvarande minskning vidtages för ett annat, oavsett för vilket budgetår ifrågavarande medel anvisats. Vidare vill jag erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 november 1958 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i samråd med 1955 års universitetsutredning och vederbörande universitetsmyndigheter verkställa utredning rörande den fortsatta byggnadsverksamheten vid universiteten i Uppsala och Lund samt till Kungl. Maj:t avgiva förslag till nya generalplaner för byggnadsverksamheten vid nämnda universitet.

Vid min behandling i fjol av frågan om medelsanvisning till den planerade nybyggnaden för zoofysiologiska institutionen räknade jag med att byggnadsföretaget skulle kunna sättas i gång vid årsskiftet 1958/59. Såsom framgår av byggnadsstyrelsens framställning synes det avsedda tidschemat komma att hålla. För att byggnadsarbetet oavbrutet skall kunna pågå, bör beräknas ett belopp av 1 500 000 kronor för nästa budgetår.

För innevarande budgetår har medel anvisats för fortsatt utredning av universitetsbibliotekets lokalfråga. Byggnadsstyrelsen har nu framlagt ett förslag som avser ett byggnadsföretag i tre sammanhängande etapper. Den första etappen skulle i huvudsak omfatta inbyggnad av norra gården för skyddsrum och läsesal, den andra i huvudsak inbyggnad av södra gården för expeditionslokaler och magasin samt den tredje vissa omdispositioner av den befintliga byggnaden. Såsom framgår av den föregående redogörelsen ingår i det avsedda byggnadsföretaget anordnande av skyddsrum för vissa delar av bibliotekets samlingar. En lösning av universitetsbibliotekets lokalfråga synes mig nu vara en brådskande angelägenhet. Biblioteket arbetar sedan länge under mycket besvärande lokalförhållanden. Bristen på magasinsutrymmen har medfört betydande svårigheter och framtvingat dubbelställning, stapling och liknande anordningar, vilka i sin tur

verkat fördröjande på expeditionsarbetet. Läsesalar och expeditionslokaler är utomordentligt trånga och svarar icke mot de behov som den kraftiga stegringen av besöksfrekvensen under senare år framkallat. Vad beträffar byggnadsföretagets omfattning anser jag mig i stort sett kunna godtaga det framlagda förslaget. På en punkt är jag dock icke beredd att ansluta mig till byggnadsstyrelsens förslag. Jag kan sålunda icke tillstyrka att ett speciellt skyddsrum anordnas för vissa delar av bibliotekssamlingarna. Med den reservation jag här anfört beräknar jag med utgångspunkt i byggnadsstyrelsens kalkyler, att de totala kostnaderna för byggnadsföretaget skall hållas inom ramen av 5 200 000 kronor. För projekteringsarbetets fortsatta bedrivande och för byggnadsföretagets påbörjande bör beräknas ett belopp av 500 000 kronor.

Såsom framgått av min redogörelse för byggnadsstyrelsens förslag i fråga om byggnadsarbeten för de limnologiska och växtbiologiska institutionerna har styrelsen frångått en tidigare avsedd lösning med en gemensam nybyggnad och i stället förordat uppförande av två särskilda institutionsbyggnader. För egen del kan jag icke godtaga det nu framlagda förslaget. Jag vill först framhålla, att skäl enligt min mening talar för att i första hand den limnologiska institutionens lokalfråga löses. För vattenvården, som i dag står inför en rad problem av skiftande art, synes förbättrade betingelser för limnologisk forskning vara av särskilt stor betydelse. Jag anser mig därför böra förorda att en nybyggnad för den limnologiska institutionen kommer till stånd och att nybyggnaden uppföres på den plats, som byggnadsstyrelsen föreslagit, nämligen kvarteret Lagerträdet. Jag vill emellertid tillägga att lokaldispositionen bör ske på sådant sätt, att vissa utrymmen kan beredas jämväl den växtbiologiska institutionen. Vad beträffar kostnaderna för nybyggnaden anser jag mig kunna godtaga den beräkning som byggnadsstyrelsen framlagt och som innebär en totalkostnad av 2 500 000 kronor. För fullföljande av projekteringsarbetet och för byggnadsarbetets påbörjande bör för nästa budgetår beräknas 500 000 kronor.

Den fysiologiska institutionen är sedan slutet av 1800-talet inrymd i det s. k. Regnelleanum, Slottsgränd 3. De nuvarande institutionslokalerna måste bedömas såsom ytterst trånga och i flera hänseenden otillfredsställande. Tillkomsten av ämnet medicinsk fysik, som står fysiologien nära, har ytterligare aktualiserat institutionens byggnadsfråga. Jag finner det angeläget att denna fråga nu löses. Byggnadsstyrelsens förslag innebär att en nybyggnad för institutionerna för fysiologi och medicinsk fysik skall uppföras i kvarteret Blåsenhus, där för närvarande institutionerna för medicinsk kemi och farmakologi samt institutionerna för patologi och bakteriologi är belägna. Totalkostnaderna för byggnadsföretaget har uppskattats till 6 500 000 kronor. Jag anser mig i stort sett kunna godtaga det framlagda förslaget och finner även kostnadskalkylen i huvudsak godtagbar. Enligt min mening bör emellertid detaljprojekteringen bedrivas så, att kostnader för en dimensionering av undervisningslokalerna för en framtida ökning av antalet studerande — till 55 per termin — bör rymmas inom den totala kostnadsramen 6 500 000

kronor. Ett belopp av 100 000 kronor bör för nästa budgetår beräknas för upprättande av huvudritningar och fullständiga kostnadsberäkningar.

Byggnadsstyrelsen har anmält att det gamla konsistoriehuset, i vilket den mineralogisk-geologiska institutionen för närvarande är inrymd, kan friställas hösten 1959, då nämnda institution beräknas inflytta i nybyggnaden i kvarteret Lagerträdet. Styrelsen har hemställt om ett belopp av 700 000 kronor för vissa ombyggnadsarbeten i konsistoriehuset. Enligt det framlagda förslaget avses den konsthistoriska institutionen, som för närvarande är inrymd i Gustavianum, skola övertaga konsistoriehuset. För egen del finner jag det angeläget att konsistoriehuset i fortsättningen reserveras för undervisningsändamål och att i första hand dränering och byggnadens uppvärmnings-, belysnings- och sanitetsförhållanden förbättras samt vissa målningsarbeten utföres. Jag finner det därför skäligt att ett till 215 000 kronor begränsat belopp beräknas för ifrågavarande ändamål. Det torde sedermera få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i fråga om byggnadens fortsatta disposition.

Efter färdigställandet av den beslutade nybyggnaden för den zoofysiologiska institutionen kommer undervisning i ämnet zoologi att kunna meddelas för ett väsentligt ökat antal studerande. För att ett lika stort antal studerande skall kunna följa undervisningen i botanik krävs en tillbyggnad av institutionen för fysiologisk botanik. Jag finner det angeläget att här berörda olikheter utjämnas. Jag tillstyrker därför att, såsom byggnadsstyrelsen föreslagit, en tillbyggnad av institutionen kommer till stånd. Den slutliga kostnaden för tillbyggnaden har av styrelsen beräknats till 1 600 000 kronor. Enligt vad jag numera inhämtat ingår i det planerade byggnadsföretaget vissa lokaler, som icke oundgängligen erfordras för en ökning av undervisningskapaciteten. Jag åsyftar härmed vissa speciallaboratorier samt ett herbarierum. Nämnda utrymmen bör enligt min mening uteslutas ur projektet, vilket torde medföra en icke oväsentlig reduktion av kostnaderna. För upprättande av huvudritningar och noggrann kostnadsberäkning bör ett belopp av 100 000 kronor beräknas för nästa budgetår.

Det sammanlagda medelsbeloppet under budgetåret 1959/60 för nu föreslagna byggnadsarbeten uppgår sålunda till (1 500 000 + 500 000 + 500 000 + 100 000 + 215 000 + 100 000 =) 2 915 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till *Byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 2 915 000 kronor.

5. Byggnadsarbeten vid universitetet i Lund. I skrivelse den 12 augusti 1958 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om, bland annat, en medelsanvisning av 4 200 000 kronor för budgetåret 1959/60 för i följande sammanställning upptagna byggnadsarbeten vid universitetet i Lund.

Ändamål	Hittills anvisat belopp, kr	Beräknad totalkostnad, kr.	Av byggn. styr. för budgetåret 1959/60 äskat investeringsanslag, kr
Nybyggnad för patologiska institutionen m. m.	1 700 000	4 400 000	1 500 000
Nybyggnad för humanistiska fakulteten	1 500 000	3 460 000	1 600 000
Nybyggnad för växtfysiologiska institutionen m. m.	100 000	10 000 000	500 000
Tillbyggnad av genetiska institutionen.....	—	1 450 000	500 000
Tillbyggnad av kemiska institutionen	—	900 000	100 000
Summa kronor	3 300 000	20 210 000	4 200 000

Nybyggnad för patologiska institutionen m. m.

Till detta ändamål har hittills anvisats 1 700 000 kronor. Nybyggnaden avser universitetets patologiska och rättsmedicinska institutioner samt rättsläkarstationen i Lund. I nybyggnaden avses därjämte, i anslutning till den patologiska institutionen, inrymmas vissa lokaler för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund. De totala kostnaderna för byggnadsföretaget har enligt prisläget den 1 juli 1956 uppskattats till 4 400 000 kronor. Enligt de grunder för kostnadsfördelningen mellan staten och landstinget, som fastställts i av Kungl. Maj:t den 27 juni 1957 godkänt avtal, skall av nyss angivna totalkostnad 2 500 000 kronor falla på statsverket och 1 900 000 kronor på landstinget. Byggnadsstyrelsen räknar för ifrågavarande byggnadsföretag med ett medelsbehov av 1 500 000 kronor för nästa budgetår. Styrelsen anmäler, att avsikten är att byggnadsarbetet skall kunna påbörjas hösten 1958.

Nybyggnad för humanistiska fakulteten

Till förevarande ändamål har hittills anvisats investeringsanslag av tillhopa 1 500 000 kronor. Nybyggnaden är avsedd att inrymma institutionerna för tyska, engelska, litteraturhistoria och nordiska språk samt landsmålsarkivet. Såsom framgår av 1957 års statsverksproposition (bilagan 29, punkten 6) har de totala kostnaderna för byggnadsföretaget enligt prisläget den 1 juli 1956 uppskattats till 3 460 000 kronor. Byggnadsstyrelsen hemställer, att för nästa budgetår måtte anvisas ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor till här avsedda byggnadsföretag.

Nybyggnad för växtfysiologiska institutionen m. m.

Till detta byggnadsföretag har för budgetåret 1957/58 anvisats ett investeringsanslag av 100 000 kronor. Närmare redogörelse för byggnadsföretaget återfinnes i 1957 års statsverksproposition (bilagan 29, s. 14). Byggnadsstyrelsen har nu upprättat huvudritningar till den för växtfysiologi planerade första etappen av anläggningen. Kostnaden för hela byggnadskom-

plexet har enligt prisläget hösten 1956 uppskattats till cirka 10 miljoner kronor. Den del som avses för den växtfysiologiska institutionen har kostnadsberäknats till 5 250 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. Styrelsen räknar med att byggnadsarbetena igångsättes våren 1960 och uppskattar medelsbehovet för budgetåret 1959/60 till 500 000 kronor.

Tillbyggnad av genetiska institutionen

Byggnadsstyrelsen erinrar om att styrelsen i en tidigare underdånig skrivelse av den 25 september 1956 äskat medel för en tillbyggnad av den genetiska institutionen. Till stöd härför hade styrelsen framhållit, att institutionsbyggnaden på grund av ökat studerandeantal samt forskningens expansion blivit helt otillräcklig och att en utbyggnad av anläggningen därför blivit nödvändig. I första hand borde, enligt styrelsen, undervisningens krav tillgodoses. Den av styrelsen planerade tillbyggnaden innehölle, förutom övningslaboratorier jämte biutrymmen, en föreläsningssal som även skulle kunna utnyttjas av de närbelägna fysiska och matematiska institutionerna, vilka vore i stort behov av flera hörsalar. — I sina äskanden om investeringsanslag för innevarande budgetår upprepade byggnadsstyrelsen sitt förslag om medelsanvisning för ifrågavarande tillbyggnad varjämte styrelsen föreslog, att en ekonomibyggnad skulle uppföras för institutionens räkning.

Styrelsen hemställer nu, att 500 000 kronor anvisas för nästa budgetår för påbörjande av byggnadsföretaget våren 1960. Totalt beräknas kostnaderna enligt nuvarande prisläge uppgå till för tillbyggnaden 1 180 000 kronor och för ekonomibyggnaden 270 000 kronor.

Större akademiska konsistoriet vid universitetet har enligt byggnadsstyrelsen i skrivelse den 27 maj 1958 framfört önskemål om en ytterligare utbyggnad av genetiska institutionen, i detta fall för att tillgodose forskningens ökade lokalbehov. En sådan tillbyggnad synes enligt styrelsen ej komma att påverka de tidigare redovisade utbyggnaderna. Byggnadsstyrelsen avser att närmare utreda denna utbyggnadsfråga.

Tillbyggnad av kemiska institutionen

På förslag av 1955 års universitetsutredning färdigställde byggnadsstyrelsen i samråd med representanter för kemiska institutionen sommaren 1957 ett förslag till utbyggnad av ifrågavarande institution i avsikt att möjliggöra ökad intagning av studerande. Förslaget har sedermera omarbetats i syfte att för minsta möjliga kostnad och med ett starkt reducerat program möjliggöra undervisning för 48 studerande i de nya lokalerna. Styrelsen uppskattar kostnaden för det sålunda omarbetade förslaget till tillbyggnad till cirka 900 000 kronor. Styrelsen framhåller, att denna uppskattning på grund av tillbyggnadens speciella karaktär måste bedömas såsom grov. Styrelsen understryker vidare, att institutionens lokalfråga icke kan anses löst på längre sikt genom detta tillbyggnadsförslag. Begränsningen av programkraven har drivits utomordentligt långt. Tillbyggnaden torde dock enligt styrelsens mening under en övergångstid möjliggöra den önskade

ökningen av elevintagningen bland annat genom att den direkt anslutits till den befintliga kemibyggnaden och att därigenom viss samverkan med lokaler i denna möjliggjorts.

Av byggnadsstyrelsens redogörelse för tillbyggnaden framgår att den övre våningen i tillbyggnaden avses bli disponerad för undervisningen, medan den undre våningen i huvudsak inrättas med forskningslokaler för lärarna. Den mera detaljerade differentieringen av de invändiga utrymmena har styrelsen för avsikt att närmare studera i samband med de ansträngningar att förenkla inredningar och installationer, som kommer att göras under det fortsatta projekteringsarbetet. Styrelsen finner det vara av värde, att denna begränsade tillbyggnad kommer till stånd som försök, varvid erfarenheter av förenklingar i olika avseenden kan komma att tillgodoföras styrelsens mera långsiktiga utvecklingsarbete för detta slag av byggnader. Möjlighet torde också enligt styrelsens mening föreligga, att, när så befinnes önskvärt, som ett led i detta försök utföra ändringar och kompletteringar av den föreslagna tillbyggnaden.

Byggnadsstyrelsen hemställer, att för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 100 000 kronor för det fortsatta arbetet med ritningar och kostnadsberäkning för ifrågavarande tillbyggnad.

Departementschefen. Jag vill först erinra om att jag vid behandlingen av frågan om anslag till byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala föreslagit, att hittillsvarande särskilda anslag till olika byggnadsföretag vid vart och ett av universiteten från och med nästa budgetår av tekniska skäl sammanföres till ett gemensamt anslag. Vidare vill jag erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 november 1958 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i samråd med 1955 års universitetsutredning och vederbörande universitetsmyndigheter verkställa utredning rörande den fortsatta byggnadsverksamheten vid universiteten i Uppsala och Lund samt till Kungl. Maj:t avgiva förslag till nya generalplaner för byggnadsverksamheten vid nämnda universitet.

Vad härefter angår byggnadsstyrelsens framställning om medelsanvisning för olika byggnadsföretag vid universitetet i Lund har jag beträffande nybyggnaden för patologiska institutionen m. m. av byggnadsstyrelsen numera erfarit att en något lägre medelsförbrukning under budgetåret 1959/60 än den styrelsen beräknat kan anses sannolik. Med hänsyn härtill bör för detta ändamål för nästa budgetår beräknas 1 100 000 kronor. Därvid har jag räknat med att landstingets ytterligare bidrag till kostnaderna för byggnadsarbetena under tiden fram till den 1 juli 1960, vilket bidrag jag beräknar till 500 000 kronor, skall upptagas såsom övriga kapitalmedel å fastighetsfondens investeringsstat.

Beträffande den föreslagna fortsatta medelsanvisningen till nybyggnaden för humanistiska fakulteten har, såsom byggnadsstyrelsen erinrat, hittills anvisats 1 500 000 kronor av ett beräknat totalt medelsbehov av 3 460 000 kronor. Byggnadsstyrelsen har nu hemställt att 1 600 000 kronor

anvisas för ändamålet för nästa budgetår. Enligt vad jag numera under hand inhämtat torde emellertid medelsförbrukningen även i fråga om detta företag kunna beräknas bli lägre än styrelsen förut kalkylerat med. Under sådana omständigheter beräknar jag att för nästa budgetår ett belopp av 1 200 000 kronor skall vara tillfyllest.

Såsom framgår av byggnadsstyrelsens redogörelse har till nybyggnad för växtfysiologiska institutionen m. m. hittills för vissa förberedande åtgärder anvisats 100 000 kronor. Byggnaden avses skola inrymma institutionslokaler för ämnena växtfysiologi och biokemi samt för medicinsk och analytisk kemi. Enligt vad jag erfarit torde den ursprungligen till 10 miljoner kronor beräknade kostnaden för byggnadskomplexet kunna avsevärt begränsas. Byggnadsstyrelsen ämnar, enligt vad jag vidare inhämtat, mera ingående under den fortsatta projekteringen av anläggningen eftersträva förenklingar av det ursprungliga förslaget. Byggnadsstyrelsens förslag att 500 000 kronor bör beräknas för nästa budgetår anser jag mig böra godtaga.

Mot byggnadsstyrelsens förslag om en tillbyggnad till den genetiska institutionen för att tillmötesgå ökade undervisningskrav har jag ingen erinran. Jag anser mig även böra godtaga den av byggnadsstyrelsen angivna kostnadsramen för denna tillbyggnad eller totalt 1 180 000 kronor. För nästa budgetår bör beräknas 500 000 kronor för påbörjande av byggnadsföretaget våren 1960. Jag vill här understryka, att jag härmed icke tagit ställning till eventuellt framtida behov av lokaler för forskningsändamål. Jag är ej heller beredd att nu taga ställning till förslaget om uppförande av en ekonomibyggnad för institutionens räkning.

Jag fäster mycket stor vikt vid det av byggnadsstyrelsen redovisade förslaget rörande en tillbyggnad av den kemiska institutionen. Såsom framhållits av byggnadsstyrelsen har det ursprungliga förslaget till tillbyggnad numera reviderats och utmynnar i en radikalt förenklad byggnad. Jag vill här tillägga, att utfallet av detta byggnadsprojekt torde ha betydelse för framtida planeringar av liknande art. Det är enligt min mening angeläget att byggnadsföretaget — med hänsyn till nödvändigheten av att utbildningskapaciteten i kemi ökas — snarast möjligt kommer till stånd. Det sammanlagt erforderliga beloppet, 900 000 kronor, bör enligt min mening fördelas på de båda närmaste budgetåren. Jag beräknar för nästa budgetår 500 000 kronor för ändamålet.

Det totala medelsbehovet under budgetåret 1959/60 för nu föreslagna byggnadsarbeten uppgår sålunda till (1 100 000 + 1 200 000 + 500 000 + 500 000 + 500 000 =) 3 800 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till *Byggnadsarbeten vid universitetet i Lund* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 3 800 000 kronor.

6. Byggnadsarbeten för vissa djuravdelningar. Tillbyggnad av djuravdelningen vid fysiologiska institutionen vid universitetet i Lund

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 12 augusti 1958 gjort förnyad framställning om anslag för tillbyggnad av ifrågavarande djuravdelning. Styrelsen hemställer om ett investeringsanslag av 150 000 kronor för nästa budgetår till en första etapp av ifrågavarande tillbyggnad. Av tillgängliga handlingar inhämtas bland annat följande.

Den totala kostnaden för tillbyggnaden av ifrågavarande djuravdelning uppskattas av styrelsen till 640 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. Tillbyggnaden avses tagas i anspråk av såväl fysiologiska och radiofysiska institutionerna vid universitetet som av Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund. Av den beräknade totalkostnaden hänför sig 300 000 kronor till den fysiologiska institutionens, 160 000 kronor till den radiofysiska institutionens samt 180 000 kronor till nämnda sjukvårdsinrättningars del i tillbyggnaden. Kostnadsfördelningen mellan staten och landstinget beträffande ifrågavarande tillbyggnad grundar sig på ett förslag den 20 juni 1957 av kommissionen för förhandlingar med Malmöhus läns landsting och Malmö stad rörande frågor, som äger samband med den medicinska undervisningens och forskningens anordnande i Lund och Malmö. — Den första byggnadsetappen har av styrelsen kostnadsberäknats till sammanlagt 330 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958.

Tillbyggnad av farmakologiska institutionen vid karolinska institutet

Byggnadsstyrelsen har i förutnämnda skrivelse den 12 augusti 1958 redovisat ett förslag till tillbyggnad av ifrågavarande institution och därvid anfört i huvudsak följande.

I 1956 års petita redovisades ett av arkitekten T. Ryberg upprättat, i augusti 1956 daterat ritningsförslag till om- och tillbyggnad av farmakologiska institutionen. Tillbyggnaden avsågs bli genomförd i två etapper, varav första etappen omfattade dels en lägre flygelbyggnad innehållande djurhus i bottenvåningen och förrådslokaler i källarvåningen, dels inredning av verkstad i djuravdelningens nuvarande lokaler samt andra etappen en högre flygel innehållande i huvudsak lärarrum och forskningsavdelningar. I 1956 och 1957 års petita har styrelsen äskat medel för första etappen. — I sin skrivelse den 13 mars 1958 har kollegiet nu begärt att de båda etapperna uppföres i ett sammanhang samt att ångledning samtidigt drages fram till institutionen. Lokalbehoven föranledes av dels personalökning, dels ökade utrymmesbehov för verkstads- och förrådstjänsten, dels ock utökning av djuravdelningen. Medel för framdragning av nämnda ångledning dels till farmakologiska institutionen, dels till det intilliggande institutet för folkhälsan har av byggnadsstyrelsen äskats i framställning den 27 augusti 1957. Kostnaderna för ångledningens framdragande beräknades till 95 000 kronor.

Kostnaderna för båda etapperna exklusive framdragning av ångledningen beräknas till 2 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. För utförande av enbart första etappen exklusive ångledning erfordras 1 100 000 kronor varav för budgetåret 1959/60 500 000 kronor.

Utbyggnad av djuravdelningen vid fysiologiska institutionen vid karolinska institutet

I skrivelse den 16 september 1957 har *byggnadsstyrelsen* framhållit bland annat, att vid den slutliga utformningen av fysiologiska institutionens nybyggnad (avdelningarna I och II) icke oväsentliga nedskärningar vidtagits, vilka även drabbat djuravdelningen. Som följd härav hade betydande svårigheter uppstått att härbärgera djur vid avdelningarna I och II med påföljd, att flera experiment måst ställas på framtiden. Situationen hade ytterligare förvärrats därigenom att djur tillhörande flyg- och navalmedicinska laboratoriet, vilket saknade egna djurutrymmen, även måst beredas plats i institutionens djuravdelning. I skrivelsen har styrelsen vidare understrukit det stora behov av försöksdjur samt därav betingat lokalutrymme för djurens härbärgerande, som förelåg i och för fullföljande av forskningsprogrammet vid den nyinrättade institutionen för medicinsk fysik. Beträffande denna institution kunde man speciellt peka på undersökningarna rörande lokalisationen i organismen av klyvningsprodukter från atombomben, vilka undersökningar krävde ett mycket stort antal försöksdjur. Av byggnadsstyrelsens skrivelse inhämtas vidare, att det sedan flera år föreligger ett alltmera accentuerat behov av ökade lokaler för den vid fysiologiska institutionen bedrivna experimentalendokrinologiska forskningen.

Byggnadsstyrelsen har i anslutning till av arkitekten T. Ryberg utarbetade ritningar — daterade den 14 augusti 1957 — framlagt förslag till lösning av djuravdelningens utbyggnadsfråga. Enligt förslaget skulle djuravdelningens lokalbehov tillgodoses genom uppförande av en flygelbyggnad vid institutionens sydvästra hörn. Byggnaden skulle utformas med tanke på senare erforderlig påbyggnad. Den på ritningarna med etapp I betecknade delen av utbyggnaden har kostnadsberäknats till 430 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. I skrivelse den 12 augusti 1958 hemställer byggnadsstyrelsen, att ett investeringsanslag av nämnda storlek måtte anvisas för ändamålet för nästa budgetår.

Departementschefen. Den djurexperimentella verksamheten vid de medicinska institutionerna har under senare år vuxit mycket snabbt. I samband härmed har ökade anspråk ställts på särskilda utrymmen för institutionernas djuravdelningar. Jag har i det föregående anmält tre olika projekt, vilka helt eller delvis avser att tillgodose dylika krav. Det ena gäller universitet i Lund, de båda andra karolinska institutet. Jag finner det i och för sig angeläget, att här avsedda byggnadsfrågor löses. Enligt min mening inger dock nu redovisade kostnadsberäkningar starka betänkligheter. Vidare finner jag det tveksamt om sättet att lösa hithörande byggnadsfrågor — genom helt eller delvis fristående anläggningar — är ändamålsenligt. Mycket talar för att ytterligare krav, från andra institutioner än nu ifrågavarande, kommer att resas beträffande utrymmen för djuravdelningar och härtill hörande lokaler. Planeringen vid respektive lärosäten bör därför enligt min

mening syfta till mera samlande lösningar än de förut redovisade och avse ett så långt möjligt gemensamt utnyttjande av ifrågavarande djuravdelningar. Med hänvisning till vad jag nyss anfört beträffande kostnaderna bör därjämte särskilt undersökas möjligheterna att genom förenklingar väsentligt nedbringa kostnaderna för här avsedda anläggningar. Det torde böra ankomma på byggnadsstyrelsen att i samråd med vederbörande akademiska myndigheter och med beaktande av vad jag här anfört ytterligare utreda berörda frågor. För det fortsatta utrednings- och projekteringsarbetet bör för nästa budgetår under förevarande rubrik anvisas ett belopp av 200 000 kronor.

Vad beträffar det förut omnämnda förslaget till fördelning av kostnader mellan staten och Malmöhus läns landsting för uppförande av en tillbyggnad av djuravdelningen vid fysiologiska institutionen i Lund torde ställning icke böra tagas till detta nu.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Byggnadsarbeten för vissa djuravdelningar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

7. Byggnadsarbeten vid universitetet i Göteborg. I skrivelse den 12 augusti 1958 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om en medelsanvisning av 7 850 000 kronor för i följande sammanställning upptagna byggnadsarbeten vid universitetet i Göteborg.

Ändamål	Hittills anvisat belopp, kr	Beräknad totalkostnad, kr	Av byggn. styr. för budgetåret 1959/60 äskat investeringsanslag kr
Nybyggnad för medicinska fakulteten	22 150 000	29 400 000	7 350 000
Nybyggnad för filosofiska fakulteten.....	100 000	2 000 000	500 000
Summa kronor	22 250 000	31 400 000	7 850 000

Nybyggnad för medicinska fakulteten

Till detta ändamål har till och med budgetåret 1958/59 anvisats sammanlagt 22 150 000 kronor. Byggnadsstyrelsen har beräknat den totala byggnadskostnaden till 29 400 000 kronor enligt 1955 års prisläge.

Av byggnadsstyrelsens framställning den 12 augusti 1958 beträffande här avsedda byggnadsföretag inhämtas i huvudsak följande.

Arbetena med administrations- och biblioteksbyggnaden har bedrivits planenligt och byggnaden synes i enlighet med tidigare lämnade uppgifter kunna bli färdigställd i huvudsak till årsskiftet 1958/59. Även arbetet med nybyggnaderna för institutionerna för anatomi och histologi har kunnat bedrivas i stort sett planenligt och styrelsen beräknar, att dessa nybyggnader skall kunna tagas i bruk under hösten 1958. Vissa förberedande arbe-

ten för de återstående institutionerna för farmakologi, medicinsk kemi och fysiologi med medicinsk fysik har kunnat företagas före utgången av budgetåret 1957/58. De egentliga byggnadsarbetena har emellertid ej kunnat igångsättas vid planerad tidpunkt. Styrelsen kommer att söka bedriva arbetena i sådan takt, att byggnaderna det oaktat i huvudsak skall kunna vara färdigställda till hösten 1960 såsom tidigare uppgivits. — Genom beslut den 30 juni 1958 har Kungl. Maj:t förordnat att professuren i medicinsk biokemi vid universitetet i Uppsala skall från och med den 1 juli 1959 vara placerad vid universitetet i Göteborg. Tillika har Kungl. Maj:t förordnat, att byggnadsstyrelsen må intill en kostnad av högst 100 000 kronor vidtaga sådana byggnadsåtgärder inom den under uppförande varande byggnaden för medicinsk kemi vid sistnämnda universitet, som bedömes oundgängligen erforderliga för anordnande av lokaler för medicinsk biokemi. Lokalprogrammet för denna institution har i anledning härav överarbetats för att inom ramen för det anvisade beloppet i möjligaste mån tillgodose det tillkommande lokalbehovet. — Utöver nämnda belopp, 100 000 kronor, för anordnande av lokaler för professuren i medicinsk biokemi beräknar styrelsen, att för de fortsatta arbetena vid medicinska fakulteten med hänsyn till den önskade byggnadstakten under budgetåret 1959/60 erfordras återstoden av den beräknade totala byggnadskostnaden (29 400 000 — 22 150 000 =) 7 250 000 kronor. Sammanlagt erfordras sålunda ett investeringsanslag av 7 350 000 kronor för nästa budgetår.

Nybyggnad för filosofiska fakulteten

För uppgörande av ritningar och vidtagande av andra förberedelser för en första etapp av en nybyggnad för filosofiska fakulteten har för budgetåret 1957/58 anvisats 100 000 kronor. I skrivelse den 31 augusti 1957 har byggnadsstyrelsen framlagt förslag dels till generalplan för filosofiska fakultetens utbyggnad, dels till en första utbyggnad av fakulteten omfattande 20 av de humanistiska och samhällsvetenskapliga institutionerna med tillhörande seminarie- och biblioteksbyggnader samt hörsalsbyggnader. Kostnaden för denna första utbyggnadsetapp har av styrelsen beräknats till cirka 18 000 000 kronor, vartill kommer för ombyggnad av universitetets byggnad i Vasaparken ett belopp av 2 000 000 kronor.

Av byggnadsstyrelsens framställning den 12 augusti 1958 beträffande här avsedda byggnadsföretag inhämtas bland annat följande.

Den i generalplanen redovisade lokalsituationen har sedan planen framlades icke kunnat lättas i annan mån än att filosofiska fakulteten från hösten 1958 beräknas få disponera två våningar i huset Mölndalsvägen 36 och tre rum i kvarteret Kronoberg. Härutöver har universitetet självt träffat avtal med handelshögskolan i Göteborg att få bedriva föreläsningar i högskolans lokaler. Då den rådande situationen kan leda till att under de kommande åren fakultetens lokalbehov kan komma att framtvinga lösningar i form av en rad kostnadskrävande provisorier, finner sig styrelsen böra föreslå en varaktig lösning, vilken torde ställa sig ekonomiskt mera fördelaktig på längre sikt. Styrelsen förordar därför, att en mindre del av den tidigare föreslagna första byggnadsetappen i Renströmsparken, närmare bestämt en av de i denna etapp ingående sex delbyggnaderna, nu kommer till stånd i starkt förenklat och schematiserat utförande. Frånsett att de härigenom erhållna lokalerna knappast kommer att bli dyrare än exempelvis provisoriska barackbyggnader, kommer investeringen att utgöra ett led i en planmässig

utbyggnad på lång sikt och sålunda vara effektiv under en betydligt längre tid än ett provisorium. Universitetet har också under hand förklarat sig kunna avstå från ytterligare lokaltillskott under exempelvis en tioårsperiod under förutsättning att den nu föreslagna byggnaden kommer till stånd. — Kostnaden för det förenklade utförandet av ifrågavarande nybyggnad beräknas av styrelsen till cirka 2 000 000 kronor. Styrelsen räknar med att byggnadsföretaget skall kunna påbörjas i början av år 1960. För upprättande av byggnadshandlingar samt för arbetenas påbörjande hemställer styrelsen om ett investeringsanslag av 500 000 kronor för nästa budgetår.

Departementschefen. Jag vill till en början erinra om att jag vid behandlingen av frågan rörande investeringsanslag till Byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala föreslagit, att hittillsvarande särskilda anslag till byggnadsarbeten vid vart och ett av universiteten från och med budgetåret 1959/60 sammanföres till ett gemensamt anslag. Vad därefter beträffar byggnadsstyrelsens framställning om medelsanvisning för de fortsatta nybyggnadsarbetena vid den medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet bör för budgetåret 1959/60 100 000 kronor beräknas för anordnande av lokaler för professuren i medicinsk biokemi inom den under uppförande varande nybyggnaden för medicinsk kemi, samt 7 250 000 kronor beräknas för färdigställandet av nybyggnader för farmakologi, medicinsk kemi och fysiologi med medicinsk fysik. Jag räknar med att nybyggnadsarbetena för den medicinska fakulteten skall slutföras inom ramen för det program som fastställts till en totalkostnad av 29 400 000 kronor i 1955 års prisläge.

Vad därefter beträffar den föreslagna nybyggnaden för den filosofiska fakulteten vid Göteborgs universitet vill jag till en början fästa uppmärksamheten på den starkt ökade tillströmningen av studerande till den filosofiska fakulteten vid Göteborgs universitet under det senaste decenniet. Höstterminen 1957 var sålunda 1 547 studerande inskrivna vid denna fakultet mot blott 558 år 1946. Denna starka ökning av studerandeantalet har gjort att lokalfrågan för den filosofiska fakulteten blivit särskilt brännande. Visserligen har genom förhyrningar icke obetydliga lokalutrymmen tillförts den filosofiska fakulteten. Jag vill erinra om att den filosofiska fakulteten bland annat disponerar två våningar i det nybyggda huset Mölndalsvägen 36. De av mig tidigare denna dag vid anmälan av anslag till Chalmers tekniska högskola förordade ombyggnadsarbetena inom kvarteret Kronoberg torde dessutom få till följd att den filosofiska fakulteten vid Göteborgs universitet kan beredas ytterligare utrymmen vid Mölndalsvägen 36. Slutligen synes det enligt vad jag erfarit finnas möjligheter att relativt snart bereda den filosofiska fakulteten ytterligare lokalutrymmen i en av Göteborgs stad vid Fjärde Långgatan ägd fastighet, där för närvarande lokaler disponeras av vissa medicinska institutioner vid universitetet. Icke desto mindre är det uppenbarligen angeläget, att den filosofiska fakulteten genom nybyggnad snarast beredes väsentligt förbättrade och större lokalutrymmen. Jag finner det därför befogat att för budgetåret 1959/60 500 000 kronor beräknas för upprättande av byggnadshandlingar till samt för arbetets påbörjande i fråga om

den av byggnadsstyrelsen föreslagna nybyggnaden för filosofiska fakulteten, kostnadsberäknad till totalt cirka 2 miljoner kronor.

Som tidigare nämnts har byggnadsstyrelsen 1957 framlagt förslag till generalplan för den filosofiska fakulteten vid Göteborgs universitet. Jag vill i detta sammanhang anmäla att byggnadsstyrelsen — under förutsättning av Kungl. Maj:ts och stadens godkännande — med företrädare för Göteborgs stad den 19 augusti 1958 träffat avtal om upplåtelse av visst markområde vid Renströmsparken för en första utbyggnad av universitetet. Stadsfullmäktige i Göteborg har sedermera godkänt avtalet. Byggnadsstyrelsen har med skrivelse den 16 september 1958 hemställt om Kungl. Maj:ts godkännande av detta avtal. I och med en nybyggnad av den omfattning som jag nu föreslagit åstadkommes enligt min mening en lösning av de mest trängande lokalproblemen för den filosofiska fakulteten. Med hänsyn härtill och till att vissa andra mark- och lokalfrågor för den högre utbildningsorganisationen i Göteborg ännu icke kan slutligt prövas, finnes det enligt min mening ej anledning att, utöver vad jag här förordat, i förevarande sammanhang ta ställning till den av byggnadsstyrelsen år 1957 framlagda generalplanen för den filosofiska fakulteten vid Göteborgs universitet. På grund härav föreligger, såvitt gäller förutnämnda avtalsförslag, nu ej skäl att avtala om större definitiv markupplåtelse än som erfordras för här ifrågavarande nybyggnad. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med Göteborgs stad träffa överenskommelse om nu erforderlig markupplåtelse samt beträffande de frågor i övrigt rörande framtida markdisposition inom den förevarande stadsdelen, som kan äga samband härmed.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid universitetet i Göteborg* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 7 850 000 kronor.

8. Byggnadsarbeten för Stockholms högskola. Under rubriken Vissa byggnadsarbeten inom kvarteret Vega i Stockholm har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor. I skrivelse den 12 augusti 1958 hemställer byggnadsstyrelsen om, bland annat, ett investeringsanslag av 500 000 kronor för nästa budgetår för slutförande av ifrågavarande arbeten. I skrivelse den 12 augusti 1958 har byggnadsstyrelsen framhållit bland annat, att styrelsen i samråd med Stockholms högskolas förhandlingskommitté undersöker möjligheterna att — sedan principbeslut om högskolans framtida utbyggnad fattats — utan dröjsmål lösa de för högskolan angelägnaste byggnadsfrågorna. Styrelsen beräknar ett medelsbehov av 1 200 000 kronor för ändamålet för nästa budgetår. Jag vill erinra om, att dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 februari 1956 den 14 i samma månad tillkal-

lat särskilda sakkunniga för att inom ecklesiastikdepartementet biträda med utredning rörande Stockholms högskolas framtida ställning, med uppdrag tillika att å statens vägnar upptaga förhandlingar med Stockholms stad och högskolan rörande statens, Stockholms stads och högskolans framtida inbördes förhållanden i ekonomiskt och organisatoriskt hänseende. I avvaktan på det förslag, som de sakkunniga inom kort torde komma att avgiva, förordar jag att för såväl vissa byggnadsarbeten inom kvarteret Vega i Stockholm som för nybyggnader för Stockholms högskola i riksstatsförslaget under här angiven rubrik upptages ett preliminärt beräknat belopp av tillhopa 1 700 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1959/60 beräkna till *Byggnadsarbeten för Stockholms högskola* ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor.

9. **Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm.** Till högskolans utbyggnad har riksdagen för budgetåren 1946/59 anvisat investeringsanslag å sammanlagt 45 849 000 kronor, varav för innevarande budgetår 4 650 000 kronor.

Tekniska högskolans byggnadskommitté hemställer i skrivelse den 15 september 1958, att för budgetåret 1959/60 anvisas ett investeringsanslag av 4 051 000 kronor till högskolans utbyggnad. Kommittén framlägger därvid ånyo en tids- och kostnadsplan för utbyggnadens genomförande. Denna har angivits vara i princip densamma som bifogats kommitténs av riksdagen godkända generalplan av år 1945, vilken i reviderat skick med avseende på kostnader och tidpunkter för de olika byggnadernas färdigställande framlagts i samband med kommitténs anslagsäskanden för budgetåret 1958/59. Planen har emellertid nu ytterligare reviderats såväl med avseende på kostnader som på tidpunkter, det senare beroende på att anslagstilldelningen för budgetåret 1958/59 icke medgivit den omfattning av utbyggnaden under detta budgetår, som föreslagits av kommittén. Tiden för utbyggnadens färdigställande har sålunda nu framflyttats ytterligare ett år.

För att utbyggnaden skall vara genomförd under budgetåret 1960/61 kräves enligt kommitténs kostnadsberäkningar ytterligare investeringsanslag å tillhopa 8 701 000 kronor, varav 4 051 000 kronor för budgetåret 1959/60 och 4 650 000 kronor för budgetåret 1960/61.

Av följande sammanställning över de i kommitténs föreliggande utbyggnadsplan ingående aktuella byggnadsföretagen framgår fördelningen å dessa av hittills anvisade anslagsmedel, beräknade totalkostnader och det av kommittén för budgetåret 1959/60 äskade investeringsanslagets fördelning å de olika byggnadsföretagen (beträffande beteckningarnas innebörd hänvisas till prop. 1945: 374).

Byggnader	Hittills anvisade belopp kr	Nuberäknad totalkostnad kr	Av kommittén för budgetåret 1959/60 äskad medelsanvisning kr
Administrationsbyggnad (I)	18 000	1 468 000	750 000
Biblioteksbyggnad (II)	65 000	1 965 000	900 000
Avd. M och S (III c och d)	1 768 000	1 968 000	200 000
Maskinlaboratorium (VI a)	268 000	308 000	40 000
Avd. Sf (XIV)	3 631 000	5 452 000	1 821 000
Utvändiga ledningar m. m.	2 685 500	3 025 500	340 000
Summa kronor	8 435 500	14 186 500	4 051 000

Av motiveringen för anslagsäskandena inhämtas bland annat följande.

Byggnad I och II. Arbetena avser ombyggnad av administrationsbyggnaden samt om- och tillbyggnad av biblioteksbyggnaden. Erforderliga anslag uppgår till 1 468 000 kronor för administrationsbyggnaden och 1 965 000 kronor för biblioteket samt föreslås fördelade på två år, varvid anslagsbehovet för budgetåret 1959/60 uppgår till 750 000 + 900 000 eller tillsammans 1 650 000 kronor.

Beträffande behovet av dessa arbeten hänvisar kommittén till sin skrivelse rörande anslag för budgetåret 1958/59. Av denna skrivelse inhämtas bland annat följande.

1945 års generalplan innefattade i sitt slutskede ombyggnad av administrationsbyggnaden och om- och tillbyggnad av biblioteket. Tidpunkten för påbörjandet av administrationsbyggnadens ombyggnad har varit beroende av när den nya laboratoriebyggnaden för institutionen för byggnadsstatik kunde färdigställas, emedan denna institutions lokaler varit förlagda till den norra hälften av administrationsbyggnaden. Efter överflyttning av institutionen för byggnadsstatik till de nya laboratorielokalerna i byggnad XII—XIII kommer med utgången av år 1957 denna institutions gamla lokaler att vara disponibla för planerad ombyggnad.

Högskolans administration har sedan länge varit ytterligt trångbodd. Dess utrymmesbehov kan anses stå i proportion till antalet studerande och lärare. De nuvarande lokalerna, som uppfördes omkring 1935, dimensionerades för en högskola med en årlig intagning av omkring 250 studerande, vilket motsvarar omkring 1 200 studenter totalt. Generalplaneförslaget avsåg en administration motsvarande en årlig intagning av 450 studerande. 1957 antogs närmare 600 nya studerande. Det sammanlagda antalet studerande vid högskolan var 1957 omkring 2 400 och kommer om några år att stiga till omkring 3 000. Lärarpersonalen uppgick under läsåret 1956/57 till omkring 625 personer och sammanlagda antalet befattningshavare, till vilka löner eller arvoden utbetalades, till omkring 1 000.

Bruttoytan (inklusive trapphus och korridorer men exklusive arkivutrymmen i källaren) av nuvarande administrationslokaler utgör omkring 1 000 m². Den erforderliga ökningen av lokalytan uppgår till omkring 50 %. Med reservrum upptar förslaget till ombyggnad 1 600 m² bruttoyta för administrationens behov. Härtill kommer ökade arkivutrymmen i källaren.

Sedan nämnda skrivelse avläts har emellertid enligt kommittén förutsättningarna för disponerandet av den tillgängliga golvytan inom administrationsbyggnaden ändrats, och kommittén framlägger därför ett i vissa punkter ändrat förslag till detta ombyggnadsarbete. Dessa ändringar, som icke påverkar totalkostnaden för ombyggnadsarbetena, innebär, att den i tidigare förslag till administrationsbyggnaden förlagda lunchmatsalen för lärare och personal bortflyttas från denna byggnad och i stället föreslås utförd som en friliggande byggnad, förlagd i slänten öster om den gamla huvudbyggnaden. Den härigenom friställda golvytan i administrationsbyggnaden utnyttjas för administrationslokaler.

Kommittén bedömer denna ändring från generalplanen som nödvändig med hänsyn till de planer på en ytterligare avsevärd ökning av högskolans studerande- och lärareantal, som för närvarande diskuteras. Enligt det tidigare förslaget var administrationslokalerna beräknade för endast en mindre ökning av nuvarande studerandeantal och lunchmatsalen för endast omkring 100 samtidigt ätande personer. Enligt det nya förslaget kommer administrationsbyggnaden att i sin helhet kunna tagas i anspråk för arbetslokaler och arkiv, och lunchmatsalen har dimensionerats för 250—300 samtidigt ätande personer. Kommittén begär icke nu något anslag för uppförande av matsalsbyggnaden, som kostnadsberäknats till 1 150 000 kronor, utan avser att återkomma till denna fråga i sina äskanden för budgetåret 1960/61.

För biblioteksbyggnaden gäller tidigare förslag och motivering. Av kommitténs skrivelse rörande anslag för budgetåret 1958/59 inhämtas följande.

Med högskolans tillväxt och den tekniska litteraturtjänstens utveckling har behovet av om- och tillbyggnad av högskolans bibliotek sedan länge varit stort, vilket även beror på den försening av utbyggnaden i dess helhet, som i jämförelse med vad som förutsattes i generalplanen ägt rum. Den nuvarande biblioteksbyggnaden togs i bruk 1930. Bokbeståndet har sedan dess ökat från ca 60 000 till 145 000 band, den årliga accessionen från 17 600 band, broschyrer och häften till 36 200 och antalet löpande tidskrifter från 883 till 4 318. Besökssiffran har ökat från ca 10 800 till 28 400 per år; antalet ur samlingarna framtagna band från 12 000 till 44 500 per år. Antalet fotokopieringar har från 1932/33, då denna verksamhet började, gått upp från 4 800 till 35 400 per år. Samtidigt har den fast anställda personalen ökat från 5 till 23 vartill kommer 8—10 arvodesavlönade och arkivarbetare.

Bokmagasinen var avsedda för ca 4 500 hyllmeter eller ca 130 000 band. Trots att norra delen av vinden för några år sedan inreddes till bokmagasin och trots att provisoriska anordningar vidtagits för att skapa ytterligare utrymme är praktiskt taget allt magasinsutrymme nu utnyttjat. Accessionsutrymme finns endast för några år framåt. Samtidigt är utrymmena för allmänheten och för tjänstepersonalen inte längre tillfredsställande. Så är till exempel salen för bibliografiska undersökningar nu alldeles otillräcklig. Arbetsplatserna är för få och stora delar av bokbeståndet och referatkartoteken har till men för arbetet måst flyttas ut i bokmagasin och andra lokaler. För en stor del av låneexpeditionens personal har man vidare fått bereda provisoriska arbetsplatser nte i bokmagasinen.

Behovet av bokmagasin i omedelbar anslutning till låneexpeditionerna är icke lika stort vid ett tekniskt bibliotek som vid andra vetenskapliga bibliotek på grund av att stora delar av litteraturen snabbt föråldras och därför sällan efterfrågas. Den tekniska litteraturtjänsten, som åvilar ett centralbibliotek, ställer däremot krav på stora utrymmen för den arbetande personalen och på de för allmänheten avsedda utrymmena. Nu föreliggande ritningsförslag är i princip detsamma som generalplaneförslagets med de för-

ändringar, som betingas av nuvarande verksamhet inom biblioteket och de framtida behov, som nu kan överblickas. Överlåtelse till högskolan av den mark, som erfordras för tillbyggnaden, har tidigare skett.

Kommittén hemställer om godkännande av ritningsförslag med beskrivningar och kostnadsberäkningar för om- och tillbyggnad av administrationsbyggnad och biblioteksbyggnad och äskar för budgetåret 1959/60 investeringsanslag på 750 000 + 900 000 kronor, tillsammans 1 650 000 kronor för påbörjande av dessa arbeten.

Byggnader III c och d och VI a. Båda dessa arbeten avser ombyggnad av lokaler i befintliga, 40 år gamla byggnader. Dessa ombyggnader har enligt kommittén visat sig draga högre kostnader än som vid kostnadsberäkningarnas uppgörande rimligen kunde förutses.

I byggnad III c och d orsakas dessa merkostnader huvudsakligen av ofrånkomliga förstärkningsarbeten på den gamla takkonstruktionen vid inredning av vindar till ritsalar. Genom att vindsutrymmena på sätt som skett kunnat helt utnyttjas har ritsalsutrymme kunnat beredas för närmare 190 studerande tillhörande de båda högre årskurserna av avdelningen för maskinteknik. Merkostnaden uppgår till 200 000 kronor, vilket utgör omkring 11 % av det för arbetet beviljade anslaget på 1 768 000 kronor.

Vid ombyggnaden för institutionen för hållfasthetslära i gamla maskinlaboratoriet har merkostnader till ett belopp av 40 000 kronor uppkommit på grund av oförutsebara svårigheter vid arbetets genomförande. Bland annat visade sig berget ligga högre under ett källargolv, som måste sänkas, än man haft anledning förmoda, vilket nödvändiggjort dyrbara och tidsödande sprängningsarbeten. Även på andra platser i denna byggnad har svårigheter uppkommit, som icke kunnat förutses förrän rivningsarbetena påbörjats. Det för arbetet beräknade anslaget har uppgått till 168 000 kronor. Merkostnaden utgör sålunda omkring 24 %. Denna relativt höga procentsats förklaras av arbetets relativt ringa omfattning och den stora inverkan på totalkostnaden, som ändrade förutsättningar för vissa delarbeten ger.

För uppkomna merkostnader vid ombyggnad av vissa delar av byggnader III c och d samt VI a äskar kommittén för budgetåret 1959/60 investeringsanslag av 200 000 kronor + 40 000 kronor eller tillsammans 240 000 kronor.

Byggnad XIV. Byggnadskostnaden för denna anläggning har tidigare beräknats till 4 602 000 kronor. Av detta belopp har delanslag under tre budgetår beviljats med sammanlagt 3 631 000 kronor. För budgetåret 1959/60 skulle sålunda erfordras resterande belopp, 971 000 kronor. Sedan kommittén låtit infordra bindande anbud på byggnads- och installationsarbeten, har det emellertid visat sig, att byggnadskostnaden kommer att öka med 850 000 kronor, som fördelas med 800 000 kronor på de egentliga byggnadsarbetena och 50 000 kronor på diverse och oförutsett. Kostnaderna för installationsarbetena överensstämmer i stort sett med tidigare kostnadsberäkning, vilket visar, att byggnadens volym och golvyta icke ökats. Kommittén framhåller, att merkostnaden i stället beror på de ytterst komplicerade och dyrbara arbetena för fundament, utblåsningskanal med ljuddämpare för luften från vindtunnlarna, säkerhetsanordningar mot explosionsrisker, åtgärder för att möjliggöra ostörd verksamhet under byggnadstiden i nuvarande laboratoriebaracker, infästningsanordningar för apparatur m. m. om vilka arbeten full klarhet vunnits först genom den nu slutförda detaljprojekteringen och de omfattande modellförsök, som föregått denna. Till kostnadsökningen bidrager enligt kommittén även de byggnadstekniska åtgärder, särskilt sprängnings- och betongarbeten, som erfordras för den hypersoniska tunnel, för vilken utrustningsanslag nu begäres.

Kommittén har varit fullt medveten om att de krav, som nu och med hänsyn till den framtida utvecklingen kan ställas på ett laboratorium för flygtekniska institutionen, icke skulle kunna tillgodoses inom den givna kostnadsramen men har icke ansett sig kunna stå till svars med att låta uppföra en byggnad, som icke skulle tillåta en vidareutveckling av apparatur och försöksmetoder. Kommittén hemställer därför om tilläggsanslag av här förut angiven omfattning.

Nybyggnadens volym är oförändrat omkring 27 000 m³, den nu beräknade kostnaden för denna med avräknande av kostnaden för tidigare iordningställt bergrum och kompressorbyggnad 4 957 000 kronor och kostnaden per m³ sålunda omkring 184 kronor.

Med hänsyn till att den första årskursen med det till 40 ökade antalet studerande i avdelningen för flygteknik börjar sina studier i tredje årskursen hösten 1959 och därmed snarast möjligt måste beredas erforderliga laboratorielokaler, har kommittén låtit igångsätta arbetena med byggnadens uppförande.

För nybyggnad för de flygtekniska institutionerna äskar sålunda kommittén för budgetåret 1959/60 investeringsanslag av 971 000 + 850 000 eller tillsammans 1 821 000 kronor.

Utvändiga ledningar m. m. Under denna rubrik har kommittén anmält anslagsbehov för iordningställande av vägar inom högskoleområdet samt för omläggning av vissa till värmesystemet hörande äldre ledningar.

Vägarna inom högskoleområdet är delvis stensatta och delvis grusade. Parkeringsplatserna är till största delen grusade. Sedan högskolans område nu blivit i det närmaste fullbyggt och de icke stensatta vägarna icke längre behöver användas för tunga transporter till byggnadsplatser, torde därför enligt kommittén tidpunkten vara inne att förse grusvägarna med en permanent beläggning. Huvudsakligen två skäl talar härför. Grusvägar är starkt dammande och dyrbara i underhåll. De måste under vår, sommar och höst ständigt påföras dammbindande medel, och de blir starkt skadade av slagregn och frost. Parkeringsplatser med grusad yta kan icke förses med hållbara markeringar för biluppställningsplatser, vilket medför ett oekonomiskt utnyttjande av de begränsade ytor för bilparkering, som finns inom området, och omöjliggör en rättvis fördelning av de tillgängliga parkeringsplatserna mellan befattningshavare och studerande.

Kommittén föreslår därför, att grusade vägar och parkeringsplatser med en sammanlagd yta av omkring 22 000 m² asfalteras och att i samband härmed en del av Lindstedtsvägen omlägges och uträtas för att undvika en för trafiken till Teknologgården farlig Z-kurva. Den sammanlagda kostnaden för dessa arbeten har beräknats till 220 000 kronor.

Beträffande omläggningen av vissa ledningar anför kommittén, att ledningarna i fråga sedan flera år försvårat distributionen av hetvatten för de i områdets periferi belägna nybyggnaderna. Ledningarna bör utbytas mot nya, som nedlägges i kulvert. Kostnaden för detta arbete har beräknats till 120 000 kronor.

För iordningställande av vissa vägar inom högskoleområdet samt omläggning av vissa till värmesystemet hörande ledningar äskar kommittén för budgetåret 1959/60 sålunda 220 000 kronor + 120 000 kronor eller tillsammans 340 000 kronor.

Till inredning och utrustning av nya lokaler har för budgetåret 1958/59 anvisats ett reservationsanslag av 1 586 000 kronor. För nästa

budgetår hemställer *byggnadskommittén* om en medelsanvisning av 1 520 000 kronor.

Av följande sammanställning över olika i byggnadsplanen ingående aktuella byggnadsföretag framgår fördelningen å dessa av hittills anvisade anslagsmedel till inredning och utrustning, beräknade totalkostnader och av kommittén för budgetåret 1959/60 äskade medel.

Byggnader	Hittills anvisade belopp kr	Nu beräknad totalkostnad	Av kommittén för budgetåret 1959/60 äskad medelsanvisning
Administrationsbyggnad (I)	—	200 000	100 000
Biblioteksbyggnad (II)	—	400 000	200 000
Byggnader för avd. Sf (XIV)	900 000	[1]2 560 000	1 220 000
Summa kronor	900 000	3 160 000	1 520 000

[1] Kostnader för låghastighetstunnel ej inräknade

Av motiveringen för kommitténs anslagsäskanden inhämtas bland annat följande.

Byggnad I. Kostnaden för inredning och utrustning har i generalplanen beräknats till 250 000 kronor. Genom att lunchmatsalen för lärare och personal bortflyttas från denna byggnad kan anslaget minskas med 50 000 kronor. För inredning och utrustning av den byggnadsetapp, som beräknas kunna bli färdigställd under budgetåret 1959/60, äskas reservationsanslag å 100 000 kronor.

Byggnad II. Den begärda medelsanvisningen å 200 000 kronor avser inredning och utrustning av den byggnadsetapp, som beräknas kunna bli färdigställd under budgetåret 1959/60.

Byggnad XIV. För inredning och utrustning av denna byggnad har beräknats en totalkostnad av 1 650 000 kronor. Av detta belopp har delanslag å sammanlagt 900 000 kronor erhållits. Återstoden, 750 000 kronor, äskar kommittén för budgetåret 1959/60. Kommittén anmäler därutöver behov av tilläggsanslag för vindtunnlar, tryck- och vacuumsystem m. m. å 150 000 kronor och för hypersonisk tunnel å 550 000 kronor, varav för nästa budgetår 320 000 kronor, med anledning av framställningar från vederbörande institutioner. I avgivet yttrande till kommittén har styrelsen för flygtekniska försöksanstalten (FFA) efter hörande av flygtekniska rådet tillstyrkt anskaffandet av ifrågavarande utrustning.

Byggnadsstyrelsen framhåller i yttrande över kommitténs äskanden, att ställningstagande till den föreslagna ändringen av administrationsbyggnaden innebär, att ställning samtidigt måste tagas till att lunchbehovet för högskolans lärare och personal skall tillgodoses på annan plats än i administrationsbyggnaden. Det kan då ifrågasättas, om den föreslagna, friliggande lunchrestaurangen är att anse som den mest ändamålsenliga lösningen av denna fråga. Styrelsen föreslår, att frågan om lunchservering för högskolans lärare och personal tages upp till närmare utredning, varvid

hänsyn även bör tagas till lunchbehovet för personal vid andra statliga institutioner, bland annat de vid Drottning Kristinas väg, liksom även till möjligheten av en lösning i anslutning till studentkårens måltidsbehov. I övrigt har styrelsen intet att erinra mot den föreslagna ändringen av ritningarna till administrationsbyggnaden. De uppgivna kostnaderna synes styrelsen godtagbara.

Departementschefen. Innan jag redovisar mitt ställningstagande till byggnadskommitténs förslag, vill jag erinra om vad jag under anslaget till nybyggnad för riksarkivet anfört om vikten av att hålla nere byggnadskostnaderna och förbilliga byggnadsverksamheten.

Byggnadskommitténs anslagsäskanden för nästa budgetår avser, förutom vissa erforderliga tilläggsanvisningar, i första hand nybyggnaden för de flygtekniska institutionerna. Vidare upprepar kommittén sina förslag angående ombyggnad av administrationsbyggnaden samt om- och tillbyggnad av biblioteksbyggnaden. Slutligen begär kommittén medel för iordningställande av vägar inom högskoleområdet m. m.

Av det begärda investeringsanslaget hänför sig 750 000 kronor till påbörjande av ombyggnad av administrationsbyggnaden. Enligt kommitténs förslag skulle någon lunchmatsal för lärare och personal icke förläggas till denna byggnad utan en särskild matsalsbyggnad sedermera uppföras. Den begärda medelsanvisningen till ombyggnad av administrationsbyggnaden anser jag mig kunna tillstyrka. Jag vill emellertid understryka, att jag inte därmed tagit ställning till frågan hur lokalbehovet för lunchservering av lärare och personal skall tillgodoses. Det torde få ankomma på byggnadskommittén att, med beaktande av vad byggnadsstyrelsen i sitt utlåtande anfört, närmare utreda denna fråga och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till frågans lösning. I enlighet med kommitténs förslag torde till påbörjande av om- och tillbyggnad av biblioteksbyggnaden böra anvisas 900 000 kronor. För täckande av uppkomna merkostnader vid de nyligen företagna ombyggnadsarbetena å byggnaderna III c och d samt VI a har kommittén begärt sammanlagt 240 000 kronor. Jag tillstyrker, att detta belopp anvisas. Kostnaden för nybyggnaden för de flygtekniska institutionerna (inberäknat tidigare iordningställda bergrum och kompressorrum) beräknades av byggnadskommittén i fjol till 4 602 000 kronor. Av detta belopp har hittills anvisats 3 631 000 kronor. Enligt dessa beräkningar återstår alltså att anvisa 971 000 kronor. Sedan kommittén låtit infordra bindande anbud på byggnads- och installationsarbetena, har det emellertid visat sig, att byggnadskostnaden kommer att öka med 850 000 kronor. Sammanlagt erfordras alltså ytterligare 1 821 000 kronor och kommittén föreslår, att hela beloppet anvisas för nästa budgetår. Jag tillstyrker detta förslag och beräknar för ändamålet ett till 1 820 000 kronor avrundat belopp. För iordningställande av vägar inom högskoleområdet och för omläggning av äldre distributionsledningar torde såsom kommittén föreslagit böra beräknas tillhopa 340 000 kronor. Vid bifall till vad jag nu föreslagit bör investerings-

anslaget till Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm för nästa budgetår uppföras med 4 050 000 kronor.

Av det för nästa budgetår begärda anslaget till inredning och utrustning avser 100 000 kronor ombyggnaden av administrationsbyggnaden och 200 000 kronor om- och tillbyggnaden av biblioteksbyggnaden. Totalkostnaden för inredning och utrustning av de flygtekniska institutionerna har förut beräknats till 1 650 000 kronor, varav hittills anvisats 900 000 kronor. Kommittén begär nu anvisande av återstående 750 000 kronor. Dessutom har kommittén föreslagit anvisande av 150 000 kronor till anskaffande av vindtunnlar, tryck- och vakuumsystem m. m. för institutionen för gasdynamik samt av 550 000 kronor till anskaffande av en hypersonisk tunnel för institutionen för flygteknik. Av sistnämnda belopp skulle för nästa budgetår anvisas 320 000 kronor. Frågan om anvisande av medel till en hypersonisk tunnel är jag icke beredd att nu pröva. I övrigt biträder jag kommitténs förslag. I enlighet härmed har jag tidigare denna dag vid anmälan av åttonde huvudtiteln hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor till Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler. Liksom för innevarande budgetår torde erforderliga avtal om leveranser få träffas inom det godkända utrustningsprogrammets ram, i den mån så befinnes påkallat för att förse nytillkomna eller nytillkommande lokaler med erforderlig utrustning.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 4 050 000 kronor.

10. Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola. Till uppförande av nybyggnader för Chalmers tekniska högskola har för budgetåren 1945/59 anvisats tillhopa 20 622 100 kronor, varav för innevarande budgetår 2 530 000 kronor. Jag kommer i det följande att föreslå att medel beräknas till följande ändamål, nämligen nybyggnad för avdelningen för elektroteknik, ny hörsalsbyggnad samt nybyggnad för avdelningen för kemi.

Nybyggnad för avdelningen för elektroteknik samt ny hörsalsbyggnad

Såsom framår av 1958 års statsverksproposition (bilagan 29, punkten 15) har de totala kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag enligt prisläget den 1 juli 1957 beräknats till cirka 7 600 000 kronor. För upprättande av fullständiga byggnadshandlingar och byggnadsarbetenas påbörjande har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 500 000 kronor. I skrivelse den 12 augusti 1958 beräknar *byggnadsstyrelsen*, att för budgetåret 1959/60 erfordras ett belopp av 3 500 000 kronor för byggnadsarbetenas fortsatta bedrivande.

Nybyggnad för avdelningen för kemi

I förut nämnda skrivelse beräknar *byggnadsstyrelsen* vidare, att för nästa budgetår erfordras ett belopp av 500 000 kronor för upprättande av ritningar till en administrationsbyggnad med därtill ansluten hörsal och påbörjande av byggnadsarbetena härför samt upprättande av huvudritningar till nybyggnad för kemi. Vad beträffar den senare anför styrelsen bland annat följande.

Nya kemibyggnader ingår som ett första led i en rad åtgärder för att möjliggöra en utökning av antalet studerande — dels chalmerister, dels filosofie studerande — i ämnena kemi, fysik och teoretisk fysik med mekanik samt matematisk fysik. Härvid har räknats med två intagningsalternativ, nämligen antingen 64 teknologer och 64 filosofie studerande per år i vardera ämnena fysik och kemi samt 70 filosofie studerande per år i teoretisk fysik med mekanik, eller 80 teknologer och 96 filosofie studerande i fysik och kemi samt 140 filosofie studerande i teoretisk fysik med mekanik.

Sedermera har byggnadsstyrelsen med skrivelse den 14 oktober 1958 inkommit med förslag till generalplan för Chalmers tekniska högskolas utbyggnad. I sammanfattningen av generalplaneförslaget anföres bland annat följande.

CTH:s nuvarande lokaler är i huvudsak fördelade på kvarteret Kronoberg, »Gamla Chalmers», och det s. k. Gibraltarområdet, »Nya Chalmers», med vissa lokaler för arkitekter i huset Mölndalsvägen 36. Uppdelningen innebär ett för undervisningen och från administrativ synpunkt otillfredsställande förhållande, särskilt för arkitekturskolan med fyra lokaler på tre skilda platser i staden. Med få undantag när bedömes lokalerna som otillräckliga, i många fall från teknisk eller annan synpunkt olämpliga för sitt ändamål, samt i huvudsak beträffande lokalerna i kvarteret Kronoberg och Mölndalsvägen 36, olämpligt belägna. Åtskilliga institutioner saknar över huvud egna lokaler. — Generalplanen går i princip ut på att successivt koncentrera undervisningen till »Nya Chalmers» och intilliggande områden, där de olika ämnesgrupperna tilldelas »delområden» med mellanliggande buffertområden, vilka möjliggör en smidig anpassning till andra förutsättningar än dem, vilka byggnadsstyrelsen antagit för den föreliggande utredningen.

Ordningsföljden mellan de olika byggnadsåtgärderna bestäms dels av önskemålet att snabbt tillgodose de mest trängande behoven, dels att snarast kunna öka intagningen. En byggnad för teleteknik och en hörsalsbyggnad är redan under arbete och styrelsen föreslår närmast att administrationen flyttas till »Nya Chalmers» och att ny kemibyggnad uppföres. Den därvid friställda gamla kemibyggnaden inredes för teknisk fysik. För att snabbt kunna öka intagningen i de lägre årskurserna flyttas dessa från »Gamla Chalmers» till Holtermanska sjukhuset eller en nybyggnad. Till de friställda lokalerna i »Gamla Chalmers» koncentreras därefter arkitekturskolan i avvaktan på nya byggnader vid »Nya Chalmers» för arkitektur- och väg- och vattenbyggnadsavdelningarna. Lokalerna i Mölndalsvägen 36 kan därvid överlåtas exempelvis till universitetet. Efter nybyggnader för avdelningarna för arkitektur och för väg- och vattenbyggnad löses lokalfrågan för avdelningarna för maskinteknik och för skeppsbyggnad dels i väg- och vattenbyggnadsavdelningens friställda lokaler, dels genom tillbyggnader. Slutligen utökas starkströmslaboratorierna.

Beträffande nybyggnaden för kemi uttalas i generalplaneförslaget bland annat följande.

Kemiavdelningens lokaler är trånga, otidsenliga och nerslitna. Beträffande de båda av professur företrädda institutionerna kemisk apparatteknik samt värmeteknik och maskinlära — som saknar lokaler — är situationen ohållbar. Såsom ohållbar kan även betecknas situationen för ämnet teknisk kemi (med teknisk cellulosakemi), vars lokaler företer särskilt allvarliga brister från arbetshygienisk synpunkt. Till detta kommer den ökade belastning på institutionerna för oorganisk, organisk och fysikalisk kemi, som den vid dessa institutioner bedrivna undervisningen för filosofie studerande vid Göteborgs universitet medfört. Nu anförda förhållanden nödvändiggör en betydande lokalutveckling för kemiavdelningens institutioner. — Generalplanens förslag till lösning av kemiavdelningens lokalfrågor är direkt sammankopplad med tillgodoseendet av lokalbehovet såväl för de till teknisk fysik hörande institutionerna som för den undervisning för filosofie studerande vid Göteborgs universitet, som vid CTH meddelas i läroämnena fysik, teoretisk fysik med mekanik samt oorganisk, organisk och fysikalisk kemi.

Av en i generalplaneförslaget redovisad turordning för de olika projektens genomförande framgår, att nybyggnaden för kemiavdelningen föreslås komma som ett andra projekt, efter den föreslagna nybyggnaden för administration. Som ett tredje projekt anges vissa byggnadsarbeten för avdelningen för teknisk fysik samt som ett fjärde anordnande av erforderliga lokaler för högskolans lägre årskurser. Återstående tre projekt avser nybyggnader för avdelningarna för väg- och vattenbyggnad samt arkitektur, byggnadsarbeten för avdelningarna för maskinteknik och skeppsbyggnad samt slutligen en utbyggnad av starkströmslaboratorierna.

1955 års universitetsutredning anför i ett yttrande över byggnadsstyrelsens generalplan bland annat följande.

Åt universitetsutredningen har, bland annat, uppdragits att utreda spörsmålet om en naturvetenskaplig fakultet i Göteborg och att därvid särskilt beakta möjligheterna till samverkan mellan Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola. Efter framställningar från utredningen har statsmakterna redan under åren 1956 och 1957 fattat beslut om provisorisk undervisning vid Chalmers tekniska högskola för filosofie studerande i ämnena fysik, kemi och teoretisk fysik med mekanik. De erfarenheter som härvid vunnits synes ha varit goda, och det är utredningens förhoppning att de skall kunna bilda underlag för förslag om en mera permanent verksamhet.

Det är därför med tillfredsställelse utredningen konstaterar, att byggnadsstyrelsen i båda de framlagda alternativa förslagen till generalplan för utbyggnad av Chalmers tekniska högskola räknat med undervisning för såväl teknologer som filosofie studerande i högskolans institutionslokaler. Utredningen slår fast, att en fortsatt utbyggnad av Chalmers tekniska högskola under alla förhållanden är nödvändig. Då nu byggnadsstyrelsen konstaterat, att goda förutsättningar föreligger för att i anslutning till området Nya Chalmers tillgodose vittgående markbehov för högskolans utbyggnad, vill utredningen livligt förorda att projekteringen av en första etapp omedelbart igångsättes.

Beträffande frågan, vilka byggnader en första etapp bör omfatta, förordar utredningen för sin del byggnaderna för kemiavdelningen och för de två lägre årskurserna.

Stadsfullmäktige i Göteborg har godkänt ett yttrande av *fastighetsnämnden,* vilken åberopat ett gemensamt utlåtande av stadens *stadsarkitekts-* och *stadsplanekontor.* Dessa har anfört bland annat följande.

Utredningen rörande generalplaneförslaget har skett i samråd med representanter för staden. Förslaget har även under utarbetandet diskuterats med stadsarkitekts- och stadsplanekontoren och kontoren har därefter fått det för kännedom. Lokalbehovet för avd. K föreslås tillgodoses genom nybyggnader på ett delområde norr om biblioteksbyggnaden innefattande även del av gränsområdet till Vasa sjukhus. Behovet av hör- och övningssalar avses dock huvudsakligen tillgodosett genom en för högskolan gemensam hörsalslänga i västra delen av Gibraltarvallsområdet inom områden för avd. E, M och S. För utvidgningen räknas bl. a. med Vasa sjukhusområde i övrigt, men det anges i utredningen att detta område betraktas som reserv på mycket lång sikt.

Det i första hand för avd. K avsedda området avses sålunda förutom mark som redan hör till högskolan taga i anspråk även en sydlig del av Vasa sjukhusområde. Det gränsar intill Gibraltargatan och är avsett att ha tillfart från den. — Vid Gibraltargatan mitt för Vidblicksgatan disponerar elverket ett område för omformarstation, som skjuter in i K-området. Enligt uppgift och det framgår även av bilaga F kan denna station behållas. — Med hänsyn till avsett intrång på Vasa sjukhusområde har i samband med utarbetande av detta utlåtande samråd skett med såväl fastighetskontoret som sjukhusdirektören. Man var därvid överens om och det är sålunda också kontorens mening, att i princip finnes intet att erinra mot generalplaneförslaget såvitt avser nybyggnader för avd. K, men det kan icke på grundval av nu tillgängligt material avgöras hur stort intrång på sjukhusområdet och vilken höjd på nybebyggelsen, som lämpligen kan medges med hänsyn till nuvarande utnyttjande av området. Detta kan ske först i samband med den projektering av bebyggelsen, som byggnadsstyrelsen tänkt göra inom närmaste tiden och som sålunda bör ske i intimt samråd med staden.

Departementschefen. Vad först beträffar byggnadsstyrelsens framställning om medelsanvisning för nybyggnad för avdelningen för elektroteknik samt ny hörsalsbyggnad torde för budgetåret 1959/60 böra beräknas ett belopp av 3 500 000 för arbetenas fortsatta bedrivande. Jag förutsätter därvid, att byggnaden för avdelningen för elektroteknik planeras så att det utan ytterligare medelsanvisningar skall bli möjligt att inom byggnaden bereda undervisningsutrymmen för ett ökat antal studerande.

Vid byggnadsstyrelsens generalplanearbete har två byggnadsprojekt bedömts så angelägna, att medel för deras förberedande äskats i samband med styrelsens sedvanliga anslagsframställningar, vilka ingavs innan generalplanearbetet helt avslutats. De två byggnadsprojekten avser en nybyggnad för administrationen jämte ansluten hörsal samt nya byggnader för avdelningen för kemi.

För egen del anser jag, att av de två byggnadsprojekten det avseende nya byggnader för avdelningen för kemi är mest angeläget. Behovet av ökade

utrymmen för kemiundervisning vid Chalmers tekniska högskola såväl för högskolans egna elever som för studerande vid Göteborgs universitet är enligt min mening obestridligt och jag anser mig därför redan nu böra förorda att medel anvisas för upprättande av huvudritningar och övriga förberedelsearbeten för nybyggnad för kemi. Härtill torde för nästa budgetår böra beräknas ett belopp av 500 000 kronor.

Vid ärendets beredning har framhållits, att en första förutsättning för varje ytterligare utökning av intagningskapaciteten vid högskolan är att tillräckliga lokaler finnes tillgängliga för undervisningen inom de två lägre årskurserna. I byggnadsstyrelsens förslag till generalplan har räknats med som en möjlighet att en för närvarande i stadens ägo befintlig byggnad skulle kunna förvärvas av staten och utnyttjas för undervisning inom de två lägre årskurserna vid Chalmers tekniska högskola. För egen del vill jag tillägga att anskaffande av nya lokaler åt de två lägre årskurserna även oavsett en kapacitetsökning är synnerligen angeläget med hänsyn till behovet av att för andra ändamål disponera dessa årskursers lokaler i »Gamla Chalmers». Frågan om en lösning av lokalproblemen för de två lägre årskurserna är, enligt vad jag erfarit, föremål för särskild utredning inom byggnadsstyrelsen i anslutning till generalplaneförslaget. Därest sådant resultat härav senare skulle vinnas, att undervisningen för nämnda årskurser kan förläggas till andra lokaler, torde det, om så erfordras med hänsyn till lokalernas beskaffenhet, få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva huruvida och i vilken omfattning medel inom ramen för det här beräknade anslaget av 4 miljoner kronor bör få disponeras för iordningställande av de nya undervisningsutrymmena.

I övrigt har jag inte anledning att i förevarande sammanhang gå in på frågor, som berör byggnadsstyrelsens generalplaneförslag för Chalmers.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

11. Nybyggnad för forskningslaboratorium i Studsvik. *Forskningsrådens samarbetsdelegation*, representerande atomkommittén, jordbrukets forskningsråd samt medicinska, naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden, har i underdånig skrivelse den 13 juni 1958 hemställt om en sammanlagd medelsanvisning av 2 200 000 kronor, varav hälften för nästa budgetår, till ett i anslutning till aktiebolaget Atomenergis atomforskningsstation i Studsvik planerat »Forskningsrådens laboratorium». Samarbetsdelegationen har därvid anfört i huvudsak följande.

Aktiebolaget Atomenergi är för närvarande i färd med att uppföra en materialprovningsreaktor, kallad R2, på sitt försöksområde i Studsvik nordost om Nyköping. I anslutning härtill bygges eller planeras laboratorier, verkstad, hotell m. m. Forskningsråden, varmed här avses de i samarbetsdele-

gationen representerade organisationerna, har med tanke på de forskningsmöjligheter, som även utanför atombolagets eget verksamhetsområde i detta sammanhang erbjudes, övervägt hur ett samarbete med nämnda bolag skulle kunna ordnas. De tillsatte för dessa frågor en gemensam kommitté, kallad Forskningsrådens studsvikskommitté, som arbetat sedan mars 1957 och nu avlämnat sin utredning. Studsvikskommittén har genom rundfrågor kartlagt de behov inom landets forskning som har relation till studsviksstationen, särskilt till den stora materialprovningsreaktorn R2, som beräknas gå med full effekt åtminstone från och med senare delen av 1959. R2:s maximala termiska neutronflöde är ungefär 100 gånger större än reaktorn R1:s i Stockholm. Det är särskilt denna egenskap, som gör studsviksstationen intressant ur många forskningsgrenars synpunkt. Detta gäller även om man kommer att något kunna höja R1:s flöde under de närmaste åren. De utanför aktiebolaget Atomenergi stående forskarnas intressen täcker ett mycket brett register. Orsaken härtill är att framstegen inom den moderna atomforskningen avsatt en rad nya arbetsfält inom naturvetenskapen och dess tillämpningar inom medicin, jordbruk, teknik m. m. Så har t. ex. införandet av isotoptekniken revolutionerat ett flertal forskningsfält och möjliggjort att hittills olösbara problem kunnat angripas och nya resultat av stort värde erhållas. Å andra sidan är det viktigt att ihågkomma att atomforskning och atomenergiverksamhet själva står i starkt beroende av att naturvetenskaplig och annan forskning drivs på bred front. Det planerade samarbetet inom studsviksstationen mellan atomenergiverksamhet och övrig nämnd forskning ter sig därför ytterligt betydelsefullt för vårt land. Ej mindre än 46 olika forskningsprojekt har anmälts för Studsvik. De representerar ungefär samma antal forskningsinstitutioner inom landet, de flesta vid våra universitet och högskolor men även andra institutioner, statliga verk och privata industriföretag. Studsvikskommittén har bland anmälda projekt gjort ett mycket strängt urval. Principen härvid har främst varit att icke föreslå centralisering till Studsvik av sådana projekt, som utan alltför stora svårigheter kan utföras på forskarens eget laboratorium. Åtskilliga typer av arbeten med radioaktiva isotoper är exempel på detta. Isotoptekniken har fått en alltmer vidsträckt betydelse och alltmer ökad användning inom experimentell forskning, så att man icke utan mycket vägande skäl bör isolera den från övriga forskningshjälpmedel och föra den till annan ort. Det finns därför skäl att anse det fördelaktigast för många institutioners framtid att de i stället utför isotoparbetet inom sina egna lokaler. Decentraliseringen av isotoparbetet kräver självfallet också att forskare i olika delar av landet har tillgång till radioaktiva isotoper, isotopmärkta föreningar och ett flertal bestrålningstjänster inom detta område. Isotoperna bör tillhandahållas genom en välorganiserad isotoptjänst. Inom det mycket betydelsefulla området strålningsbiologi kommer viktiga strålningskällor att finnas i Studsvik, bland annat därför att reaktorn R2 blir en synnerligen intensiv neutronkälla. För flera grenar inom grundforskningen på detta område krävs emellertid en mer väl karakteriserad strålningsenergi än en reaktor kan ge.

Studsvikskommittén har i enlighet med förenämnda principiella grunder valt ut projekt, vilka bör beredas resurser i ett »Forskningsrådens laboratorium i Studsvik» inom följande områden.

Inom gruppen kemi-fysik:

1. Kärnfysikalisk grundforskning.
2. Neutrondiffraktion, särskilt kristallstrukturbestämning.
3. Strålningskemi.
4. Aktiveringsanalytisk metodforskning.

Inom gruppen biologi-medicin:

1. Strålningsbiologisk forskning.
2. Elektronspinresonansforskning.
3. Metodforskning över kortlivade radioaktiva spårämnen inom medicinen.
4. Sterilisering av livsmedel.

Karakteristiskt för huvuddelen av de utvalda projekten är att de avser studier av kortlivade företeelser vare sig det gäller exciterade kärnnivåer, radioaktiva isotoper, fria radikaler eller neutronerna själva. Övriga projekt är sådana där R2:s intensiva neutronfält eller reaktorns speciella egenskaper utgör huvudintresset (de strålningsbiologiska och strålningskemiska projekten).

För att kunna tillgodose dessa behov föreslås, att ett gemensamt laboratorium uppföres i omedelbar anslutning till byggnaden för reaktorn R2. Aktiebolaget Atomenergi har förklarat sig berett att ställa ett för forskningsrådens laboratorium lämpligt område om c:a 4 200 m² till förfogande. Detta område medger även framtida utvidgningsmöjligheter. Laboratoriets omfattning har beräknats sålunda.

Det totala lokalbehovet av nyttig laboratorieyta uppgår till 830 m². Härtill kommer lokaler för administration, förråd, disk etc. En reserv av 20 % vore önskvärd, men för att hålla ned kostnaderna till ett absolut minimum har kommittén stannat vid en reserv av endast 10 % men givit byggnaden en sådan utformning att framtida utbyggnad lätt kan genomföras. I kommitténs förslag till laboratoriebyggnad har nettolaboratorieytan upptagits till 990 m². Härav är 150 m² djur- och växtlokaler. Utrymmet för laboratoriearbeten och för behandling av försöksresultat blir således 840 m², vilket ger en genomsnittlig yta av knappt 30 m²/person, eftersom minst 27—29 personer, huvudsakligen gästande forskningspersonal, väntas samtidigt vara verksamma inom laboratoriet. Det kan förutses, att laboratoriets resurser blir tämligen jämnt fördelade inom områdena fysik, kemi, biologi och medicin. Laboratoriets bruttoyta blir cirka 1 650 m² och kommer att innefatta utöver redan nämnda lokaler sådana ofrånkomliga utrymmen som korridorer, trappor, fläktvind, toalettrum m. m., samt en täckt förbindelsegång till R2-reaktorns byggnad. Denna gång är nödvändig speciellt p. g. a. att ömtåligt biologiskt material ofta skall transporteras mellan byggnaderna. Utöver ovan nämnda lokaler, vilka även innefattar odlingsrum inomhus för växter, tillkommer ett utomhusväxthus om 6 × 10 m i direkt anslutning till laboratoriet. Laboratoriet avses innefatta fysikaliska, kemiska och biologiska arbetslokaler. De förses med resurser att mottaga och manipulera radioaktiva preparat av upp till en curies styrka. Arbeten gällande ännu högre preparatstyrka kan få utföras i av aktiebolaget Atomenergi särskilt byggda högaktiva celler. För hälsoskyddet och för radioaktiva mätningar fordras en viss allmän instrumentering. Laboratoriet utrustas i övrigt dels med standardresurser för arbete av avsedd typ, dels med vissa större instrument avsedda för gemensam användning. För transport av radioaktiva substanser, även av mycket kort livslängd, föreslås en rörpostförbindelse mellan reaktorn och laboratoriet.

Anläggningskostnaden för laboratoriet har beräknats till 2 183 000 kronor i dagens prisläge, innefattande utom byggnadskostnader även fast inredning och arkitekt- och konsultkostnader. Planläggning och uppförande av laboratoriet bör anförtros åt aktiebolaget Atomenergis byggnadssektion. Vid underhandskontakt med byggnadsstyrelsen har inhämtats att hinder härför icke torde möta. Byggnadsstyrelsen bör senare beredas tillfälle att

yttra sig över detaljplaneringen. *Kostnaden för laboratoriets instrument och apparatutrustning* har beräknats till 785 000 kronor, varav forskningsråden åtagit sig att svara för 735 000 kronor. Återstående 50 000 kronor avser den beräknade kostnaden för förutnämnda rörpostanläggning.

Forskningsrådens laboratorium i Studsvik enligt här framlagda förslag blir sålunda en för de fem berörda forskningsråden gemensam anläggning med uppgift att ta emot och erbjuda resurser för sådan forskning inom landet, som måste bedrivas omedelbart intill en högfluxreaktor. Verksamheten förutsättes ske i intimt samarbete med aktiebolaget Atomenergi. Laboratoriet föreslås stå under överinseende av en styrelse vari representanter för berörda forskningsråd och för aktiebolaget Atomenergi ingår. Som ansvarig för driften föreslås en föreståndare, som själv måste vara högkvalificerad forskare på något av de berörda områdena och dessutom skicklig administratör. Driftsorganisationen bör tills vidare härutöver begränsas till en instrumentmakare (med elektronisk specialisering), en laboratorietekniker, en vaktmästare (som också har tillsyn över djur och växter), två laboratoriebiträden och ett kanslibiträde. Driftskostnaden beröper sig till c:a 240 000 kronor/år. Det förutsätts här, att de olika forskningsråden står för driftskostnaderna åtminstone under de första åren tills erfarenhet vunnits rörande bland annat den lämpligaste avvägningen av den fasta driftsgruppens omfattning. Sedermera kan förslag om överföring av denna på ordinarie stat komma att framläggas. Det är ej osannolikt att organisationen en tid efter det verksamheten igångsatts måste kompletteras med en biträdande föreståndare. Man kan vidare vänta andra kostnader för gästande forskare t. ex. för resor, traktamenten, driftskostnader för medförd apparatur m. m., vilket resp. forskningsråd förutsätts stå för. I de fall privata industriföretag utnyttjar laboratoriet förutsätts detta betinga sig skälig intäkt härför. Kommittén framhåller vidare att det framlagda förslaget är ett minimiprogram, som endast omfattar helt nödvändiga resurser med en obetydlig reserv för den ökning av behoven, som är att vänta under de närmaste åren. Man måste därför redan en tid efter verksamhetens start ompröva situationen. Det är tänkbart, att man mycket snart måste inge förslag om utvidgning av laboratoriet och anslutande växthus. Detta har, som redan framhållits, förutsetts vid uppgörande av byggnadsplanerna och vid dispositionen av markområdet.

Delegationen för atomenergifrågor, som tillstyrker samarbetsdelegationens framställning, har anfört bland annat följande.

Delegationen vill framhålla, att det är ett angeläget önskemål att en så dyrbar anläggning som R 2 fullt utnyttjas i vårt lands forskning. Aktiebolaget Atomenergi och övriga intressenter i atomenergiens utnyttjande i Sverige kommer givetvis att belägga det största utrymmet i reaktorn. Bolaget har emellertid förutsatt, att bestrålningskanaler i reaktorn i viss utsträckning skall ställas till förfogande även för grundforskningens behov. Den utredning, som ligger till grund för samarbetsdelegationens framställning visar enligt delegationens mening otvetydigt, vilken stor roll reaktorn kommer att spela för vitt skilda forskningsområden inom fysik, kemi, biologi, medicin m. fl. vetenskaper liksom inom dessas tillämpningsområden. Delegationen har icke något att erinra emot aktiebolaget Atomenergis åtagande att ställa viss mark till förfogande för det planerade laboratoriet.

De sakkunniga för utredning av frågan om civilingenjörsutbildning på atomenergiområdet, som även tillstyrker framställningen, anför till stöd härför i huvudsak följande.

Forskningen inom bland annat vetenskaperna fysik, kemi, biologi och medicin här i landet har i nuvarande utvecklingsläge stora och omedelbara behov av att i all tänkbar utsträckning kunna utnyttja våra knappa inhemska resurser på reaktorområdet. Mot bakgrunden härav anser de sakkunniga att det — allmänt sett — är i hög grad betydelsefullt, att det av forskningsrådens samarbetsdelegation föreslagna laboratoriet i Studsvik kommer till stånd. En dylik åtgärd skulle innebära ett mycket värdefullt stöd för ifrågavarande forskning. Med hänsyn jämväl till värdet av en dylik institution för den kvalificerade utbildningen inom åsyftade vetenskapsgrenar finner de sakkunniga angeläget, att det föreslagna projektet genomföres.

Departementschefen. I likhet med forskningsrådens samarbetsdelegation och i ärendet hörda sakkunniga finner jag det angeläget att man för forskning inom skilda naturvetenskapliga, tekniska, agrikulturella och medicinska discipliner tar tillvara de möjligheter som skapats genom materialprovningsreaktorns i Studsvik färdigställande. Jag finner det av forskningsrådens samarbetsdelegation framförda förslaget om uppförande av ett forskningslaboratorium i anslutning till AB Atomenergis anläggning i Studsvik väl värt att realisera och vill därför föreslå att för budgetåret 1959/60 anvisas 750 000 kronor för påbörjande av nämnda laboratorieanläggning, för vilken totalkostnaderna beräknats till 2 200 000 kronor. Vad beträffar ledningen och förvaltningen av laboratoriet är jag däremot inte beredd att förorda bifall till samarbetsdelegationens förslag. För egen del anser jag det mest ändamålsenligt, att laboratoriet i dessa avseenden anknytes till någon redan befintlig statlig universitets- eller högskoleinstitution för forskning och forskarutbildning. Med hänsyn härtill föreslår jag, att det investeringsanslag, som här äskas, ställes till byggnadsstyrelsens disposition i enlighet med av Kungl. Maj:t senare meddelade föreskrifter. Frågan om ledningen och förvaltningen av laboratoriet torde, sedan vissa spörsmål ytterligare utretts, få framdeles upptagas närmare i samband med frågan om erforderlig medelsanvisning för laboratoriets drift.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för forskningslaboratorium i Studsvik* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 750 000 kronor.

12. Nybyggnad för lärarhögskola i södra Sverige. Den 29 juli 1958 har sakkunniga för utredning rörande inrättandet av ännu en lärarhögskola framlagt betänkandet »Lärarhögskola i Sydsverige» (stencil) med förslag om inrättande av en lärarhögskola i Malmö eller Lund. Oavsett vilken av de ifrågakommande orterna som väljes för lärarhögskolan, innebär sakkunnigförslaget i investeringshänseende bland annat, att en byggnad för den egentliga lärarhögskolan skall uppföras och bekostas av staten, medan erforderliga byggnader för övningsskola skall tillhandahållas av kommunen. Jag har för avsikt att senare föreslå Kungl. Maj:t att förelägga 1959 års riksdag proposition i ämnet. Beträffande med förslaget förenade kost-

nader för nästa budgetår, torde dessa begränsa sig till ett investeringsanslag för upprättande av ritningar och vidtagande av andra förberedande åtgärder för ifrågakommande byggnadsföretag. Jag vill för detta ändamål i förevarande sammanhang föreslå, att i förslaget till riksstat för nästa budgetår under den inledningsvis angivna rubriken preliminärt beräknas ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Nybyggnad för lärarhögskola i södra Sverige* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

13. Vissa byggnadsarbeten för ett seminarium för utbildning av lärare i manlig slöjd. Vid behandlingen tidigare denna dag av frågor angående anslag på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln har jag förordat, att, i avvaktan på förslag om proposition till 1959 års riksdag angående upprättande av ett slöjdlärarseminarium, ett preliminärt beräknat driftkostnadsanslag för ändamålet uppföres i riksstatsförslaget.

För upprättande av nämnda seminarium erfordras även medelsanvisning för vissa byggnadsarbeten. Jag förordar därför, att i förslaget till riksstat för ifrågavarande ändamål jämväl uppföres ett investeringsanslag till ett preliminärt belopp, vilket jag beräknar till 500 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten för ett seminarium för utbildning av lärare i manlig slöjd* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

14. Vissa byggnadsarbeten vid läroanstalterna för blinda. Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 180 000 kronor, avsett för ändringsarbeten inom huvudbyggnaden vid institutet och förskolan för blinda å Tomteboda samt ombyggnad av den s. k. depåbyggnaden vid institutet. I skrivelse den 12 augusti 1958 har *byggnadsstyrelsen* för fullföljande av nämnda byggnadsarbeten äskat ett investeringsanslag av 125 000 kronor för nästa budgetår. Vidare har byggnadsstyrelsen, med hänvisning till vad i underdånig skrivelse den 16 september 1957 anförts, äskat 50 000 kronor till ombyggnad av förskolebyggnaden vid institutet och 100 000 kronor till nybyggnad av simhall och gymnastikbyggnad. Byggnadsstyrelsen har beträffande dessa äskanden i sistnämnda framställning anfört bland annat följande.

Ombyggnad av förskolebyggnad

De två en trappa upp belägna, mycket stora sovsalarna föreslås uppdelade i vardera två sovrum. Vidare föreslås en utökning av befintlig lokal för första lärarinnan vid förskolan till 2 rum och kök med badrum samt sanitär upprustning av byggnaden i övrigt. Kostnaden för föreslagna åtgärder en-

ligt en den 19 januari 1957 daterad ritning har beräknats till 50 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1957.

Nybyggnad för simhall och gymnastiksal

Av mycket stor betydelse för de blinda barnens skolgång är tillgång till goda möjligheter till fysisk fostran. Därigenom övervinnes blindhetens mest invalidiserande effekt, den att inte kunna röra sig fritt och finna sin väg. I Sverige finnes inom området en god tradition i fråga om övningar i gymnastik, sport och dans. I ett avseende saknar institutet möjligheter att skola sina elever fysiskt nämligen när det gäller simning. För närvarande bedrives simundervisning varje läsår under en kort period och med ett begränsat antal elever i Sportpalatset i Stockholm. Avsevärda svårigheter och stor tidspillan är förenade med att anordna simövningarna utanför institutet. Blindinstituten i Danmark och Norge samt alla välutrustade blindskolor i USA och England är utrustade med simhallar, och allmänt betonas i dessa länder icke blott simsportens pedagogiska värde utan även de möjligheter till rekreation som simningen och simhoppningen kan ge synskadade ungdomar. Det synes därför angeläget, att vid institutet uppföres en simhall. Med hänsyn till att den befintliga badanläggningen vid institutet är otillräcklig bör i samband med simhallen även anordnas bastubad för eleverna.

Den befintliga gymnastiksalen i huvudbyggnadens bottenvåning är såsom berörts synnerligen olämplig för sitt ändamål och bör därför på föreslaget sätt tillgodose andra av institutets behov. Salen ligger åt norr och de fristående pelarna utgör ett farligt hinder för de blinda barnen. Lämpliga omklädningsrum och rum för redskap saknas liksom även sanitära anordningar. Genom sitt läge i byggnaden är det dessutom icke möjligt att förse gymnastiksalen med erforderliga biutrymmen.

Byggnadsstyrelsen föreslår därför att i samband med simhallen anordnas en ny gymnastiksal. Genom denna förläggning av gymnastiksalen kan vissa utrymmen såsom omklädningsrum och tvagningsrum med tillhörande duschar användas gemensamt med badanläggningen. Såväl gymnastiksalen som simhallen bör kunna utnyttjas jämväl av andra institutioner inom Tomtebodaområdet, exempelvis sjuksköterskeskolan.

Kostnaden för simhall och gymnastiksal kan uppskattas till ca 1,0 miljoner kronor. Av denna summa har styrelsen för scoutstiftelsen »Ljuspunkten» beslutat ställa 200 000 kronor till förfogande och enligt beslut av blindinstitutets styrelse kommer 100 000 kronor att vara disponibla av institutets fondmedel för simhallsbyggnaden när arbetena påbörjas.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse till byggnadsstyrelsen den 1 augusti 1958 hemställt, att byggnadsstyrelsen hos Kungl. Maj:t måtte göra framställning om fullföljande av föregående års plan rörande om- och nybyggnader vid institutet, och därvid anfört bland annat följande.

På grund av att intagningsklasserna de senaste två åren varit betydligt större än tidigare årgångar — 23 barn 1957 och 20 år 1956 mot 10 respektive 11 åren 1955, 1954 — har trångboddheten blivit otillbörligt stor. När nu genom den beräknade upptagningen hösten 1958 20 nya elever skall beredas plats i förskolan, och endast 10 elever lämnar densamma, är det ofrånkomligt, att standarden blir i hög grad otillfredsställande. Om man därtill lägger det katastrofala läge, som är rådande vid vårdanstalten i Lund, vilket gör, att plats ej kan beredas de blinda barn som rätteligen hör hemma där, framstår än tydligare behovet av ökat utrymme vid Tomteboda. En del

gränsfall kan och bör prövas vid Tomteboda, men då stor överbeläggning redan föreligger måste i stor utsträckning det tveksamma klientelet avvisas. Föräldrarna reagerar med all rätt mot att deras barn, som på grund av ett svårt handikapp måste skiljas från hemmet under skolåren, skall nödgas leva under inte bara otrivsamma utan rent av hygieniskt klart otillfredsställande förhållanden.

Vad direktionen för institutet säger om gymnastiksalens olämplighet och det starka behovet av bättre badmöjligheter vill överstyrelsen kraftigt understryka.

Departementschefen. Lokalutrymmena vid Tomtebodainstitutet är i stort behov av utökning. Förutom till fullföljande av de arbeten, för vilka medel anvisats för innevarande budgetår, förordar jag, att medel också anvisas till den föreslagna ombyggnaden av förskolebyggnaden. För dessa ändamål torde böra beräknas tillhopa (125 000 + 50 000 =) 175 000 kronor.

Med hänsyn till vad som anförts angående behovet av nybyggnad för simhall och gymnastiksal anser jag, att medel skall anvisas jämväl för dessa ändamål. Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för uppgörande av fullständiga ritningar och kostnadsberäkning samt vidtagande av andra förberedelseåtgärder för byggnadsarbetets igångsättande till 100 000 kronor. Jag förordar, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid läroanstalterna för blinda* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 275 000 kronor.

15. Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för döva

Skolorna för döva i Vänersborg

För innevarande budgetår har ett investeringsanslag av 1 650 000 kronor anvisats till byggnadsarbeten vid dövskolorna. Av dessa har 750 000 kronor avsetts för genomförandet av en första och påbörjande av en andra etapp av om- och nybyggnadsarbeten vid skolorna i Vänersborg, vilka kostnadsberäknats till totalt 3 100 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1956 (se 1957 års statsverksproposition, bilagan 29, punkten 19). För ifrågavarande byggnadsarbeten vid dövskolorna i Vänersborg har för budgetåren 1957/59 anvisats investeringsanslag av sammanlagt 850 000 kronor. Till disposition för byggnadsarbetena finns dessutom tillgängliga medel av 250 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 19 augusti 1958 meddelat, att byggnadsarbetena för första etappen (två elevhem) kommer att påbörjas under hösten 1958 och beräknas vara helt avslutade efter cirka ett år. Andra etappen (externatbyggnaden) måste i möjligaste mån utföras under ferietid och bör därför påbörjas under våren 1959. Ombyggnaden av lokalerna i internatbyggnaden (etapp III) kan påbörjas under hösten 1959. För genomförande av andra etappen och påbörjande av den tredje beräknar byggnadsstyrelsen ett medelsbehov för budgetåret 1959/60 av 1 200 000 kronor.

Specialskolan för tal- och hörselskadade i Örebro

För specialskolan för tal- och hörselskadade i Örebro har efter framställningar från byggnadsstyrelsen för budgetåret 1957/58 anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor till förvärv av nytt tomtområde samt för påbörjande av en första byggnadsetapp och för budgetåret 1958/59 ett investeringsanslag av 600 000 kronor för slutförande av den första etappen, omfattande nybyggnader för specialrumslänga jämte pannrum. Kostnaden för hela anläggningen beräknas av byggnadsstyrelsen enligt prisläget den 1 juli 1958 till omkring 5 000 000 kronor, exklusive kostnad för tomtmarken.

Det tidigare antagandet, att för specialskolans nybyggnad erforderlig tomtmark skulle behöva inlösas genom expropriationsförfarande (se 1957 års statsverksproposition, bilagan 29, punkt 19) har numera visat sig vara oriktigt. Efter förnyade förhandlingar mellan byggnadsstyrelsen och markägaren har överenskommits om en köpeskilling av 600 000 kronor.

I förenämnda skrivelse den 19 augusti 1958 har *byggnadsstyrelsen* för budgetåret 1959/60 hemställt om ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor för avslutande av den första byggnadsetappen och påbörjandet av en andra etapp. Styrelsen har därvid anfört bland annat följande.

Den ytterligare tomtmark som erfordras för anläggningens utförande tillhör Örebro stad. För ersättning av denna del inklusive ersättning för gatumark för kvarteret har byggnadsstyrelsen efter underhandlingar med staden avtalat om ett pris av 85 000 kronor. Byggnadsstyrelsen kommer att i särskild skrivelse hemställa om Kungl. Maj:ts godkännande av de träffade uppgörelserna.

I generalplanen för skolans utbyggnad avses att i en senare etapp anordna bostäder för personal. För ändamålet har byggnadsstyrelsen efter medgivande av Kungl. Maj:t den 21 mars 1958 för en köpeskilling av 115 000 kronor förvärvat den intill skolområdet liggande tomten nr 2 i kvarteret Skatan. För köpeskillingens gäldande har enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande styrelsen deponerat erforderligt belopp av de för skolan anvisade investeringsmedlen.

Av de anvisade medlen kommer således efter markköpen (1 100 000 — 600 000 — 85 000 — 115 000 =) 300 000 kronor att återstå för den första byggnadsetappen.

I tidigare framställning har styrelsen omnämnt, att enligt vad som från skolan anförts risk förelåge för att skolan bleve nödsakad avvisa elever icke endast på grund av att tillräckligt antal klassrum saknades utan även därför att tillräckligt antal fosterhem ej kunde anskaffas. Svårigheten i sistnämnda hänseende skulle utan tvekan minskas, om skolfrukost för samtliga elever kunde anordnas genom skolans försorg. Det finge anses naturligt, att samma förmån i detta hänseende borde tillkomma eleverna vid den statliga skolan som barnen vid de kommunala skolorna, där skolfrukost med bidrag av statsmedel anordnades. Den andra byggnadsetappen, omfattande ny klassrumsflygel och lokaler för barnbespisning och kök borde därför av här angivna skäl utföras snarast möjligt. Då efter markförvärven endast 300 000 kronor återstår för de egentliga byggnadsarbetena ämnar styrelsen för att icke arbetena skall behöva avbrytas på grund av bristande medelstillgång under detta budgetår påbörja dem först på våren 1959. För avslutande av första byggnadsetappen (specialrumslängan) samt för påbör-

jande av andra byggnadsetappen erfordras för nästa budgetår utöver de redan anslagna medlen 2 500 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder byggnadsstyrelsens framställning och beräknar alltså för fortsatta byggnadsarbeten vid skolorna i Vänersborg en medelsanvisning av 1 200 000 kronor och för fortsatta byggnadsarbeten vid specialskolan i Örebro en medelsanvisning av 2 500 000 kronor.

För ifrågavarande ändamål erfordras således för nästa budgetår ett anslag av (1 200 000 + 2 500 000 =) 3 700 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för döva* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 3 700 000 kronor.

Statens utlåningsfonder

16. Statens lånefond för universitetsstudier. Ur denna fond, som tillkom år 1939, utdelas räntefria studielån till underlättande av studiemöjligheterna för obemedlade eller mindre bemedlade studerande med utpräglad studiebegåvning vid universitet och högskolor m. fl. läroanstalter. Till en början avsåg låneverksamheten endast studerande vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet. År 1944 utvidgades låneutdelningen att gälla även studerande vid de enskilda högskolorna i Stockholm och Göteborg. Enligt beslut vid 1950 års riksdag omfattar utlåningen ur fonden numera också studerande vid fackhögskolorna och socialinstituten samt vissa linjer vid gymnastiska centralinstitutet och Alnarpinstitutet. Studielånen utdelas av de fyra statsstipendienämnderna. Vissa centrala uppgifter beträffande låneverksamheten tillkommer garantilånenämnden. Utbetalning m. m. av lånen handhas av generalpoststyrelsen.

Efter beslut av 1953 års riksdag har från och med budgetåret 1953/54 det årliga maximibeloppet för lån ur ifrågavarande fond ökats till 2 500 kronor, dock att, enligt beslut av 1958 års riksdag, detta belopp må, när särskilda omständigheter därtill föranleder, höjas upp till 3 500 kronor.

Till kapitalinvestering har riksdagen beviljat anslag för varje budgetår. För budgetåret 1958/59 är anslaget uppfört med 7 000 000 kronor. För utlåning innevarande läsår har disponerats dels nyssnämnda anslag, dels ock 1 000 000 kronor av de i fonden tillgängliga medlen eller sålunda sammanlagt 8 000 000 kronor.

Garantilånenämnden föreslår för nästa budgetår ett investeringsanslag av 11 000 000 kronor, vars fördelning framdeles bör bestämmas av Kungl. Maj:t. Den av garantilånenämnden sålunda föreslagna anslagsökningen, 4 000 000 kronor, hänför sig med 2 100 000 kronor till en förordad ökning av det individuella lånebeloppet från 2 500 till 3 000 kronor, medan åter-

stående anslagsökning, 1 900 000 kronor, till 300 000 kronor orsakas av det ökade antalet fortsatta lån och till 1 600 000 kronor av en förordad ökning i antalet nya lån. För sistnämnda ändamål räknar nämnden därjämte med en behållning å lånefonden av 1 500 000 kronor. Som motivering för sina förslag anför nämnden bland annat följande.

Garantilånenämnden hemställde i sin anslagsframställning för innevarande budgetår om en medelsanvisning av 11 000 000 kronor, varvid nämnden beräknat medel till i första hand 2 400 fortsatta lån och i andra hand 2 000 nya lån. Nämndens hemställan innefattade även en höjning av normalbeloppet för lån från 2 500 till 3 000 kronor till en beräknad kostnad av nära 2 000 000 kronor. Det beviljade anslaget för 1958/59, 7 000 000 kronor, medger — utökat med 1 000 000 kronor av fondmedel — dock endast utdelning av cirka 1 240 nya lån, sedan behovet av fortsatta lån med företrädesrätt tillgodosetts. Garantilånenämnden vill i likhet med föregående år framhålla vikten av att den räntefria låneformen icke försummas vid den successiva utbyggnaden av de studentsociala stödåtgärderna. Enligt statsmakternas principbeslut skall stödåtgärderna utbyggas såsom en kombination av stipendier och lån. Genom den i och för sig välbehövliga och glädjande utbyggnaden av naturastipendieringen under de senaste åren har emellertid en relativ eftersläpning skett beträffande de räntefria studielånen. Utvecklingen härvidlag från budgetåret 1953/54, då naturastipendieringen utsträcktes till att omfatta även fackhögskolor, belyses genom följande tablå.

Budgetår	Räntefria studielån miljoner kronor	Naturastipendieanslag miljoner kronor
1953/54	3,86	0,94
1954/55	4,60	1,87
1955/56	5,56	2,69
1956/57	7,00	4,38
1957/58	6,95	6,87
1958/59	8,00	9,37

Följden av denna eftersläpning beträffande den räntefria låneformen har också visat sig i en starkt ökad skuldsättning i form av studielån med statlig kreditgaranti. Sålunda beviljades under motsvarande period garantilån till studerande i starkt växande omfattning enligt vad som anges i följande tablå.

Budgetår	Garantilån till studerande	
	Antal	Belopp, miljoner kr.
1953/54	4 277	13,0
1954/55	4 593	14,5
1955/56	5 429	17,0
1956/57	7 044	22,4
1957/58	9 962	30,2

De angivna siffrorna visar sålunda klart, att samtidigt som studieskuldsättningens omfattning kraftigt ökat har de räntefria lånens roll relativt sett minskat. I synnerhet under det sist förflutna budgetåret har studieskuldökningen varit oroväckande stor, 8 miljoner kronor, eller omkring 35 procents ökning för garantilånen, medan de räntefria lånen endast ökat med 1,05 miljoner kronor, eller 15 procent. Garantilånenämnden finner denna förskjutning av studieskuldsättningen mindre önskvärd. Den räntefria låneformen anser nämnden vara en värdefull komponent bland de studentsociala stödåtgärderna, väl avpassad till de obemedlade och mindre bemedlade

studenternas behov av en under studietiden ränte- och amorteringsfri låneform. I det sålunda uppkomna läget hemställer garantilånenämnden om en uppräkning av anslaget till räntefria studielån, som möjliggör ett återställande till 1956/57 års nivå av antalet nya låntagare.

En översikt av låneverksamhetens utveckling enligt garantilånenämndens förslag ges i följande tablå.

Budgetår	Antal lån		Antal aktiva studerande	Nya lån i % av aktiva stud.
	Forts.	Nya		
1956/57	1 480	1 790	23 755	7,5
1957/58	2 400	740	26 800	2,8
1958/59	2 400	1 240	28 300	4,4
1959/60	2 540	2 190	30 500	7,5

Garantilånenämnden föreslår således, att anslag till sammanlagt 4 730 räntefria lån skall beräknas för budgetåret 1959/60. Därvid har nämnden förutsatt, att fortsatt lån, som utgår med företrädesrätt, skall beviljas till 2 540 tidigare låntagare, d. v. s. till cirka 70 procent av innevarande års låntagare, vilket uppskattats med ledning av tidigare års erfarenheter. Beträffande nya lån begränsar sig nämnden, som nämnts, till att förorda, att 1956/57 års utlåningsfrekvens i förhållande till antalet aktiva studerande återställes.

De räntefria lånens normalbelopp har, som förut nämnts, sedan budgetåret 1953/54 varit 2 500 kronor. Det genomsnittliga lånebeloppet utgör enligt garantilånenämnden omkring 2 200 kronor. Nämnden föreslår nu, att från och med budgetåret 1959/60 det årliga maximibeloppet för lån ur ifrågavarande fond höjes till 3 000 kronor, varvid nämnden beräknar den genomsnittliga storleken på lånen till 2 650 kronor. I anslutning härtill anför nämnden bland annat följande.

För denna höjning talar enligt garantilånenämndens mening främst, att studiekostnaderna kraftigt stegrats sedan år 1953, då beloppet fastställdes. Dessutom skulle ett ökat individuellt lånebelopp leda till en avsevärd rationalisering av låneverksamhetens administration. För räntefria lån och garantilån till studerande tillämpas nämligen ett gemensamt ansökningsförfarande. Ansökan prövas därvid i första hand för räntefritt lån. I den mån vederbörandes lånebehov under läsåret överstiger beloppet för ett räntefritt studielån, måste samtidigt även ett garantilån täckande mellanskillnaden beviljas. Även en så måttlig höjning av det räntefria lånebeloppet som till 3 000 kronor skulle medföra en avsevärd nedgång i antalet dylika dubbla lånebeslut och därmed i det administrativa dubbelarbete dessa utlöser.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) har i en framställning den 19 november 1958 hemställt, att för nästa budgetår måtte beviljas ett investeringsanslag av sådan storlek, att 17 225 000 kronor finnes tillgängliga för beviljande av räntefria lån för ifrågavarande budgetår. Anslag har härvid beräknats för cirka 6 500 lån. Vidare har SFS — i likhet med garantilånenämnden — föreslagit, att det årliga maximibeloppet för lån höjes till 3 000 kronor. Till stöd för de sålunda framförda förslagen anför SFS i huvudsak följande.

Det måste konstateras, att genom anslaget för budgetåret 1958/59 har den eftersläpning, som inträtt efter budgetåret 1956/57, kraftigt accentue-

rats. Både i förhållande till studentantalet och till den totala skuldsättningen har de räntefria lånens sociala betydelse innevarande budgetår ytterligare minskat. Räntebefrielsens ekonomiska betydelse för den skuldsatta studeranden har beräknats av SFS. Av denna undersökning framgår, att en studerande, som under tre års studier fram till examen innehaft räntefritt lån på 2 500 kronor per år, går ut med 706 kronor lägre studieskuld än han skulle ha gjort om han i stället lånat 7 500 kronor i statsgaranterat studielån samt ett belopp avsett att täcka hans ränteutgifter för lånet under hans studietid. Räntevillkoren under amorteringstiden för de räntefria lånen medför 2 145 kronor lägre ränteutgifter under en 15-årig amorteringstid i jämförelse med ett akademikerlån, som under den treåriga studietiden givit samma nettobehållning efter täckande av ränteutgifter som de räntefria lånen. Finansieringen av studietiden vid lärosäten med treårig studietid blir alltså totalt 2 851 kronor (motsvarande drygt ett statsstipendium) billigare för den, som innehaft räntefritt lån än för den som varit hänvisad till enbart statsgaranterat lån. Fördelen med räntefria lån blir givetvis alltmer markant vid studiebanor med längre studietid och vid licentiatstudier. Vid en studietid på fyra år stiger besparingen till 4 205 kronor, vid fem år är den 5 780 kronor och vid sex år 7 587 kronor. I det senare fallet har den som beviljats räntefritt lån en sammanlagd skuld vid studiernas slut, som är 2 758 kronor mindre än motsvarande studerande med statsgaranterat studielån. Om antalet lån väsentligt utökades, är det givet, att en stödform, som har så gynnsamma inverkningar på den enskildes ekonomi, inte skulle kunna undgå att verka lockande på de studenter, som på grund av motvilja mot den stora skuldsättningen och därmed sammanhängande dryga räntebetalningar tvekar inför valet att utbilda sig vidare efter studentexamen. Som stödformen dessutom, enligt statsutskottets uttalande (1957: 92), »är den för statsverket minst betungande av de nuvarande direkta studentsociala stödåtgärderna», är det enligt SFS desto egendomligare, att den nu synes vara under avveckling.

Departementschefen. Såsom jag inledningsvis anfört har för utdelning av lån ur ifrågavarande fond för innevarande budgetår kunnat disponeras ett belopp av 8 000 000 kronor, varav 7 000 000 kronor anvisats i investeringsanslag för nämnda budgetår. Såväl garantilånenämnden som SFS föreslår höjning av de årliga maximibeloppen för lån samt utgår vid sina anslagsberäkningar från de höjda beloppen. Garantilånenämnden räknar vidare med att för utdelning av lån under nästa budgetår skall vara tillgänglig — förutom det av nämnden förordade investeringsanslaget av 11 000 000 kronor — en till 1 500 000 kronor uppskattad behållning å fonden vid ingången av sistnämnda budgetår.

För egen del anser jag mig icke kunna biträda förslaget om en höjning av det årliga maximibeloppet å 2 500 kronor för lån ur förevarande fond. Däremot anser jag det angeläget att långivningen under nästa budgetår kommer att avse större antal nya lån än innevarande budgetår. Vad beträffar investeringsanslagets storlek för nästa budgetår har jag funnit mig böra föreslå, att anslaget uppföres med 8 000 000 kronor, vilket innebär en höjning med 1 000 000 kronor. Jag räknar därvid liksom garantilånenämnden med att av fondmedel tillika kommer att kunna disponeras minst 1 500 000 kronor. Vid bifall till detta mitt förslag torde för utdelning av lån under nästa

budgetår sålunda komma att finnas disponibelt ett sammanlagt belopp av minst 9 500 000 kronor. Med utgångspunkt i oförändrat genomsnittligt lånebelopp — 2 200 kronor — beräknar jag i anslutning till garantilånenämndens kalkyler att nämnda, för nästa budgetår disponibla belopp skall medge utdelning av cirka 2 500 forsatta och 1 800 nya lån.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens lånefond för universitetsstudier* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor.

17. Allmänna studielånefonden. Sedan år 1920 finnes inrättad en särskild fond — från och med budgetåret 1942/43 benämnd allmänna studielånefonden — vilken står under förvaltning av statskontoret och varur studiehjälpsnämnden äger att årligen utdela lån för underlättande av studiemöjligheter för obemedlade eller mindre bemedlade elever vid offentliga läroanstalter av olika slag.

Till kapitalinvestering har riksdagen beviljat anslag för varje budgetår utom för budgetåret 1944/45, då investering icke ansågs erforderlig. För innevarande budgetår är anslaget uppfört med 10 500 000 kronor.

Studiehjälpsnämnden föreslår, att detta anslag för nästa budgetår uppföres med 9 100 000 kronor, vilket innebär en minskning med 1 400 000 kronor. Nämnden anför som motivering för detta förslag följande.

För budgetåret 1959/60 beräknar nämnden med hänsyn till nytillkomna låneberättigade skolor antalet lån till omkring 7 800 eller 200 fler än budgetåret 1957/58. Enligt av nämnden gjorda undersökningar möjliggör ett medeltal per lån av 2 000 kronor, att ett rimligt antal lån å maximibelopp kan utdelas. För budgetåret 1959/60 erfordras härför en utdelningssumma av 15 600 000 kronor. Under budgetåret beräknas i amorteringar inflyta omkring 6 500 000 kronor. Investeringsanslaget torde därför böra upptagas med 9 100 000 kronor.

Departementschefen. Mot studielånenämndens beräkning av förevarande anslag har jag ingen erinran utan hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna studielånefonden* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 9 100 000 kronor.

18. Lånefonden för inventarier i studentbostäder. I riksstaten har sedan budgetåret 1951/52 på driftbudgeten varit uppfört ett reservationsanslag till bidrag till inventarier i studentbostadshus (prop. 1951: 1; VIII ht, s. 186—187). Ur nämnda anslag har utgått bidrag för anskaffande av den första uppsättningen inventarier till sådana bostadshus. Genom beslut av fjolårets riksdag (prop. 1958: 1; VIII ht, s. 335—337) har nämnda stödform utvidgats att avse jämväl sådana enkelrum för studenter i flerfamiljshus, till vilka lån beviljats i enlighet med av 1957 års riksdag beslutade

grunder. Vederbörande studentorganisation eller motsvarande organ har stått såsom mottagare av bidrag även i fråga om rum i flerfamiljshus.

Bidraget till inventarier har som regel utgått med högst 1 100 kronor per enkelrum, dock ej med högre belopp än den styrkta verkliga kostnaden för anskaffningen. Eftersom ifrågavarande statliga bidrag avsett endast den första uppsättningen inventarier, har bidragsmottagaren haft att för varje fastighet för vilken inventariebidrag beviljats upplägga en särskild förnyelsefond för inventarier. Avskrivningstiden för inventarierna har beräknats till 20 år. Frågan om bidrag har i varje särskilt fall prövats och avgjorts av Kungl. Maj:t. Erforderliga föreskrifter har meddelats i samband med beslut om anslagsmedlens disposition. Några författningsföreskrifter rörande ifrågavarande bidrag har däremot icke utfärdats.

Under förutnämnda anslag har för budgetåren 1951/59 anvisats sammanlagt 3 500 000 kronor, varav för innevarande budgetår 750 000 kronor.

I anslutning härtill vill jag erinra om, att jag i 1958 års åttonde huvudtitel (s. 337) framhöll, att det å anslaget tidigare anvisade beloppet var nästan helt disponerat samt att framställningar då förelåg om inventariebidrag om sammanlagt 1 576 300 kronor. Jag framhöll vidare, att även om, såsom tidigare varit vanligt, en försening av en del byggnadsföretag kunde ske, man måste räkna med ett betydande behov av medel till inventariebidrag under innevarande budgetår. Slutligen framhöll jag, att jag emellertid icke funnit möjligt att föreslå anvisande av större belopp för ändamålet än 750 000 kronor.

Av vad jag sålunda anförde framgår, att bostadsproduktionen för studerande vid universitet och högskolor nu är av mycket stor omfattning. Detta belyses också av att för närvarande framställningar föreligger beträffande inventariebidrag avseende sammanlagt 1 600 à 1 700 rum, som redan har färdigställts eller kommer att färdigställas innevarande budgetår. Framställningar har vidare inkommit om inventariebidrag avseende närmare 2 400 rum, som torde komma att färdigställas under budgetåret 1959/60. Enligt vad jag under hand inhämtat kan härutöver ytterligare ett icke obetydligt antal studentrum väntas tillkomma under nästa budgetår. Sammanlagt synes man därför böra räkna med att omkring 3 000 studentrum kan komma att färdigställas budgetåret 1959/60. Även under budgetåret 1960/61 torde studentbostadsproduktionen — såvitt nu kan bedömas — komma att bli avsevärd.

Med hänsyn till att det under anslaget till bidrag till inventarier i studentbostadshus för innevarande budgetår anvisade beloppet om 750 000 kronor redan vid budgetårets ingång var helt otillräckligt för en bidragsgivning efter i huvudsak samma grunder, som hittills tillämpats, har jag ännu icke ansett mig böra framlägga förslag beträffande ifrågavarande anslags närmare disposition. Det främsta skälet härtill har varit, att de studentorganisationer och motsvarande organ, som för innevarande budgetår ansökt om inventariebidrag avseende i huvudsak redan inredda rum, skulle komma

att ställas inför avsevärda ekonomiska svårigheter, därest de icke skulle kunna beviljas i stort sett det bidrag per rum, som de haft anledning räkna med vid planeringen av rummens inredning. För att så vitt möjligt förhindra att ett sådant läge uppstår, ämnar jag senare denna dag föreslå, att ett anslag av 810 000 kronor uppföres på tilläggsstat budgetåret 1958/59 för ifrågavarande ändamål. Under förutsättning att nämnda tilläggsanslag beviljas, räknar jag med att — på grundval av redan ingivna framställningar — ett med hänsyn till förhandenvarande omständigheter rimligt avvägt inventariebidrag skall kunna beviljas avseende främst de studentrum, som redan försetts med erforderliga inventarier.

Det nuvarande anslaget till bidrag till inventarier i studentbostadshus tillkom efter förslag av studentsociala utredningen, som i sitt betänkande (SOU 1948: 42, s. 194) härom anförde bland annat följande.

Kostnaderna för inventarier bör icke inräknas i byggnadskostnaderna. Studentbostädernas möblering synes i stället böra tillgodoses genom en särskild subvention, vartill medel bör anvisas under åttonde huvudtiteln. En särskild förnyelsefond för inventarier bör vidare uppläggas för varje fastighet, och de erforderliga avsättningarna till en sådan fond bör eventuellt kunna uttagas i form av särskilda hyrestillägg.

I propositionen 1950: 99 angående studentsociala stödåtgärder m. m. (s. 70) anmälde dåvarande departementschefen, att medel till bidrag till kostnaderna för inventarier i studentbostadshus torde i sinom tid böra anvisas å riksstaten under driftbudgeten.

Av vad jag nu anfört framgår, att den här berörda studentsociala stödformen från början avsetts som en särskild statlig subvention över driftbudgeten. Liksom de i propositionen 1950: 99 föreslagna och av 1950 års riksdag godtagna grunderna för tertiärlån och tilläggslån till uppförande av studentbostadshus (ändrade genom beslut av 1957 års riksdag; prop. 100; SU 102; Rskr 272) tillkom ifrågavarande stödåtgärd i syfte att nedbringa studenternas levnadskostnader.

I det föregående har jag vidare redogjort för omfattningen av den nu aktuella studentbostadsproduktionen samt angivit det ungefärliga antal studentrum som torde komma att färdigställas budgetåret 1959/60. Även under de närmast därpå följande budgetåren torde — såsom jag därvid framhållit — ett mycket stort antal nya studentrum komma att bliva färdigställda.

Med hänsyn bland annat till det ökande studentantalet finner jag det i och för sig glädjande, att studentbostadsproduktionen sedan något år tillbaka ökat kraftigt. Ytterligare tillskott härvidlag synes också från nämnda synpunkt vara i hög grad angeläget. Denna utveckling skulle emellertid vid en fortsatt bidragsgivning för ifrågavarande ändamål enligt det hittills tillämpade systemet komma att medföra så betydande utgiftsökningar på driftbudgeten, att jag med hänsyn till de oavvisliga kraven på återhållsamhet med statens utgifter ansett mig böra ompröva frågan om formerna

för statens medverkan i förevarande avseende. Vid dessa mina överväganden och i valet mellan olika alternativa lösningar har jag kommit till den slutsatsen, att det ändamål, för vilket ifrågavarande bidrag tillkom, i fortsättningen lämpligast bör kunna tillgodoses genom en förändrad form av statlig medverkan, nämligen genom en för ändamålet upprättad lånefond för inventarier i studentbostäder.

Ur en dylik fond bör lån kunna utdelas för anskaffande av inventarier i studentbostäder. Lånesumman synes böra maximeras till 1 000 kronor per enkelrum. En undersökning, som jag låtit verkställa, har givit vid handen, att en med hänsyn till gängse standard fullt tillfredsställande inventarieutrustning avseende ett studentrum för närvarande kan anskaffas till en kostnad av omkring 1 000 kronor. Lånen bör löpa med en 20-årig amorteringstid; ränta bör utgå med den för lån från statens utlåningsfonder gällande normalräntan, för närvarande 4 1/4 procent. Studentorganisation och motsvarande organ, som har att svara för inredningen av studentrum, bör vara berättigad att från fonden erhålla lån för ifrågavarande ändamål. Tills vidare torde framställningar om lån från fonden i fråga böra prövas och avgöras av Kungl. Maj:t. Det torde emellertid böra ankomma på Kungl. Maj:t att — om så befinnes ändamålsenligt — delegera beslutanderätten i förevarande avseende exempelvis till bostadsstyrelsen. Det för täckande av ränta och amortering erforderliga beloppet bör, om så erfordras, givetvis få uttagas genom tillägg på rumshyran. Särskilda förnyelsefonder blir med den ändrade stödformen obehövliga.

Det för förutnämnda ändamål för nästa budgetår erforderliga investeringsanslaget har jag beräknat till 3 000 000 kronor. Ifrågavarande belopp torde böra anvisas under en härför särskilt inrättad lånefond under statens utlåningsfonder. Denna särskilda fond torde böra benämnas Lånefonden för inventarier i studentbostäder. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela i övrigt erforderliga föreskrifter beträffande den sålunda föreslagna stödformen.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lånefonden för inventarier i studentbostäder* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd

19. Lån till Uppsala studentkår. Vid upprepade tillfällen och senast genom framställning den 1 oktober 1958 har Uppsala studentkår anhållit om anvisande av statsmedel för uppförande och inredande av en studentmatsal. I studentkårens framställningar och därtill fogade handlingar anföres bland annat följande.

I kvarteret Ubbo, beläget i hjärtat av den akademiska miljön, äger Uppsala studentkår sedan 1870-talet huvuddelen av marken. Marken förvärva-

des redan då med tanke på att matsal och kårlokaler skulle uppföras där. Vid flera tillfällen har olika arkitektförslag till dylik bebyggelse i kvarteret förts fram. Det senaste förslaget har framkommit efter en arkitektpristävling 1955, vars program byggde på en omfattande utredningsverksamhet rörande studentkårens lokalbehov och ekonomiska resurser. Utredningarna visade otvetydigt, att studentkårens lokalproblem bäst skulle lösas genom uppförande av ett kombinerat kårhus och konviktorium. Med hänsyn till bland annat önskvärdheten av ett centralt läge för kårlokalerna samt den omständigheten att studentkåren sedan länge ägde för ändamålet lämplig mark i kvarteret Ubbo, ansåg studentkåren det icke motiverat att företaga närmare utredningar rörande möjligheterna att uppföra ifrågavarande byggnad på annat ställe än inom kvarteret Ubbo. De tävlande arkitekternas förslag visade också, att den förelagda uppgiften kunde lösas på ett mycket tillfredsställande sätt inom det av studentkåren ägda området inom kvarteret Ubbo. Studentkåren har därför funnit det naturligt att inrikta alla ansträngningar på att söka fullfölja just detta projekt.

Det av prisnämnden främst placerade förslaget »local», vilket hade arkitekterna Erik och Tore Ahlsén till upphovsmän, har antagits av studentkåren att läggas till grund för projektets utförande. Enligt nämnda förslag ligger konviktorie- och kårlokalerna i direkt anslutning till varandra. Genom en sådan planering har man nått en god flexibilitet. Konviktoriet skulle nämligen kunna utökas och studentkåren skulle kunna använda konviktorielokalerna för interna arrangemang i speciella fall. Denna mycket stora förmån kan icke vinnas utan att kårlokalerna och konviktoriet uppföres i en enhet.

Den här omnämnda arkitekttävlingen tog sikte på en planering för hela kvarteret Ubbo. En ny byggnad för administrationslokaler åt universitetet har en mycket hög prioritet i universitetets utbyggnadsplan, varför mellan studentkåren och universitetet, i detta ärende företrätt av byggnadsstyrelsen, träffades överenskommelse rörande samgående beträffande arkitektpristävlingen om kvarterets Ubbos bebyggelse. En samordnad planering för hela kvarteret möjliggör nämligen ett gemensamt utnyttjande av vissa anordningar såsom panncentral, parkeringsplatser m. m.

Beträffande det här redovisade förslaget till bebyggelse av kvarteret Ubbo, som låg till grund för studentkårens framställning den 31 oktober 1956, må vidare framhållas, att Kungl. Vetenskapssamhället i Uppsala med studentkårens gillande sedermera låtit utarbeta en skiss över ett »forskarcentrum», som skulle sammanfogas med studentkårens egna lokaler. Studentkåren har i detta sammanhang betonat, att det utrymme, som ursprungligen avsåg kårlokaler och konviktorium under inga omständigheter finge minskas. Enligt studentkårens mening innebär Vetenskapssamhällets projekt ingen förändring i sättet för finansieringen av studentkårens byggnad. Det ursprungliga förslaget beträffande utformningen av kvarteret Ubbo har genom detta projekt enligt studentkårens uppfattning frångåtts endast skenbart.

Med anlitande av Byggnadstekniska ingenjörsbyrån Aktiebolag, Uppsala, har studentkåren låtit kostnadsberäkna den planerade matsalen. Enligt prisläget i oktober 1956 uppskattades kostnaderna till minst 1 280 000 kronor. Vid förnyad kostnadsberäkning i oktober 1957, varvid hänsyn endast togs till utvecklingen av byggnadskostnadsindex, kom man fram till ett belopp av minst 1 360 000 kronor. Dessa kostnader har av studentkåren angivits innefatta byggnadskostnader 1 270 000 kronor, tävlingskostnader 10 000 kronor samt tomtkostnader 80 000 kronor. Studentkåren framhåller i sammanhanget, att de i anslutning till studentmatsalen planerade kårlokalerna avses skola finansieras utan anlitande av statsmedel.

I förutnämnda skrivelse den 1 oktober 1958 anhåller Uppsala studentkår under hänvisning till tidigare framställningar, frågans behandling i riksdagen samt till vad i angivna skrivelse anförts, att Kungl. Maj:t i proposition till 1959 års riksdag måtte föreslå att medel anvisas till studentkåren för uppförande och inredande av en studentmatsal med plats för cirka 260 samtidigt spisande gäster och kafélokal i huvudsaklig överensstämmelse med ritningar och kostnadsberäkningar, som tidigare förebragts.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 8 december 1952 över då föreliggande framställning förklarat sig icke ha något att erinra mot att statsmedel utgår till den planerade konviktorieanläggningen för Uppsala studentkår enligt samma principer som tillämpats beträffande andra högre läroanstalter. I utlåtande den 13 december 1956 över Uppsala studentkårs framställning den 31 oktober 1956 har byggnadsstyrelsen uttalat, att den icke har något att erinra mot det i framställningen redovisade behovet av studentmatsal i Uppsala eller storleken och dispositionen av de planerade lokalerna. Styrelsen erinrar om, att den medverkat vid planeringen av ifrågasatt bebyggelse av kvarteret Ubbo i Uppsala. Enligt styrelsens mening står vissa fördelar att vinna vid en samordning av nybyggnader inom kvarteret i fråga för universitetets administration och för studentmatsal och kårlokaler. Den av studentkåren uppskattade kostnaden för projektet vad avser studentmatsalen med anslutna, nödvändiga lokaler samt tillhörande andelar av gemensamma lokaler finner styrelsen i stort sett skälig. Kostnaden för utrustning har icke närmare kunnat granskas av styrelsen.

Departementschefen. Det starkt ökade studentantalet under efterkrigsåren har accentuerat den redan tidigare otillräckliga tillgången på måltidsmöjligheter till rimliga priser för Uppsalas studenter. Då studentantalet kan väntas stiga än mer under det kommande årtiondet blir en slutlig och tillfredsställande lösning av denna viktiga studiesociala fråga alltmer nödvändig. Det föreliggande av byggnadsstyrelsen granskade förslaget till en studentmatsal i anslutning till planerade kårlokaler har kostnadsberäknats till minst 1 360 000 kronor. Studentkåren äger för matsalen lämplig mark i kvarteret Ubbo.

Med hänvisning härtill och då jag anser att staten i detta liksom i tidigare liknande fall bör lämna ekonomiskt stöd åt projektet vill jag förorda, att Uppsala studentkår beviljas ett ränte- och amorteringsfritt lån för anordnande av matsal av angiven omfattning med tillhörande biutrymmen. Jag förordar att lån ur fonden för låneunderstöd beviljas intill ett belopp av högst 1 360 000 kronor. Med hänsyn till tidsåtgången för det fortsatta planeringsarbetet synes för budgetåret 1959/60 en medelsanvisning av 100 000 kronor tillräcklig. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de villkor för lånet, som kan befinnas påkallade.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Uppsala studentkår* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sanfrid Fenger

582050 Stockholm 1959. Isaac Marcus Boktryckeri Aktiebolag

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, af GEIJERSTAM.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, anmäler de ärenden rörande anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60, som angår jordbruksdepartementet. Departementschefen yttrar därvid följande.

Statens affärsverksfonder

Domänverket

[1] **Tjänstebostäder för domänverket.** För innevarande budgetår har å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket anvisats ett investeringsanslag av 700 000 kr. till tjänstebostäder för domänverket. Från anslaget bestrides kostnaderna för inköp eller uppförande av tjänstebostäder för domänverkets befattningshavare i sådana fall, då dylika bostäder icke kan anskaffas på annat sätt.

Domänstyrelsen (skr. 21/8 1958) hemställer, att för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 1 100 000 kr.

Styrelsen erinrar om att den i tidigare anslagsframställningar redogjort för de omständigheter, som lett till att bostadsfrågan för tjänstemännen numera i större utsträckning än förr måste lösas genom anskaffning av bostäder i verkets regi. Den radikala nedskärning av styrelsens anslagsäskanden för tjänstebostäder, som kontinuerligt skett under en lång följd av år, har bringat tjänstemännens bostadsfråga i ett mycket prekärt läge, som medfört svåra driftsstörningar och ökade förvaltningskostnader. Styrelsen har så-

lunda bl. a. anmält, att den för att provisoriskt ordna bostadsfrågan i de mest trängande fallen nödgats i efter hand ökad omfattning tillåta tjänstemän att söka sig bostad utanför tjänstgöringsområdet eller dettas centrala delar, vilket medfört ökade kostnader för resor m. m. och allmänna olägenheter ur tjänstesynpunkt. Vidare har styrelsen måst — till betydande förfång för arbetskraftförsörjningen — disponera lägenheter, som uppförts för skogsarbetare, till bostäder åt tjänstemän. Styrelsen framhåller, att det numera är ett förhållandevis stort antal sådana lägenheter, som måste utnyttjas för detta ändamål. Styrelsen erinrar vidare om att den föregående år anmälde, att ytterligare ökat behov uppstått till följd av riksdagens under 1957 beslutade ändring av personalförteckningen för domänverket, vilken ändring innebar att antalet revir skulle utökas med 5 och antalet bevakningstrakter med 15. I övrigt anför styrelsen till stöd för sin uppfattning bl. a. följande.

F. n. finnes en reservation på anslaget av 232 891 kr. Dessa medel beräknas emellertid vid budgetårets slut vara tagna i anspråk. I samband med granskningen av de utav jägmästarna framlagda förslagen har styrelsen upprättat en förteckning över de bostäder, vartill anvisning av medel påkallas för nästa budgetår. Därvid har styrelsen endast upptagit ett fåtal av de bostäder, som erfordras för frigörande av arbetarbostäder, vilka nu disponeras av tjänstemän. Anskaffningskostnaderna för de förtecknade bostäderna beräknar styrelsen till omkring 1 100 000 kr. Med hänsyn till de svåra konsekvenser för verket och de berörda tjänstemännen, som dröjsmål med ordnandet av dessa bostadsfrågor medför, betonar styrelsen angelägenheten av att ett anslag av denna storlek anvisas för budgetåret 1959/60.

Departementschefen

Liksom tidigare år anser domänstyrelsen, att en kraftig anslagsökning är nödvändig för tillgodoseendet av behovet av tjänstebostäder för domänverket. Jag finner mig emellertid icke kunna tillstyrka en medelsanvisning av den omfattning, som domänstyrelsen föreslagit. För min del förordar jag, att ett oförändrat anslag av 700 000 kronor skall anvisas för ändamålet. Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att alla ansträngningar göres för att hålla nere kostnaderna för statliga och andra med statsmedel finansierade byggnadsföretag. Normgivande för nu ifrågavarande personalbostäder bör därvid vara de belopp som gäller som högsta belåningsvärden vid den statliga långivningen för bostadsändamål.

Jag torde i förevarande sammanhang få erinra om att 1955 års riksdag, i syfte att giva domänstyrelsen möjlighet att liksom de större skogsbolagen trygga sitt behov av fast anställda skogsarbetare, medgav att ett belopp av högst 1 000 000 kronor av domänverkets driftsinkomster fick under år 1955 disponeras för utlämnande av bostadslån till dylika arbetstagare. Genom senare riksdagsbeslut har medgivande lämnats att för samma ändamål utnyttja lika stora belopp av verkets driftsinkomster under åren 1956, 1957 och 1958. Sammanlagt har sålunda 4 000 000 kronor ställts till förfogande för ifrågavarande låneverksamhet. Den odisponerade del av tidigare för än-

damålet avsatta medel som förefinnes torde böra anlitas för motsvarande långivning under år 1959.

Åberopande vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) till *Tjänstebostäder för domänverket* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor

b) medgiva, att odisponerad del av tidigare för bostadslån till vid domänverket fast anställda skogsarbetare utav verkets driftsinkomster avsatta medel må tagas i anspråk för angivna ändamål jämväl under år 1959.

Statens allmänna fastighetsfond

[2] **Byggnadsarbeten vid statens centrala frökontrollanstalt.** *Byggnadsstyrelsen* (skr. 19/8 1958) hemställer, att till byggnadsarbeten vid anstaltens institution i Bergshamra och fältkontrollavdelning och filial i Stora Råby skall för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag å tillhopa 1 520 000 kr. *Styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt* (skr. 30/8 och 6/11 1958) hemställer, att till byggnadsarbeten vid institutionen i Bergshamra och filialen i Åkarp samt till täckdikningsarbeten vid Stora Råby anvisas ett investeringsanslag å tillhopa 203 000 kr. De föreslagna arbetena framgår av följande sammanställning.

1. Institutionen i Bergshamra		
a) uppdelning av renhetslaboratoriet	20 000	
b) personalutrymmen för förvaring av kläder och intagande av mat	30 000	50 000
2. Filialen i Åkarp		
ombyggnad av filialbyggnaden		82 000
3. Fältkontrollavdelningen och filialen i Stora Råby		
a) nybyggnadsarbeten	1 500 000	
b) täckdikningsarbeten	91 000	1 591 000
		1 723 000

1 a). Uppdelningen av renhetslaboratoriet avser att avskilja vågrummet från övriga lokaler för att förhindra spridningen av det damm, som uppkommer vid provtagning. Under senare år har bland personalen yppats flera fall av allergier, som i ett par fall rubricerats som yrkessjukdomar. Förslaget om uppdelningen av laboratoriet har tillstyrkts av yrkesinspektionen, som i skrivelse till frökontrollanstalten framhållit vikten av att åtgärderna snarast kommer till utförande. Kostnaderna för byggnadsarbetena har av byggnadsstyrelsen beräknats till 20 000 kr. enligt prisläget den 1 juli 1958.

1 b). För den manliga personalen saknas tillfredsställande omklädningsrum och toalettutrymmen. Det är därför nödvändigt, att sådana utrymmen inredes i en befintlig verkstadslokal, där tillika ett lunchrum bör iordningställas för de manliga befattningshavarna.

2. Beträffande motiveringen för detta yrkande torde få hänvisas till den redogörelse, som lämnats i 1957 års kapitalbudget (jordbruksdepartementet s. 15 under 2.). Härutöver anför anstaltsstyrelsen nu, att behovet av den planerade ombyggnaden kvarstår oförändrat, även om 1959 års riksdag skulle bevilja medel, så att byggnadsarbetena för filialbyggnaden vid Stora Råby kan påbörjas, då det ännu kommer att dröja ett par år, innan inflyttning dit kan ske. Det påpekas även, att ombyggnaden är kombinerad med en omläggning av värmesystemet till oljeeldning. Dessutom kommer växtskyddsanstalten även efter frökontrollanstaltens avflyttning att ha stort behov av de nyvunna utrymmena i källaren.

3 a). På grundval av propositionen 1952: 50 och därav följande riksdagsbeslut bestämdes, att anstaltens filial i Åkarp tillsammans med dess fältkontrollavdelning skulle förläggas till lämplig egendom i Skåne. På anstaltsstyrelsens förslag förordnade Kungl. Maj:t den 30 april 1953, att kronoegendomarna Råby Stora 19[1], 21[2] och 23[1] skall fr. o. m. den 14 mars 1954 upplåtas för ifrågavarande ändamål. Anstalten kan emellertid ej utnyttja dessa egendomar för sitt ändamål, innan lämpliga byggnader uppförts på platsen. Anstaltsstyrelsen har i sina anslagsäskanden alltsedan år 1954 framlagt förslag och kostnadsberäkningar för byggnadsarbetenas utförande. Av 1957 års riksdag beviljades ett första belopp på 300 000 kr. för uppförande av en växthusanläggning. Denna ansågs kunna utföras fristående och oberoende av institutionsbyggnaden. Sedan byggnadsstyrelsen funnit, att anordnandet av den nödvändiga provisoriska uppvärmningen för växthusen skulle bli alltför dyrbar, beviljade 1958 års riksdag ytterligare 500 000 kr., för vilka medel institutionsbyggnaden och speciellt värmecentralen skulle kunna påbörjas. Enligt byggnadsstyrelsens mening skulle emellertid även en dylik planering av arbetena avsevärt fördyra desamma, varför styrelsen ej ville påbörja byggandet, förrän medel begärts för arbetenas slutförande i ett sammanhang. Anstalten har den 14 mars 1958 övertagit egendomarna från domänstyrelsen men endast i ytterligt liten mån kunnat nyttja dem, då all arbetskraft och alla redskap och utensilier finnes på Alnarp.

3 b). Sedan frökontrollanstalten övertagit de ifrågavarande 3 kronoegendomarna har det befunnits, att täckdikningen å nr 19 och 23 befinner sig i mycket dåligt skick, och att nydikning är nödvändig för en rationell brukning av området, i all synnerhet som området framför allt skall utnyttjas för anläggande av försök. Statens lantbruksorganisation, som upprättat en täckdikningsplan för de båda egendomarna, beräknar kostnaden för hela företaget, som omfattar 53,70 ha åker, till 91 000 kr. eller 1 695 kr. per ha. Anstaltsstyrelsen understryker, att om täckdikningen ej utföres, kommer egendomarna ej att kunna användas till det ändamål, för vilket de av staten upplåtits.

Yttrande. Lantbruksstyrelsen, som haft att avgiva utlåtande över punkt 3 b), tillstyrker framställningen om anslag till täckdikningen. Styrelsen framhåller, att det med hänsyn till det ändamål, för vilket egendomarna skall användas ställes stora krav på att jorden är väl dränerad. Det

är nämligen av stor vikt att för kontrollverksamheten utlagda kontrollodlingar i små parceller så vitt möjligt icke skadas. I förevarande fall ställes därför betydligt högre krav på dränering än vid vanlig fältmässig växtodling. Av ifrågavarande egendomar har en bedömts vara tillfredsställande dränerad, medan vid de båda övriga nydikning ansetts vara nödvändig. Enligt vad lantbruksstyrelsen under hand inhämtat behöver frökontrollanstalten fr. o. m. år 1959 disponera mark på egendomarna för sina fältkontrollodlingar. Därvid tages i anspråk huvudsakligen den egendom, på vilken dränering icke synes behövlig. Från år 1960 behöver emellertid mark disponeras även från de båda andra egendomarna. Om det ur investeringssynpunkt framstår som önskvärt att dräneringen icke utföres på en gång, vilket dock torde vara mest rationellt, så synes det därför möjligt att uppdela genomförandet av arbetena på åren 1959 och 1960.

Departementschefen

Vad först angår förslaget om nybyggnad för frökontrollanstaltens fältkontrollavdelning och filial å de i Lunds stad belägna kronoegendomarna Stora Råby torde jag få erinra om att dessa egendomar genom beslut den 30 april 1953 bestämdes skola ställas till förfogande för de nyssnämnda delarna av anstalten. Anstaltsstyrelsen har under flera år framhållit, att egendomarna endast i ringa mån kan utnyttjas för ifrågavarande ändamål, innan lämpliga byggnader uppförts på platsen. Vid behandlingen av anstaltens anslagsäskanden för budgetåren 1957/58 och 1958/59 har också framhållits såsom angeläget, att åtgärder vidtoges för en lösning av förevarande lokalfråga. Med hänsyn till den begränsning, som under de senaste åren måst iakttagas i fråga om den offentliga byggnadsverksamheten, kunde för det förstnämnda budgetåret endast anvisas ett belopp av 300 000 kronor, vilket avsågs för uppförande av växthus. I 1958 års statsverksproposition tillstyrkte jag anstaltsstyrelsens förslag till uppförande av en institutionsbyggnad. Med hänsyn till nyssnämnda investeringsbegränsning anvisades för innevarande budgetår allenast 500 000 kronor för att möjliggöra påbörjandet av byggnaden. Kostnaden för uppförandet av denna har beräknats till 2 360 000 kronor. För budgetåret 1959/60 äskar byggnadsstyrelsen ett belopp av 1 500 000 kronor. På grund av angelägenheten av att erforderliga byggnader så snart ske kan uppföres för fältkontrollavdelningen, vill jag förorda, att för budgetåret 1959/60 härför anvisas ett belopp av 1 250 000 kronor. Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att alla ansträngningar göres för att hålla nere kostnaderna för statliga byggnadsföretag. Jag utgår därför ifrån att möjligheterna till kostnadsbesparingar noggrant beaktas vid såväl planeringen som utförandet av nu ifrågavarande byggnad.

Enligt vad anstaltsstyrelsen anfört, har täckdikningen på egendomarna Stora Råby 19[1] och 23[1] befunnits vara i mycket dåligt skick. För att egendomarna skall kunna användas för de planerade odlingarna erfordras nydikningsarbeten, vilka kostnadsberäknats till 91 000 kronor. Mot den före-

slagna nydikningen samt beräkningen av kostnaderna härför har jag intet att erinra. Det för dräneringsarbetena erforderliga beloppet å 91 000 kronor bör enligt min mening inrymmas i det belopp, som jag nyss förordat skola anvisas för byggnadsarbeten vid Stora Råby.

Anstaltsstyrelsens övriga förslag till byggnadsarbeten är jag icke beredd att biträda.

Lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet har den 20 december 1958 avlämnat betänkande angående statens centrala frökontrollanstalts lokalisering. Betänkandet är föremål för remissbehandling. Skulle utredningens betänkande föranleda förslag om ändringar i lösningen av byggnadsfrågan för anstaltens fältkontrollavdelning, torde jag få återkomma till spörsmålet. I avvaktan härpå bör byggnadsarbetena vid Stora Råby icke påbörjas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid statens centrala frökontrollanstalt* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 1 250 000 kronor.

[3] **Byggnadsarbeten vid skogshögskolan.** Efter förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1952 års riksdag (kapitalbudgeten: jordbruksdepartementet, s. 12—13; JoU 5, rskr. 112) att till byggnadsarbeten vid skogshögskolan för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 736 700 kr., varav 20 600 kr. avsågs för inredning av 2 arbetsrum för kansliet m. m. i högskolans huvudbyggnad.

I skrivelse den 13 december 1957 har *skogshögskolan* — under förmälan att endast en del av förenämnda anslagsbelopp å 20 600 kr. tagits i anspråk enligt den ursprungliga planen på grund av att en avsedd delning av rektorns tjänsterum ej utförts — hemställt att kvarstående belopp, ca 14 600 kr., i stället må utnyttjas för uppdelning av ett f. n. odisponerat utrymme i 4 groningskammare (konstantrum) för växtfysiologiska försök. Högskolan framhåller i skrivelsen, att försöken är av stort praktiskt intresse för möjligheterna att erhålla större kvantiteter grobart skogsfrö för Norrlands höjdlägen och att försöken kräver en sådan inredning för att kunna utföras. Enligt högskolan har byggnadsstyrelsen för sin del intet att invända mot den föreslagna omdispositionen av anslaget eller mot planen för den önskade inredningen. I ärendet har upplysts, att vid avståendet — av pietetsskäl — från en delning av rektors tjänsterum ett forskningsrum i stället tagits i anspråk för administrativa uppgifter och att den i framställningen avsedda inredningen av annat utrymme för forskningsändamål utgör kompensation för vad som avstått för högskolans administrativa behov.

Departementschefen

Det av skogshögskolan framförda förslaget att omdisponera viss del av det vid medelsanvisning år 1952 för inredning av arbetsrum åt högskolans kansli

m. m. avdelade beloppet anser jag mig av formella skäl ej böra biträda. Däremot föreslår jag, att ett för utförande av de av skogshögskolan åsyftade inredningsarbetena erforderligt belopp av 14 600 kronor äskas av årets riksdag. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid skogshögskolan* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 14 600 kronor.

Statens utlåningsfonder

[4] **Jordbrukets maskinlånefond.** Vid 1938 års riksdag (prop. 217; rskr. 275) beslöts inrättandet av ifrågavarande fond. Nu gällande bestämmelser rörande lån från fonden återfinnes i kungörelsen den 26 juni 1948 (nr 380) angående lån från jordbrukets maskinlånefond m. m., ändrad genom kungörelserna 1949: 159, 1952: 414, 1953: 246, 1955: 355 och 1958: 234. Såsom kapitaltillskott till fonden har för budgetåren 1938/39—1941/42 och 1944/45—1951/52 anvisats anslag å tillhopa 30 330 000 kr., varav för budgetåret 1951/52 ett belopp av 1 000 000 kr. För budgetåret 1955/56 har vidare ett kapitaltillskott av 1 000 000 kr. tillförts fonden. Genom beslut den 30 juni 1958 medgav Kungl. Maj:t, att anslaget för sistnämnda budgetår skulle jämväl under budgetåret 1958/59 få användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Lantbruksstyrelsen (skr. 20/8 1958) anför, att något kapitaltillskott till fonden icke är erforderligt för nästa budgetår under förutsättning att outnyttjade anslagsmedel från budgetåret 1955/56 jämväl då får disponeras för avsett ändamål.

Departementschefen

Eftersom möjligheterna till lån från ifrågavarande fond, som ej behöver tillföras någon kapitalförstärkning nästa budgetår, bör kvarstå, förordar jag, att det för budgetåret 1955/56 anvisade anslaget får användas även under budgetåret 1959/60. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1955/56 anvisade investeringsanslaget till Jordbrukets maskinlånefond må under budgetåret 1959/60 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[5] **Kronotorparnas inventarielånefond.** Vid 1943 års riksdag (prop. 138; rskr. 303) beslöts inrättandet av kronotorparnas inventarielånefond. Bestämmelser rörande utlåning från fonden är meddelade i kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 532) angående upplåtelse av kronotorp (ändr. 1945: 653, 1950: 336, 1954: 189 och 1958: 536), kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 267)

angående upplåtelse av norrländska fjällägenheter, m. m. (ändr. 1948: 353, 1950: 337, 1954: 190 och 1958: 534), samt kungörelsen den 2 juni 1950 (nr 339) med vissa bestämmelser rörande äldre kronolägenheter. Lånen utbetalas numera av domänstyrelsen och lantbruksstyrelsen. Till fonden anvisades för budgetåret 1945/46 ett anslag av 50 000 kr., för vartdera budgetåret 1949/50 och 1950/51 ett anslag av 80 000 kr. samt för budgetåren 1951/52—1953/54 anslag av resp. 50 000, 75 000 och 50 000 kr. Av anslagen har 325 000 kr. avsetts för den av domänstyrelsen och 60 000 kr. för den av lantbruksstyrelsen bedrivna låneverksamheten.

Domänstyrelsen (skr. 21/8 1958) hemställer, att för dess räkning för nästa budgetår anvisas ett anslag av 100 000 kr. såsom ett kapitaltillskott till fonden.

Domänstyrelsen anför, att upplåtelser av lägenheter enligt 1943 års kungörelse antingen genom ny upplåtelse eller genom överföring av äldre kronolägenhet sker i viss omfattning, och att övergång till upplåtelse enligt 1950 års kungörelse för innehavare av äldre kronolägenhet alltjämt äger rum i icke obetydlig omfattning. Därjämte beräknas styrelsen fr. o. m. år 1959 övertaga ett 100-tal kronolägenheter ovan odlingsgränsen i Norr- och Västerbotten på villkor, som i regel innebär att styrelsen äger utlämna lån (prop. 1958: 141 och B 13; JoU B 4; rskr. B 67). Styrelsen förutser, att fonden därigenom under de närmaste åren kommer att belastas med 50 000 kr. per år. Med hänsyn till de förberedelser som föregår långivning anser styrelsen det från planeringssynpunkt angeläget, att styrelsen äger disponera medel för mer än ett årsbehov.

Lantbruksstyrelsen (skr. 20/8 1958) anmäler, att den icke beviljat något inventarielån under budgetåret 1957/58. För sin del anser styrelsen något kapitaltillskott icke behövas för nästa budgetår.

Departementschefen

Såsom domänstyrelsen anfört, torde det vara erforderligt att nästa budgetår tillföra fonden ett visst kapitaltillskott. Emellertid synes det tillräckligt om detta tillskott begränsas till 50 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kronolorparnas inventarielånefond* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 50 000 kronor.

[6] **Statens skogslånefond.** Vid 1948 års riksdag (prop. 41; rskr. 179) beslöts inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd statens skogslånefond, från vilken lån skulle kunna beviljas till vissa skogsförbättringsåtgärder. Närmare bestämmelser för ifrågavarande låneverksamhet återfinnes i kungörelsen den 21 maj 1948 (nr 239) angående bidrag och lån till vissa skogsförbättringsåtgärder, ändrad genom kungörelserna 1951: 199 och 1955: 159. Såsom kapital för fonden har å kapitalbudgeten för budgetåret 1948/49 anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kr.

Skogsstyrelsen (skr. 20/8 1958) hemställer, att riksdagens medgivande skall inhämtas till att ifrågavarande anslag skall få användas för avsett ändamål jämväl under nästa budgetår.

Departementschefen

Jag tillstyrker skogsstyrelsens förslag och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1948/49 anvisade investeringsanslaget till Statens skogslånefond må under budgetåret 1959/60 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[7] **Fiskerilånefonden.** Fonden för fiskerinäringens befrämjande (fiskerilånefonden) inrättades enligt beslut av 1891 års riksdag. Nu gällande bestämmelser för lån ur fonden återfinnes i kungörelsen 1932: 112, ändrad genom kungörelserna 1948: 313, 1949: 160 och 1953: 240.

Från fonden utlämnas genom förmedling av hushållningssällskap eller landsting låneunderstöd för anskaffande av fiskebåtar, motorer eller annan maskinell utrustning för sådana båtar, fiskredskap samt för forsling av fisk avsedda fordon, smärre båtar eller andra smärre transportmedel, vidare för anläggning av smärre inrättningar för tillgodogörande eller förädling av fiskets produkter samt för utförande av fiskodling. Med avseende å innehållet av ett utav Kungl. Maj:t den 29 juli 1957 meddelat beslut möter icke hinder att med anlitande av lån ur fiskerilånefonden anskaffa gummiflottar såsom livräddningsanordning till fiskebåtar.

Enligt beslut av 1949 års riksdag fick av Kungl. Maj:t årligen disponeras ett belopp av 2 000 000 kr. såsom lån från ifrågavarande fond, vilket belopp av 1955 års riksdag såvitt gällde budgetåret 1954/55 höjdes till 3 000 000 kr. För budgetåret 1955/56 bestämdes ursprungligen ett belopp av 2 600 000 kr., varefter detta höjdes till 4 000 000 kr. För budgetåret 1956/57 fastställdes den årliga lånevolymen ur fonden ursprungligen till 2 600 000 kr., vilket belopp sedermera höjdes till 3 800 000 kr. För budgetåret 1957/58 fixerades ursprungligen en låneram av 3 000 000 kr., vilket belopp riksdagen enligt beslut vid 1958 års A-riksdag höjde till 3 800 000 kr. För budgetåret 1958/59 har den årliga lånevolymen ur fonden fastställts till sistnämnda belopp, 3 800 000 kr.

Fiskeristyrelsen (skr. 18/8 1958) hemställer, att det belopp, intill vilket utlåning från fonden högst må utgå, tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60 höjes från 3 800 000 kr. till 5 000 000 kr.

Beträffande motiveringen för denna framställning hänvisar styrelsen till vad som redovisats i statsverkspropositionen 1958 (bil. 30, s. 26—28). Budgetåret 1957/58 uppgick låneförmedlarnas sammanlagda anspråk till omkring 8 800 000 kr., så att en reduktion av ungefär 57 procent av dessa anspråk måste företagas för att innehålla den av Kungl. Maj:t och riksda-

gen fastställda lånemaximeringen. Det torde få anses som ett minimum om 75—80 procent av förmedlarnas låneanspråk årligen kan tillgodoses. Såsom en första etapp för att uppnå detta mål, vilket med nuvarande av låneförmedlarna anmälda anspråk innebär en årlig lånevolym på ungefär 6 500 000 kr., yrkar styrelsen i år liksom i fjol på en årlig lånevolym av 5 000 000 kr.

Det torde enligt styrelsen få ankomma på statskontoret i egenskap av fondens förvaltare att beräkna och angiva det kapitaltillskott till fonden under budgetåret 1959/60, som må bliva erforderligt. Under hand har statskontoret meddelat styrelsen, att den disponibla behållningen per den 30 juni 1958 å fiskerilånefonden utgjorde 1 135 000 kr., samt att inflytande amorteringar å lån från fiskerilånefonden för budgetåret 1958/59 beräknas uppgå till 2 200 000 kr.

Y t t r a n d e. *Statskontoret* erinrar om att ämbetsverket vid ett flertal tillfällen under de senaste åren haft att avge utlåtande rörande storleken av fiskerilånefondens låneram. Med hänsyn till bl. a. önskemålet om en allmän investeringsbegränsning och den stora differensen mellan räntan å lån från fiskerilånefonden och låneräntan i öppna marknaden har ämbetsverket icke funnit förutsättningar föreligga för en vidgad utlåning från fonden. För en närmare redogörelse för statskontorets ställningstagande i denna fråga hänvisar ämbetsverket till jordbruksutskottets utlåtande nr 8 till 1958 års A-riksdag. Enligt ämbetsverkets mening torde de angivna skälen mot en ökad utlåningsvolym från fiskerilånefonden alltjämt äga giltighet. Statskontoret avstyrker sålunda bifall till fiskeristyrelsens hemställan om en ökning av låneramen. Statskontoret upplyser, att av ämbetsverket verkställda beräkningar ger vid handen, att per den 1 juli 1959 i runt tal 3 000 000 kr. torde finnas disponibla för utlåning från fonden. För budgetåret 1959/60 synes sålunda vid bibehållande av en oförändrad lånevolym å 3 800 000 kr. ett kapitaltillskott å 800 000 kr. vara erforderligt. Enligt statskontorets mening bör ett belopp av högst denna storleksordning tillföras fonden. Ett tillmötesgående av fiskeristyrelsens hemställan medför, att ett investeringsanslag å 2 000 000 kr. skulle behöva anvisas.

I detta sammanhang torde böra anmälas en inom jordbruksdepartementet upprättad *promemoria angående storleken av räntan å lån från fiskerilånefonden*. Över promemorian har efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, fiskeristyrelsen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret och Sveriges fiskares riksförbund.

I *promemorian* lämnas följande redogörelse för bestämmelserna om ränta å lån från fiskerilånefonden och andra statens utlåningsfonder.

Bestämmelser angående räntan å lån från fonden har meddelats i kungörelserna den 31 december 1943 (nr 936 och 937) angående ränta å lån från statens utlåningsfonder resp. angående ändring av bestämmelserna om lån från statens utlåningsfonder, i vad de avser räntans fastställande (prop. 1943: 343, SU 257, rskr. 487). I fråga om dröjsmålsränta är bestämmelser meddelade i kungörelsen den 18 juni 1947 (nr 601) om ränta å förfallet, icke i behörig tid inbetalt belopp (dröjsmålsränta) å lån från vissa statens utlåningsfonder.

Genomförandet av förslagen i nyssnämnda, av riksdagen godtagna proposition 1943: 343 innebar, att den mångfald av skiftande räntebestämmelser, som ditintills gällt för statens utlåningsfonder, inpassades i ett enhetligt räntereglering ssystem. Utlåningsfonderna grupperades därvid i 5 olika räntetyper.

Till räntetyp I hänfördes därvid de fonder, där räntan skall utgöras av normalräntan. Normalräntan skall Kungl. Maj:t för varje budgetår, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, fastställa med utgångspunkt från medeltalet av räntan, beräknad på emissionskursen, för de 10 sista årens statliga upplåning mot obligationer och reverser med en ursprunglig löptid av minst 10 år. Härtill skall läggas 1/4 procent, som avser att täcka förvaltningskostnader och med utlåningen förenad normal kreditrisk. Normalräntan skall icke utgå efter lägre räntefot än 4 procent. För budgetåret 1958/59 har normalräntan fastställts till 4 1/4 procent (kungörelsen 1958: 365). Till räntetyp II hänfördes fonder, där utöver normalräntan skall utgå viss, för varje fond fastställd tilläggsränta, vilken är avsedd att bereda täckning för med utlåningen förbundna speciella kreditrisker. Till räntetyp III hänfördes några fonder, för vilka vid denna tid utgick icke variabel ränta av subventionskaraktär, nämligen a) 3,6 procent, b) 3,25 procent, c) 3 procent och d) 2,5 procent. Till räntetyp IV och V slutligen hänfördes fonder, som var helt räntefria, resp. sådana fonder där bankofullmäktige äger bestämma räntan.

Ränta å lån från statens utlåningsfonder skall enligt kungörelsen 1943: 936 utgå med en fast, för lånets hela löptid gällande räntefot. Beträffande delvis räntefria lån, såsom lån ur fiskerilånefonden, gäller räntetypen för den del av lånet, varå ränta enligt därom meddelade bestämmelser utgår.

Fiskerilånefonden, för vilken sedan år 1937 en räntesats av 3 procent hade tillämpats, hänfördes till räntetyp III c. Någon ändring härutinnan har sedermera icke företagits.

I fråga om förslag till höjning av räntan å lån från fiskerilånefonden anföres i promemorian följande.

I yttrande över de vid 1958 års A-riksdag väckta motionerna I: 105 och II: 114 om ökad utlåning från fiskerilånefonden för budgetåret 1957/58, m. m. har statskontoret anfört bl. a. följande (JoU 1958: 8 s. 2).

Det ständigt växande lånebehovet från fiskerilånefonden och de begränsade möjligheter, som med hänsyn till det budgetära läget står till buds för att tillgodose önskemålen om lån, ger enligt statskontorets mening anledning till övervägande, om icke en kartläggning bör ske av lånebehoven i syfte att klargöra, vilka ändamål som främst bör tillgodoses med förefintliga medel. Vidare torde — som ämbetsverket tidigare framhållit — uppmärksamhet böra ägnas åt lånevillkoren, enkannerligen räntans storlek. Den tidigare stora differensen mellan räntan å lån från fiskerilånefonden och låneräntan i allmänna marknaden har efter räntehöjningen i juli 1957 ytterligare ökats. Det bör enligt statskontoret beaktas, att för stödlån till jordbrukare, som 1957 tillfogats skördeskador, fastställts en ränta av 5,75 procent, medan fiskerilånen löper med 3 procent ränta (kungörelser 1937: 627 samt 1943: 936 och 937). Statskontoret finner skäl för en dylik åtskillnad knappast föreligga. En omedelbar höjning av sistnämnda räntesats, förslagsvis till den för stödlånen bestämda och i varje fall icke understigande normalräntan, synes enligt statskontoret böra vidtagas.

I samband med behandlingen av frågan om kapitaltillskott till fiskerilånefonden för budgetåret 1957/58 har jordbruksutskottet i sitt utlåtande 1958: 8 erinrat om statskontorets nyss redovisade uttalande angående storleken av räntan å lån från fiskerilånefonden. Jordbruksutskottets uttalande har lämnats utan erinran av riksdagen (rskr. 1958: 166).

Räntan å lån från fiskerilånefonden har, såsom förut nämnts, utgjort 3 procent alltsedan år 1937, då av särskilda skäl en sänkning företogs. Till följd av utvecklingen av låneräntan i allmänna marknaden under senare år har skillnaden mellan denna ränta och räntan å lån från fiskerilånefonden vidgats. Skäl synes sålunda, såsom jordbruksutskottet erinrat om, föreligga för en viss höjning av sistnämnda räntesats. En höjning synes böra företagas på ett sådant sätt, att fiskerilånefonden kan bibehållas i det förut beskrivna räntereglerings-systemet. Med hänsyn bl. a. härtill torde i främsta rummet räntetyp I eller II — avseende fonder där räntan utgöres av normalräntan (f. n. 4 1/4 procent) resp. normalräntan plus viss tilläggsränta — kunna komma i fråga. Med beaktande av de hittillsvarande erfarenheterna av utlåningen från fiskerilånefonden synes emellertid räntetyp II icke böra ifrågakomma. Vid sådant förhållande torde fiskerilånefonden böra överföras till räntetyp I, till vilken flertalet statliga utlåningsfonder redan hänförts. En överföring kommer — såsom framgår av det föregående — icke att beröra redan beviljade lån ur fiskerilånefonden.

Ett överförande av fiskerilånefonden från räntetyp III c till räntetyp I medför författningsmässigt ändringar av mom. 4:o) kungörelsen 1907: 61 (omtryck 1932: 112) samt av kungörelsen 1943: 937.

Det i promemorian framförda förslaget att hänföra fiskerilånefonden med avseende å räntebestämmelserna till räntetyp I enligt 2 § kungörelsen 1943: 937 i stället för såsom hittills till räntetyp III c förordas resp. lämnas utan erinran i *yttrandena* av *statskontoret* resp. *fullmäktige i riksbanken. Fullmäktige i riksgäldskontoret* biträder för sin del förslaget. Mot riksgäldsfullmäktiges beslut har anförts reservation av W. Svensson, vilken icke ansett någon ändring av räntebestämmelserna beträffande lån från fiskerilånefonden påkallad.

Fiskeristyrelsen, som överlämnar ett från Göteborgs och Bohus läns landsting inhämtat yttrande, avstyrker att någon ändring nu företages av den räntesats, som gäller för fiskerilånen. Till stöd för sitt avstyrkande anför styrelsen i huvudsak följande.

Den i promemorian återgivna, av statskontoret gjorda jämförelsen med stödlånen är helt missvisande. Stödlånen till jordbrukarna har karaktären av tillfällig hjälp i anledning av enstaka år inträffade svårigheter till följd av skördeskador. Fiskerilånefonden har en helt annan funktion. Den tillkom redan år 1892 och avser främst att möjliggöra anskaffning av båtar och fiskredskap, då tidigare sådana förslitits eller då ett fiskelag eller en fiskare vill starta ny verksamhet. Trots att från fiskarhåll i samband med felslaget fiske upprepade framställningar gjorts om att också fiskarna, liksom jordbrukarna, skulle kunna erhålla stödlån, har fiskarna icke kommit i åtnjutande av de fördelar, som stödlånen innebär. Stödlånen ter sig därför, i varje fall för fiskarna, såsom en extra förmån, som jordbrukarna har framför

fiskarna. Det synes ej orimligt, att för en extra förmån utgår högre ränta än vad fallet är för andra statliga lån. Styrelsen kan därför inte finna den omständigheten att en relativt hög ränta utgår för stödlånen i fråga utgöra grundad anledning för att utkräva samma ränta å lån ur fiskerilånefonden.

Skall man bland de olika statliga lånefonder, varifrån lån utlämnas till jordbrukare, peka på någon som till sitt syfte nära motsvarar fiskerilånefonden, så torde väl närmast jordbrukets maskinlånefond komma i fråga. Ur denna fond (SFS 1948: 380) utgår lån för anskaffande av jordbruksmaskin, som skall användas av flera jordbrukare (maskinlån) eller för inköp, uppförande eller ombyggnad av byggnad, som erfordras för av sökanden yrkesmässigt bedriven jordbruksmaskinhållning (byggnadslån). För jordbrukets maskinlånefond gäller den s. k. normalräntan, vilken för budgetåret 1957/58 var 4 procent och för budgetåret 1958/59 är 4 1/4 procent (SFS 1957: 382 och 1958: 365). För jordbrukets maskinlånefond gäller dessutom, att statsbidrag lämnas till återbetalning av maskinlån och att detta bidrag utgår med belopp motsvarande 25 procent av lånets ursprungliga kapitalbelopp. Sådant bidrag kan enligt kungörelsen t. o. m. utgå utan samband med att lån erhållits. Uppenbart är sålunda, att lånen ur jordbrukets maskinlånefond, trots att räntan är något högre än för fiskerilånen, till följd av nämnda bidrag är avsevärt fördelaktigare än fiskerilånen. Skall lån ur fiskerilånefonden ställa sig någorlunda lika förmånliga som lån från jordbrukets maskinlånefond, måste därför — under i övrigt oförändrade förhållanden — räntan å fiskerilånen i varje fall ligga avsevärt under räntan för jordbrukets maskinlån. En jämförelse med sistnämnda lån ger därför icke alls någon grundad anledning för ett höjande av fiskerilåneräntan till samma nivå som räntan för jordbrukets maskinlånefond, vilken i sin tur är den av statskontoret bl. a. åberopade s. k. normalräntan.

Under senaste tid har bland fiskarna å svenska västkusten uppstått ett stort intresse för fiskebåtar av järn. 2 beställningar av fiskebåtar av järn har enligt uppgift redan från svenska fiskares sida placerats i utlandet, medan däremot ingen sådan beställning placerats i Sverige — i varje fall inte ännu. De svenska fiskebåtsvarven är visserligen främst träbåtsvarv men åtminstone en del av dem kan säkerligen bygga fiskebåtar av järn. Skälet till att likväl nyssnämnda beställningar gått till utlandet uppges vara icke minst att dessa utländska varv kunnat lämna långfristiga krediter, som varit avsevärt förmånligare än de lån, som står svenska fiskare till buds för finansiering av svenskbyggda båtar. I ett sådant läge synes det fiskeristyrelsen vara föga lämpligt att ytterligare gynna utländska leverantörer genom att höja räntan på fiskerilånen. I förbigående kan även nämnas, att i Danmark lån, motsvarande våra fiskerilån, utgår endast för anskaffande av i Danmark byggda båtar och motorer.

I fråga om den ränta som gäller för liknande lån som våra fiskerilån inom övriga nordiska länder må följande nämnas. I Danmark är beträffande lån jämlikt Lov av 15. februar 1957 om støtte til nybygning af fiskefartøjer m.v. räntan 6 procent. I Norge gäller följande: a) Ordinarie lån. För fartygslån 3 1/2 procent. b) Fonden för andra prioritetslån, vilka innebära tillägg till a). Ränta 2 procent. c) Statens fiskarbanks Nord-Norge fond. Räntefot 2 procent. d) Statens fiskarbanks fond för 3. prioritetslån till utbyggnad av fiskeflottan i Tröndelag och Nordmöre. Räntefot 2 procent. Lån till inköp av nylonredskap 3,75 procent (1956 och 1957). I Finland har sparbankerna och andelskassorna de senaste åren ställt 40—50 miljoner mark till förfogande till lån åt fiskare för anskaffande av fiskredskap. Låntagaren har erlagt ränta med 3 procent och staten bar betalat skillnaden mellan gängse ränta och nämnda 3 procent ränta. Härav framgår sålunda, att räntan å

fiskerilån eller deras motsvarighet f. n. är ca 3 procent i 3 av de nordiska länderna (Sverige, Norge och Finland) och att endast Danmark har avsevärt högre ränta. Förhållandena i övrigt i Norden kan därför knappast åberopas som skäl för en höjning av räntan å de svenska fiskerilånen.

En höjning av räntan från 3 procent till av statskontoret föreslagna 5,75 procent räknat på den för innevarande budgetår fastställda utlåningen av 3 800 000 kr. medför en ökning i den sammanlagda räntekostnaden för fiskarna från nuvarande 114 000 kr. till 218 500 kr., d. v. s. en ökning med över 100 000 kr.

Göteborgs och Bohus läns landsting är landets största förmedlare av fiskerilån. Man torde därför ha goda grunder för ett påstående att ingenstädes i landet finnes såsom hos detta landsting samlad en så omfattande erfarenhet genom direkt kontakt med låntagarna av fiskerilånens värde för fiskarna och av betydelsen av nu gällande lånevillkor. Landstingets uppfattning måste därför enligt styrelsens mening väga synnerligen tungt. Fiskeristyrelsen finner vad *Göteborgs och Bohus läns landsting* i sitt yttrande framhållit mycket beaktansvärt och ansluter sig till den däri anförda synpunkten, att så länge icke en verklig kompensation sker för otillräckligheten i nuvarande årligen utgående lånebelopp någon höjning av räntan ej bör ske.

Sveriges fiskares riksförbund understryker, att enligt förbundets uppfattning tillräckliga skäl icke föreligger att nu höja räntan å lån från fiskerilånefonden. Förbundet anser också, att behovet av statligt stöd i enlighet med fiskerilånens ändamål är minst lika stort nu som då fonden inrättades för mer än 50 år sedan, och avråder därför bestämt från en höjning av räntan på lån ur fiskerilånefonden och avstyrker förslaget härom. Till stöd för sitt avstyrkande anför riksförbundet följande.

Såsom tidigare i olika sammanhang framhållits har fiskerilånefonden alltsedan den inrättades varit av stor betydelse för utvecklingen inom fisket och de relativt förmånliga lånevillkoren, särskilt i fråga om bestämmelserna om räntan, har varit värdefulla. För att kunna hävda sig i den hårda internationella konkurrensen har de svenska fiskarna alltmera tvingats att rationalisera sitt yrke, vilket ställt stora krav på ökade kapitalinsatser för i första hand utökning och modernisering av fiskeflottan. Med hjälp av bl. a. fiskerilån och en hög intensitet i fiskets bedrivande har de hittills kunnat bibehålla sina positioner och fortsätta sina rationaliseringsåtgärder. Betecknande för det svenska fisket under de senaste 25 åren är också den kraftiga utveckling som ägt rum i olika avseenden. F. n. är emellertid fiskets lönsamhet låg i jämförelse med andra näringsgrenars, vilket bl. a. resulterar i att allt fler överger sitt forna yrke och övergår till annat förvärvsarbete som kan ge dels högre inkomst, dels större trygghet i livsföringen. Under de 10 senaste åren har t. ex. antalet aktiva yrkesfiskare i saltsjön minskat med ca 50 procent. En annan tendens, som gör sig tydligt märkbar, är minskningen av antalet nybeställda fiskefartyg, vilket tyvärr i sin tur kan komma att betyda minskad arbetstillgång för våra småbåtsvarv.

I föreliggande promemoria föreslås en höjning av räntan på lån från fiskerilånefonden och bygger man därvid på ett uttalande från statskontoret innebärande att jämförelse göres mellan den ränta, som fastställts för stödlån till jordbrukare, som under år 1957 drabbats av skördeskador, och räntan å fiskerilånen. En sådan jämförelse anser vi emellertid vara oriktig med hänsyn till de olika lånens karaktär. De förstnämnda är av tillfällig art och förbehållna åt en viss grupp yrkesutövare. Trots flera framställningar härom har liknande lån åt fiskare för förluster på grund

av felslaget fiske icke kunnat beviljas. Nämnda stödlån kan därför anses vara en extra förmån åt jordbrukarna och en något högre räntesats kan också därför anses vara motiverad. Fiskerilånen har en helt annan uppgift och är i första hand avsedda att underlätta fiskets rationalisering för fiskarna. Med hänsyn till att ifrågavarande jämförelse icke är tillräckligt bärande kan den ej heller enligt vår uppfattning utgöra motivering för en förhöjning av räntan på fiskerilånen. Villkoren för fiskerilånefonden bör därför enligt vår uppfattning i stället jämföras med de villkor, som gäller olika låneformer för jordbrukets rationalisering, och därvid bör givetvis samtliga lånevillkor tagas i betraktande och ej endast storleken av räntan. Vi vill också framhålla den särställning, som fisket intar i vårt svenska näringsliv, därigenom att ökade kostnader för fiskets bedrivande ingalunda kan kompenseras genom högre priser på produkterna. En förhöjning av räntan på fiskerilånen kan därför verka hämmande på utvecklingen och få direkt menlig inverkan på hela fiskerinäringen. Ytterligare vill vi erinra om ett aktuellt förslag från marinförvaltningen om att fiskefartygen i större utsträckning skall kunna användas såsom minsvepningsfartyg och att åtgärder därför bör vidtagas för att stimulera fiskarna att anskaffa nya och specialbyggda fartyg. Det förefaller oss vara anmärkningsvärt om man från statligt håll samtidigt dels föreslår åtgärder, som kan verka hämmande på utvecklingen på ett visst område, dels föreslår åtgärder ägnade att verka i motsatt riktning.

Departementschefen

Såsom av den föregående framställningen framgått, föreligger betydande anspråk på lån ur fiskerilånefonden. För att söka tillgodose dessa anspråk har fiskeristyrelsen hemställt, att låneramen vidgas från för innevarande budgetår 3 800 000 kronor till 5 000 000 kronor. Jag är emellertid icke beredd att föreslå någon höjning av låneramen för nästa budgetår. Vid sådant förhållande erfordras, såsom statskontoret anmält, ett kapitaltillskott av 800 000 kronor. Vad härefter angår räntan å lån från fiskerilånefonden finner jag mig böra förorda, att fiskerilånefonden överföres från räntetyp III c till räntetyp I. Detta innebär, att räntesatsen kommer att för nya lån ur fiskerilånefonden höjas från 3 procent till normalräntan, för närvarande 4,25 procent. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga i anledning härav erforderliga författningsändringar. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) till *Fiskerilånefonden* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 800 000 kronor

b) godkänna vad i det föregående föreslagits beträffande räntan å lån ur fiskerilånefonden.

[8] **Fonden för supplementär jordbrukskredit.** I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t medgav 1957 års riksdag (prop. 184; JoU 39; rskr. 361), att den behållning av det tidigare under Statens utlåningsfonder anvisade investeringsanslaget å 50 000 000 kr. till Fonden för supplementär jordbrukskredit, som kvarstode sedan de ansökningar om lån från fonden, vilka in-

kommit före den 1 december 1957, handlagts i dittillsvarande ordning, finge överföras till Fonden för låneunderstöd och under benämningen Stödlån till jordbrukare användas till bestridande av kostnaderna för stödlån med anledning av 1957 års skördeskador.

Med stöd av nämnda riksdagsbeslut förordnade Kungl. Maj:t den 13 december 1957 att av förenämnda investeringsanslag 43 900 000 kr. skulle överföras till Fonden för låneunderstöd: Stödlån till jordbrukare. Sedan samtliga de ansökningar om lån ur fonden för supplementär jordbrukskredit, som inkommit till riksbankens kontor före den 1 december 1957, slutbehandlats, beslöt Kungl. Maj:t den 14 mars 1958 att från angivna investeringsanslag ytterligare 370 520 kr. skulle överföras till Fonden för låneunderstöd. Av investeringsanslaget till fonden för supplementär jordbrukskredit återstod därefter 5 729 480 kr.

Fullmäktige i riksbanken (skr. 19/9 1958) hemställer, att beslut måtte meddelas, att nyutlåning från fonden för supplementär jordbrukskredit icke må ske och att följaktligen inflytande amorteringar av riksbanken skall inlevereras till statsverket. Till stöd för sin hemställan anför fullmäktige i huvudsak följande.

I utlåtande den 17 oktober 1957 angående åtgärder för utlämnande av stödlån till jordbrukare med anledning av 1957 års skördeskador uttalade fullmäktige, att som en konsekvens av det av statens jordbruksnämnd framlagda förslaget att behållningen å investeringsanslaget till Fonden för supplementär jordbrukskredit skulle överföras till Fonden för låneunderstöd, följde att riksbankens befattning med fonden inskränktes till att avse förvaltningen av dessförinnan beviljade lån. Vad fullmäktige anfört refererades i propositionen 1957: 184. Föredragande departementschefen berörde emellertid icke närmare frågan, huruvida nyutlåning skulle kunna få ske från Fonden för supplementär jordbrukskredit även efter utgången av november 1957 i den mån medel härtill bleve tillgängliga genom inflytande amorteringar å redan dessförinnan utlämnade lån. Något formellt hinder för en dylik utlåning förelåg nämligen icke eftersom fondmedlen anvisats som investeringsanslag under Statens utlåningsfonder. Med hänsyn till att någon erinran icke framförts emot fullmäktiges sålunda gjorda uttalande har riksbanken utgått från att någon nyutlåning från fonden icke borde ske efter nyssnämnda tidpunkt och har handlat i överensstämmelse härmed.

Departementschefen

I enlighet med vad fullmäktige i riksbanken föreslagit torde någon nyutlåning från fonden för supplementär jordbrukskredit icke längre böra ske. Till fonden inflytande amorteringar bör i stället inlevereras till statsverket. Därest riksdagen icke har något att erinra mot vad sålunda föreslagits, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att härom utfärda erforderliga bestämmelser.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de förslag, som framlagts i det föregående.

Fonden för låneunderstöd

[9] **Lån för anskaffande av skoljordbruk vid lantmanna- och lanthushållsskolor.** Under denna anslagsrubrik anvisade 1947 års riksdag ett investeringsanslag å 1 000 000 kr. för budgetåret 1947/48. Enligt medgivande av 1958 års riksdag må anslaget under budgetåret 1958/59 användas för avsett ändamål.

Lantbruksstyrelsen (skr. 20/8 1958) anför, att någon medelsanvisning under anslaget icke erfordras för nästa budgetår under förutsättning, att nyssnämnda anslag även då får disponeras för avsett ändamål. Endast 4 skolor har nämligen sökt och erhållit lån från anslaget med tillhopa 518 000 kr.

Departementschefen

I enlighet med lantbruksstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1947/48 anvisade investeringsanslaget till Lån för anskaffande av skoljordbruk vid lantmanna- och lanthushållsskolor må under budgetåret 1959/60 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Fonden för förlag till statsverket

[10] **Rörelsekapital för statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader.** Under hänvisning till vad jag tidigare denna dag anfört vid anmälan av äskandena för budgetåret 1959/60 rörande anslaget Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader: Omkostnader under driftbudgetens nionde huvudtitel (bil. 11, p. 82) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Rörelsekapital för statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Diverse kapitalfonder

[11] **Jordfonden.** Vid 1940 års riksdag (prop. 130; rskr. 273) beslöts inrättandet av en kapitalfond, benämnd jordfonden. Fondens medel skall jämlikt beslut av 1948 års riksdag (prop. 149; rskr. 233) bl. a. användas för att bestrida lantbruksnämndernas kostnader för fastighetsförvärv i samband med åtgärder för yttre rationalisering på jordbrukets område. Såsom kapitaltillskott till fonden har riksdagen fram t. o. m. budgetåret 1947/48 anvisat tillhopa 6 500 000 kr. För budgetåren 1948/49 och 1949/50 har anvisats 10 000 000 resp. 15 000 000 kr. Ytterligare medelsanvisning har därefter skett

för budgetåren 1952/53—1955/56 samt 1957/58—1958/59 med resp. 5 000 000, 15 000 000, 6 000 000, 2 000 000, 2 000 000 och 3 500 000 kr.

Lantbruksstyrelsen (skr. 20/8 1958) hemställer på anförda skäl, att till fonden för budgetåret 1959/60 anvisas ett investeringsanslag av 6 000 000 kr.

Departementschefen

Såsom jag tidigare denna dag anfört bland annat vid behandlingen av äskandena för budgetåret 1959/60 rörande lantbruksstyrelsens avlöningsanslag under driftbudgetens nionde huvudtitel (bil. 11, p. 5) ämnar jag senare föreslå Kungl. Maj:t att för årets riksdag framlägga en särskild proposition med förslag angående jordbrukets rationalisering, m. m. I sagda proposition avser jag att närmare beröra bland annat den verksamhet, som finansieras med medel ur jordfonden. Lantbruksstyrelsen har hemställt att fonden skall förstärkas med ett belopp av 6 000 000 kronor. För egen del vill jag likväl i avbidan på förenämnda särskilda proposition i ämnet beräkna ett kapitaltillskott av 8 000 000 kronor.

Åberopande vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Jordfonden* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor.

[12] **Arrendeegnahemsfonden.** Vid 1934 års riksdag (prop. 268; rskr. 349) beslöts inrättandet av arrendeegnahemsfonden. I fonden ingår staten tillhöriga fastigheter, vilka upplåtes såsom arrendeegnahem till enskilda jordbrukare eller såsom föreningsarrendejordbruk till sambruksföreningar med rätt för arrendator att inlösa den upplåtna fastigheten. För upplåtelse gäller bestämmelserna i kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 366) angående den statliga jordbruksegnahemsverksamheten (omtryckt 1956: 160; ändr. 1957: 240). Lantbruksorganisationens inköp och försäljningar av ifrågavarande fastigheter sker över jordfonden. Såsom kapitaltillskott till arrendeegnahemsfonden har för budgetåren 1934/35—1943/44 anvisats anslag av tillhopa 12 200 000 kr. För budgetåren 1944/45—1958/59 har icke anvisats något kapitaltillskott till fonden. Enligt medgivande av 1958 års riksdag må det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget jämväl under budgetåret 1958/59 användas för avsett ändamål.

Lantbruksstyrelsen (skr. 20/8 1958) hemställer, att fonden för nästa budgetår tillföres ett kapital av 900 000 kr.

Lantbruksstyrelsen anför, att styrelsen under sin förvaltning har 2 egendomar upplåtna till sambruksföreningar, nämligen egendomarna Tarv i Knutby socken av Stockholms län och Hörnsjöfors i Västerfärnebo socken av Västmanlands län. De har i vederbörlig ordning redovisats på jordfonden. De båda egendomarna är iordningställda för sitt ändamål och bör tillföras arrendeegnahemsfonden. Styrelsen avser att låta göra detta under innevarande och nästkommande budgetår. Överföringen synes enligt styrelsen kunna

ske till de bokförda värdena. Dessa var den 30 juni 1958 för Tarv 825 076 kr. och för Hörnsjöfors 570 921 kr. Den disponibla behållningen å investeringsanslaget är icke tillräckligt för att genomföra denna överföring. Vidare erfordras vissa medel för förbättringsåtgärder m. fl. utgifter. För sistnämnda ändamål har under det senaste året ca 60 000 kr. använts. Medelsbehovet ökar givetvis om de båda fastigheterna tillföres arrendeegnahemsfonden. Enligt styrelsens mening bör fonden tillföras 900 000 kr.

Lantbruksstyrelsens framställning har icke givit *riksräkenskapsverket* anledning till erinran ur de synpunkter riksräkenskapsverket har att företräda.

Departementschefen

Av lantbruksstyrelsens redogörelse framgår, att behållningen å anslaget icke är tillräcklig för att möjliggöra ett överförande av de utav styrelsen omförmälda båda egendomarna till arrendeegnahemsfonden. För ändamålet erfordras enligt styrelsens beräkningar för nästa budgetår ett kapitaltillskott till fonden av 900 000 kronor. Häremot har jag intet att erinra utan förordar anvisande av ett investeringsanslag av sagda storlek.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arrendeegnahemsfonden* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kronor.

[13] **Statens reproduktionsanstalts fond: Utökad maskinell utrustning.** För innevarande budgetår har å kapitalbudgeten under rubriken Statens reproduktionsanstalts fond anvisats dels 184 000 kr. till utökad maskinell utrustning, dels 10 000 kr. till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

Med överlämnande av framställning från statens reproduktionsanstalt ävensom yttrande däröver från statens tryckeriintendent hemställer *lantmäteristyrelsen* (skr. 11/9 1958), att för nästa budgetår skall anvisas dels ett investeringsanslag av 170 000 kr. till utökad maskinell utrustning vid reproduktionsanstalten, dels ett investeringsanslag av 10 000 kr. till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid anstalten.

Det begärda anslaget å 170 000 kr. avses för anskaffning av följande utrustning.

1. Litografiska avdelningen	
a) 2 offsetmaskiner	25 000
b) 1 kopieringsutrustning	38 000
c) 1 slipapparat	1 500
2. Typografiska avdelningen	
a) 1 sättmaskin	95 000
b) 3 matrissatser	7 500
3. Bokbinderiet	
1 special-stockpress	2 800
	169 800

Från anstaltens sida framhålles, att det är av största vikt att inom de lokalutrymmen, som f. n. står till anstaltens förfogande, så långt möjligt rationalisera arbets- och driftsförhållandena för att därmed öka företagets produktionskapacitet, enär ifrågavarande lokalutrymmen är högst otillräckliga.

Lantmäteristyrelsen erinrar om att 1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna i ett den 27 december 1956 avgivet betänkande angående statens reproduktionsanstalt (SOU 1956: 59) föreslagit, att anstalten skall ombildas till aktiebolag med staten som ägare. Kungl. Maj:t har sedermera den 16 maj 1958 uppdragit åt styrelsen att i samråd med vissa andra myndigheter verkställa utredning rörande vissa övergångsproblem i samband med den föreslagna ombildningen av anstalten till aktiebolag. Enligt styrelsens mening är dock frågan om anstaltens förseende med effektiv och modern utrustning icke på något sätt avhängig av det slutliga ställningstagandet till angivna utredningar. I det hårda konkurrensläge som föreligger inom den grafiska industrien är det, anför styrelsen, oundgängligen nödvändigt att anstalten har tillgång till dylik utrustning, enär eljest lönsamheten av anstaltens drift blir lidande. En fortlöpande modernisering av anstaltens utrustning framstår därjämte såsom särskilt angelägen med hänsyn till att anstaltens lokalutrymmen är otillräckliga. Detta förhållande, som av styrelsen anmälts vid upprepade tillfällen, försvårar nämligen rationell drift. Styrelsen delar därjämte uppfattningen att leveranskapaciteten hos anstalten bör ökas.

Statens tryckeriintendent anför, att den föreslagna kompletteringen av den maskinella utrustningen vid anstalten icke givit anledning till erinran. Beträffande en till utbyte föreslagen sättmaskin på typografiska avdelningen påpekar tryckeriintendenten, att ersättningen för ifrågavarande maskin icke f. n. kan angivas men att den torde kunna beräknas till 10 000 à 15 000 kr.

Departementschefen

Det är alltjämt av största vikt, att alla möjligheter att rationalisera arbets- och driftsförhållandena vid reproduktionsanstalten tillvaratages. Jag anser mig därför böra tillstyrka den föreslagna medelsanvisningen för nästa budgetår å 170 000 kronor för utökning av den maskinella utrustningen. Likaså kan jag tillstyrka, att för nästa budgetår anvisas ett anslag av 10 000 kronor för ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid anstalten.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens reproduktionsanstalts fond: Utökad maskinell utrustning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 170 000 kronor.

[14] **Statens reproduktionsanstalts fond: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Under åberopande av vad jag i nästföregående punkt anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens reproduktionsanstalts fond: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

R. Henriksson

581935 Stockholm 1959. Isaac Marcus Boktryckeri Aktiebolag

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, af GEIJERSTAM.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, anmäler härefter under handelsdepartementet hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å riksstaten för budgetåret 1959/60 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond

[1] **Förrådsbyggnad vid statens hantverksinstitut**

Yrkande

Byggnadsstyrelsen (skr. 19/8 1958) hemställer, efter framställning av *statens hantverksinstitut,* att för om- och tillbyggnadsarbeten vid hantverksinstitutet måtte anvisas 540 000 kronor.

Motiv

Den ringa kapaciteten hos hantverksinstitutets personalrestaurant medför att under vissa perioder väntetiderna för personal och kursdeltagare blir orimligt långa. Därtill kommer att köket är trångt och utrustat med delvis förslitna och omoderna anordningar. Vissa av hälsovårdsnämnden föreskrivna förvaringsutrymmen för olika slags livsmedel samt av nämnden föreskrivet omklädningsrum för kökspersonalen har icke kunnat ordnas. En om- och tillbyggnad av personalrestauranten bör därför ske. Kostnaden härför beräknas till 225 000 kronor.

Institutet lider brist på förrådsutrymmen och måste använda undervisningslokaler och förhyrda utrymmen utanför institutet för förvaring av ma-

teriel. Härigenom försvåras en ändamålsenlig kursverksamhet samtidigt som personalen åsamkas ett betydande merarbete. Ständiga omflyttningar medför även risk för skador på ömtåligare materiel, exempelvis teleteknisk utrustning. En särskild förrådsbyggnad bör därför uppföras i anslutning till institutet. Tomt för en sådan byggnad har ställts till förfogande av Stockholms stads hantverksförening. Byggnaden har kostnadsberäknats till 300 000 kronor.

Institutets behov av föreläsnings- och hörsalar är stort. Sedan tjänsterum för viss personal kunnat ordnas i byggnader utanför institutet, bör härigenom friställda tjänsterum omändras till en lärosal. Även vissa andra omdispositioner bör företagas. Kostnaden för dessa arbeten beräknas till sammanlagt 15 000 kronor.

Departementschefen

Då den nuvarande bristen på lokaler för uppställning av undervisningsmateriel m. m. hindrar den löpande kursverksamheten och dessutom föranleder merkostnader genom ständiga omflyttningar, anser jag mig böra i rationaliseringssyfte tillstyrka den i petitaskrivelsen föreslagna förrådsbyggnaden. Byggnadsstyrelsens kostnadsberäkning lämnas utan erinran. Jag utgår därvid ifrån att möjligheterna till kostnadsbesparingar noggrant beaktas vid såväl planeringen som utförandet av nu ifrågavarande byggnad.

Med ombyggnad av institutets restaurant bör tills vidare anstå. Yrkandet avseende vissa andra omändringsarbeten inom institutet har tidigare denna dag redovisats av chefen för finansdepartementet vid anmälan av medelsbehovet till reparations- och underhållskostnader m. m. å byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förrådsbyggnad vid statens hantverksinstitut* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

[2] **Vissa byggnadsarbeten vid Institutet för konserveringsforskning**

Genom ett mellan staten och Stiftelsen Svensk konserveringsforskning år 1946 ingånget avtal förband sig staten att låta uppföra byggnader för Institutet för konserveringsforskning i Göteborg i huvudsaklig överensstämmelse med vissa till avtalet fogade ritningar. Under åren 1946, 1947 och 1950 anvisades för ändamålet investeringsanslag å sammanlagt 1 500 000 kronor. Först år 1952 godkändes emellertid byggnadsplanerna, och år 1953 anvisades till uppförande av byggnader för institutet ett ytterligare investeringsanslag av 980 000 kronor. Därjämte anvisades år 1958 som kompensation för pris- och lönestegringar under byggnadstiden samt för vissa kompletterande byggnadsarbeten ett investeringsanslag av 55 600 kronor (statsverksprop., bil. 31, p. 3; SU 63; Rskr 161). Sammanlagt har sålunda till byggnader för institutet anvisats 2 535 600 kronor.

Yrkande

Styrelsen för Institutet för konserveringsforskning (skr. 7/12 1957 och 27/8 1958) hemställer, att 120 100 kronor måtte anvisas till vissa kompletterande byggnadsarbeten vid institutet m. m.

Motiv

Av det äskade beloppet avser 4 400 kronor förbättring av hängrännor, stuprör och taktegel samt anbringande av säkerhetsanordningar för sotare. För förbättring och utökning av befintlig ventilationsanläggning beräknas 15 000 kronor. Förflyttning av den mekaniska verkstaden till en för verkstadsdrift lämpligare del av institutets byggnad har kostnadsberäknats till 25 000 kronor. En anläggning för tillvaratagande av uppvärmt kylvatten är önskvärd med hänsyn till de besparingar i driftkostnaderna som därigenom skulle kunna göras. Anskaffningskostnaden för anläggningen beräknas till 13 000 kronor. För en av brandskyddsskäl betingad ombyggnad av det s. k. eterrummet erfordras 1 500 kronor. De sammanlagda kostnaderna för nu nämnda kompletterings- och ändringsarbeten uppgår till 58 900 kronor. Vidare yrkas 49 000 kronor för installation av hiss i institutsbyggnaden.

Återstoden av det äskade beloppet, 12 200 kronor, fördelar sig med 8 700 kronor i kompensation för stegrade byggnadskostnader — varav för institutets vaktmästarbostad 4 200 kronor och för institutsbyggnaden 4 500 kronor — samt med 3 500 kronor, som förskotterats av stiftelsen, för anläggande av en separat jordkällare för lagring av salt sill.

Yttrande

Byggnadsstyrelsen, som yttrat sig över yrkandet om medel för täckande av stegrade byggnadskostnader för vaktmästarbostaden, vitsordar att den framlagda beräkningen utförts enligt av byggnadsstyrelsen för sådana fall tillämpade grunder.

Departementschefen

Jag tillstyrker de av styrelsen föreslagna kompletterings- och omändringsarbetena, utom såvitt gäller hissinstallationen, och upptager härför, med godkännande av institutsstyrelsens beräkningar, 58 900 kronor. Jag biträder också yrkandena om anvisande av sammanlagt 12 200 kronor för kostnadsstegringar och för anläggande av en jordkällare.

Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med (58 900 + 12 200 =) 71 100 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid Institutet för konserveringsforskning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 71 100 kronor.

[3] **Säkerhetsanstalter för sjöfarten**

Såsom jag förut denna dag anfört vid anmälan av de frågor, som rör regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkten 67, torde för nästa år viss del av säkerhetsanstalter för sjöfarten böra bestridas från anslag å kapitalbudgeten. I överensstämmelse med vad som föreslagits under nämnda punkt bör anslaget uppföras med ett belopp av 1 300 000 kronor.

Under åberopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Säkerhetsanstalter för sjöfarten* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 1 300 000 kronor.

[4] **Om- och tillbyggnad vid statens skeppsprovningsanstalt**

Yrkande

Styrelsen för statens skeppsprovningsanstalt (skr. 25/8 1958) hemställer, att till projekteringar och byggnadsarbeten vid anstalten skall för nästa budgetår anvisas ett anslag av sammanlagt 515 000 kronor. Anslaget avser följande ändamål.

Förberedande projektering av kavitationslaboratorium	125 000
Förberedande projektering av styrnings- och manöverbassäng	100 000
Om- och tillbyggnad i samband med inrättande av lokal för arbeten av hemlig natur	250 000
Nybyggnad av kontorsbarack	40 000
	515 000

Motiv

Frågan om *kavitationslaboratorium* vid statens skeppsprovningsanstalt har varit föremål för framställningar från styrelsens sida under en följd av år.

Genom att marinförvaltningen ställt medel till förfogande har en modell i mindre skala till det planerade kavitationslaboratoriet kunnat anskaffas. Denna mindre kavitationstank levererades i juni månad år 1957. Efter vederbörliga injusteringar och kalibreringar har tanken tagits i bruk i första hand för att lösa vissa problem, som uppstått i samband med projekteringen av nya fartygstyper inom marinförvaltningen. Behovet av det ursprungligen planerade större kavitationslaboratoriet kvarstår emellertid och har blivit alltmer trängande, beroende bland annat på den allmänna utvecklingen inom sjöfarten mot allt större fartyg med högre hastigheter. En utförlig motivering för nödvändigheten av att ett dylikt laboratorium snarast kommer till stånd gavs i styrelsens petitaskrivelse av den 12 augusti 1955. Styrelsen vill även nu hänvisa till denna motivering. Emellertid har utvecklingen de senaste åren gått mycket snabbt, bl. a. beträffande storleken av tankfartyg. Detta har medfört nya problem, icke endast avseende kavita-

tion utan även framdrivning och hydromekanisk utformning över huvud taget. Snabb framdrivning av dessa mycket stora fartyg ställer sålunda stora krav på utformning av akterskepp, propeller och roder för att t. ex. undvika vibrationer. Det planerade kavitationslaboratoriet bör givetvis utformas så, att även sådana strömningsundersökningar kan utföras, som möjliggör goda hydromekaniska lösningar av här berörda problem.

Kostnaderna för det slutgiltiga kavitationslaboratoriet jämte därtillhörande byggnad har enligt tidigare beräkningar bedömts uppgå till omkring 3 000 000 kronor, därvid dock kavitationstankens utformning och dimensionering icke varit fastställda. Med hjälp av den mindre tanken är det nu möjligt att genom försök fastställa den tekniska utformningen av den större tanken. För försök i detta avseende samt för preliminär projektering av det slutgiltiga kavitationslaboratoriet begär anstalten ett anslag å 125 000 kronor.

Skeppsprovningsanstalten saknar s. k. *manöverbassäng* för styrnings- och manöverundersökningar. Dylika undersökningar måste därför utföras med provisoriska arrangemang i en mindre insjö. Detta förhållande medför stora svårigheter och innebär stora insatser av tid och personal.

Styrelsen föreslår, att ett anslag på 100 000 kronor ställes till skeppsprovningsanstaltens förfogande för utredning och teknisk penetrering av frågan om anläggning av en styrnings- och manöverbassäng kompletterad med våglaboratorium vid anstalten.

I likhet med vad styrelsen framhöll redan i föregående års petitaskrivelse, innefattar uppdragen från marinförvaltningen åtskilliga *arbeten av hemlig natur*. Med anledning härav har anstalten av försvarsstaben fått anmodan att noga iakttaga förefintliga sekretessbestämmelser och har också i den utsträckning så varit möjligt utfärdat bestämmelser och vidtagit arrangemang för bevarande av sekretessen kring nämnda projekt. Emellertid saknas för närvarande möjligheter att tillverka och förvara fartygsmodeller och andra försöksobjekt av hemliga konstruktioner på annan plats än i anstaltens stora monteringshall. Denna är öppen för insyn och dessutom genomgångslokal med stark intern trafik. Styrelsen anser det därför icke försvarligt att i fortsättningen använda monteringshallen som tillverknings- och förvaringsplats för de hemliga objekten, utan ett särskilt rum bör anordnas för dessa.

Styrelsen planerar att från den nuvarande s. k. parkeringsbassängen avskilja ett rum för ovannämnda ändamål. Detta rum blir fritt från insyn av obehöriga men befinner sig nära monteringshall och snickareverkstad med dess arbetsmaskiner. Då utrymmet för lagring av fartygsmodeller i parkeringsbassängen befunnits för knappt, bör utrymmet i nämnda bassäng samtidigt utökas. Styrelsen föreslår att ett anslag, som av byggnadsstyrelsen beräknats till 250 000 kronor, ställes till byggnadsstyrelsens förfogande för denna om- och tillbyggnad vid skeppsprovningsanstalten.

Skeppsprovningsanstaltens *kontorsutrymmen* är otillräckliga. Beräkningsavdelningen är till stor del provisoriskt inrymd i lokaler tillhörande

drifts- och verkstadsavdelningen. För den sistnämnda avdelningen är det angeläget att friställa ifrågavarande lokaler för att bereda plats för en mätteknisk arbetsgrupp.

Genom underhandskontakter med den av byggnadsstyrelsen bedrivna utredningen angående ny generalplan för den fortsatta utbyggnaden vid Chalmers tekniska högskola har styrelsen erfarit, att vissa möjligheter finnes för skeppsprovningsanstalten att i framtiden övertaga skeppsbyggnadsavdelningens lokaler vid nämnda högskola. Detta skulle enligt styrelsens mening innebära en utomordentligt god lösning av anstaltens lokalfråga. Emellertid sammanhänger ett dylikt lokalövertagande med möjligheterna för nämnda skeppsbyggnadsavdelning att erhålla andra lokaler. Enligt vad styrelsen erfarit torde det dock dröja 5 à 10 år innan detta behov kan tillgodoses.

Styrelsen föreslår därför att anstalten för det omedelbara och överhängande behovet erhåller ett provisorium i form av en kontorsbarack för beräkningsavdelningen. Det i huvudbyggnaden friställda utrymmet skulle återföras till drifts- och verkstadsavdelningen för den enligt ovan planerade mättekniska gruppen. Styrelsen föreslår, att ett anslag på 40 000 kronor ställs till anstaltens förfogande för uppförandet av en färdigmonterad kontorsbarack av trä i väntan på den slutgiltiga lösningen av lokalfrågan.

Yttranden

Statskontoret (skr. 22/10 1958), som avgivit yttrande beträffande yrkandet om lokal för arbeten av hemlig natur, har intet att erinra mot att medel anvisas för ifrågavarande ändamål.

Marinförvaltningen (skr. 27/10 1958) tillstyrker samtliga av skeppsprovningsanstaltens styrelse framförda äskanden.

Byggnadsstyrelsen (skr. 24/11 1958) har intet att erinra mot byggandet av det föreslagna kavitationslaboratoriet, men avstyrker bestämt att en styrnings- och manöverbassäng förlägges i anslutning till skeppsprovningsanstaltens nuvarande byggnader. För detta ändamål synes på annan plats ett särskilt område böra anskaffas med tillräckliga utvidgningsmöjligheter för framtida behov. Beträffande om- och tillbyggnaden för lokal för arbeten av hemlig natur samt anordnandet av ytterligare tjänsterum vid anstalten framhåller byggnadsstyrelsen — som tillstyrker de äskade anslagen — att kontorslokalerna av praktiska och ekonomiska skäl bör anordnas i samband med byggnadsarbetena för den förstnämnda lokalen.

Departementschefen

Det är givetvis angeläget att skeppsprovningsanstalten får tillgång till en lokal, där arbeten av hemlig natur kan utföras under ur sekretessynpunkt betryggande former. Jag tillstyrker att den av anstalten föreslagna om- och tillbyggnaden för detta ändamål kommer till stånd under nästa budgetår. I samband därmed bör också de begärda kontorsutrymmena få anordnas. Medelsbehovet beräknar jag till sammanlagt 290 000 kronor. Jag utgår där-

vid ifrån att möjligheterna till kostnadsbesparingar noggrant beaktas vid såväl planeringen som utförandet av nu ifrågavarande byggnad.

Förslagen om projektering av kavitationslaboratorium och manöverbassäng är jag icke beredd tillstyrka.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad vid statens skeppsprovningsanstalt* för budgetåret 1959/60 anvisas ett investeringsanslag av 290 000 kronor.

Statens utlåningsfonder

[5] Fonden för lån till företagareföreningar m. fl.

För innevarande budgetår har å kapitalbudgeten anvisats 5 milj. kronor att tillföras fonden för lån till företagareföreningar m. fl.

Kommerskollegium (skr. 10/11 1958) hemställer, att till fonden för lån till företagareföreningar m. fl. för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 10 milj. kronor. Såsom motivering anföres i huvudsak följande.

Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. uppgick den 1 juli 1958, anslaget för budgetåret 1958/59 inräknat, till 60,8 milj. kronor, varav 52,5 milj. kronor hade utlämnats till föreningarna. För utlåning under innevarande budgetår kan föreningarna beräknas förfoga över sammanlagt 19,4 milj. kronor. Kollegium räknar med att viss del härav kommer att kvarstå oanvänd vid ingången av budgetåret 1959/60.

För budgetåret 1959/60 kan räknas med, förutom odisponerade medel enligt det föregående, inflytande amorteringar om cirka 6 milj. kronor å statsmedelslån och 1 milj. kronor å övriga lån. Med de utgångspunkter, som kollegium förra året hade vid bedömningen av lånebehovet, skulle det därvid för nästa budgetår vara tillfyllest med ett anslag av 4 milj. kronor. Med hänsyn till vikten av att i nu rådande arbetsmarknadsläge erforderliga lånemedel står till förfogande för befordrande av företagsamheten, anser emellertid kollegium att lånemedelsanslaget för nästa budgetår bör bestämmas till 10 milj. kronor. I sammanhanget har kollegium pekat på möjligheten för föreningarna att i samförstånd med låntagare i viss utsträckning flytta över till bankerna lån, för vilka ställda säkerheter numera kan betraktas som bankmässiga, varigenom kapital skulle frigöras för ny utlåning.

I skrivelse den 15 november 1958 har *Företagareföreningarnas förtroenderåd* hemställt, att för nästa budgetår 20 milj. kronor måtte anvisas för långivning inom hantverk och småindustri.

Departementschefen

I enlighet med vad jag tidigare denna dag anfört vid anmälan av de frågor, som rör regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkten 52, bör fonden för lån till företagareföreningar m. fl. nästa budgetår tillföras ett belopp av 6 000 000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fonden för lån till företagareföreningar m. fl.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor.

[6] **Statens lånefond för den mindre skeppsfarten**

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten inrättades år 1939 (prop. nr 119, Rskr. nr 210). Fonden har till syfte att genom lånestöd främja en ur allmän synpunkt önskvärd förnyelse av rikets bestånd av fartyg med en bruttodräktighet av högst 500 registerton. Lån ur fonden beviljas av en särskild nämnd, lånenämnden för den mindre skeppsfarten. Låneverksamheten regleras genom en den 6 juni 1957 utfärdad kungörelse (nr 340).

Yrkande

Lånenämnden för den mindre skeppsfarten (skr. 1/10 1958) hemställer, att till fonden för budgetåret 1959/60 anvisas ett anslag av 4 000 000 kronor.

Motiv

Nämnden erinrar om att det mindre tonnagets ålderssammansättning är synnerligen ogynnsam. Förnyelsebehovet är därför stort. Ägarna till fartyg inom denna storleksklass utgöres i allmänhet av småföretagare, vilka för sin kapitalanskaffning för nybyggnad i de flesta fall är helt beroende av lånemöjligheterna från fonden. Med hänsyn till de väntade låneanspråken bör anslaget ökas till 4 000 000 kronor för nästa budgetår.

Departementschefen

Jag förordar att lånefonden för budgetåret 1959/60 förstärkes med 3 milj. kronor, eller samma belopp som anvisades för innevarande budgetår.

I detta sammanhang torde få omnämnas, att arbetsmarknadsstyrelsen den 12 december 1958 till Kungl. Maj:t inkommit med en framställning om att tillföra lånefonden för den mindre skeppsfarten 17,5 milj. kronor av arbetslöshetsmedel. Framställningen är för närvarande föremål för prövning inom socialdepartementet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens lånefond för den mindre skeppsfarten* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

[7] **Sjöfartsverkets båtlånefond**

Till sjöfartsverkets båtlånefond — som från och med budgetåret 1956/57 erhöll sin nuvarande benämning — har såsom kapital hittills anvisats sammanlagt 6 900 000 kronor, därav för innevarande budgetår 500 000 kronor.

Från fonden utlämnas lån till lotspersonal, som enligt bestämmelserna i kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 334) angående tjänstebåtarna vid rikets lotsplatser är skyldiga att hålla sådana båtar. Lånen avses för anskaffning av motorbåt till tjänstebruk eller för mera omfattande reparation eller för ombyggnad av tjänstebåt. För båt, som hålles av båthållningsskyldig, utgår lega av statsmedel.

I 1956 års statsverksproposition (bil. 31 p. 4) förklarade jag mig i princip biträda ett av 1954 års lotsbåtsutredning framlagt förslag, att båthållningen vid lotsplatserna helt förstatligas och att båtlånefonden därvid avvecklas. I det sammanhanget framhölls, att frågan om lotsbåtarnas finansiering och formerna härför borde närmare övervägas av sjöfartsstyrelsen i anslutning till spörsmålet om inrättande av en förrådsfond för sjöfartsverkets materiel över huvud taget. I avvaktan härpå ansågs någon ändring i det nuvarande systemet för båthållningen inte böra vidtagas. Riksdagen lämnade dessa uttalanden utan erinran.

Yrkande

Sjöfartsstyrelsen (skr. 15/9 1958) hemställer, att till båtlånefonden för nästa budgetår måtte anvisas ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Motiv

Sjöfartsstyrelsens utredning i frågan om inrättande av en förrådsfond för sjöfartsverkets materiel är nu slutförd. Enligt styrelsens uppfattning skulle en redovisning av verkets fartygsmateriel över en kapitalfond i flera hänseenden medföra fördelar i förhållande till det nuvarande systemet. Sålunda skulle erhållas bättre förutsättningar för en långtidsplanering än för närvarande. Vidare skulle genom en sådan redovisning erhållas underlag för enhetlig kostnadsredovisning. Härigenom skapades möjligheter till jämförelse i kostnadshänseende icke blott mellan enheter av samma typ, varigenom en viss kontroll över kostnadsnivån kunde erhållas, utan även mellan enheter av skilda typer, vilket kunde ge underlag för en jämförande ekonomisk bedömning. Av olika skäl torde emellertid förutsättningar för närvarande saknas att inrätta en kapitalfond för redovisning av sjöfartsverkets fartygsmateriel. Styrelsen anser sig därför icke nu böra framlägga något förslag i ämnet. Vissa av de problem, som skulle ha erhållit sin lösning genom eller i samband med inrättandet av en förrådsfond, får styrelsen nu söka lösa på annat sätt.

Ett sådant problem är frågan om en rationalisering av kostnadsredovisningen, när det gäller den flytande materielen. Kostnaderna för denna materiel redovisas för närvarande över ett flertal skilda anslag av olika natur. Att så är förhållandet sammanhänger med att olika anslag, som disponerades av de verk eller delar av verk, varav sjöfartsverket bildades, i praktiskt taget oförändrad form överfördes till det nya verket. En mer enhetlig kostnadsredovisning än vad som nu äger rum i fråga om fartygsmaterielen bör

eftersträvas. I samband härmed bör frågan om den framtida redovisningen av den nu å väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond upptagna fartygsmaterielen bliva föremål för övervägande. Styrelsen har för avsikt att i sina petita för nästa år återkomma till frågan om en ändrad statuppställning i fråga om anslagen till den flytande materielen.

En annan fråga, som nu bör lösas, är huruvida båthållningen vid lotsplatserna för framtiden skall vara statlig eller åvila lotspersonalen. Sjöfartsstyrelsen delar lotsbåtsutredningens mening, att båthållningen bör övertagas av staten.

Därest Kungl. Maj:t och riksdagen icke har något att erinra häremot har styrelsen för avsikt att i samband med sina petita för nästa år framlägga slutgiltigt förslag om förstatligande av båthållningen i huvudsaklig överensstämmelse med lotsbåtsutredningens förslag.

Med hänsyn till att det nuvarande båthållningssystemet således kommer att äga bestånd jämväl under budgetåret 1959/60, bör kapital finnas tillgängligt å fonden för erforderlig förnyelse av lotsbåtarna under nämnda budgetår.

Som kapital för båtlånefonden har, som förut nämnts, anvisats tillhopa 6 900 000 kronor. I fonden finnes för närvarande odisponerade 365 000 kronor. Under tiden till den 1 juli 1960 beräknas i amorteringar inflyta omkring 325 000 kronor. För utlåning ur fonden till sistnämnda dag blir sålunda tillgängligt sammanlagt omkring 690 000 kronor. Detta belopp förslår icke till täckande av lånebehovet för den förnyelse av båtmaterielen, som behöver äga rum till sistnämnda dag. Med hänsyn till sjöfartens kraftiga utveckling och ökade krav på god service i fråga om betjänande med lotsning finner styrelsen dessutom nödvändigt att utöka och förbättra lotsbåtbeståndet. Sjöfartsstyrelsen beräknar att nyanskaffningsbehovet under tiden fram till utgången av nästa budgetår uppgår till sammanlagt ca 3,8 milj. kronor.

Med hänsyn till det dåliga skick, vari lotsbåtarna vid många lotsplatser befinner sig, kan enligt styrelsens uppfattning upprustningen av lotsbåtbeståndet icke längre uppskjutas. Då å båtlånefonden tillgängliga medel kan beräknas till omkring 690 000 kronor, skulle för nyanskaffning och upprustning av lotsbåtar erfordras en förstärkning av fonden med cirka 3 milj. kronor. Återhämtningen av eftersläpningen bör emellertid kunna fördelas på några år. Enligt styrelsens uppfattning bör fonden för budgetåret 1959/60 tillföras 2 milj. kronor. Efter några år skulle det årligen erforderliga beloppet för förnyelse av båtmaterielen bliva väsentligt mindre, omkring en milj. kronor.

Yttrande

Statskontoret (skr. 18/10 1958) finner en förstärkning av båtlånefonden påkallad. Denna förstärkning bör emellertid enligt ämbetsverkets mening för nästa budgetår kunna begränsas till 750 000 kronor. Härigenom skulle utlåningsverksamheten — i avvaktan på sjöfartsstyrelsens förslag beträffande

lotsbåtarnas framtida finansiering — kunna upprätthållas i oförändrad omfattning.

Departementschefen

För närvarande torde av bl. a. redovisningstekniska skäl förutsättningar icke föreligga för inrättande av en sjöfartsverkets förrådsfond. Oberoende härav kan emellertid frågan om den framtida finansieringen av lotsbåtarna och formerna härför upptagas till prövning. I den inledningsvis lämnade redogörelsen erinras om att statsmakterna tidigare i princip biträtt lotsbåtsutredningens förslag om förstatligande av båthållningen vid rikets lotsplatser. Det torde nu få ankomma på sjöfartsstyrelsen att efter den ytterligare utredning, varav behov kan föreligga, i petitaskrivelsen i år framlägga närmare förslag i ämnet.

Medelsbehovet för underhåll och förnyelse av lotsbåtsmaterielen är otvivelaktigt betydande, och jag anser mig därför böra tillstyrka en höjning av förevarande anslag. Med hänsyn till nödvändigheten att iakttaga återhållsamhet med de statliga utgifterna synes förstärkningen dock böra begränsas till 750 000 kronor, vilket är en ökning med 250 000 kronor i förhållande till för innevarande budgetår anvisat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sjöfartsverkets båtlånefond* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 750 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd

[8] Lån till Aktiebolaget Atomenergi

I enlighet med vad jag tidigare denna dag anfört vid anmälan av frågan om anslag å driftbudgeten till Aktiebolaget Atomenergi (X ht, p. 49), bör för lån till bolaget under Fonden för låneunderstöd uppföras ett investeringsanslag av 30 000 000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Aktiebolaget Atomenergi* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 30 000 000 kronor.

[9] Lån till Aktiebolaget Oljetransit

Med stöd av beslut av 1956 års riksdag (prop. nr 120 o. 201; SU nr 77 o. 222; Rskr. nr 201 o. 407) har avtal träffats mellan Sverige och Norge rörande transitotrafiken över hamnar i Trondheimsfjorden. Samma riksdag anvisade 1 milj. kronor till aktieteckning i Aktiebolaget Oljetransit. Som lån till bolaget har anvisats investeringsanslag å sammanlagt 11 milj. kronor, varav för innevarande budgetår 5 milj. kronor. De anvisade medlen, sammanlagt 12 milj. kronor, har i huvudsak avsetts för uppförande av en i avtalet förutsedd oljelagringsanläggning vid Trondheimsfjorden. Den totala anläggningskostnaden har beräknats till 23,1 milj. kronor.

Yrkande

Aktiebolaget Oljetransit (skr. 2/9 1958) hemställer, att för planenlig utbyggnad av oljelagringsanläggningen vid Trondheimsfjorden för budgetåret 1959/60 anvisas ett investeringsanslag av 7 400 000 kronor.

Departementschefen

Av hittills såsom investeringsanslag anvisade medel fanns ännu den 30 juni 1958 en behållning å nära 2 milj. kronor, sammanhängande med att vissa arbeten till följd av oförutsedda besvärliga bottenförhållanden blivit försenade. Under hand har meddelats att tidsförlusten icke kan inhämtas under innevarande budgetår. Anslaget för budgetåret 1959/60 kan härigenom begränsas till 6 milj. kronor, vilket är 1,4 milj. kronor mindre än enligt ursprungliga planerna, men 1 milj. kronor mera än innevarande års anslag.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Aktiebolaget Oljetransit* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor.

[10] **Lån till utbyggnad av oljelagringen**

Efter förslag av Kungl. Maj:t godkände 1957 års riksdag riktlinjer för beredskapslagring av olja (prop. 144, L²U 34, BevU 45, Rskr 322, 329). De fastställda riktlinjerna innefattar ett program för ökad lagring av mineraloljor under femårsperioden 1958—1962. Vad beträffar finansieringen av lagerprogrammet har förutsatts, att staten skall bidraga till kostnaderna för lagerutbyggnaden med sammanlagt omkring 360 milj. kronor. Nämnda bidrag, till vilka medel anvisas under förevarande anslag, utgår till vissa oljelagringspliktiga i form av ränte- och amorteringsfria lån, som successivt skall avskrivas under en tid av tjugo år.

Föreskrifter rörande fördelningen av lånemedlen mellan de lagringsskyldiga fastställdes av Kungl. Maj:t den 25 april 1958. Föreskrifterna innebär i huvudsak, att lån skall kunna beviljas dels såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för uppförande av oskyddad ovanjordsanläggning och för anskaffande av lager (lån för oskyddad lagring), dels såsom bidrag till täckande av merkostnader för uppförande av lageranläggning, som är skyddad mot förstörelse genom bombanfall och beskjutning (lån för skyddad lagring). Lån för oskyddad lagring skall beviljas särskilt för envar av fem skilda oljegrupper. Kungl. Maj:t fastställer för varje kalenderår för var och en av dessa grupper det totala belopp, inom vilket lån må beviljas. De belopp, som sålunda fastställts för år 1958, fördelas mellan de lagringsskyldiga i förhållande till dessas andelar av det av Kungl. Maj:t för år 1959 bestämda lagringsmålet för respektive oljegrupp. För efterföljande kalenderår må lagringsskyldig beviljas lån med belopp, som beräknas på sådant sätt, att hans sammanlagda lånebelopp från och med år 1958 motsvarar hans andel av lagrings-

målet för nästkommande kalenderår. Frågan om lån till skyddad lagring är alltjämt föremål för utredning. Föreskrifter beräknas dock kunna meddelas inom den närmaste tiden.

Å anslaget har hittills anvisats 108 milj. kronor, varav 36 milj. kronor å tilläggsstat för budgetåret 1957/58 och 72 milj. kronor för innevarande budgetår.

Yrkande

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap (skr. 26/8 1958) hemställer, att anslaget för nästa budgetår upptages med 72 000 000 kronor, vilket belopp erfordras för fortsättande av lagerutbyggnaden i takt med det av riksdagen godkända programmet.

Departementschefen

I enlighet med det fastställda programmet för utbyggnad av oljelagringen torde, såsom riksnämnden föreslagit, förevarande anslag för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 72 milj. kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till utbyggnad av oljelagringen* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 72 000 000 kronor.

Fonden för statens aktier

[11] **Aktieteckning i Aktiebolaget Statens skogsindustrier**

I enlighet med vad jag förut denna dag anfört vid anmälan under riksstatens tionde huvudtitel av frågor rörande vissa statliga aktiebolag, tillhörande handelsdepartementets område (s. 15), bör för nästa budgetår upptagas ett anslag av 21 000 000 kronor till aktieteckning i Aktiebolaget Statens skogsindustrier.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Aktieteckning i Aktiebolaget Statens skogsindustrier* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 21 000 000 kronor.

Fonden för förlag till statsverket

[12] **Dispositionsanslag för legodriften vid vissa staten tillhöriga gruvor i Västerbottens län**

Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t ingick kommerskollegium den 30 december 1940, den 31 augusti 1943, den 21 juli 1945 och den 19 augusti 1950 för Kungl. Maj:t och kronan överenskommelser med Bolidens gruvaktiebolag — de s. k. legodriftsavtalen — angående bearbetande av kronan tillhöriga eller till kronan upplåtna malmfyndigheter i Västerbottens län.

Därjämte har den 18 september 1958 träffats en särskild tilläggsöverenskommelse.

Genom det år 1950 träffade, alltjämt gällande legodriftsavtalet har Bolidens gruvaktiebolag åtagit sig att för statens räkning ombesörja malmbrytning i vissa utmål, omfattande Lindsköldsgruvan och Adakgruvan inom Adakfältet i Malå socken, ävensom anrikning och transport av den därvid erhållna malmen. För legodriften erforderliga nyanläggningar och nyanskaffningar skall bolaget ombesörja på kronans bekostnad. Som nyanläggningar och nyanskaffningar skall räknas dels byggnader, maskiner och inventarier, dels tillredningar i dagen och under jord, dels ock undersökningar med undantag av sådana, som är direkt föranledda av den fortlöpande malmbrytningen. — Inom Adakfältet bedriver Sveriges geologiska undersökning vissa undersökningsarbeten. Även dessa arbeten bekostas av kronan.

Legodriftsavtalet av år 1950 skall upphöra att gälla med utgången av år 1960. Såsom anmäldes i förra årets statsverksproposition (Bil. 31, s. 12), föreslog kommerskollegium år 1957 att vissa utmål, bl. a. vid Brännmyran, skulle inordnas i legodriften och att avtalet i samband därmed skulle förlängas att gälla intill utgången av år 1970. I propositionen förutsattes det få ankomma på Kungl. Maj:t att föranstalta om nytt avtal med Bolidenbolaget i huvudsaklig överensstämmelse med det av kommerskollegium framlagda förslaget, rörande vars närmare innehåll torde få hänvisas till förra årets handlingar i ärendet.

I enlighet härmed bemyndigade Kungl. Maj:t den 29 augusti 1958 kommerskollegium att för Kungl. Maj:t och kronan i huvudsaklig överensstämmelse med kollegiets förslag avtala om förlängning av och viss ändring i avtalet den 19 augusti 1950. Detta har sedermera skett den 18 september 1958.

Till bestridande av kostnaderna för nyanläggningar och nyanskaffningar inom de gruvfält, som inbegripes i legodriftsavtalen — Adakfältet och de numera nedlagda Bjurforsgruvan i Norsjö socken och Rävlidengruvan i Lycksele socken — har riksdagen hittills anvisat sammanlagt 27 678 500 kronor. Enligt uppgift från kommerskollegium har statsverkets intäkter av legodriften, d. v. s. kronans andel av driftöverskottet, för tiden till och med år 1957 uppgått till närmare 64 milj. kronor, inkomster av överlåtna fastigheter och försåld utrustning oräknade. För år 1958 beräknas intäkterna till ca 6,5 milj. kronor. Från detta belopp avgår skatt till kommun och landsting.

Förevarande dispositionsanslag, å vilket för innevarande budgetår anvisats 3 000 000 kronor, är avsett för bestridande av kostnaderna i samband med legodriften. Det är förutsatt, att å anslaget tillgängliga medel skall kunna disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med de regler, som tillämpas i fråga om kommunikationsverkens dispositionsanslag (SU 26/1954, Rskr 95). Kommerskollegium har i särskild skrivelse den 25 augusti 1958 redogjort för anslagets användning under budgetåret 1957/58. Redogörel-

sen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

Kommerskollegium (skr. 20/10 1958) hemställer, att under anslaget för nästa budgetår anvisas 5 000 000 kronor. Härav avses 300 000 kronor för tillredningsarbeten, 450 000 kronor för komplettering av anläggningar och utrustning samt 4 250 000 kronor för fortsatta undersökningar och utbyggnader inom Adakfältet. Om sistnämnda belopp anför kollegium i huvudsak följande.

Efter de senaste årens undersökningar kan den kända malmkvantiteten nu anses så stor, att detaljplanering av erforderliga anläggningar för fortsatt malmutvinning bör ske och behövlig förnyelse av anläggningarna fullföljas. Det ekonomiska utbytet av legodriften kommer emellertid i fortsättningen att bli lägre än under de mycket goda åren under nästan hela 1950-talet, beroende bl. a. på malmens lägre kopparhalt.

I *Adak- och Lindsköldsgruvorna* kommer på grund av den lägre kopparhalten vid oförändrad råmalmskvantitet kopparinnehållet att minska med försämrad räntabilitet som följd. Såväl uppfordringsanläggningen som anrikningsverket bör därför snarast ges ökad kapacitet, så att produktionen genom ökad råmalmskvantitet kan lämna samma kopparmängd som tidigare. Intill dess detta är klart, bör man inrikta sig på att i lämplig proportion bryta fattigare malm jämsides med ännu återstående rikare, enär eljest produktionen undan för undan skulle utarmas. Ansträngningarna bör alltså nu inrikta sig på att snarast fullfölja de redan påbörjade nya centralschakt- och uppfordringsanläggningarna liksom att genomföra en modernisering m. m. av anrikningsverket med sikte på att anläggningarna skall tas i bruk under år 1960.

I fråga om anrikningsverk och schakt har tidigare planerats en helt ny anläggning, som skulle kosta i runt tal 14 milj. kronor. Kommerskollegium har emellertid numera ansett sig böra stanna för ett avsevärt billigare alternativ, innebärande ett nytt schakt men enbart upprustning och komplettering av det gamla anrikningsverket för en sammanlagd summa av 6,5 milj. kronor. Härigenom skulle enligt kollegiets mening erhållas en fullgod anläggning för tillgodogörande av de nu kända malmtillgångarna. Av det erforderliga beloppet för nyinvesteringarna, 6,5 milj. kronor, kommer 1 milj. kronor att tagas ur innevarande budgetårs anslag. För nästa budgetår bör upptagas 3 milj. kronor.

Vid den nya fyndigheten *Brännmyran* har undersökningar utförts och ovanjordsanläggningar färdigställts, medan ett schakt är under arbete. Av de beräknade sammanlagda kostnaderna, 4 milj. kronor, har 2,8 milj. kronor tidigare anvisats. För fullföljande av undersökningarna och utbyggnaden bör för nästa budgetår beräknas 750 000 kronor.

Slutligen bör medel beräknas för fortsatta *diamantborrningar* i syfte att klarlägga förutsättningarna för fortsatt brytning inom området i slutet av

1960-talet, då den hittills kända malmbasen väntas vara utbruten. Kostnaderna för borrningar och analyser uppskattas till 500 000 kronor.

År 1955 anvisade riksdagen ur förevarande anslag ett belopp av 75 000 kronor såsom bidrag till uppförande av lokaler för gymnastik och idrott m. m. vid Folkets hus i Adakgruvans samhälle (jfr statsv. prop. 1955, bil. 31, s. 13).

Kommerskollegium (skr. 6/12 1958) har anmält, att en tillfredsställande lösning av förenämnda lokalfråga visat sig skola draga betydligt större kostnader än som ursprungligen förutsågs. Vidare har från lokalt håll framhållits att ett mindre fritidsområde med badstrand och möjligheter till fiske och vintersport skulle vara till större gagn än de planerade lokalerna vid Folkets hus. Därjämte har framhållits önskvärdheten av att ett belyst skidspår ordnas och att väg bygges till en befintlig skidstuga. Kollegium hemställer därför, att de anvisade medlen i stället får användas såsom bidrag till iordningställande av förenämnda fritidsområde m. m.

Departementschefen

Såsom anfördes redan i förra årets statsverksproposition har de ännu pågående omfattande undersökningarna inom Adakfältet givit vid handen, att fortsatt gruvdrift inom området måste anses med nuvarande utgångspunkter vara för staten lönsam. Mot bakgrunden härav har också, som framgår av den tidigare redogörelsen, träffats nytt avtal med Bolidenbolaget om fortsatt legodrift under hela 1960-talet.

Kommerskollegiets planer för de fortsatta arbetena kan jag ansluta mig till och tillstyrker alltså förbättring av uppfordringsanläggningarna och upprustning av anrikningsverket. Kostnaderna härför beräknas till sammanlagt 6,5 milj. kronor, vilket belopp avsevärt understiger kostnaderna enligt ett tidigare övervägt alternativ, innebärande bl. a. ett nytt anrikningsverk.

I fråga om det för nästa budgetår till driftkostnader och investeringar erforderliga anslagsbeloppet har det, enligt vad jag under hand inhämtat, visat sig möjligt att utan allvarligt hinder för de löpande arbetena begränsa medelstillskottet till 4 milj. kronor, och jag föreslår att detta belopp uppföres å riksstaten för budgetåret 1959/60.

Då syftet med det av kommerskollegium i särskild skrivelse omnämnda planerade fritidsområdet m. m. nära överensstämmer med det, vilket motiverade anvisande för några år sedan av 75 000 kronor för uppförande av gymnastikbyggnad, torde, därest riksdagen ej har något att erinra däremot, anslaget få användas på det sätt kollegium i skrivelsen föreslagit.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dispositionsanslag för legodriften vid vissa staten tillhöriga gruvor i Västerbottens län* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

Diverse kapitalfonder

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond

[13] **Anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning**

För anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning m. m. har hittills anvisats investeringsanslag å sammanlagt 35 215 000 kronor, därav för innevarande budgetår 3 000 000 kronor. Av den sammanlagda investeringen hänför sig 25 915 000 kronor till en civil del av anläggningen och ett i anslutning därtill uppfört bombskyddat lagerrum för torrgods m. m. samt 9 300 000 kronor till en militär del.

Yrkande

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap (skr. 26/8 1958) hemställer, att anslaget för nästa budgetår upptages med 1 325 000 kronor.

Motiv

Den civila delen av anläggningen har, såsom tidigare anmälts för riksdagen, numera tagits i bruk. Förhandlingar har sedan färdigställandet pågått med entreprenören om vissa ersättningsanspråk. Vid dessa förhandlingar, som nu slutförts, har entreprenörens slutliga fordran fastställts till 272 520 kronor. Ett belopp av 210 000 kronor erfordras dock härutöver för vissa kompletteringsarbeten samt 75 000 kronor för maskeringsåtgärder. För bestridande av nämnda kostnader står en reservation av 139 000 kronor till förfogande. Det ytterligare medelsbehovet för den civila delen av anläggningen uppgår sålunda till (272 500 + 210 000 + 75 000 — 139 000 =) avrundat 425 000 kronor.

Kostnaderna för färdigställande av den militära delen av anläggningen har tidigare beräknats till 9 800 000 kronor. På grund av bergets beskaffenhet har emellertid uppstått ökade kostnader för överberg och överbetong med 400 000 kronor, varigenom totala kostnaden beräknas stiga till 10 200 000 kronor. Till anläggningen har hittills anvisats 9 300 000 kronor. För den militära delen erfordras således ytterligare (10 200 000 — 9 300 000 =) 900 000 kronor.

Yttrande

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen (skr. 18/10 1958) har intet att erinra mot riksnämndens framställning. Vid bifall till framställningen bör dock enligt styrelsen 1 006 250 kronor anvisas under Utgifter för statens kapitalfonder: Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Departementschefen

Riksnämndens anslagsberäkning föranleder icke någon erinran från min sida. Anslaget torde alltså för nästa budgetår uppföras med 1 325 000 kro-

nor, innebärande en minskning i förhållande till budgetåret 1958/59 med 1 675 000 kronor.

Frågan om särskilda medel för grundavskrivning av anläggningen torde senare denna dag få anmälas av chefen för finansdepartementet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 1 325 000 kronor.

[14] **Anordnande av ytterligare en bombsäker oljelagringsanläggning**

För detta ändamål har såsom investeringsanslag hittills anvisats sammanlagt 17,4 milj. kronor, därav för innevarande budgetår 4 000 000 kronor.

Yrkande

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap (skr. 26/8 1958) hemställer, att anslaget för innevarande budgetår uppföres med 5 500 000 kronor.

Motiv

Riksnämnden beräknade i petita för innevarande budgetår de totala kostnaderna för förevarande anläggning till 19 300 000 kronor. Arbetena har nu framskridit så långt, att anläggningen kan beräknas bli färdig under hösten 1959. Sedan samtliga sprängningsarbeten numera avslutats, kan den slutliga kostnaden för anläggningen beräknas till 22 900 000 kronor. I detta belopp ingår även kostnaderna för kompletteringar och tekniska förbättringar, som funnits nödvändiga för att höja säkerheten mot explosionsolyckor och katastroftillbud enligt senaste rön.

För slutförande av anläggningsarbetena erfordras sålunda ytterligare medelsanvisning med (22 900 000 — 17 400 000 =) 5 500 000 kronor.

Yttrande

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen (skr. 18/10 1958) har intet att erinra mot riksnämndens framställning. Vid bifall till denna bör dock enligt styrelsen ett belopp av 1 650 000 kronor anvisas under Utgifter för statens kapitalfonder: Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Departementschefen

Arbetena på ifrågavarande anläggning är nu så långt framskridna, att anläggningen beräknas kunna tagas i bruk i slutet av år 1959. Då det är angeläget att så kan ske, tillstyrker jag att anslaget för nästa budgetår i enlighet med riksnämndens yrkande upptages med 5 500 000 kronor.

Frågan om särskilda medel för grundavskrivning av anläggningen torde senare denna dag få anmälas av chefen för finansdepartementet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av ytterligare en bombsäker oljelagringsanläggning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 5 500 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Rutger Croneborg

582029 Stockholm 1959. Isaac Marcus Boktryckeri Aktiebolag

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

INRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, af GEIJERSTAM.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, anmäler härefter under inrikesdepartementet hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å riksstaten för budgetåret 1959/60 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond

[1] **Vissa byggnadsåtgärder för strålskyddsverksamhet m. m.** Till detta ändamål har för budgetåren 1957/58 och 1958/59 anvisats investeringsanslag av 100 000 resp. 200 000 kronor. Av nämnda belopp disponeras för innevarande budgetår 200 000 kronor för ombyggnadsarbeten i radiumhemmets vindsvåning i enlighet med i propositionen nr 87/1958 redovisat förslag samt 20 000 kronor för byggnadsarbeten inom radiofysiska institutionen för provisorisk utvidgning av institutionens arbetslokaler m. m.

Genom beslut den 28 juli 1958 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att med beaktande av vad föredragande departementschefen härutinnan anfört i förenämnda proposition verkställa fortsatt utredning rörande radiofysiska institutionens lokalbehov samt till Kungl. Maj:t inkomma med härav föranledda förslag till byggnadsåtgärder. Enligt vad jag inhämtat kan förslag i ämnet väntas inom den närmaste tiden. För fortsatt utrednings- och planeringsarbete föreslår jag, att för nästa budgetår anvisas oförändrat belopp, 200 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsåtgärder för strålskyddsverksamhet m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

[2] **Nybyggnad för virusavdelning vid statens bakteriologiska laboratorium och virusinstitution vid karolinska institutet m. m.** Under förevarande anslag har för budgetåren 1954/55—1957/58 anvisats bl. a. *dels* tillhopa 3 925 000 kronor för en gemensam nybyggnad för virusavdelningen vid statens bakteriologiska laboratorium och karolinska institutets virusinstitution, *dels ock* tillhopa 1 225 000 kronor för arbeten med bl. a. utvidgning och ombyggnad av laboratoriets diskavdelning, uppförande av ny panncentral jämte destruktionsugn samt anordnande av omklädningsrum för personalen. I propositionen nr 48/1958 anmäldes att slutförandet av ifrågavarande arbeten beräknades medföra ett ytterligare medelsbehov av 3 675 000 kronor, vartill komme vissa kostnader för anordnande av economizeranläggning i panncentralen. Riksdagen (statsutsk. utl. nr 56, riksd. skr. nr 141) medgav, att arbetena finge utföras, oaktat kostnaderna avsevärt överstege de för samma arbeten ursprungligen beräknade.

Byggnadsstyrelsen (skr. 26/8 1958) hemställer, att 3 000 000 kronor anvisas för ändamålet för budgetåret 1959/60. Styrelsen har under maj månad 1958 antagit entreprenörer och igångsatt arbetena. Byggnadsföretaget beräknas vara i huvudsak färdigställt under juni 1960. Av det tidigare anmälda medelsbehovet 3 675 000 kronor torde därvid viss del kunna anstå till budgetåret 1960/61. Med hänsyn till att byggnadsföretaget beräknas bli färdigt omedelbart före ett budgetårsskifte är det vanskligt att bedöma, hur stor del av kostnaderna som faller på det ena eller andra budgetåret. Härtill kommer att byggnadsföretaget beräknas förbruka 810 000 kronor från anslaget till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten. I byggnadsföretaget kan alltså 4 485 000 kronor beräknas komma att investeras utöver redan anvisat belopp. Byggnadsstyrelsen bedömer, att cirka 1 500 000 kronor härav belöper sig på budgetåret 1960/61. Om man därvid räknar med att icke taga i anspråk merkostnadsanslaget förrän sistnämnda budgetår, skulle medelsbehovet för budgetåret 1959/60 bli cirka 3 000 000 kronor.

Beträffande economizeranläggningen anmäler byggnadsstyrelsen ett medelsbehov av 75 000 kronor. Totala medelsbehovet exklusive förbrukningen från merkostnadsanslag uppgår därvid till (3 675 000 + 75 000) 3 750 000 kronor.

Departementschefen

Såsom närmare utvecklats i propositionen nr 48/1958 beräknas totalkostnaderna för uppförande av den nya virusbyggnaden jämte djuravdelning vid bakteriologiska laboratoriet samt vissa i samband därmed aktualiserade arbeten, avseende bl. a. ombyggnad av laboratoriets diskavdelning, uppförande av ny panncentral jämte destruktionsugn samt anordnande av omklädningsrum för personalen, till lägst 9 600 000 kronor. Hittills har för ändamålet anvisats 5 925 000 kronor, varav 810 000 kronor under investe-

ringsanslaget till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten. Det återstående medelsbehovet utgör sålunda 3 675 000 kronor.

Vid anmälan av nyssberörda proposition erinrade jag beträffande frågan om utförande av en economizeranläggning i anslutning till panncentralen om att min företrädare i ämbetet i 1956 års statsverksproposition förutsatt, att byggnadsstyrelsen vid det fortsatta planeringsarbetet tillvaratoge förefintliga möjligheter att effektivt utnyttja överskottsvärmen från destruktionsanläggningen. I anslutning härtill uttalade jag, att frågan finge anmälas ånyo, när erforderliga kostnadsberäkningar förelåge.

Enligt byggnadsstyrelsens nu framlagda beräkning uppgår kostnaden för economizeranläggningen till 75 000 kronor. Denna beräkning är dock endast preliminär, eftersom anläggningens närmare utförande ej kan bestämmas, förrän destruktionsugnarna tagits i bruk och för economizerkonstruktionen erforderliga mätningar av rökgastemperatur och dylikt kunnat utföras. Utan att taga närmare ställning till frågan om economizeranläggningens utförande förordar jag, att det av byggnadsstyrelsen beräknade beloppet lägges till grund för det fortsatta planeringsarbetet. Det sammanlagda återstående medelsbehovet under förevarande anslag för de berörda byggnadsföretagen skulle således kunna uppskattas till (3 675 000 + 75 000) 3 750 000 kronor.

Virusbyggnaden och panncentralen beräknas bli färdigställda mot slutet av budgetåret 1959/60, medan economizeranläggningen torde kunna utföras först under år 1961. Såsom byggnadsstyrelsen framhållit kan en del av medelsanvisningen därför anstå till budgetåret 1960/61. För egen del förordar jag, att under förevarande anslag för nästa budgetår anvisas 2 800 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för virusavdelning vid statens bakteriologiska laboratorium och virusinstitution vid karolinska institutet m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 2 800 000 kronor.

[3] **Vissa byggnadsarbeten vid statens rättskemiska laboratorium.** Något anslag under denna rubrik har icke uppförts i gällande riksstat.

I skrivelse den 19 augusti 1958 har *byggnadsstyrelsen* anfört i huvudsak följande.

Genom beslut den 6 juni 1957 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att undersöka förutsättningarna att för statens rättskemiska laboratoriums räkning friställa vissa utrymmen inom laboratoriebyggnaden och vid statens rättsläkarstation i Stockholm, vilka disponeras av tandläkarhögskolan i Stockholm. Byggnadsstyrelsen har därefter i skrivelse den 12 november 1957 framhållit, att ett sådant friställande f. n. icke vore möjligt men att styrelsen i samråd med medicinalstyrelsen och laboratoriet undersökte möjligheten att genom ianspråktagande av oinredda källarutrymmen öka lokalbeståndet. Denna undersökning har färdigställts, och kostnaden för byggnadsarbetena har beräknats till 240 000 kronor inklu-

sive installation av hiss. Ehuru de ifrågasatta åtgärderna endast är ägnade att partiellt avhjälpa laboratoriets lokalproblem, anser styrelsen ändock förslaget under förhandenvarande omständigheter försvarbart. Styrelsen hemställer därför, att för budgetåret 1959/60 anvisas ett investeringsanslag av 240 000 kronor till genomförande av de föreslagna byggnadsåtgärderna.

Departementschefen

Då den gemensamma nybyggnaden för statens rättskemiska och farmacevtiska laboratorier togs i bruk 1953, disponerades vissa utrymmen, som beräknats för eventuell expansion av laboratorierna, för tandläkarhögskolans i Stockholm räkning. Härefter har särskilt rättskemiska laboratoriets arbetsuppgifter stegrats i sådan takt och nödvändiggjort sådana personalökningar, att lokalerna visat sig otillräckliga. Sedan en av byggnadsstyrelsen verkställd utredning givit vid handen, att de av tandläkarhögskolan disponerade utrymmena f. n. icke kan friställas för laboratoriets räkning, har styrelsen föreslagit, att i stället vissa reservutrymmen i byggnadens suterrängvåning, vilka av besparingsskäl lämnades oinredda vid byggnadens uppförande, nu skall inredas till arbetslokaler för rättskemiska laboratoriet.

Lokalbristen vid laboratoriet har angivits till mera än 30 rumsenheter. Ehuru de föreslagna byggnadsåtgärderna endast medger en partiell lösning av laboratoriets lokalproblem, anser jag mig likväl i det prekära läge, vari lokalfrågan befinner sig, böra förorda, att medel anvisas för ändamålet. Mot byggnadsstyrelsens beräkning av kostnaderna för byggnadsarbetena inklusive installation av hiss i redan befintlig hisstrumma, 240 000 kronor, har jag icke någon erinran.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid statens rättskemiska laboratorium* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 240 000 kronor.

[4] **Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 35 850 000 kronor.

Beredningen av frågan om anslag för nästa budgetår till nu ifrågavarande ändamål är ännu icke avslutad. I avbidan härpå torde anslaget i riksstatförslaget böra upptagas med ett allenast preliminärt beräknat belopp. Anslaget synes därvid böra uppföras med 39 000 000 kronor, innebärande en höjning med 3 150 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 39 000 000 kronor.

[5] **Statens anstalt för fallandesjuka: Om- och utbyggnadsarbeten.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 705 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen (skr. 19/8 1958) erinrar om att 1953—1958 års riksdagar till om- och utbyggnadsarbeten vid statens anstalt för fallandesjuka vid Vilhelmsro i enlighet med den år 1952 upprättade generalplanen för utbyggnaden anvisat sammanlagt (1 000 000 + 600 000 + 60 000 + 1 000 000 + 825 000 + 705 000) 4 190 000 kronor. Den hittills beslutade utbyggnaden omfattar panncentral med verkstäder och transformatorstation, administrationsbyggnad, ombyggnad av den tidigare administrationsbyggnaden till personalbostäder, ett skolhem, en observationsavdelning, ombyggnad av byggnaden »Hoppet» till skolhem, en chefsläkarebostad, en förstelläkarebostad, utbyggnad av reningsverk, en ny mindre panncentral inom det s. k. Nydalaområdet och installation av elspisar i byggnaderna inom detta område samt yttre vatten- och avloppsledningar och värmekulvertar, som sammanhänger med de nämnda byggnadsobjekten.

De beslutade objekten har i stort sett färdigställts utom nybyggnaden av observationsavdelningen och ombyggnaden av »Hoppet», vilka avses påbörjas under hösten 1958 och i stort sett vara avslutade under hösten 1959.

Byggnadsstyrelsen föreslår nu i samråd med medicinalstyrelsen och med utgående från de för dagen aktuella förhållandena en revision av den fortsatta utbyggnaden enligt 1952 års plan i syfte att öka anstaltens möjligheter att på ett ändamålsenligt sätt fylla sina uppgifter. Sålunda bör den efter ombyggnad av »Hoppet» friställda byggnaden »Framtiden» omdisponeras för centralförråd och terapilokaler (sysalar, vävsalar, skolkök, scoutingrum m. m.), en ny samlingssal uppföras och den inom anstaltsområdet belägna kyrkobyggnaden iståndsättas. Av de i 1952 års plan föreslagna sex avdelningarna för vuxna kvinnliga patienter bör endast två utföras. Vidare bör en bostad för intendenten uppföras och vissa avslutande yttre arbeten å anstaltsområdet utföras. Byggnadsstyrelsen anför härom bl. a. följande.

Ombyggnad av »Framtiden». Kostnaderna för ombyggnaden i enlighet med ett i april 1958 upprättat skissförslag beräknas till 260 000 kronor enligt prisläget 1 juli 1958. Beloppet bör finnas tillgängligt under budgetåret 1959/60.

Nybyggnad av samlingssal. Från anstaltsledningens sida har framhållits, att förströelse, uppbyggelse och samling för patienternas del (biografföreställningar, konserter m. m.) måste ses som en viktig del av de sjukas behandling. De befintliga lokalerna i skolbyggnaden är otillfredsställande för sammankomster av detta slag. En ny samlingssal bör uppföras, där samtliga uppegående patienter och större delen av personalen samtidigt kan närvara. Kostnaderna beräknas enligt ett i juni 1958 upprättat skissförslag till 375 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. Beloppet bör finnas tillgängligt under budgetåret 1959/60.

Iståndsättning av kyrkobyggnaden. Den inom anstaltsområdet belägna kyrkan är uppförd med donationsmedel och vederbörligen invigd. Kyrkan

är omgiven av kyrkogård inhägnad med en stenmur. De senaste åren har kyrkan ej kunnat användas den kalla årstiden emedan uppvärmningssystemet ej fungerat. På grund av medelsbrist har även underhållet av byggnaden i övrigt blivit avsevärt eftersatt. Från anstaltsledningens sida har till förmån för ett bibehållande av byggnaden framhållits det värde, som låge däri, att elever och patienter med epileptisk sjukdom för gudstjänst och konfirmation hade tillgång till en egen kyrka inom området. Byggnadsstyrelsen har — ehuru väl medveten om att vid nyplanering av en anstalt särskild kyrkobyggnad knappast skulle föreslås vid sidan av en samlingssal — av nyss angivet skäl samt då vissa kretsar måhända kunde anse stötande att låta en invigd kyrka förfalla så, att den måste rivas, låtit utreda de åtgärder, som skulle erfordras för att iståndsätta kyrkan och göra den tillgänglig året om. Kostnaderna härför uppskattas till ca 160 000 kronor enligt prisläget 1 juli 1958.

Nybyggnad av två avdelningar för vuxna kvinnliga patienter. I 1952 års generalplan fanns upptaget sex avdelningar för vuxna kvinnliga patienter. Allteftersom frågan om sjukhusets uppgifter och arbetssätt studerats har det emellertid befunnits lämpligt att reducera antalet. Medicinalstyrelsen anser att f. n. endast två nya avdelningar om vardera 25 patienter bör uppföras. Byggnaderna, som skulle uppföras i ett plan, bör förläggas till områdets norra del, något avskilt från övriga byggnader. Då utredning om detaljutformningen av dessa hus ännu ej slutförts, kan förslag icke nu framläggas. I och med uppförandet av de två avdelningarna skulle avdelningen »Fristaden», som är belägen i Bankeryd ca 6 km från Vilhelmsro, kunna avyttras. Nämnda avdelning är enligt anstaltsstyrelsen från flera synpunkter olämplig.

Nybyggnad av intendentsbostad. Byggnadsstyrelsen har i skrivelser den 18 juni 1956 och den 27 augusti 1957 erinrat att bostadsfrågan för intendenten måste betraktas såsom endast tillfälligt löst och att en nybyggnad för denne förr eller senare måste uppföras. Från anstaltens sida har ånyo framhållits angelägenheten av att bostadsfrågan löses snarast möjligt. Bostaden bör uppföras efter samma ritningar som den försteläkarebostad, som är under uppförande. Kostnaderna beräknas till 160 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958.

Yttre arbeten. Den nuvarande infartsvägen till anstalten består av en smal, slingrande väg med en gammal bro över järnvägen. Bron är icke dimensionerad för belastning av större fordon. Utredning om ändrad sträckning av vägen med ny bro över järnvägen pågår inom styrelsen.

Sedan nämnda byggnadsobjekt färdigställts bör anstaltsområdet uppsnyggas beträffande vägar, gräsmattor, planteringar, ytterbelysning m. m. Kostnaderna härför utredes f. n. inom styrelsen.

Med hänvisning till det anförda hemställer byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna den nu framlagda reviderade planen för anstaltens upprustning samt att för planens genomförande i vad avser ombyggnad av »Framtiden» och nybyggnad av samlingssal för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av (260 000 + 375 000) 635 000 kronor.

Departementschefen

Av 1957 och 1958 års riksdagar har medel anvisats för genomförande av tredje etappen av utbyggnaden och upprustningen av statens anstalt för fallandesjuka. I denna etapp skulle ingå bl. a. ombyggnad av byggnaden »Hoppet» till skolhem för 36 pojkar. Sedan det redan under innevarande budgetår färdiga nya skolhemmet om cirka 52 platser tagits i bruk och nämnda ombyggnad färdigställts hösten 1959, beräknas den förutvarande skolhemsbyggnaden »Framtiden» kunna frigöras. Denna byggnad bör då såsom föreslagits omdisponeras för terapilokaler och centralförråd m. m. för en beräknad kostnad av omkring 260 000 kronor.

Då vidare befintliga lokaler i skolbyggnaden är otillräckliga och otillfredsställande för sammankomster av olika slag, bör i detta sammanhang medel anvisas också för uppförande av en ny samlingssal vid anstalten för såväl patienter som personal. Kostnaden härför beräknas till cirka 375 000 kronor.

Vid bifall till vad sålunda förordats skulle kostnaderna för denna fjärde byggnadsetapp komma att uppgå till sammanlagt (260 000 + 375 000) 635 000 kronor.

Beträffande av byggnadsstyrelsen i övrigt framlagda förslag angående den fortsatta utbyggnaden av anstalten torde dessa i stort sett kunna godtagas såsom en utgångspunkt för det framtida planeringsarbetet. Det synes emellertid tveksamt om behov av en intendentsbostad på anstaltsområdet föreligger. Möjligheterna att ordna bostadsfrågan för intendenten på annat sätt synes först ingående böra undersökas. Ett närmare ställningstagande till detta och övriga föreslagna arbeten torde dock böra tills vidare anstå och förslagen slutligt prövas först i den mån de aktualiseras av byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens anstalt för fallandesjuka: Om- och utbyggnadsarbeten* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 635 000 kronor.

[6] **Utbyggande av karolinska sjukhuset.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 5 400 000 kronor.

Kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande (skr. 3/2, 8/9 och 16/10 1958) hemställer om *dels* bemyndigande att utlägga beställning å en ny telefonväxel samt att påbörja utbyggnad av den till köksanläggningen hörande vagnhallen, *dels och* anvisande för nästa budgetår av 7 745 000 kronor till kostnaderna för i följande sammanställning angivna ändamål.

1.	Uppförande av bakteriologiskt och kemiskt centrallaboratorium	3 000 000
2.	Uppförande av nervkliniker	1 000 000
3.	Uppförande av personalbostäder	750 000
4.	Utökade lokaler för sjukhusets administration	150 000
5.	Utökade lokaler för militärapoteket	1 000 000
6.	Ombyggnad av röntgendiagnostiska avdelningen	200 000
7.	Uppförande av verkstadsbyggnad	500 000
8.	Uppförande av lokaler för allergilaboratorium	500 000
9.	Ombyggnadsåtgärder, föranledda av 1955 års medicinska examensstadga	160 000
10.	Uppförande av endokrinologisk forskningsinstitution	385 000
11.	Utredningsmedel	100 000
	Summa kronor	7 745 000

Till motivering för anslagsäskandena åberopas bl. a. följande.

1. Kostnaderna för uppförande av de bakteriologiska och kemiska laboratorierna, som avses inrymda i en gemensam byggnad, har i propositionerna nr 133/1955 och nr 104/1957 beräknats till sammanlagt 8 800 000 kronor, varav 4 600 000 kronor för bakteriologiska laboratoriet jämte blodgivarcentral och 4 200 000 kronor för kemiska laboratoriet jämte djurstallar. För ifrågavarande ändamål har för budgetåren 1955/59 anvisats tillhopa 3 000 000 kronor. Medelsbehovet för budgetåret 1959/60 beräknas till 3 000 000 kronor.

2. Anläggningskostnaderna för nervklinikerna uppskattas till 14 800 000 kronor, varav cirka 10 000 000 kronor beräknas falla på statsverket. För byggnadsföretaget har hittills anvisats 1 000 000 kronor. Schaktnings- och sprängningsarbetena för nybyggnaden påbörjades sommaren 1958 och beräknas skola avslutas under första hälften av år 1959. För nästa budgetår erforderlig medelsanvisning utgör 1 000 000 kronor.

3. För uppförande i en första byggnadsetapp av två av tre erforderliga personalbostadsbyggnader — kostnadsberäknade till 2 000 000 kronor per byggnad — har för budgetåren 1957/59 anvisats tillhopa 3 000 000 kronor. Båda byggnaderna beräknas stå under tak före instundande årsskifte. För budgetåret 1959/60 erfordras 750 000 kronor.

4. För utökning av sjukhusets administrationslokaler anvisades för budgetåret 1957/58 350 000 kronor. Totalkostnaden har uppskattats till 500 000 kronor. För byggnadsföretagets avslutande erfordras under nästa budgetår en medelsanvisning av 150 000 kronor.

5. Den av 1957 års riksdag beslutade utökningen av militärapotekets lokaler — innefattande även ombyggnad av vissa befintliga apotekslokaler — har kostnadsberäknats till 2 000 000 kronor, varav för budgetåren 1957/59 anvisats 765 000 kronor. Byggnadsföretaget beräknas kunna påbörjas i oktober 1958. Medelsbehovet för nästa budgetår uppskattas till 1 000 000 kronor.

6. I 1951 års generalplan för karolinska sjukhusets utbyggande (se prop. nr 123/1951) räknade kommittén med att röntgenavdelningens utvidgningsbehov skulle tillgodoses genom att nya röntgenlaboratorier inreddes i överbyggnaderna till de medicinska och kirurgiska poliklinikernas vänthallar. Genom beslut av 1952 och 1954 års riksdagar har den medicinska poli-

klinikens överbyggnad tagits i anspråk för angivna ändamål (se prop. nr 148/1952 och 185/1954). Kommittén tillstyrker ett av direktionen för karolinska sjukhuset numera framlagt förslag om fullföljande av röntgenavdelningens utbyggnad genom ianspråktagande även av överbyggnaden till den kirurgiska poliklinikens vänthall samt uppskattar kostnaderna härför till 200 000 kronor. Det angivna kostnadsbeloppet måste dock anses i viss mån osäkert, varför man sannolikt har att räkna med någon kostnadsökning.

7. I 1951 års generalplan för sjukhusets utbyggande framhöll kommittén, att snickar-, målar- och tapetserarverkstäderna borde sammanföras i en särskild nybyggnad, i vilken skulle inrymmas även sopförbrännings- och destruktionsugn. Anläggningskostnaden angavs till 750 000 kronor. Vad kommittén anfört angående behovet av verkstäder vid sjukhuset föranledde icke någon erinran från departementschefens sida. Genom den utbyggnad av sjukhuset, som ägt rum sedan generalplanen framlades, har behovet av den ifrågavarande verkstadsbyggnaden starkt accentuerats. Kommittén, som numera beräknar kostnaderna för byggnaden till ett väsentligt högre belopp, lägst 1 500 000 kronor, hemställer, att medel nu ställes till förfogande för byggnadsföretagets påbörjande. För nästa budgetår erforderlig medelsanvisning utgör 500 000 kronor.

8. Genom beslut den 19 oktober 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommittén att i samråd med direktionen för karolinska sjukhuset och representanter för karolinska institutets lärarkollegium verkställa utredning rörande allergilaboratoriets vid karolinska sjukhuset lokalfråga. Vid uppdragets fullgörande hade kommittén i första hand att undersöka, huruvida icke laboratoriets lokalbehov kunde tillgodoses inom den nuvarande hudklinikens ram eller inom eljest befintliga lokaler inom sjukhuset.

Lärarkollegiet och direktionen har för kommittén framhållit, att med hänsyn främst till den kliniska undervisningen i dermato-venereologi någon minskning av antalet vårdplatser vid den dermatologiska kliniken icke bör komma till stånd. Allergilaboratoriets lokalbehov kan därför icke tillgodoses inom den nuvarande klinikens ram. Då det emellertid är oundgängligen nödvändigt, att laboratoriet förlägges i direkt anslutning till kliniken, talar starka skäl för att laboratoriets lokalproblem löses genom en påbyggnad av klinikens västra flygel med två våningsplan. Kommittén har för egen del funnit, att någon annan lösning av allergilaboratoriets lokalproblem än den av lärarkollegiet och direktionen förordade icke kan ifrågakomma. Även om denna lösning nu framstår såsom mera kostnadskrävande än en ombyggnad inom dermatologiska kliniken, måste den på längre sikt anses utgöra en mer rationell lösning av laboratoriets byggnadsfråga. Enligt upprättat byggnadsförslag avses laboratoriets lokalbehov skola tillgodoses genom påbyggnad av dermatologiska klinikens västra flygel med två våningar, envar omfattande en bruttoyta om cirka 350 kvadratmeter. Den undre av våningarna inrymmer undersöknings- och behandlingsavdelning, läkarexpeditioner, rutinlaboratorium m. m. Den övre våningen upptages av laboratorier, forskningsavdelning jämte ett reservutrymme om cirka 40 m², avsett för eventuellt anordnande av en djuravdelning med tillhörande operationsrum. Den totala kostnaden för påbyggnaden beräknas till omkring 1 000 000 kronor. För byggnadsföretagets påbörjande under nästa budgetår torde böra anvisas 500 000 kronor.

9. Genom beslut den 27 september 1957 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommittén att verkställa utredning rörande behovet av nya eller ändrade lokaler m. m. vid sjukhuset, vilka betingades av 1955 års medicinska examensstadga. Efter slutförd utredning föreslår kommittén, att för ändamålet erforderliga ombyggnadsåtgärder vidtages inom dermatologiska kliniken, ra-

diumhemmet och thoraxklinikerna för en kostnad av resp. 60 000, 40 000 och 60 000 kronor eller tillhopa 160 000 kronor. Ifrågavarande åtgärder måste oundgängligen genomföras under loppet av nästa budgetår.

10. Enligt beslut av 1957 års riksdag må kostnaderna för uppförande av den endokrinologiska forskningsinstitutionen intill ett belopp av högst 400 000 kronor bestridas av statsmedel. Lokalerna för institutionen är nu i det närmaste färdigställda. Kommittén beräknar totalkostnaden för institutionen till 1 385 000 kronor, varför den på staten belöpande delen utgör 385 000 kronor. Detta belopp erfordras i sin helhet under nästa budgetår.

11. För kommitténs löpande utgifter under nästa budgetår erfordras ett belopp av 100 000 kronor.

Kommittén framhåller slutligen, att sjukhusets telefonväxel på grund av tillkomsten av nya kliniker m. m. måste avsevärt utökas. Kostnaden härför uppskattas till omkring 500 000 kronor, i vilket belopp innefattas kostnaderna för såväl ny telefonväxel som vissa erforderliga ombyggnadsåtgärder. Kommittén hemställer om bemyndigande att under nästa budgetår hos televerket utlägga beställning å den nya telefonväxeln.

Kommittén anser sig därjämte böra förutskicka att vid öppnandet av alkoholkliniken ett oundgängligt behov uppkommer av utbyggnad av den till köksanläggningen hörande vagnhallen. Kostnaderna för denna utbyggnad har av kommittén approximativt uppskattats till 500 000 kronor. Då alkoholkliniken beräknas färdigställd i december 1960, bör dessa medel till en del ställas till kommitténs förfogande redan under nästa budgetår, enär utbyggnadstiden kan angivas till lägst åtta månader. Det synes dock möjligt för kommittén att balansera de under nästa budgetår uppkommande kostnaderna till budgetåret 1960/61, varför kommittén hemställer om bemyndigande att påbörja de ifrågavarande byggnadsarbetena under nästa budgetår.

Yttranden

Över byggnadskommitténs förslag till lösning av allergilaboratoriets lokalfråga har yttranden avgivits av *medicinalstyrelsen, centrala sjukvårdsberedningen, byggnadsstyrelsen, kanslern för rikets universitet, lärarkollegiet vid karolinska institutet samt direktionen för karolinska sjukhuset.* Samtliga i ärendet hörda myndigheter tillstyrker kommitténs förslag, *centrala sjukvårdsberedningen* dock endast under förutsättning, att 35 vårdplatser inom dermatologiska kliniken, som enligt beredningen icke erfordras för kliniken, ställes till disposition för andra specialiteter. *Lärarkollegiet vid karolinska institutet* motsätter sig bestämt detta förslag och framhåller, att en nedskärning av antalet vårdplatser skulle omöjliggöra en ändamålsenlig undervisning. Kollegiet anför vidare bl. a.

En del av forskningen och diagnostiken vid allergilaboratoriet utföres med hjälp av experimentdjur. Detta föranleder, att inom allergilaboratoriets forskningsavdelning en djuravdelning är absolut nödvändig. Det av kommittén föreslagna reservutrymmet bör alltså — såsom även antytts av kommittén — inredas till djuravdelning. Kollegiet vill framhålla förevarande byggnadsfråga såsom en trängande angelägenhet. I det utrymme, som nu står till allergilaboratoriets förfogande, cirka 60 m², är det enligt lärar-

kollegiets mening icke möjligt att i fortsättningen bedriva framgångsrik forskning och ändamålsenlig sjukvård.

Departementschefen

För uppförande av centrallaboratorier med blodgivarcentral, nervkliniker och personalbostäder bör för nästa budgetår enligt byggnadskommitténs förslag beräknas 3 000 000, 1 000 000 resp. 750 000 kronor.

För utökning av sjukhusets administrationslokaler har hittills anvisats 350 000 kronor. Jag förordar, att för byggnadsföretagets slutförande för nästa budgetår anvisas ett belopp av 150 000 kronor.

Kommitténs förslag om anvisande av 1 000 000 kronor för fullföljande av arbetena med utökning av militärapotekets lokaler föranleder i och för sig ingen erinran från min sida. Jag anser mig emellertid böra föreslå en något begränsad medelstilldelning för detta byggnadsföretag och tillstyrker anvisande för nästa budgetår av 900 000 kronor för ändamålet.

För ombyggnad av röntgendiagnostiska avdelningen har kommittén hemställt om anvisande för nästa budgetår av 200 000 kronor. Med medelstilldelning för detta ändamål torde emellertid kunna anstå till ett senare budgetår, varför jag anser mig icke nu behöva beräkna några medel för detta företag.

Sjukhusets fortsatta utbyggande förorsakar ett starkt behov av ökade lokaler för bl. a. snickar-, målar- och tapetserarverkstäder. Det har ansetts ändamålsenligt, att dessa verkstäder sammanföres i en särskild nybyggnad, i vilken även skall inrymmas en ny jämväl för karolinska institutets behov dimensionerad sopförbrännings- och destruktionsugn. Sjukhusets nuvarande sopförbränningsugn har otillräcklig kapacitet och är dessutom i mycket dåligt skick. Med hänsyn härtill och då jag finner mig kunna godtaga kommitténs förslag till lösning av frågan, förordar jag att för byggnadsföretagets påbörjande för nästa budgetår anvisas ett belopp av 300 000 kronor.

I dermatologiska kliniken vid karolinska sjukhuset har alltsedan klinikens tillkomst varit inrymt ett allergilaboratorium för den polikliniska och kliniska sjukvården vid kliniken. Laboratoriet disponerar tre rum med en sammanlagd golvyta på 62 m². Det största rummet, som mäter 38 m², har utrustats som rutinlaboratorium samt användes även som mottagningslokal och undersökningsrum för patienter. Övriga två rum disponeras som överläkarexpedition, sekreterarrum och arkiv. Som chef för laboratoriet fungerar professorn i klinisk dermatologisk allergologi, vilken tillika är överläkare vid sjukhuset. Vid laboratoriet tjänstgör, förutom professorn, sex personer däribland en underläkare. Trots otillfredsställande lokalförhållanden har rutinarbetet vid laboratoriet undergått en ständig stegring. År 1953 mottogs 760 patienter för undersökning med en besöksfrekvens av 4 700 medan år 1955 motsvarande siffror var 1 732 resp. 7 200. Det torde vara uppenbart, att de nuvarande lokalförhållandena icke låter sig förena med de krav, som man måste ställa på ett dylikt laboratorium vid ett modernt undervisnings- och forskningssjukhus. Det råder f. n. en betydande diskrepans mellan sjukvårdens och forskningens krav och det nuvarande la-

boratoriets möjligheter att tillgodose dessa krav. Såväl ur sjukvårdens som forskningens synpunkt framstår det därför som angeläget, att större lokaler kan ställas till laboratoriets förfogande. Med hänsyn härtill tillstyrker jag kommitténs förslag, att nya lokaler ordnas genom påbyggnad av hudkliniken med två våningar, vilket förslag synes mig innebära den mest rationella lösningen av föreliggande lokalfråga. Kostnaden för tillbyggnaden har beräknats till 1 000 000 kronor. Jag förordar, att för påbörjande av byggnadsföretaget för nästa budgetår anvisas 300 000 kronor.

Mot de beräknade kostnaderna för vissa av den nya studieordningen föranledda ombyggnadsåtgärder, 160 000 kronor, har jag intet att erinra.

Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att alla ansträngningar göres för att hålla nere kostnaderna för statliga och andra med statsmedel finansierade byggnadsföretag. Jag utgår därför från att möjligheterna till kostnadsbesparingar noggrant beaktas av byggnadskommittén vid såväl planeringen som utförandet av nu ifrågavarande byggnader.

1957 års riksdag har medgivit, att kostnaderna för uppförande av den endokrinologiska forskningsinstitutionen vid karolinska sjukhuset må intill ett belopp av högst 400 000 kronor bestridas av statsmedel. Såsom framgår av kommitténs anslagsframställning uppgår erforderligt medelsbehov till 385 000 kronor. Jag tillstyrker, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

För kommitténs fortsatta arbete bör slutligen för nästa budgetår anvisas 100 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår skulle alltså utgöra (3 000 000 + 1 000 000 + 750 000 + 150 000 + 900 000 + 300 000 + 300 000 + 160 000 + 385 000 + 100 000) 7 045 000 kronor.

Vidkommande beställningsbemyndigande för nästa budgetår för anskaffning av en ny telefonväxel finner jag mig böra biträda detta kommitténs förslag. Något bemyndigande för kommittén att under nästa budgetår påbörja utbyggnad av den till köksanläggningen hörande vagnhallen anser jag icke erforderligt.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att en ny telefonväxel må beställas till ett värde av högst 500 000 kronor, att gäldas tidigast under budgetåret 1960/61;

b) till *Utbyggande av karolinska sjukhuset* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 7 045 000 kronor.

[7] **Uppförande av klinik för alkoholsjukdomar m. m.** För uppförande av klinik för alkoholsjukdomar samt institution för teoretisk alkoholforskning anvisades för budgetåret 1957/58 ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor. Sammanlagt har t. o. m. ifrågavarande budgetår för ändamålet anvisats 2 061 228 kronor.

Kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande (skr. 16/10

1958) hemställer, att anslag för nästa budgetår anvisas med 1 500 000 kronor.

Kommittén räknar med att grundläggnings- och kulvertarbetena för kliniken skall vara avslutade vid årsskiftet 1958/59.

Departementschefen

Anslaget torde för nästa budgetår böra uppföras med 1 000 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av klinik för alkoholsjukdomar m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

[8] **Utbyggande av Akademiska sjukhuset i Uppsala.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 746 000 kronor.

Beredningen av frågan om anslag för nästa budgetår till nu ifrågavarande ändamål är ännu icke avslutad. I avbidan härpå torde anslaget i riksstatsförslaget böra upptagas med ett allenast preliminärt beräknat belopp. Anslaget synes härvid böra uppföras med 3 500 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Utbyggande av Akademiska sjukhuset i Uppsala* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

[9] **Uppförande av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 320 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen (skr. 12/8 1958) erinrar om att Kungl. Maj:t den 28 juli 1958 uppdragit åt styrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med i proposition nr 87/1958 framlagt förslag låta uppföra en nybyggnad för barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund för en beräknad kostnad av högst 1 500 000 kronor, samt ställt av riksdagen för budgetåret 1958/59 anvisade medel, 320 000 kronor, till styrelsens förfogande för ändamålet. Byggnadsarbetet beräknas igångsättas våren 1959. För att arbetet skall kunna bedrivas kontinuerligt bör återstående belopp, (1 500 000 — 320 000) 1 180 000 kronor, anvisas för budgetåret 1959/60.

Departementschefen

Jag förordar att för fortsättande av byggnadsföretaget för nästa budgetår anvisas ett belopp av 800 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

[10] **Byggnadsarbeten för länsstyrelserna.** Till ändamålet har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 3 100 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen (skr. 19/8 1958) begär, att 5 000 000 kronor anvisas för ändamålet för budgetåret 1959/60. Behållningen på anslaget vid utgången av budgetåret 1958/59 beräknas till 999 000 kronor. För budgetåret 1959/60 uppskattas medelsförbrukningen till 6 055 000 kronor. Erforderlig medelsanvisning skulle sålunda uppgå till 5 056 000 kronor eller avrundat 5 000 000 kronor. Styrelsen hemställer därjämte om bemyndigande att inom ramen för anslaget få bestrida sådana efter godkännandet av senaste investeringsplan uppkommande merkostnader, som föranledes av en allmän kostnadsstegring.

Arbetsuppgifterna vid länsförvaltningarna har på många punkter visat större ökning än vad man tidigare kunnat förutse. Av denna anledning måste vissa omdispositioner vidtagas vid redan befintliga landsstatshus. På grund av väntade men ännu ej beslutade organisationsförändringar kan en ökad splittring av lokalerna förutses för flera länsstyrelser. Svårigheterna att täcka kronans lokalbehov genom nybyggnader får därför till följd, att i många fall det ökade utrymmesbehovet måste tillgodoses genom förhyrningar på den allmänna marknaden. Dessa förhyrningar kan självfallet inte alltid få önskad lokal anknytning till andra myndigheter samt inte heller alltid den från planeringssynpunkt sett bästa dispositionen. Ökningen av länsstyrelsernas arbetsuppgifter har även medfört viss nödvändig omdisposition av under projektering varande nybyggnader.

Styrelsen har med hänsyn till antydda förhållanden företagit en översikt över erforderliga byggnadsåtgärder i de olika residensstäderna. Den därvid upprättade förteckningen över aktuella byggnadsprojekt grupperade efter angelägenhetsgradering upptar, förutom påbörjade eller beslutade byggnadsföretag i Halmstad, Falun, Västerås och Kristianstad, bl. a. nybyggnad för landskontoret i Härnösand, utredning om eventuell ytterligare nybyggnad i Falun, fasadputsning vid Uppsala slott samt nybyggnader för länsstyrelsen m. m. i Örebro, för landskontoret m. m. i Växjö och för landskansliet m. m. i Karlstad. Beträffande övriga redovisade projekt torde få hänvisas till handlingarna.

Byggnadsstyrelsens äskanden avser, förutom påbörjade företag, det redan beslutade landsstatshuset i Västerås och den likaledes beslutade första etappen av landsstatshuset i Kristianstad, varvid beräknas att arbeten till en kostnad av 1 200 000 kronor för vartdera företaget påbörjas redan under innevarande budgetår. Vidare föreslås påbörjande av nybyggnad för landskontoret i Härnösand för en kostnad under nästa budgetår av 500 000 kronor samt fasadputsning vid Uppsala slott för ett belopp av 80 000 kronor. Slutligen begäres 200 000 kronor för upprättande av ritningar och andra förberedande åtgärder för ovannämnda byggnadsföretag i Växjö, Örebro och Karlstad. Härvid framhålles, att byggnadsfrågor av detta slag regelmässigt är tämligen tidsödande i form av förhandlingar och stadsplaneut-

redningar samt att styrelsen av denna anledning funnit det fördelaktigt att upptaga ett antal objekt, för vilka utredningar kan föras fram samtidigt.

Om de aktuella byggnadsfrågorna har byggnadsstyrelsen i övrigt anfört bl. a. följande.

Västerås

Byggnadsarbetena med det nya landsstatshuset, som enligt styrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 var avsedda att igångsättas våren 1958, har på grund av viss nödvändig omdisposition under projekteringsarbetet blivit något försenade. Det nya landsstatshuset har kostnadsberäknats till 4 000 000 kronor. Därtill kommer utökade lokaler avsedda för lantmäteriet för en kostnad av 550 000 kronor. Medelsåtgången under nästa budgetår beräknas till 2 500 000 kronor.

Kristianstad

Såsom angavs i styrelsens framställning om medelstilldelning för budgetåret 1958/59 avser de av styrelsen uppgjorda planerna en samlad bebyggelse för länsstyrelsen och de viktigaste av dess samarbetsorgan. Den första byggnadsetappen, som styrelsen avser att igångsätta under innevarande budgetår, inrymmer lokaler för länsstyrelsen i dess helhet samt för länsarkitektkontor, landsfogde m. m. För denna etapp bör under nästa budgetår 2 000 000 kronor stå till styrelsens förfogande.

Härnösand

Såsom byggnadsstyrelsen tidigare angivit har den för vägförvaltningen avsedda, år 1950 tillkomna byggnaden tagits i anspråk av landskontoret. Vägförvaltningens lokalfråga är därför alltjämt olöst och förhållandena mycket besvärande. Samtidigt innebär den nu rådande uppdelningen av länsstyrelsen på två skilda byggnader utan invändig förbindelse ett olämpligt provisorium. Sedan förhandlingar upptagits med ägaren om förvärv av den intill landsstatshuset belägna fastigheten nr 1 i kvarteret Adjunkten och dessa förhandlingar lett till ett av Kungl. Maj:t den 30 juni 1958 godkänt avtal rörande förvärv av denna fastighet, har byggnadsstyrelsen låtit upprätta förslag till nybyggnad av lokaler för landskontor m. m. Byggnadskostnaden kan preliminärt uppskattas till 2 000 000 kronor. Byggnadsarbetena beräknas kunna igångsättas omkring den 1 januari 1960.

Uppsala

Riksdagen anvisade år 1946 medel för omputsning av fasaderna vid Uppsala slott. Socklarna och vissa lägre belägna fasaddelar putsades icke vid detta tillfälle, enär arbetet härmed då bedömdes kunna anstå ytterligare ett antal år. De oåtgjorda fasaddelarna befinner sig nu i så dåligt skick, att de behöver repareras. Förutom putsning av resterande fasaddelar erfordras bl. a. viss reparation av sandstenssocklar och fuktisolering av grundmurar under mark.

Investeringsplan för landsstatsbyggnader

Enär medelsanvisningen för nästa budgetår till ifrågavarande ändamål synes böra begränsas till 4 100 000 kronor har i samråd med byggnadsstyrelsen uppgjorts följande reviderade byggnadsprogram:

Byggnadsföretag	Beräknad kostnad 1. 7. 58	faktisk t. o. m. 30. 6. 58	Medelsförbrukning 1958/59	beräknad för 1959/60
I. *Företag påbörjade före 1.7.58*			1000-tal kronor	
Vissa äldre företag	—	209	60	—
Mariestad	2 565	2 526	25	—
Karlstad	1 665	1 625	10	—
Karlskrona	3 015	2 991	20	—
Nyköping	3 200	3 108	90	—
Gävle	2 350	2 250	100	—
Falun	1 617	1 390	150	75
Falun tillb. för vägförv.	2 400[1]	948	1 200	250
Östersund	2 835	2 583	100	150
Uppsala	675	621	5	—
Örebro	315	124	30	50
Stockholm	380	380	—	—
Linköping centralvärme	160	160	—	—
Göteborg	220	114	105	—
Vänersborg	115	70	45	—
Härnösand	405	399	5	—
Jönköping	2 700[2]	2 410	135	60
Nyköping omb. av residens	380	318	45	15
Kristianstad omb. för länsarb.-nämnd m. fl.	900	762	75	—
Halmstad	3 500[2]	1 530	1 430	175
	29 397	24 518	3 630	775
II. *Företag avsedda att påbörjas under 1958/59*				
Västerås inkl. lokaler för lantmäteriet	4 550	71	600	2 500
Kristianstad, etapp I	3 700	31	1 200	2 000
	8 250	102	1 800	4 500
III. *Företag avsedda att påbörjas under 1959/60*				
Härnösand	ca 2 000	—	100	300
Uppsala slott, fasadputs	80	—	—	80
Örebro Växjö Karlstad	[3]	—	—	100[4]
Linköping (f. n. ej aktuellt)	—	20	—	—
	ca 2 080	—	100	480
Summa I—III		24 640	5 530	5 755

[1] Uppräknad i förhållande till senast fastställd investeringsplan.
[2] Sänkt » » » » » »
[3] Program ännu ej fastställt. Kostnad kan därför ej angivas nu.
[4] Avser endast utredningsmedel.

Departementschefen

I 1955 års statsverksproposition (bil. 27, s. 136) redovisades en av byggnadsstyrelsen verkställd utredning angående lokalbehovet vid länsstyrelserna och övriga statliga administrationsorgan i residensstäderna samt en plan för lösning av dessa frågor. Den härefter fortgående ökningen av förvaltningsverksamheten har medfört ytterligare lokalbehov, som på åtskilliga håll icke kunnat tillgodoses på tillfredsställande sätt. Det av byggnadsstyrelsen nu framlagda förslaget föranleder i fråga om angelägenhetsgraderingen ej någon erinran från min sida. Flera av de upptagna byggnadsföretagen måste med hänsyn till föreliggande omständigheter anses vara av hög angelägenhetsgrad, men takten, i vilken de kan förverkligas, blir självfallet beroende av en avvägning i förhållande till nödvändiga investeringsbehov jämväl på andra områden.

För nästa budgetår är jag icke beredd att tillstyrka högre anslag för nu ifrågavarande ändamål än 4 100 000 kronor. Härigenom blir i runt tal 11 200 000 kronor tillgängliga för arbeten under innevarande och nästa budgetår. I första hand bör beloppet få tagas i anspråk för redan påbörjade eller beslutade byggnadsföretag. För landsstatshuset i Västerås torde de beräknade totala byggnadskostnaderna få upptagas med ett 550 000 kronor högre belopp än vad som angivits i den senast fastställda investeringsplanen. Merkostnaden avser uppförande av en tillbyggnad till landsstatshuset, inrymmande lokaler för länets lantmäterikontor och ett distriktslantmäterikontor. Härutinnan torde jag få hänvisa till vad jag anfört vid anmälan av proposition nr B 55 till 1958 års riksdag angående godkännande av avtal om försäljning av den fastighet, i vilken länets lantmäterikontor f. n. är inrymt. Vidare torde nyssnämnda belopp få disponeras för påbörjande under nästa budgetår av byggnadsföretaget i Härnösand samt för utförande av de av byggnadsstyrelsen angivna arbetena å Uppsala slott. Slutligen torde 100 000 kronor få tagas i anspråk för utredningskostnader för de avsedda byggnadsföretagen i Örebro, Växjö och Karlstad. Därmed har jag dock icke tagit ställning till omfattningen av de sistnämnda företagen, vilken fråga torde få prövas sedan ytterligare utredning verkställts.

I detta sammanhang vill jag understryka vikten av att alla ansträngningar göres för att hålla nere kostnaderna för statliga och andra med statsmedel finansierade byggnadsföretag. Jag utgår därför från att möjligheterna till kostnadsbesparingar noggrant beaktas vid såväl planeringen som utförandet av byggnadsarbeten för länsstyrelserna.

Jag föreslår, att den redovisade investeringsplanen med reservation för jämkningar i förut angivna hänseende godkännes. Inom ramen för tillgängliga medel bör byggnadsstyrelsen ha möjlighet att modifiera densamma i den mån så erfordras för att bestrida merkostnader, föranledda av en eventuellt kommande allmän byggnadskostnadsstegring.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Byggnadsarbeten för länsstyrelserna* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 4 100 000 kronor.

[11] **Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 350 000 kronor. Anslaget avser att möjliggöra för byggnadsstyrelsen att, när tillfälle gives, kunna förvärva sådana bebyggda eller obebyggda tomter, vilka är lämpade att tillgodose aktuella eller förväntade behov av lokaler för förvaltningsändamål. Anslaget får användas endast efter Kungl. Maj:ts bemyndigande i varje särskilt fall.

Byggnadsstyrelsen (skr. 26/8 1958) hemställer, att för ändamålet måtte för nästa budgetår anvisas 400 000 kronor. Vid ingången av nu löpande budgetår uppgick det disponibla beloppet till omkring 800 000 kronor. Vissa markförvärv i Falun är f. n. under avslutande. Under den närmaste tiden kommer dessutom, såvitt nu kan bedömas, inköp av fastigheter i Härnösand, Norrköping, Luleå, Sundsvall, Växjö, Umeå och Mariestad att aktualiseras. Nu tillgängliga medel torde i sin helhet komma att tagas i anspråk under budgetåret.

Departementschefen

Jag är icke beredd att tillstyrka högre anslag för ifrågavarande ändamålet än som anvisats för innevarande budgetår. Liksom förut bör anslaget få användas endast efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 350 000 kronor.

[12] **Vissa skyddsrumsanläggningar.** För detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats 3 600 000 kronor.

Vid anmälan i det föregående av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel har jag på anförda skäl beträffande anslagen till civilförsvaret föreslagit, att de i riksstatförslaget skall upptagas med allenast preliminärt beräknade belopp. Med hänsyn härtill torde det vara nödvändigt att, i avvaktan på att slutliga förslag beträffande driftbudgeten kan föreläggas riksdagen, även upptaga kapitalbudgetens anslag rörande civilförsvaret med allenast beräknade belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 1 900 000 kronor.

[13] **Anordnande av en civilförsvarsskola m. m.** Något motsvarande anslag finns icke uppfört i riksstaten för innevarande budgetår.

Under åberopande av vad jag anfört under föregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Anordnande av en civilförsvarsskola m. m.* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 1 300 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd

[14] **Lån till utländska läkare för viss efterutbildning.** Under denna rubrik har alltsedan budgetåret 1946/47 medel anvisats för att den svenska hälso- och sjukvården skulle kunna utnyttja den kvalificerade arbetskraft, som representeras av till landet inkomna läkare, ursprungligen övervägande flyktingar. För ettvart av budgetåren 1951/59 har för ändamålet anvisats ett investeringsanslag av 100 kronor. Enligt beslut av 1956 års riksdag kan vidare anslaget fr. o. m. budgetåret 1956/57 disponeras jämväl för beviljande av lån till vissa andra utländska läkare, för vilket ändamål medel t. o. m. budgetåret 1955/56 anvisats under investeringsanslaget till Lån till vissa utländska läkare.

Medicinalstyrelsen (skr. 1/9 1958) hemställer, att anslaget uppföres med ett formellt belopp av 100 kronor. Styrelsen anför.

Den 30 juni 1958 uppgick behållningen å anslaget till 873 161 kronor. Under budgetåret 1958/59 disponibla medel uppgår alltså till (873 161 + 100) 873 261 kronor.

Under budgetåret 1959/60 planerar styrelsen *dels* två kurser i svenska medicinalförfattningar för de utländska läkare, som ej tidigare genomgått sådan kurs *dels ock* en särskild kurs i socialmedicin och svenska medicinalförfattningar för såväl de österrikiska läkare, vilka jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1958 avses att under innevarande budgetår överföras till Sverige, som för övriga utländska läkare. Sistnämnda kurs är avsedd för sådana läkare, som vill ägna sig åt provinsialläkarbanan. Till deltagare i dessa kurser kan fråga uppkomma om utbetalande av lån från anslaget. Medel för ändamålet kan även framdeles komma att erfordras i anslutning till ifrågasatt efterutbildning av inom landet befintliga utländska läkare, varom utredning f. n. pågår.

Med hänsyn till behållningen å anslaget samt i avbidan på resultatet av nämnda utredning torde anslaget böra uppföras med oförändrat belopp.

Departementschefen

Genom beslut den 9 oktober 1958 har Kungl. Maj:t medgivit, att den vid utgången av budgetåret 1957/58 befintliga behållningen å det senast för budgetåret 1955/56 i riksstaten uppförda investeringsanslaget till Lån till vissa utländska läkare må för de med anslaget avsedda ändamålen disponeras även under budgetåret 1958/59. Vid utgången av innevarande budgetår befintlig behållning å nämnda anslag torde böra överföras till nu förevarande anslag.

I enlighet med medicinalstyrelsens förslag förordar jag, att anslaget för nästa budgetår uppföres med ett formellt belopp av 100 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till utländska läkare för viss efterutbildning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 100 kronor.

[15] **Lån till Gotlands läns landsting för utbyggande av lasarettet i Visby.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Gotlands läns landstings förvaltningsutskott (skr. 21/8 1958) hemställer, att för nästa budgetår anvisas 1 300 000 kronor för ifrågavarande ändamål. Byggnadsarbetena beräknas kunna igångsättas omkring den 1 april 1959.

Departementschefen

För ifrågavarande ändamål har för budgetåren 1957/58 och 1958/59 anvisats sammanlagt 800 000 kronor. Med hänsyn härtill och till den förskjutning av byggnadstiden som inträffat torde anslaget för nästa budgetår kunna begränsas till 500 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Gotlands läns landsting för utbyggande av lasarettet i Visby* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

[16] **Lån till Svenska diakonsällskapet för vissa byggnadsarbeten.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

Svenska diakonsällskapet (skr. 28/4 1958) anhåller om ett anslag å 1 500 000 kronor för uppförande av ett nytt vårdhem för svårskötta epileptiker. Sällskapet erinrar därvid om att en motsvarande framställning för budgetåret 1958/59 icke ansågs kunna bifallas. Av sistnämnda framställning inhämtas bl. a. följande.

Nuvarande vårdhem Normansgården å Stora Sköndal omfattar 34 platser och är i hög grad bristfälligt. Det innehåller tre större sovsalar med resp. 12, 8 och 7 platser, ett rum med 3 platser och 4 enkelrum. Vårdhemmet saknar goda dagrum och matsalar samt önskvärda sköljrum, expeditionsrum och terapilokaler. Befintliga dag- och matrum utgöres endast av en utvidgning av korridorerna. Byggnaden är av trä och i hög grad nedsliten. Slitaget är genom detta klientel synnerligen stort.

Antalet exspektanter till hemmet utgör ständigt omkring 20 och även vid övriga vårdhem finnes ett flertal exspektanter. Det nya vårdhemmet beräknas därför för 62 vårdplatser.

Byggnaden har kostnadsberäknats till 1 100 000 kronor, vartill kommer 150 000 kronor för värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar samt parkanläggning, eller tillsammans 1 250 000 kronor.

Diakonsällskapet som icke har egna medel till denna byggnad, anhåller dels om statsbidrag enligt bestämmelserna för uppförandet av vårdhem för

psykiskt efterblivna eller med 9 000 kronor per vårdplats, tillhopa (9 000 × 62) 558 000 kronor, dels ock om ett ränte- och amorteringsfritt lån eller ett räntefritt 25-årigt amorteringslån å 692 000 kronor.

Platsbehovet är alltjämt synnerligen trängande. Den befintliga vårdbyggnaden befinner sig i ett mycket förslitet skick och det är icke möjligt att verkställa erforderliga ombyggnader, förrän den nu aktuella nybyggnaden uppförts. Då byggnadskostnaderna stigit sedan kostnadsberäkningen gjordes, måste det tidigare begärda anslaget uppräknas till 1 500 000 kronor.

Sällskapet anhåller därför dels om statsbidrag enligt bestämmelserna för uppförande av vårdhem för psykiskt efterblivna med (9 000 × 62) 558 000 kronor, dels ock om ett ränte- och amorteringsfritt lån eller ett räntefritt 25-årigt amorteringslån å 942 000 kronor. Annuiteten bör då påföras driftkostnaderna för hemmet.

Diakonsällskapet är berett att såsom säkerhet för nämnda lån lämna inteckningar i sin fastighet stadsäga 172 å Brännkyrka i Stockholm.

Yttranden

Medicinalstyrelsen har förut tillstyrkt, att ifrågavarande vårdhem finge uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet föreliggande ritningar. Styrelsen fann därvid stort behov föreligga av det föreslagna hemmet med hänsyn till bristen på vårdplatser för ifrågavarande klientel och enär det nuvarande vårdhemmet vore otidsenligt och nedslitet. Det statliga stödet syntes lämpligen böra utgå såsom ränte- och amorteringsfritt lån såsom skett beträffande övriga enskilda epileptikeranstalter, vilka erhållit statlig hjälp.

Medicinalstyrelsen — som fortfarande finner angeläget att ifrågavarande vårdhem uppföres — tillstyrker, att svenska diakonsällskapet under budgetåret 1959/60 erhåller ett ränte- och amorteringsfritt lån om 1 500 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen, som icke kan bedöma behovet av den föreslagna byggnaden, har ur de synpunkter styrelsen har att beakta icke något väsentligt att erinra vare sig mot förslaget eller mot den till 1 500 000 kronor beräknade kostnaden. Beträffande fasadernas utformning har dock styrelsen funnit en viss omarbetning erforderlig.

Statskontoret anser, att ekonomiska förutsättningar alltjämt icke torde kunna sägas föreligga för att tillgodose förevarande projekt, för vars realiserande f. ö. tidpunkten enligt den för 1957 års riksdag redovisade organisationsplanen ännu icke är inne. Ämbetsverket kan således icke tillstyrka bifall till framställningen.

Departementschefen

Det svenska diakonsällskapet tillhöriga vårdhemmet Normansgården å Stora Sköndal är f. n. det enda vårdhemmet för omhändertagande av det mest svårskötta epileptikerklientelet. Hemmet, som omfattar 34 platser, är numera i ytterst bristfälligt skick och saknar bl. a. dagrum, matrum och

andra gemensamma utrymmen. Då vidare platstillgången för ifrågavarande klientel är otillräcklig, föreligger mycket stort behov av den föreslagna nybyggnaden. Jag förordar därför, att diakonsällskapet av statsmedel erhåller understöd till uppförande av det föreslagna nya vårdhemmet med ett belopp om sammanlagt högst 1 500 000 kronor. Medelsanvisningen för nästa budgetår bör dock begränsas till 750 000 kronor och då utgå i form av ett räntefritt stående lån å sistnämnda belopp. Såsom villkor för lånet torde böra gälla bl. a., att svenska diakonsällskapet i egenskap av ägare till hemmet ställer säkerhet, som av Kungl. Maj:t godkännes, samt att lånet skall återbetalas om verksamheten nedlägges eller icke upprätthålles på tillfredsställande sätt. Medel för lånet torde böra anvisas under fonden för låneunderstöd.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Svenska diakonsällskapet för vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 750 000 kronor.

[17] **Lån till Ervallahemmet för ombyggnadsarbeten.** Till detta ändamål har för budgetåren 1957/58 och 1958/59 anvisats investeringsanslag med tillhopa 440 000 kronor. Ifrågavarande epileptikerhem, som tidigare innehafts av en enskild person, drives fr. o. m. den 1 januari 1958 av föreningen Ervallahemmet.

I skrivelser den 21 november 1957, den 28 januari 1958 och den 12 maj 1958 har *Ervallahemmets ägare resp. föreståndare* hemställt om ett räntefritt stående lån å 160 000 kronor, alternativt ett stående lån å 80 000 kronor och ett långfristigt amorteringslån å 80 000 kronor för täckande av uppkommen merkostnad vid om- och tillbyggnad av hemmet. Ur handlingarna inhämtas bl. a. följande.

Den kostnadskalkyl, som låg till grund för tidigare avgiven bidragsframställning, upprättades hösten 1955. Sedan fullständiga kostnadsberäkningar nu föreligger beträffande huvuddelen av byggnadsföretaget, har den aktuella byggnadskostnaden visat sig uppgå till 692 000 kronor. Kostnadsökningen föranledes främst av att möjlighet ej förelegat hösten 1955 att uppgöra tillräckligt grundlig och detaljerad undersökning rörande byggnadskostnaderna, vilket uppenbarligen medfört att kostnaderna beräknats för lågt. Av merkostnaden — 252 000 kronor — belöper dock ett belopp av 85 480 000 kronor på av vissa oförutsedda omständigheter föranledda fördyringar. Sålunda medför den sedan början av 1956 inträdda allmänna byggnadskostnadsstegringen en kostnadsökning av 48 400 kronor. Åtgärder för att bevara de medeltida källarvalven under anstaltsbyggnaden, vilka förklarats vara byggnadsminnesmärke, samt av olika myndigheter påkallade revideringar av byggnadsplanerna har föranlett merkostnader med 22 000 resp. 15 000 kronor. En av anstaltsledningen företagen undersökning i syfte att nedbringa byggnadskostnaderna har givit vid handen, att någon minskning av nu beräknat belopp icke är möjlig. Genom en förskjutning av vissa delar av byggnadsprogrammet samt genom att påföra anstaltens utgiftsstat för

åren 1958—1960 kostnaderna för i byggnadsföretaget ingående reparationsarbeten nedgår lånebehovet med 92 000 kronor till 160 000 kronor. Föreningen saknar eget kapital för fullföljande av ombyggnaden av hemmet.

Yttranden

Byggnadsstyrelsen förordar en omarbetning av förslaget. Den uppgivna kostnaden är så hög, att det synes lämpligt att vid omarbetningen pröva, om icke en helt ny lösning av byggnadsfrågan är motiverad. (Sedermera har styrelsen meddelat föreningen, att styrelsen ur teknisk synpunkt intet har att erinra mot senast upprättade den 21 oktober 1957 reviderade ritningar.)

Medicinalstyrelsen anför.

Styrelsen har efter verkställd inspektion av hemmet övertygats om att ifrågavarande om- och tillbyggnad är nödvändig och att byggnadsarbetet bör ske i enlighet med de senast den 21 oktober 1957 reviderade ritningarna. Anförda skäl till den uppkomna kostnadsökningen synes styrelsen kunna godtagas. Med hänsyn härtill tillstyrker styrelsen, att föreningen erhåller ett ytterligare räntefritt stående lån å 160 000 kronor.

Statskontoret yttrar.

Huruvida byggnadsfrågan blivit löst på ett ur ekonomiska synpunkter tillfredsställande sätt — vilket byggnadsstyrelsen för sin del synes vilja ifrågasätta — undandrager sig statskontorets bedömande. Statskontoret finner emellertid i hög grad otillfredsställande, att byggnadskostnaderna numera beräknas komma att uppgå till inemot 700 000 kronor.

Till en mindre del synes fördyringen vara föranledd av förhållanden, vilka tidigare ej kunnat beaktas. Efter den 1 april 1956 och fram till den 1 juli 1958 har byggnadskostnadsindex för stenbyggnader stigit med omkring 7 procent, vilket motsvarar en kostnadsökning av 30 800 kronor. Inberäknat ett belopp av 37 000 kronor, som enligt framställningen erfordras på grund av andra särskilda omständigheter, har alltså uppkommit en i viss mån opåräknad kostnadsökning på omkring 70 000 kronor. Med hänsyn härtill vill statskontoret icke motsätta sig, att föreningen mot säkerhet av inteckningar erhåller ytterligare ett stående räntefritt lån å nämnda belopp. Endast under förutsättning att det skulle visa sig ogörligt för föreningen att eljest genomföra byggnadsprojektet är statskontoret benäget tillstyrka långivning därutöver. Ett sådant tillskott torde icke böra ifrågakomma i annan form än såsom amorteringslån. Under sådana förhållanden skulle alltså föreningen mot säkerhet av inteckningar beviljas ett lån å sammanlagt högst 160 000 kronor, varav 70 000 kronor såsom ränte- och amorteringsfritt lån och högst 90 000 kronor såsom räntefritt amorteringslån med en löptid av förslagsvis 20 år.

Departementschefen

Vid anmälan för 1957 års riksdag (prop. nr 84/1957) av ifrågavarande om- och tillbyggnadsarbeten vid Ervallahemmet underströks vikten av att byggnadsarbetena så planerades och genomfördes, att den då angivna kostnadsramen, 440 000 kronor, bleve tillräcklig. Redan i 1958 års statsverksproposition (bil. 32, p. 15), då frågan om fortsatt medelsanvisning för ändamålet behandlades, framhöll jag, att — enligt vad jag då inhämtat — de

slutliga kostnaderna kunde väntas överstiga nämnda belopp med omkring 250 000 kronor. Frågan om anvisande av medel för att täcka merkostnaden ansågs emellertid i avbidan på närmare utredning böra prövas vid 1959 års riksdag.

Av handlingarna i ärendet framgår, att merkostnaderna kan tillskrivas dels inträffad byggnadskostnadsstegring och dels vissa andra särskilda omständigheter men också bristfälliga kostnadskalkyler. Såsom framgår av det föregående har någon minskning av merkostnaden ej ansetts möjlig, men genom att vissa reparationsarbeten m. m. beräknas kunna påföras driftkostnaderna under åren 1958—1960, har det ytterligare lånebehovet kunnat begränsas till ett belopp av 160 000 kronor.

Med hänsyn till det anförda och till angelägenheten av att ombyggnaden av hemmet kan fullföljas vill jag icke motsätta mig, att föreningen medgives ett ränte- och amorteringsfritt tilläggslån å 160 000 kronor för att täcka merkostnaden. För lånet bör gälla enahanda villkor som för tidigare beviljade lån.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Ervallahemmet för ombyggnadsarbeten* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 160 000 kronor.

[18] **Lån till föreningen kustsanatoriet Apelviken. Lån till föreningen Kronprinsessan Victorias kustsanatorium.** Svenska kustsanatoriernas samorganisation (skr. 27/6 1958) hemställer om befrielse från skyldighet att amortera föreningarna beviljade lån å 600 000 resp. 400 000 kronor.

Fr. o. m. år 1955 bestrides driftkostnaderna vid kustsanatorierna huvudsakligen med vårdersättningar från de kommunala sjukvårdshuvudmännen. Ersättningarna erlägges månadsvis i efterskott. Samtidigt upphörde dittillsvarande möjlighet för anstalterna att förskottsvis erhålla driftmedel från medicinalstyrelsen. För att tillgodose behovet av nödigt driftkapital beviljades anstalterna av 1955 års riksdag statliga amorteringslån, kustsanatoriet Apelviken med 600 000 kronor och Kronprinsessan Victorias kustsanatorium med 400 000 kronor. Statskontoret har påfordrat en första amortering av lånen under år 1958. Landstingen och de landstingsfria städerna har icke ansett sig ha anledning bidraga till amortering av här ifrågavarande lån. Amorteringarna kan därför icke belasta anstalternas driftutgifter. Till följd härav och då svårigheterna att erhålla tillräckliga medel för bestridande av sjukhusdriften sedan år 1955 blivit allt större, saknar sjukhusledningarna möjligheter att anskaffa erforderliga medel för lånens amortering.

Yttranden

Medicinalstyrelsen anför.

Ifrågavarande lån avsågs skola vara amorteringsfria under två år och skulle sedan amorteras med en tredjedel under vart och ett av de därpå följande tre åren. Med anledning av en av kustsanatoriernas samorganisa-

tion avgiven, till styrelsen den 1 november 1955 inkommen framställning om bl. a. befrielse från amorteringsskyldighet beträffande lånen föreslog styrelsen, att föreningarna måtte erhålla anstånd med amorteringen intill utgången av år 1959. — Sedan år 1956 har anstalternas ekonomiska svårigheter än mer ökat, bl. a. till följd av det alltmer minskade patientantalet, vilket medfört betydande inkomstminskningar. Härtill kommer speciella svårigheter vid kustsanatoriet Apelviken i form av ännu oreglerade driftförskott och driftunderskott m. m. Då anstalterna sålunda helt saknar möjligheter att anskaffa erforderliga medel för lånens amortering, tillstyrker styrelsen, att föreningarna tills vidare befrias från skyldigheten att amortera ifrågavarande lån.

Statskontoret yttrar.

De för kustsanatoriet Apelviken och Kronprinsessan Victorias kustsanatorium avsedda lånen lyftes den 7 juli resp. 3 maj 1955. I enlighet härmed aviserades den första amorteringen till den 7 juli och 3 maj 1958.

De ifrågavarande lånen har givits en förhållandevis kort löptid och har uttryckligen avsetts att under en övergångstid tillgodose sanatorierna med rörelsemedel. Vad i framställningen anförts ger emellertid vid handen, att svårigheter alltjämt föreligger. Dessa svårigheter synes dock huvudsakligen bottna i de regler, som gäller för finansieringen av sanatoriernas verksamhet. Av framställningen framgår också, att landstingen och de landstingsfria städerna icke har ansett sig ha anledning lämna bidrag till amortering av här ifrågavarande lån. Med en annan och mera positiv inställning från dessa intressenter borde de ekonomiska svårigheterna för sanatorierna ha reducerats. Nämnas må sålunda, att verksamheten vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium under 1956 lämnade ett överskott på i runt tal 188 000 kronor. Därest detta belopp balanserats i stället för att återbetalas, hade likviditeten vid detta sanatorium förbättrats, och möjligheter förelegat för amortering å statslånet under innevarande år. Enligt statskontorets mening står den av landstingen och städerna hävdade uppfattningen knappast i överensstämmelse med statsmakternas tidigare ställningstaganden på detta område.

I den situation, som nu föreligger för kustsanatorierna, torde emellertid — såsom medicinalstyrelsen framhållit — möjligheter saknas för låntagarna att amortera den redan till betalning förfallna tredjedelen av respektive lån. Statskontoret får därför föreslå, att Kungl. Maj:t medgiver låntagarna anstånd med inbetalning av den första amorteringen till den 7 juli resp. den 3 maj 1959.

Departementschefen

I propositionen nr 106/1954 framlades förslag om ändrade grunder för finansieringen av verksamheten vid Apelvikens och Kronprinsessan Victorias kustsanatorier. Förslaget innebar att kostnaderna för driften vid sanatorierna till huvudsaklig del skulle bestridas av de kommunala sjukvårdshuvudmännen. Vid förslagets framläggande förutsattes, att sanatoriernas behov av likvida medel skulle tillgodoses genom förskottslikvider från nämnda huvudmän. Enär dessa emellertid icke ansåg sig kunna medverka till en sådan anordning och sanatorierna till följd därav under en övergångstid saknade erforderliga medel för driftens upprätthållande, beviljades de båda kustsanatorieföreningarna av 1955 års riksdag (prop. nr 2/1955) räntebärande lån å 600 000 resp. 400 000 kronor, avsedda att vara amorte-

ringsfria de båda första åren och därefter avbetalas med en tredjedel varje år.

De ersättningar, som de kommunala sjukvårdshuvudmännen erlägger för av dem belagda vårdplatser vid kustsanatorierna, motsvarar den övervägande delen av sanatoriernas totala driftinkomster. I övrigt utgöres inkomsterna av vårdavgifter och statsbidrag m. m. En amortering av lånen torde sålunda förutsätta medverkan från sjukvårdshuvudmännens sida. Dessa har emellertid såväl nu som tidigare intagit en avvisande hållning. Till följd härav torde anstaltsledningarna, som alltjämt vidkännes betydande likviditetssvårigheter, vara ur stånd att fullgöra dem åvilande amorteringsskyldighet. Jag vill vidare beträffande Kronprinsessan Victorias kustsanatorium erinra om att sanatoriet enligt beslut vid 1958 års riksdag (prop. nr 86/1958) skall tagas i anspråk för vård av i första hand höggradigt vanföra psykiskt efterblivna. Driften vid sanatoriet torde därför huvudsakligen komma att bestridas av statsmedel. Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag mig böra förorda, att den kustsanatorieföreningarna medgivna amorteringsfriheten förlänges under ytterligare tre år.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att det inträdda läget bör ses mot bakgrunden av att de i 1954 års proposition uppdragna riktlinjerna för finansieringen av driften vid kustsanatorierna avsetts som en provisorisk lösning av ansvaret för vården av kirurgisk tuberkulos och eftervård av barnförlamningsfall, i första hand i avbidan på förnyade överväganden i samband med en prövning av frågan om vanförevårdens framtida organisation. De ifrågasatta övervägandena har emellertid ej kommit till stånd av skäl som redovisats i propositionen nr 135/1955 angående vanföreanstalterna och Eugeniahemmet m. m., i följd varav provisoriet har fått bestå. Som jag nyss erinrat om, kommer verksamheten vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium att bedrivas i nya former. Vad gäller kustsanatoriet Apelviken torde beläggningen och därmed finansieringsförhållandena förbättras efter planerad överflyttning till sanatoriet av tuberkulos- och barnförlamningsklientelet vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium. Skulle så inte bli förhållandet, torde frågan om verksamheten vid Apelvikens kustsantorium få tagas upp till fortsatta överväganden.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

> att medgiva, att föreningarna Apelvikens kustsanatorium och Kronprinsessan Victorias kustsanatorium tills vidare t. o. m. resp. förfallodagar år 1961 må åtnjuta anstånd med amortering å föreningarna tidigare beviljade statslån å 600 000 resp. 400 000 kronor.

[19] **Lån till kustsanatoriet Apelviken.** Styrelsen för kustsanatoriet Apelviken (skr. 23/9 1958) hemställer om bidrag med 513 519 kronor för viss upprustning av sanatoriet.

Styrelsen erinrar om att det före ingången av år 1955 för sanatoriet gällande finansieringssystemet möjliggjorde nyanskaffningar, om än i begränsad omfattning. Efter nämnda tidpunkt har emellertid inflytande inkomster visat sig otillräckliga för att bestrida vissa för sjukhusverksamheten oundgängligen nödvändiga utgifter. Till följd härav är det icke möjligt att genomföra en sådan upprustning av sanatoriet, som erfordras för att sjukvården skall kunna bedrivas på ett nöjaktigt sätt. För de olägenheter, som härigenom kan uppstå, har sanatoriets ledning icke ansett sig kunna taga ansvar.

Det föreslagna bidragsbeloppet fördelar sig i stora drag enligt nedanstående uppställning:

A. Operationsavdelning	82 349
B. Röntgenavdelning	188 569
C. Vårdavdelningar	64 680
D. Värmeanläggningar	90 590
E. Maskinverkstad	17 525
F. Tvättavdelning	10 290
G. Lastbil	14 600
H. Brandservis	2 100
I. Köksbyggnad	55 000
Avgår efter en av centrala sjukvårdsberedningen företagen granskning av delposter under A—C	— 12 184
Summa	513 519

De olika posterna inbegriper bl. a., under A universalautoklav, transportabel röntgenapparat och kortvågsapparat, under B röntgenapparat för helryggsfotografering, planigraf och framkallningsmaskin, under C 150 natträduksbord, ringledningssystem samt maskiner, redskap och verktyg för en planerad rehabiliteringsavdelning, under D oljeeldningsaggregat, oljetank och reservvarmvattenberedare, under E utbyte av förslitna maskiner samt under I möbler, textilier och elektrisk bardisk för självservering.

Yttrande

Medicinalstyrelsen anför.

Av det äskade beloppet, 513 519 kronor, synes i runt tal 300 000 kronor avse kostnader, som normalt bör inräknas såsom avskrivningskostnader i sjukhusets driftkostnader. Återstoden avser dels en mer omfattande upprustning av röntgenavdelningen, dels ock en modernisering av ångpannecentralen, vilka åtgärder torde böra anstå tills vidare. Det kan i sammanhanget även nämnas, att kostnader, som är direkt hänförliga till fastigheterna såsom sådana (reparationer o. dyl.) och som uppgår till cirka 200 000 kronor, avses skola täckas genom upptagande av lån mot säkerhet av inteckning i en föreningen tillhörig donationsfastighet.

Nu gällande avtal mellan kustsanatoriet och de lokala sjukvårdshuvudmännen har uppsagts till den 1 januari 1959. Huvudmannaorganisationerna har vid sammanträde i medicinalstyrelsen den 21 oktober 1958 förklarat sig ej ha något att erinra mot att den maximerade vårddagsersättningen höjes från 35 till 50 kronor fr. o. m. år 1959. Vid sammanträdet diskuterades även frågan om upprustning av sanatoriet. Svenska landstingsförbundets styrelse medgav därvid i princip, att i förslaget till nytt kustsanatorieavtal under begreppet driftkostnader vid sanatoriet hänföres ett extra belopp av 100 000 kronor per år för åren 1959, 1960 och 1961, avseende ersättning för reparationer och nyanskaffningar. Svenska stadsförbundet har

även förklarat sig icke ha något att erinra häremot. Genom nämnda tillägg blir sanatoriet under sagda treårsperiod i stånd att verkställa vissa amorteringar. Vid sådant förhållande anser sig styrelsen kunna i så måtto tillstyrka föreningens framställning, att föreningen för upprustning av kustsanatoriet ur fonden för låneunderstöd beviljas ett lån å högst 300 000 kronor. Å lånet torde böra utgå ränta enligt gällande normer.

Departementschefen

För att möjliggöra en upprustning vid kustsanatoriet Apelviken har sanatoriets styrelse hemställt om bidrag med cirka 500 000 kronor. Efter samråd med sjukvårdshuvudmännens organisationer har medicinalstyrelsen — som ansett att den föreslagna upprustningen i vissa delar bör anstå — föreslagit, att sanatoriet beviljas ett räntebärande amorteringslån å 300 000 kronor. Amorteringen av lånet möjliggöres genom att ett belopp av 100 000 kronor inräknas i driftkostnaderna under vart och ett av åren 1959, 1960 och 1961, en anordning som godtagits av nämnda organisationer.

För egen del vill jag uttala, att det nuvarande finansieringssystemet i förening med den hittills vikande beläggningen vid sanatoriet ej synes lämna utrymme för en erforderlig förnyelse av inventariebeståndet. Nu föreslagen upprustning avser i huvudsak att genom utbyten och kompletteringar av försliten eller föråldrad materiel säkerställa en tidsenlig sjukvård. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att sanatoriet i enlighet med medicinalstyrelsens förslag beviljas ett amorteringslån å 300 000 kronor. Å lånet bör utgå ränta. Avbetalningarna å lånet bör verkställas efter utgången av räkenskapsåren 1959, 1960 och 1961.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till kustsanatoriet Apelviken* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Ingemar Nygren

582015 Stockholm 1959. Isaac Marcus Boktryckeri Aktiebolag

BILAGA 33 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1959

BEREDSKAPSSTAT FÖR FÖRSVARSVÄSENDET

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, af GEIJERSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1959/60 och anför därvid följande.

Enligt § 63 regeringsformen skall riksdagen årligen antaga beredskapsstat för försvarsväsendet. Den för innevarande budgetår gällande beredskapsstaten (statsverkspropositionen, bil. 33; rskr nr 128) har fastställts, bland annat, med ledning av en genom överbefälhavarens försorg verkställd undersökning rörande medelsbehovet för viss försvarsberedskap. Staten upptager å driftbudgeten anslag om sammanlagt 825 miljoner kronor och å kapitalbudgeten ett anslag av 50 miljoner kronor. Driftbudgetanslagen fördelar sig med 745 miljoner kronor på fjärde huvudtiteln, med 5 miljoner kronor på sjunde huvudtiteln, med 10 miljoner kronor på tionde huvudtiteln samt med 65 miljoner kronor på elfte huvudtiteln. Av det under fjärde huvudtiteln uppförda beloppet avses för löpande utgifter för armén, marinen och flygvapnet respektive 330, 70 och 45 miljoner kronor, för engångsutgifter 150 miljoner kronor samt för övriga försvarsutgifter 150 miljoner kronor. Anslaget under sjunde huvudtiteln avses för vissa civila försvarsberedskapsåtgärder (kostnader för förstärkning av gränsbevakning, polis, brandväsen, m. m.). Å tionde huvudtiteln har uppförts ett anslag för finansiering av erforderliga pris- och handelsreglerande åtgärder m. m. Under elfte huvudtiteln redovisas anslag för sjukvårdsberedskapens och civilförsvarets löpande utgifter med 10 respektive 35 miljoner kronor. För sistnämnda verksamhetsområden har under samma huvudtitel jämväl upptagits engångsanslag om 5 respektive 15 miljoner kronor. Anslaget å kapitalbudgeten under fon-

den för förlag till statsverket avses för försvarsberedskapens stärkande i allmänhet.

Den försvarsberedskapsstat, som skall fastställas för budgetåret 1959/60, synes böra upptaga samma belopp som den för innevarande budgetår fastställda.

I enlighet härmed upprättat förslag till beredskapsstat för budgetåret 1959/60 torde såsom *bihang* få fogas vid protokollet i ärendet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna det vid detta protokoll fogade förslaget till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1959/60.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Kerstin Bothén

Bihang

Förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1959/60

Driftbudgeten

A. Egentliga statsutgifter:

IV.	Försvarsdepartementet	745 000 000	
VII.	Finansdepartementet	5 000 000	
X.	Handelsdepartementet	10 000 000	
XI.	Inrikesdepartementet	65 000 000	825 000 000
		Summa kronor	**825 000 000**

Kapitalbudgeten

Kapitalinvestering:

VIII.	Fonden för förlag till statsverket	**50 000 000**

Egentliga statsutgifter

IV. Försvarsdepartementet

C. Försvarskrafterna

a	Arméns löpande utgifter, *förslagsvis*	330 000 000	
b	Marinens löpande utgifter, *förslagsvis*	70 000 000	
c	Flygvapnets löpande utgifter, *förslagsvis*	45 000 000	
d	Engångsutgifter, *förslagsvis*	150 000 000	595 000 000
			595 000 000

E. Diverse

a	Övriga utgifter, *förs agsvis*	150 000 000
	Summa kronor	**745 000 000**

VII. Finansdepartementet

a	Civila utgifter för försvarsberedskap, *förslagsvis*	**5 000 000**

Egentliga statsutgifter

X. Handelsdepartementet

a	Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder m. m., *förslagsvis*		**10 000 000**

XI. Inrikesdepartementet

B. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården

	Sjukvårdsberedskapen:		
a	Löpande utgifter, *förslagsvis*	10 000 000	
b	Engångsutgifter, *förslagsvis*	5 000 000	15 000 000
			15 000 000

E. Civilförsvaret

	Civilförsvaret:		
a	Löpande utgifter, *förslagsvis*	35 000 000	
b	Engångsutgifter, *förslagsvis*	15 000 000	50 000 000
			50 000 000
		Summa kronor	**65 000 000**

Kapitalinvestering

VIII. Fonden för förlag till statsverket

a	Försvarsberedskapens stärkande i allmänhet, *förslagsvis*	**50 000 000**

582037. Stockholm 1959. Isaac Marcus Boktryckeri Aktiebolag